SPISY BÁSNICKÉ

ANDREJA SLÁDK[illegible].

SVÄZOK II.

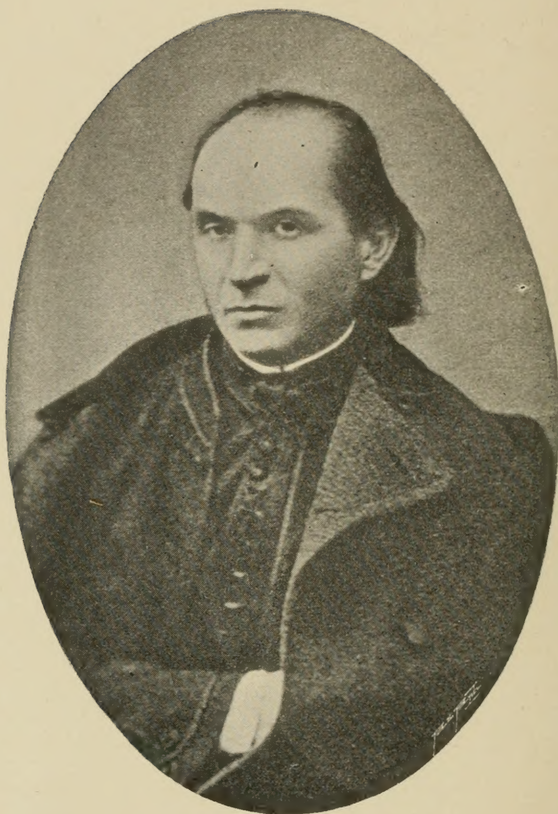
S podobizňou básnikovou.

TURČIANSKY SV. MARTIN.

VYDANIE KNÍHKUPECKO-NAKLADATEĽSKÉHO SPOLKU.

1900.

Cena 2 koruny.

Andrej Sládkovič.

SPISY BÁSNICKÉ

ANDREJA SLÁDKOVIČA.

SVÄZOK II.

S podobizňou básnikovou.

TURČIANSKY SV. MARTIN.

VYDANIE KNÍHKUPECKO-NAKLADATEĽSKÉHO SPOLKU.

1900.

Kníhtlačiarsky účastinársky spolok v Turčianskom Sv. Martine.

O h l a s.

Slovenský brat! objím si mať,
Ľúb verne objatú:
Zem slovenská je tvoja mať,
Miluj zem tú svätú!

Zem tá je krásna, slávna časť
V sveta desatine:
Ak dá trpeť, zhynúť nedá
Boh toľkej rodine.

Pred tisíckou vtrhly k tebe
Árpádovcov voje:
Svet nepamätá odkedy
Máš ty meno svoje.

Tvoji dedovia sadali
K prestolu Štefana,
Ich junač pri Ostrihome
Ubila pohana. —

Svoboda! hej, aké časy
Ty si tu už mala,
Keď priateľskú ruku do pút
Nevďaka sbíjala!

Chceli, by ich veľa bolo,
Nás nič, lebo málo:
Národ náš sa rozveľadil,
Ich málo zostalo. —

A svet národov našinských
Hlasom hromu vetí:
Kto chce žiť, nech vloží ruku
V ruku mojich detí!

Za mnohú krv rozlievanú,
Za toľké vzdychanie —
Výbojcov synovia, už raz
Učiňte pokánie!

Žije Boh, večne verná je
Svätá jeho vôľa:
Kliatba rabstva pravde jeho
Navždy neodolá! —

Svitne — hej, zasvitnúť musí
Tam lepšia hodina,
Millionov sto kde za to
Prosí Hospodina.

Bo keď by raz veľnároda
Predsa stiekly žily,
Prúdy krve jeho by svet
Celý zaplavily:

A kto veľkému národu
Potom hrob vykope,
Keď ľudstvo celé utonie
V sĺz vlastných potope? —

Nuž k Bohu oko povďačné
A modlitbu svätú!
Slovenskú zem, tú svoju mať,
Žehnaj, ľúby bratu!

Sveta šíreho ona je
Slávna desatina:
Trpeť môže, lež zhynúť — nie,
Slovenská rodina.

Pieseň.

Hojže Bože, jak to bolí,
Keď sa junač roztratí
Po tom šírom sveta poli
Na chlebovej postati;
Každý svojou pošiel stranou
Hnaný žitia nevoľou;
V osamelých sa havranov
Zmenil kŕdeľ sokolov!

Hojže Bože, jak to krušno,
Keď svoboda ťa nahá,
Keď ti ruky rovnodušno
Sviaže prísna prísaha;
Dvom súsedom keď ustúpi
Družiny shon veselý,
A za tichý kút chalupy
Obetuješ svet celý!

Hojže Bože, jak to smutno,
Keď mladosť sa pominie,
Keď čeľustie sa mohutnô
Šedinami ovinie:
Dumné péče zvládnu hlavou,
Oheň očí vyhasne,
A hruď, čo sa dme za slávou,
V nájomníctve oplasne!

Hojže Bože, jak to morí,
Keď žitie už uchodí,
A kajúcou dušou horí
Peklo hriecha a škody:
Kto mi vráti zašlé doby,
Čo ich mladosť zmárnila?
Kto sa vráti, keď na hroby
Hodina zazvonila?

Hojže Bože, Bože drahý,
Ber len — veď čože ztratím?
Na svet ten som prišiel nahý
A nahý sa navrátim;
Len potom sa neuchyľuj
Pred ostatnou potrebou:
Pomiluj, Bože, pomiluj,
Keď ostanem sám s Tebou!

Dcérka a mať.

V slzách matička sedela,
 Často vzdychlo sa jej,
A malé, útle dievčatko
 Vraví mamke svojej:

«Čo kropíš tými slzami
 Moje žlté vlasy?
Či vari visia nad nami,
 Mamička, zlé časy?»

Pritisnúc k srdcu vrelému
 Mať púčok ružový,
A ústa k čielku bielemu,
 Dcérušku osloví:

«Otec tvoj nechce z hrobu vstať
 Zpod zelenej trávy:
A nevie, nevie tvoja mať,
 Čo svet z teba spraví! —

Svet má zbroje, tys' bez zbroja,
 Veľký svet, tys' malá:
A nevie, nevie tvoja mať,
 Komu ťa chovala!»

A slza v očiach dievčatka
  Teší plač materi,
A potecha tečie sladká
  Z nevinných úst dcéry:

«Dobrí sa zlostných neboja,
  Čo by sa ich báli? —
Boh má zbroje, svet bez zbroja,
  Boh veľký, svet malý!»

A dve ľúbosti objímu
  Nádeje svet nový;
Pritisne k srdcu vrelému
Mať púčok ružový.

Na hrobe materi.

Spi sladko, mati! veď tvoja dcéra
Ctí verne pamiatku tvoju.
Spi sladko, duch tvoj jej neumiera,
Bárs telo padlo k pokoju.

Spi sladko, mati! veď tvoja dcéra
Srdce tvoje v prsiach nosí;
A viera tvoja je i jej viera,
Žiale tvoje jej ponosy.

Spi sladko, mati! veď tvoja dcéra
S duchom tvojím ide žitím;
Anjel tvoj ju pred biedou zastiera
Štítom ctnosťami obitým.

Spi sladko, mati, veď tvoja dcéra
Nie je biedna, opustená;
Na večnú vernosť sa podopiera
V ľúbosti blažená žena.

Spi sladko, mati! veď tvoja dcéra
Ruku tvoju požehnáva;
A vďačne často v kraj ten pozerá,
Kde je hrobná tvoja tráva.

Spi sladko, mati! veď tvoja dcéra
  Praje ti toho pokoja.
Už tam ťa bolasť viac neudiera;
  Spi sladko len, mati moja!

Spi sladko, mati! veď tvoja dcéra
  V Boha svojho ešte verí;
A zraky svoje k nebu opiera,
  Kde dobre je jej materi.

Spi sladko, mati! veď tvoja dcéra
  Skôr neskôr sa k tebe vráti;
Spi sladko! ach, je sladká to viera:
  Spíš? — sladko spíš, sladká mati!

Opustená.

Načo si to srdce, načo si mi dal, Bože!
Keď nikomu v šírom svete ľúbiť sa nemôže?

Jak by ruže v poli nevidené spadaly:
Tak moje vädnúce krásy nik', nik' nepochváli!

Sto žiaľov, bied tisíc dušu devy môž' raniť:
A mňa, mňa tak opustenú nemá kto obrániť!

Kto čita tie slzy, čo v samote padajú?
Keď sa ústa požalovať nikomu nemajú!

Spievala by rada, na ústach mi žiaľ hynie:
Lebo, kto ma za tú pieseň ku srdcu privinie?

Žiadala by si smrť, ale načo hrob chváliť?
Keď nad mojou mohylôčkou nemá kto požialiť!

Žaloba.

Mať moja, mať moja drahá!
Hlávka moja bolí ma,
A neznáma kási vlaha
Slzne môjma očima.

Vädne mladá duša moja,
Stíska srdce tajný cit,
A dávne chvíle pokoja
Nechcú, nechcú pri mne byť.

V hájku mojom kvet som brala,
Plietla som malý venec,
A tam, kde tá strmá skala,
Stál poľovník mládenec.

Vrané vlasy, biele čelo,
Čierne oko, vzrast jarý —
Oko to ku mne letelo,
Primrelo mi ku tvári.

V ruke jeho rúčka moja,
Neviem prečo, triasla sa;
Duša moja nepokoja
Neviem prečo, bála sa.

»Krása, ľúbosť a pamiatka« —
  Reč jeho vždy tak znela,
Ale čo to má byť, matka,
  Ja som nerozumela.

Vzal mi venčok nedovitý,
  K mojej sklonil sa hlave,
A jak keď kvet vetor schytí,
  Zmizol v šumnej húšťave. —

Mať moja! čo ma ukojí?
  Hlávka moja bolí ma:
Ach, mládenec ten vždy stojí
  Pred mojima očima!

Prosba.

Spievajže, sestra, spievaj mi, moja,
Ale hlasom matky tvojej,
Mňa len slovenské hlasy ukoja,
Tými dušu moju -ovej!

Spievajže, moja, spievaj, oj spievaj
O krásach rodného kraja,
A zápalom tých krás porozhrievaj
Chladnúce prsia šuhaja!

Spievaj mi, krásna, veď pekná si ty
Jako svit raňajšej zory;
Svet mladý drieme v krásach zavitý
A v ľúbych spevoch hovorí.

Spievaj, zaspievaj, družička mladá,
Oj, len dnes sme ešte mladí;
Nebudeš spievať, keď rokov vláda
Vrelé ti srdce ochladí.

Spievaj mi, veď znáš, ty moja drahá,
Ten stý mladých síl nepokoj:
Ukoj ho! Ba nie, veď sa vymáha
Duch jarý hor' cez žiaľ i boj!

Spievaj len, spievaj a z duše milej
Vôňu ružovú rozlievaj,
Jak chceš žiaľ, ak chceš potechu vylej,
Len, družička, mi zaspievaj!

Vraví oko tvoje.

Zvon tichý k večeru zvoní,
A noc padá z neba,
A po tom krásnom Pohroní
Duch môj hľadá teba:
Teba hľadá, družka moja,
A načo ťa hľadá?
Veď mu z mysli krása tvoja
Nikdy nevypadá.

Ľúbil on devu dakedy,
Slad to bola krátka,
A zostal mu len tieň bľadý
A žiaľna pamiatka.
Krásy tej devy povädly,
Vernosť jej omdlela,
City mládenca ochladly
A ľúbosť umrela.

Tam tie city oplakané
Zbila devy zrada:
Nehaníš ho preto, však nie,
Družka peknomladá?
Budúcnosť jeho skrytá je,
Nie je on bez viny:
Ale ty mu tvoríš raje
A blahé hodiny.

A nemôže dávať sľuby,
Prísahy nedáva,
Ale nakoľko ťa ľúbi,
Zrak jeho rozpráva:
Ty mlčíš, ty v srdci tajíš
Čo jemu drahé je,
Ale čo vyznať sa hájiš:
Vraví oko tvoje.

Tajomstvá.

Už slnce za hory pozlátené padá,
A sen sladký pokoj prírode podáva;
S mladým sa večerom hrá dolinka mladá,
A zora milý blesk láskave uspáva:
  Cítim to, sladko mi doba táto hovie,
  Ale čo to za slasť? ktōže mi odpovie?

A tichá noc mrakom svety naše kryje,
A svetlá čarovné jasným nebom seje;
Zrak môj sa do bleskov nebeských zavije,
A celým sa srdcom sladký cit rozleje:
  Hľadím, že snáď blesk ten na to mi odpovie,
  Čo v ňom oko moje teší? ktože ho vie?

Nad horou strašná vylietla čierňava,
Hrmí, hromy bijú, blýska sa a leje,
Utíchne; — od hory k druhej hore vstáva
Dúha a slnce sa milé zas usmeje:
  Oko moje v slze radostnej sa topí,
  Ale čo za radosť to? kto ju pochopí?

Pod lipou si pekná mladucha sedela,
Spievala ľúbezne a vienočky vila,
Tvár sa jej pod ružou červenou belela,
A v oku sa hviezda ranná roziskrila:
  V jej krásach sladko sa oko moje baví,
  Ale krásu tých krás ktože mi vyjaví?

———

Hviezdy.

Vy kráľovské sestry na nebeskom poli,
V ktorej z vás bydlo si duša moja zvolí,
Keď raz z týchto nízkych zakvitnutých hájov
Ona preletí ta do nadzemských krajov?

Mlčíte? či význam vášho ligotania
Slabosti ľudské snáď pochopiť mi bráňa?
V predmetoch tých ľudstvo blaženosť si sníva,
Ktoré mu zázračná tajomnosť ukrýva.

Jasné ste vy všetky, jako sláva jasné,
Vo vás osláviť sa môžu duše krásne:
Oj, čo sa mi aspoň i vo dne nesmeje
Blesk váš, svetlá moje, vy moje nádeje!

—

Lipa.

Lipa naša, v bránach Slavianov kostola,
To buď aj potomkom, čo si otcom bola!

Lipa! tichým šumom zvestuj otcov deje,
Že z vekov zapadlých zrodia sa nádeje!

Lipa! s výškou tvojou, s letkom tvojej vôni
K sláve neba duch náš nechže sa vyroní!

Lipa! darujže nám peň svoj mäkkobiely,
Spravíme varitá, čo by milo znely!

Lipa! daj nám kvetu, liek z neho navarí
Boh, že zastydnuté srdce sa rozjarí!

Lipa! dajže medu, osladíme lieky,
Ktorými nás prísne uzdravujú veky!

Lipa! v kôre tvojej upevníme päty,
Majúce obuté nohy v pokoj svätý!

Lipa! z halúz tvojich napárame lyká,
Nech roda kmen s kmenom svorne žiť privyká!

Lipa! v poliach našich pozakladaj háje,
Že v chládku ich slávsky bojovník okraje!

Lipa! tvoje tône mohyly ovinú
Tých, čo žili, mreli za svoju otčinu!

Lipa naša, v bránach Slavianov kostola,
Buďže vnukom aj to, čos' otcom nebola!

Luhy slovenské.

Luhy slovenské rok po roku kvetom
Blahostrom jeden ósýpa:
Nenajdeš mena, čo pôjdeš šírym svetom,
Ktoré by milo znelo, jak naše slovo: *lipa*.

India palmu a céder ľud Libanu,
Dub Nemec, púšť Maďar chváli:
Slováci? — v chládok lipy svojej si stanú,
Či boží hnev ich a či oheň pekelný *páli*.

Pod lipu našu, v činného žitia kolo,
S prísahou vernosti, chlapi!
A bude ináč, nežli to dosiaľ bolo,
Keď mešťoka sa tento a tamten pera *lapí*.

A ty čo riekneš v ten národov deň súdny,
Čo vezmeš, krv odrodilá!
Za to, že meceš smeti do tej studni
A leješ jedy v hruď tú, z ktorej si život *pila*.

———

Na Mateja.

Hej, Mateju, Mateju!
Vetry dujú, nie vejú,
Od záveja k záveju, —
Sedliačkovia nesejú.

Jarné vtáča, škrváňa
Ostrý fujak odháňa:
Jaká nová kabaňa,
Taká naša poľana.

A na Hrone tie ľady
Nemôžu na vohľady,
Pohuľať si za mladi
K osade od osady.

Hej, Mateju nechromý,
Kto tie ľady prelomí?
Praskni do nich tri hromy,
Nech sa pracú v paromy!

Hej, Mateju ohnivý,
Dýchni vrele na nivy,
Nech sa tebe zadiví
Srieň a kornáč ošklivý! —

Hej, Mateju, Mateju!
Vetieročky už vejú,
  Už je beda záveju,
  Sedliačkovia už sejú!

Za ranečka, za rána
Nôti hrdlo škrváňa,
  Sťa nevesta venčená,
  Taká naša poľana! —

Cigánka ty, náďeja,
Čierne oko tebe ja!
  Sem to vínce z oleja!
  Za jarého Mateja.

—

Na Jana.

Blčí vatra vatrená, vatrená
Kol Sväto-Jana mena:
Oj Jane, Jane, Vajane!

Žiari žiara plameňa, plameňa,
Za ňou naše plemená:
Oj Jane, Jane, Vajane!

Ponad plameň, kúrňavu, kúrňavu,
Skáču detskí za slávu:
Oj Jane, Jane, Vajane!

Vôkol vatry a žiary a žiary
Rozlieha sa spev jarý:
Oj Jane, Jane, Vajane!

Hor len, ohník, horže, hor, — horže, hor
Na grúňoch slovenských hôr:
Oj Jane, Jane, Vajane!

V žiare nocou žiaracej, žiaracej
Vidno postáv vždy viacej:
Oj Jane, Jane, Vajane!

Do skoku sa, postavy, postavy!
Ponad peklo do slávy!
Oj Jane, Jane, Vajane!

Už je dníčka dve míle, dve míle
A nôcky len dve chvíle:
Oj Jane, Jane, Vajane!

Už sa žltí v poli klas, v poli klas,
Blízko je žníc spevohlas:
Oj Jane, Jane, Vajane!

Ku lepšiemu pokroku, pokroku,
Ponad vatru do skoku:
Oj Jane, Jane, Vajane!

Skok a oheň rozpáli, rozpáli
Rod studený, ospalý:
Oj Jane, Jane, Vajane!

Už nad horou Slaviana, Slaviana
Vzchodia zore Svätjana:
Oj Jane, Jane, Vajane!

Vytlel oheň satana, satana,
Deň sa jasá Svätjana:
Oj Jane, Jane, Vajane!

Zbiť — lebo mrieť!

Sedlaj, rušaj, tu hodina!
Volá, volá v boj otčina!
Tavon! tavon! v krve polia,
V blesky, hromy vlasť nás volá!
Hoj otčina!
Otčina!
Zbiť! lebo mrieť!

Okúňaš sa? ledačina!
Nemáš mena Slavian-syna.
Pušku v pästi, — kosy, mlaty!
Kto rátať chce vrahov čaty?
Hoj otčina!
Otčina!
Zbiť! lebo mrieť!

Hoj, krásny pád, hrdinský pád!
Za vlasť umreť kto by nerád?
Mor ho! mor ho! len ho ty zmor!
Za Všeslavianstvo hor sa, hor!
Hoj otčina!
Otčina!
Zbiť! lebo mrieť!

Mládenec.

Na strmej skale Kriváňa stáva
Mládenec, svojej podobný skale;
Večerná zora pekne zahráva
Si v jeho oka kryštále.
Do diaľky mračnej letia mu oči,
Zdá sa, že súdiť minulosť chcejú:
A zase zrakma k nebu zatočí,
Zdá sa, že hľadá svoju nádeju.

Hneď čelo smraští a dupne nohou,
Jak by chcel vlastný osud rozšliapnuť,
Hneď úsmech blysne tvárou úbohou,
Jak by chcel v slasti smútok svoj spláknuť.
Časom hľadí pod seba v dolinu,
Hádam myslí o blahu rodiny,
Časom sa nehne celú hodinu,
Hádam sa modlí za bratov viny.

»Jak plačeš, neplač, mládenec jarý,
Smútok len srdce zožiera,
Ligot nádeje rozlej po tvári,
Túžba šľachetná, ver, neumiera.
Jakže sa hneváš, zruš plameň hnevu,
Hnev je rozumu zradný poddaný,
Osud prichádza v tajnom odevu
S slávnym proroctvom Bohom vyslaný.

Jak myslíš, mysli na stav otčiny
A spoj myšlienku s citom ľúbosti,
Vymysli spásu, sleť do dediny —
A daj úmyslu tvár skutočnosti.«
Hlasy utíchnu. Mládenec kročí —
Stúpa do svojej dediny:
Slza potechy svieti mu z očí
A žije celý v žití otčiny.

M o r e.

Búrlivé vlny o breh plieskajú,
  Jak by svet chcely zaplaviť:
Či sa pokoju mdlému rúhajú?
  Či moc chcú slávnu objaviť? —
Ony sa búria! — A junák mladý
Vešteckým okom do hlbín hľadí
  Na ich tajomné pohnutie. —
A nad morom sa nesie, rozvieva,
Hlasom v bralistých krajoch zaznieva
  Velebné jeho nadchnutie:

Odkry sa, odkry, prosím ťa, tmavá
  Nových dňov mojich zástera!
Ukáž, či slasť, či žiaľ mi podáva
  Moja v svet a v Boha viera!
Nádeje moje, jako kryštály,
Čo ruky božie nebom rozsialy,
  Do duše mojej blýskajú:
Kto ale vývod zo slz nešťastných
Vydá, čo z očí mladých a jasných
  Na hrob nádeje padajú? —

Hoj, duša mladá, v centrum sa večnom
  Usaď túžením Cheruba!
Zastane ten na hrade bezpečnom,
  Kto sa k božskosti prerúba!
Bárs aj zákon ten, čo svetmi krúti,
Veselosť tvoju krížom zarmúti,

Ty znaj nepoznať nehody!
Nech ti je svätá myšlienky sláva,
Ostatné slávy, čo svet podáva,
Sú tieto svojhlavé vody! —

Ha! jak sa k nebu hádže vlnami
Divý syn tento prírody!
Ale ťarcha tá s jeho vodami
Vždy ho nazpak o zem hodí:
Tak teba, moja biedna otčina,
Ku zemskej hrude živel zaklína,
Čo sám nezná sa zvelebiť;
Ale musíš sa cez biedy, hroby
Z nešťastia svojho, slabosti, mdloby
Na slnce života prebiť!

Jako ty, more, v národov rade
Rod môj sa šíre rozkladá,
Jako ty, v svojom plamennom hlade,
Okúsiť voľnosti žiada!
Jako ty, more, v svojich hlbinách,
Poklady kryje v svojich rodinách
A svetu ich neodkryje;
Jako ty, more, v divej ľútosti,
Vlnu, čo má ho vyniesť k vysosti,
On do pŕs vlastných sa bije!

Jako ty, more, on je mohutný,
A predsa jako ty, slabý!
Jako ty, more, on je ozrutný,
Jak ty, v stenaní pochabý!
No, jak ty, more, v silných orkánoch,
V tvojich nesmiernych vodných balvanoch
Vyváraš hrozný tento šum:
Tak ľud môj v dutí silných orkánov,
Pod ťarchou tisíc ráz oplakanou,
Objaví svetu svoj rozum!

K Nitre.

Zhrmelo nebo — blesky sa rozsvitly —
Obloha smutná horko zaplakala,
A nad lúkami, čo práve zakvitly,
Vysoká Nitry zatriasla sa skala:
A v hrmavici pod zámkom sa zjaví
V postave slávnej mladá deva Slávy.

Oko vysiela v krásne svoje kraje;
Cez lúky spevné a cez tiché háje
Túžobne milé na Slovensko hľadí;
Myseľ za rod a cit za ľud tej vlasti,
Tam slzu blaha, tam slzu boľasti
Na líc vädnúce ruže tíško cedí.

Slýchava ona často v tichej dobe
Tie žiaľohlasy, čo Slovenskom lkajú,
Slýcha, či v tom veľkom sa Tatier hrobe
Hlasy vzkriesenia už neozývajú:
Časom za hriechy bratov sa modlieva,
Časom im pieseň o sláve zaspieva.

Pod zámkom Nitry deva sa zrodila,
Slovenská Tatra vlastná je jej mati,
Tá ju modliť sa, tá spievať učila
Žalm ten: »Smiluj sa, Hospodine svätý!« —
»Ameň!« zvon Nitry na pokánie zvoní,
Na kajúcich sa smilovanie skloní!

Stiavnica.

Štiavnica! Sitna pekného dcéra,
K Sitnu svojmu sa prirovnaj!
Obraz jeho maj aj tvoja viera,
Mohutnosť jeho aj ty maj!
Nezvratnosť sily vidíš v tých bralách,
Vysosť slávy v tej výšine,
Prísnosť v oblačných jeho povalách:
Sitnom svojej buď rodine!

Štiavnica! zlatých pokladov mati!
Blesk tvoj mrtvá zem ti rodí;
Slávu slávnejšiu môžeš dostati,
Ale táto z neba chodí:
Majú poklady čos' mohutného —
Zlato káže, svet poslúcha —
Ale svoboda ducha statného
Na štrng zlata má byť hluchá.

Štiavnica! srdce slovenských krajov,
Buď srediskom slovenských síl!
Vychovaj Sláve hodných šuhajov,
Svojich si vzkries z nemých mohýl!
Úloha to je srdca živého
Život liať do svojich údov,
A hlasom zvona udreť hlasného
Do zamknutých pŕs osudov!

Štiavnica! zámkov sivých dolina,
Nezamkni sa v ich zvaliny!
Zo zámkov každá znie ti hodina,
Každá volá tvoje činy!
Zámky sú punkty silnej obrany,
Pamiatka ich slávy ohlas:
Hradby si vystav na všetky strany,
Buď slávnejšou nežli bolas'!

Štiavnica! mesto vstalé na hore,
Fárusom buď svojmu ľudu!
Lej svetlo celej Sitna priestore,
Bleskom prejmi temnú hrudu:
Obete tvoje osveta vzýva,
Obetuj aj svojmu rodu,
Zárody veľké kraj tvoj ukrýva
Pre národ, um a svobodu!

Štiavnica! kraja svojho tržisko,
Pole tvoje okolný kraj!
Ty mu osvety buď semenisko,
Za zbožia ty mu ducha daj:
Nekupuj ľudu toho mozole
Za samý tvoj strieborný pľach;
Obrábať strán tých duchovné pole
Určené máš v svojich silách!

Štiavnica! žitia môjho kolíska,
Žitia môjho v krajoch ducha!
Dovoľ, že syn tvoj prajný si získa
Naklonenosť tvojho ucha.
Slávnou ťa videť sláva je jeho,
Mreť tebe je mreť nám obom:
Buď aspoň hradom ducha rodného,
Keď si lásky mojej hrobom!

Hron.

Rád sa ja dívam v tvoje brillianty,
  Rieka moja, milý môj Hron!
Mrtvé hovoria iným folianty,
  Mne tvojho toku šumný tón:
Žiada sa večnosť v tieňoch ukrytá,
  Aj zmena žiada sa rozmanitá
  Ľudskému časov synovi;
Tvoje vlny sú obrazy vekov —
A prúd tvoj, jak by naveky tiekol,
  Svet nový, nový a nový.

Keď prudké svoje zamútiš vody,
  Cit sa a duch môj zarmúti;
V tajomstvách kalných žijú národy,
  Pekné duše osud múti;
Ale zo stokov tvojich výborných
Blbocú vlahy vlniek strieborných
  Jako kopy hravých detí:
A tie očistia zas tvoje toky,
Keď si vykonáš úkol vysoký,
  Úkol: zmyť svet svoj zo smetí.

So strán slovenských vetry zaduly,
  Ale rieka tečie ďalej;
Uhly sprašťaly: rieku okuly
  Ľady zimy osiralej;

Už nevalia sa tie moje vody,
Už sviazané sú krýdla svobody
  Tých letných vĺn môjho Hrona:
Hlasy mi jeho umĺkly razom,
Jako keď sviaže smutným povrazom
  Veľký piatok srdce zvona.

Ale pod ľadmi žije syn Holi,
  Nevidí svet, čo on robí,
A pyšné brehov jeho topoli
  Tešia sa z jeho poroby.
Až blyskne slnce a prasknú ľady,
A šum rieky sa zase omladí,
  A vlny svobodne hrajú:
S hukom víťazným ramená jeho
Zlomky pút svojich k mora Čierneho
  Vodám prudko unášajú.

Rieka sa hadím krížením točí
  A valný tok o breh bije,
Prekážky svoje mocne nivočí,
  Násilné boky podmyje:
Ona sa nízkou vinie dolinou
A s vysokou si pohráva hlinou
  A doľ ju mele, šuchorí,
A vypnuté tam na nízkom poli
Na zrutnú výšku pyšné topoli
  Strhne, zatopí, zamorí.

Nech piesne cudzie trúba sprevádza,
  Alebo struny trasenie,
Alebo to, čo z píšťaľ vychádza
  Vlniek veterných vlnenie:
Na tvojich brehoch, v tôňach jalšiny,
Spievať ja budem v tie violíny
  Šumu tvojho, slovenský Hron!
A keď zabúria z pŕs mojich žiale,
Nech sa ozýva od skaly k skale
  Búrnych tvojich vôd baryton.

Svornosť.

Ticho je u nás; hej, mŕtvo ticho:
Že mŕtvo? ba žijú telá!
Ale hýbavosť, duša života
Nevieme kde sa podela:
Svorno je u nás, jako keď mrtvi
Ku mrtvým svojim poľahnú,
Čo jedni k druhým dakedy sotvy
V bratskom sa bozku už nahnú.

Ticho je u nás; od riek ku horám
Posteľ ohromná sa stlaje,
Rieky v pokoji tečú ku morám,
Háj s horou tíško si vlaje:
Utíchly žiale, aj spravodlivá
Žaloba stránky nedelí;
Slovensko svorne si odpočíva
Na sedmispáčov posteli.

Ticho je u nás; veď stíchly búre,
Slovensko drieme v pokoji,
Rozbroja ostrožhavé pazúre
Zatuply v samom rozbroji:
Niet slov závisti, zášti, sočenia,
Písmeny značenej jedom;
Studený pohľad vzájom si menia
Súsed so svojím súsedom.

Ticho je u nás; hádam čušíme
Pod bičom prísnych osudov,
Hádam vystúpiť len sa bojíme
Pred duchom, tým sudcom bludov:
Len v spodnej, hádam, srdca temnici
Dujú kameň zlostné boje,
A škripia ticho: — ale v ulici,
V knihách — no všade, ticho je!

Oj, keby radšej surmy hlásili,
Rana na ranu padala,
Že by zsilnela sila zo sily,
Víťazom znela pochvala!
Asnáď úprimné potom smierenie
Prišlo by za statočný boj:
Vraj, len z víťazstva koreňa ženie
Haluz palmy, svätý pokoj!

Ale nie, Bože! nie ohňa cesty,
Nie nástroj tvrdej oceli,
Nedaj moc svade a právo pästi —
Jedni padnúť by museli:
Sväzok veľkého kráľa Moravy
Buďmež od čiastky do čiastky,
Tak veď nás k jasným výšinám slávy
Svätou cestou svätej lásky!

Ale ďaleko Kanaan lásky,
Kde nádej, viera už rodí: —
Bratia! mocné sú šľachetných sväzky:
Svornosť nech záveje brodí! —
Potom už či boj, či pokoj: s Bohom!
Nezhynú naše nádeje;
Zaviatym slávy dávnej prielohom
Svornosť prebrodí záveje!

Sokoly.

Poďme, starý otče, skryť sa tam v tie skaly,
Z tých čierňav polnočných hrozia nám prívaly.
«Nie sú to oblaky, syn môj, nie čierňavy,
Ale je to Sitna vrchol hrdohlavý.
Na hore tej staré černejú sa bralá,
A nejedna povesť v bralách tých zaspala:
Pod horou tou ale pieseň sa ozýva,
A nejedna povesť v bralách tých ožíva.»

Ej, nie sú to, dedko, sitnianske vrchole,
Ale to pohronské musejú byť Hole:
Sitnianske skaliny sňah svoj už vypily,
A hole sa sňažnou belosťou prikryly. —
«Mýliš sa, junoško, že je to sňah biely,
Na sitnianske skaly sokoly sletely,
Sletely na skaly, aby vidiek celý,
Kraj ten sladkých žiaľov šír a šír videly;
Časom sa k belastým výšinám dívajú,
Zdá sa, že tam pomoc, tam nádeju majú.» —

Vidíš, starý otče, pravda povesť detí. —
Hľa, na tých sokolov strašný šiarkan letí! —
«Hoj, nie je to šiarkan, synak môj milený,
Šiarkan zlý je večne do brál tých zavrený:
Orol to mohutný pod nebom si pláva,
Hrom je sila jeho a blesk hromu sláva;
V širokých kolesách nad Sitnom sa krúti,
Ani sa nehnevá, ani sa nermúti.» —

Otče! tie sokoly k oblakom veslujú,
Hádam sa s tým orlom do bitky hotujú. —
«Syn môj! sily rastú, keď si ruky dajú:
On sa ku nim níži, ony sa zdvíhajú,
Na mohutných krýdlach nad svety sa ronia,
Jako sa oblaky za oblaky honia:
Nesú sa víťazne k slncu svojej slávy,
V ich bielosti miznú krahuľcov mrákavy.
Tak, synku, len sily spojiť, užiť treba:
Kde svet neuvládze, zvládze Cherub neba.

Čierna Hora.

Ty, duša moja, duša mládenská,
Lietaš tou sveta šírinou,
Lietaš tým svetom Slavianstva synov,
Sťa holubica panenská
Lieta nad hájom a poletuje
Hľadajúc haluz zelenú,
Na ktorej složí, keď víchor duje,
Dušu svoju rozželenú. —

Ty, duša moja, lietaš široko,
A tam, kde voľnosť ťa víta,
Kde slnce slávy ešte len svitá,
Opreš roztúžené oko:
Tam si vydýchneš, tam sa zanoríš
V hlbinu krásnej prírody,
Z ľúbosti, z krásy, z viery si tvoríš
Svet vlastný svätej svobody.

Snívam o krajoch, kde není hriecha,
Kde túžba už pôžitkom je,
Kde velikánske čnie povedomie —
Jako Kremľa zlatá strecha
Nad Moskvou svätou — nad srdcom jarým,
Kde mladosť večne zelená,
Kde proti vrahom vyletiac starým
Hnev svätý voľnosť znamená,
Kde nepočuješ vreskov potreby,

Kremä sladkých potrieb duši,
Kde noci niet, kde deň čuší
Jako v tom Mahmuda nebi: —
Snívam o krajoch týchto, ale či
Krajov takých znáte vy kde? —
Len sama moja duša mi svedčí —
Ostatný svet šomre: nikde!

Nuž, nech vám bude! jak nikde ich niet,
Týchto hôr a zámkov zlatých: —
Ale v poryvoch mladosti svätých
Vidím ja jeden krásny svet,
Kde zastane si sväté nadšenie
A riekne: staň sa! mohutné,
A za vidinou svojou sa ženie
Cez radostné i cez smutné,
A nedá srdcu svojmu ochladnúť,
A nikdy ho nenasýti,
A v žilách svojich všemožnosť cíti,
A neverí, že môž' padnúť;
A keď aj padne, tak zmizne krásne,
Jako plameň meteora,
Keď vo vlastnom si svetle vyhasne: —
Kde kraj ten? — druhovia — Hora!

Oj, Hora, Hora! ty Čierna Hora!
Ty krajina krepkej vlády!
Pozri si len na tie tvoje hrady:
Balkána výš, hĺbku mora!
Taký je syn tvoj ako ten Balkán,
Tak silný, strašný, tak hrdý,
Tak je svobodný, taký veľký pán,
Tak je v svojej vôli tvrdý! —
A jak tie sivé Adrie vody,
Tak jeho cit je hlboký;
Jak búra vôd tých, tak je divoký
V pomste syn tvojej prírody!
Jak more večné ctí si zákony,
Tak syn tvoj zákony otcov:
Huk mora, to sú svobody zvony
V prsiach tvojich Černohorcov! —

Ty, duša moja, keď city schytia
Teba tou sveta šírinou,
Lietaš si sama s svojou jedinou
Ideou mladého žitia:
V rodinách Slávy lietaš široko
A tam, kde ťa voľnosť víta,
Kde slnce slávy ešte len svitá,
Opreš roztúžené oko:
Tam si vydýchneš, tam sa zanoríš
V peknú tajomnosť prírody,
Z ľúbosti, z krásy, z viery si stvoríš
Svet vlastný svätej svobody:
Vzlietniže teraz s nadšením svojím
Na najvyšší vrch Karpatov,
Zasvieť nad rodom ospalým mojím
Odbleskom tým našich bratov!

Morava.

Morava smúti, mlčí Morava,
Vody jej nemo sa valia,
A predsa prúd jej čosi rozpráva
A odpoveď je šum skalia.
Kde živé mlčí slovo človeka,
Tam nemá musí hovoriť rieka,
Kde duch nie, odpovie skala;
Kde dejín sveta anjel zazvonil,
Bárs sa on v vekov mlčanie sklonil,
Príroda mlčať prestala.

Oj, ako divno vetry tie vejú
Ponad smutné tieto vlahy!
Či ony nesú novú nádeju?
Či to ohlasy výstrahy? —
Pred duše mojej vrelej očima
Tôň sa dákychsi záľaha zdýma:
Blud, či nešťastia to tôňa? —
Hľa, tam v tých parách Velehrad zdá sa,
Tam Devín, Hostýn srdcom zatriasa,
Tam Nitry svätej opona!

Tej smutnej vody divá nemota,
Minulých to obrazy dňov:
A bied prítomných strašlivá slota,
Strašný predmet týchto tieňov. —

Zrak svoj tam obráť ku hviezdnym stranám,
Balsam mohutný osudov ranám
  Čakaj z Boha, čakaj shora! —
On v hromoch ohňov blaženstvo blýska,
Keď plemä zemské tvrdo utíska
  Pohanská tá Kykymora! —

Tieň je to strašný: zrada zbojcova
  V trón slávny seká pazúry;
Hlas vetrov strašný: stonba slepcova,
  Pút brinkot a šum purpury;
Úkaz to strašný: zrodiť si slávu,
Zrodiť tiež vadu a zlosť trojhlavú,
  Na blesk svoj zahuckať časy;
Zjavisko hrozné: v búrach rozbrojov
Brat brata krvou zašpliechať svojou,
  Zbiť slávu v svoje zápasy!

Krajanom.

Čo to za slza v slovenskom oku?
Čo tá pred Bohom žaloba?
Hádam súdená v časov potoku
Rodinám našim poroba? —
Ľúbosť nespieva na brehoch Hrona,
Zamĺkla pieseň veselá,
Kviľba sa, jako hučanie zvona,
Nad rodom celým prestrela.

Hoj, bratia! strašnú spieval bych pieseň
O zlobe vrahov národa;
Ale nežiada kliatbu a tieseň
Duchov slovenských svoboda.
Spieval bych sväté otčiny žiale;
Lež načo slabé kvílenie?
Keď spráchnivejú synov koštiale,
Duch dá otčine spasenie. —

Či mám dať strunám svojho varita
Mátožných strachov trasenie?
Či radosť hlásiť, že nam už svitá
Po tmách storočných vzkriesenie?
Či mám cit v túžbe prázdnej zanoriť,
Čo sama sebou umiera? —
Nie, bratia! našu slávu utvoriť
Musí rozumnosť a viera.

Čo sa ľakáte zlata štrngotu
V truhliciach zradcov národa?
Či sa cvendžania mečov a hrotu
Ľakala otcov svoboda?
Čo má so zlatom veľkosť svedomia?
Čo ľúbosť k rodu s panštinou?
V lone veľkosti sily sa lomia,
S trpkou moc rastie hodinou.

Nech si má sok náš kus týchto časov
Daných mu, by mal čo ztratiť;
Čo nám má slávnou zostať okrasou,
Dvojne nám musí navrátiť:
»Veríte v Boha, aj vo mňa verte!«
Tak hlasom ľudským Boh volá;
Len si poklady ducha soberte,
Duch mocný peklu odolá. —

Nekvitne veru národov sláva
Z násilia, kriku, hmotnosti;
Národ z národa svojho povstáva,
Večné rodí sa z večnosti.
Čo vzniklo jako blesk meteora,
Tomu smrť určia hodiny;
Pomaly vstáva z dejinstva mora
Mohutný život vidiny. —

S nadšením pekným spieva hlas Kóny
O divnom štíte Fingala:
Slovanských bardov posvätné tóny
Budú myšlienky pochvala.
Voľnosť hľadaly zapadlé doby,
Voľnosť tá bila národy;
Ale v Slovanstve z temníc poroby
Svitne deň ducha svobody.

Svet, čo vo vekoch minulých zhasol,
Choval sebectva nádoby;
Ale zásada slovanských časov
Zaprenie vlastnej osoby:

Vlastenec verný sám seba zruší
A žije vlasti jedine,
Otčinu najde vo svojej duši
A dušu svoju v otčine.

Čo to za slza v slovenskom oku?
Čo tá pred Bohom žaloba?
Či snáď vlasť naša v svojom pokroku
Je Danaidok nádoba?
Či snáď víťazstvo chceme bez boja?
Či žať prv než by sme siali?
Či chceme pokoj bez nepokoja?
Či bez zásluhy pochvaly?

Pravda je u nás poklad jediný,
Duch pravdy hradba storoká;
Žiadny surovec ľúbosť dediny
Nevymkne z prsú Slováka.
Bratia! keď máme ľúbosť a vieru,
V božskosti pravdy nádeju:
Strhneme slepcom s očí zásteru,
V svetle slzy ich zalejú.

Otčiny mojej spevy.

Či spev sláviči Tatrou zavieva?
Či škriváň slávi svit rána? —
Sladkosť slávičia v hlasoch tých spieva,
Ale proroctvo škriváňa:
Nespievaš vojny, otčina moja!
Nespievaš dejín obrazy:
Spievaš nádejné žiale pokoja
Mladistvých duši výrazy.

Z rozvalín Nitry časom len veje
Tiché slávnych dňov šeptanie;
Zavialo otcov posvätné deje
Osudov smutných zdúvanie:
Nesvornosť bratov, spolky dôverné,
Otčina, teba zhanbily:
Slabosť tá zdvihla hordy neverné,
A teba zradci zdrapili.

Veď aj keď blúdi, ešte je milý
Letov vysokých mládenec,
Veď aj v sne drahej obraz spanilý
Vrelo objíma milenec:
Ale keď spieva syn tvoj nadchnutý,
Otčina, Bohom mi daná!
Ľúbosť mu z duše ohlasy núti,
Nie mysli chladná fatamorgana.

V zorách večerných horiacej slávy
Tešia sa zbľadlé národy,
A tône voľnej rabstva ohavy
Držia za duchov svobody:
Ty žiješ, pekná moja otčina,
V citov mladistvých priestore,
V nádejach tvojich duch Hospodina,
A v spevoch tvojich svitania zore.

Slovenka spieva, útlučká deva,
Ohlasy nežnej ľúbosti,
Ale duch spevov tých sa prelieva
V mohutné Slovana kosti:
Ľúbosť tá z útlych ňáder sa tisne,
K Tatrám sa sto ráz udiera,
Od Krkonošov k Donu zablysne,
Od Dubrovníka k uhlu severa:

A hlasom tichým chladnosť preborí,
Ozve sa v dušiach pol sveta,
A nezadusným blčaním horí
Plameň ten — svetov osveta; —
A hlas ten tisíc hlasov utvorí
V priestorách slavianskych rodín,
A žalm ten príme, žalm ten pokory,
Ku poctám svojim svätý Hospodin.

Ohlasy.

Čože sa hnev váš búri a srdí
Na reči rodnej sladké výlevy?
Čože pľujete, vy srdcotvrdí!
V mladė líca krásnej devy? —
Či ľúto vám je, že z nízkych smradov
Vychádza s tvárou spanilo-bľadou?
Tvrdosrdcí, tvrdohlaví! —
No, jaký orkán sa to rozvliekol
Nad mladých druhov, že z rabstva vekov
Chcú vytrhnúť dcérku Slávy!

Ha, ha, ha! — duchov zhaslých tôňami,
Šprihaninou ledajakou,
Hnevlivcov slabých jedoslzami
So súsedou krvozrakou
Chceť zastaviť tok valného Hrona!
Zastaviť zvesty vzkriesenia zvona,
Vysušiť bystrý, prudký Váh,
Rozváľať Sitno, Tatry rozrúcať,
Orlovi smelý väz povykrúcať
A zhasiť blesk v mladých prsiach! —

Či neviete vy, že duša smelá
Mátoh sa bájnych nebojí? —
Že dosť by Hoľa mrtvých zavrela
V odvážnom padnutých boji?

Neviete, že keď ku slncu lieta
Orol, maznavé nedbá na dieťa,
  Ani na huk Krkonošov? —
Nuž teda duchu nerúhajte sa,
Nedržte za trón diablov nebesá
  A Cherubov za loptošov!

Nič si ty svetu neublížila,
  Reč sladká našich pradedov!
Tri sto vekov si v nízkosti žila
  A nik' ťa z nej nevyviedol!
Ale aspoň ti nik' nenahádzal
Na oči biedu, ktorou ťa sviazal
  Vrah, čo slávu hanil tvoju:
Teraz vlastný tvoj rod hádže blatom
Na teba, a čo mal by ťa zlatom
  Krásiť, nuž ťa strká k hnoju! —

K hnoju, ku stajni, k mrtvej prírode! —
  Čo na to rieknu súsedia,
Ktorí o tvojom vysokom rode
  A o krásach tvojich vedia?
Po satansky sa jedni uškrnia,
Druhí sa hnevom svätým naplnia —
  A my čo? — my večne s tebou!
My sa tešíme, že tvoje krásy
Tým krajšie zkvitnú, keď bludné hlasy
  Pred tvojou zmĺknu velebou! —

Rúhači, ktorí hlas svojich otcov
  Do chlievov zamykať chcete!
Viete vy, jakú hanbu vy z tých slov
  Na vlastnú hlavu sypete? —
Či v chlievoch ste sa vy narodili?
Či kočišia vás vravet učili?
  Či ste vy sprostí bačovia?
Či milé vaše vravia ohavu?
Či deti vaše oslovia kravu,
  Keď mať slovensky oslovia? — —

Otcovia drahí! nehnevajte sa
Na deje vlastného ducha;
Vy vodu liali na tie kolesá,
Vám hnutie toto prislúcha:
A vy dnes zajtra k otcom zajdete,
My zostaneme na búrnom svete,
Ponesieme ťarchy žitia;
Vaše je, vaše časy čo zvinia,
Zo svojich vývod vydajú synia,
Keď ich veky nové schytia. —

Ale ty, slabúch zlostný, lenivý,
Bez skutkov, bez svätej vôli!
Ty vyskacuješ ako vlk divý
Na peknom slovenskom poli:
Vieš ty našprihať cudzím zásluhám
A vysmievať sa nádejným dúham
A vymýšľať zradu, klamy!
Ty hluchý, kremä telesných uší,
Ktorý pre blaho slovenských duší
Nepreložils' krížom slamy!

Nazdáš sa, že keď otcov si ctíme
V spore jednom, v' stých pokojoch,
Že my s tým istým srdcom stojíme
Aj v špatných s planci rozbrojoch? —
Alebo tvojich striel sa bojíme? —
Never, niet guľky v tom tvojom dyme:
Oj, nejdeš nás skutkami biť.
Kto hnil až podnes, aj dneska hnije,
Hniť bude až mu k smrti odbije,
Aj na veky len bude hniť!

Nehaňte ľud môj!

Nehaňte ľud môj, že je ľud mladý,
Klebetárski posmievači!
V mladom sa veku ide do vlády,
Starému sila nestačí;
Keď predkov nemal — a či ich nemal,
Ktorí prežili čas zlatý? —
Čo bys' sa mu ty zato posmieval?
Na potomkov on bohatý.

Nehaňte ľud môj, že nemá dejov
Slávy svojej minulej sklad;
On ešte peknou kvitne nádejou,
Budúcnosť má jeho poklad:
Počuješ bájne hlasy povestí?
Hovoria tie, keď čas čuší,
Zázračný z nich on svet má vyviesti,
Budúci svet v nich on tuší.

Nehaňte ľud môj, slepí sudcovia!
Že ľud môj je len ľud sprostý;
Často sú múdri hlúpi ľudkovia
Dľa súdu svetskej múdrosti:
Počuješ? spieva slovenské pole,
Spievanky zrodia Homérov;
Len ľúbosť útlu spievajú hole,
No, budú aj bohatierov. —

Nehaňte ľud môj, ústa nečisté!
Že odhodok on je hlúpy;
Múdrosťou jeho vykúpení ste
A ešte vás raz vykúpi!
Či nepočuješ slová rozumné,
Čo deň po dni opakuje?
Večné v nich pravdy, hlboké, umné;
Ten ľud vedu si hotuje.

Nehaňte ľud môj! že je len malý,
Že nevládne celým svetom.
Kde telo ducha k zemi nevalí,
Tam duch lieta ľahším letom.
Na hellenský že ľud si spomnite —
Duch si svet vlastný utvorí;
Či v žalude hôr zárod vidite?
Nie! — no viďte dubísk hory!

Nehaňte ľud môj! že je chudobný,
Že kraj biedny, smetisko má;
To je blud! má svet sebe podobný,
Má hory, rieky, zlato má! —
A keď by nemal? — ale má hlavy,
Má obchodu silný zárod. —
Alebo či sú čriedy a bravy
A koniarne komu s' národ?

Nehaňte ľud môj! že je ľud tichý,
Že rád trpí, že je slabý; —
Pravda, surovej on nemá pýchy,
Nie je v zápasoch pochabý.
Vy to neviete, že duch národov
Práve takú povahu má:
Keď má vystúpiť s činnou svobodou,
Najprv ticho myslí, dumá. —

Nehaňte ľud môj! že úcty nemá,
Že ľud môj je potupený. —

Slávnejšie ešte svet tupí plemä,
Nuž kto je tam zhanobený? —
Ach, zlé sú časy! na všetky strany
Svet žertvuje bohom zlatým. —
Ale nechaj mi národ bez hany;
Národ patrí k veciam svätým!

Zaspievam pieseň o svobodnej vlasti.

Na bok, vy jedných bolastí,
Keď biednych tisícov chóry
Na výslni svobody spievajú! —
Na štít Ossianovec mohutný
Udrel, a víťazstvom sa zmladily hory
A ozvaly radosťou z kraja ku kraju.
A pozor smutný
Ešte na jazvách pút erdzavých stojí,
A slzou sladkou, radostnou ich hojí:
Od Dunaja ku slovenským horám
Nadchnutie duše prejalo,
Nadchnutím svätým prsia prekypely:
Konec nevoľným pohromám!
Tyranstvá tajno zubmi zaškripely.
Tak sa stalo. —

Zabudni, mater, na boľasť porodu,
Narodíš syna svobody!
Duch večný súdi: a zlatú svobodu
Rodia si spolné národy!
Zabudni, sedľač, na svoje mozole,
Malé máš sice, ale vlastné pole,
Len chalupu máš, ale svoju vlastnú,
Máš biednu minulosť, lež budúcnosť šťastnú:
Mať, na porodu zabudni stonanie,
Nezrodilas' si rabské preklinanie! —

Už spadly centy s chrbta zhrbeného,
Už vyšly hlasy z hrdla zamknutého;
K váhe poddaného kloní sa svoboda,
K váhe panskej pravda zbitého národa;
Zákon jeden na stohlavú výsadu,
Na zbraň vlastná pästť a vývod na vládu;
Nie Rím, nie Augsburg, nie poddaný, nie pán!
Jedno, v dolmáni, v taláre či v hune:
Česť mu, kto verný krajan!
Česť kráľovi a svätej korune!

Sláva Hospodinu!
Hymny vyveďte, organy!
Zhučte, radostné tympany! —
Pristavte čaše k miernemu vínu,
A v štrngu jednom nech sa zaligotá
Zákonná rovnosť a právna jednota!
Zažnite fakle! zasvietiť ľudu
Von z tmy podlosti, von zo tmy bludu!
Zdvihnite čaše, smyť otcov vinu!
Poddaným ruku dávajú páni!
Zhučte, radostné tympany!
Hymnu sprevaďte, organy!
Sláva Hospodinu!! —

Lež, čo to dušou mojou preletelo?
Duch otrok — voľné telo! —
Slovák rab — človek svobodný!
Ľud, slova ľudstva nehodný!
Kde ti je meno? kde česť? kde školy?
Želiar, cudzinec v drahej otčine!
Svobodný v väzbách nevoli!
Hanba ti vravet — spievať zrada!
Tomu, čo Žida k prsiam privinie,
Tys' málo viac od hoväda! —

Sem ten trpký chlieb — sem moje jarmo!
Horkáže naša svoboda!
Dať sa prezývať «voľným» nadarmo!
Nám je toho mena škoda! —

No, ale vedzte, bratia Maďari!
Nie ste naši zbavitelia:
Voľnosť vaša sú danajské dary,
Kým nie ste naši priatelia!
«Vykupiteľ» je sväté meno:
A plemeno,
Ktoré z národov rabov robí,
Samo je plemä poroby! —
Uctiť Slavianstvo, uctiť národy!
Ruka ruku nech umýva;
Preč pýcha a vládobažnosť!
Jeden cieľ a jedna snažnosť!
Voľnosť má byť spravodlivá!

Hurrah! sem ruku! — Strom svobody
Pučí a kvetom sa bujným osýpa;
Keď zjaria sa druhé stromy,
Zakvitne aj naša lipa:
A v jej tôni oddýchne si
Aj syn veľkého národa:
Hurrah!
Tresknite, diel sviatočných hromy!
Až ozvú sa zmladené lesy
A z mrtvých vstane nârodov svoboda!
Jeden zákon, jedna otčina!
Zahučte, zvony, k poctám Hospodina!
Zhučte, radostné tympany!
Ctnosti synov smyjú otcov vinu!
Hymnu vyveďte, organy,
Spravodlivému Hospodinu!

Odrodilcom.

Čo to je? — šiali sa už milý ten svet Boží!
Uteká od svojich syn a Slavian od slávy! —
Dcéra slávy, nevesta nebies, cudzoloží, —
Tvorcu tvor rúha sa, že sám lepším sa spraví, —
Zrkadlí sa lev rúd v somáracej koži
A blúzni mládenec: ja starec šedohlavý! —
Nuž, choďte len, sprobujte, — odbojné vy telesá;
Ha, ha! zo vševládnej hrsti nevymknete sa!

Poliak Francúzom je a Slovák je Maďarom,
Tak Horvat i Srbín Arpádovým plemenom,
Slovinec nie Slovincom a Bulhar nie Bulharom,
Čech, Moravan, Slezák pýši sa Nemca menom,
Polabské kmeny vzal, bere tenže parom,
A Rus? — panteon je a všetkých rodov členom:
Nuž? Slavianstvo kde je? — veľmeno to klebeta,
A jednu obsadla lož hemisfäru sveta!

K nám nejde nikto, — od nás všetko uteká, —
My kupci sme, čo sám len vývoz známe, —
Vydávať nám je obyčaj dávnoveká,
Príjmov vo svojej knihe žiadnych nemáme,
Nás nechce nikto, dejstvárstvo sa nás zrieka
A svet nad našou hlavou palicu čiernu láme:
Nuž nech! my pokorní sme a sme srdcom tichí,
Majte si hrdosť svätú, šťastní dedičia pýchy!

My Slaviani sme — to, hádam, je dosť málo, —
My nie sme nič viac: hej, my sme len Slaviani!
Nám nebo len raz, len jednou hrsťou dalo,
Hospodin za to buď večne požehnaný! —
Máme z čoho ešte, vždy nám ešte zbývalo.
Nuž berte si len, berte si, naši páni! —
Zlodeji berú, berú žobráci vycivení; —
My dávame! — kto dáva, je blahoslavený!

Dávny to vietor! hoj, vej len, vetríčok, vej!
Vejačkou lopatou svíja nebeská ruka,
Plevy chumelia sa vôkol stodoly našej,
A dobre, po ruke vietor ten Boží fúka,
Zrno, sťa hrachy zlaté, šumí dol: — no hej! —
Nám srdce preto žiaľom ešte nepuká, —
Vej, vetrík! unášaj svetom Slavianstva plevy:
Chrámy čisté chceme, — nie Augiáša chlievy!

Choďte len, naši, k tým, čo ich jesto málo,
K tým, ktorí mrú len a leda že rodia sa!
Choďte, aby Slavianstvo sa roznášalo
Všade, kde jaká biela či čierna rasa!
Choďte, kde niet nás, aby nás aj tam stalo! —
Tí, ktorí vábia, nútia vás, — hoj! ako zadivia sa,
Keď časy zástoj nesmierny náš rozvijú,
A s ľakom zbadá vrah v odrodilstve — missiu!

Pod všetky sveta širo-šireho zástavy!
Zaplavte kabinety a vedomcov katedry!
Neste hen k Indom krv nepremennú Slávy!
Atlasovské len nastavte svoje bedry!
Vštepte sa vo všetky pláne, všetky stavy! —
Štedrý Boh dáva dnes u nás svoj večer štedrý! —
No, na nás neneste pred súdy a pred tróny
Žaloby pochabe, vy — panslavismu patróni! —

Divné zjavenie, podivná je to Božia rada:
Odrodilstva niet inde krom u Slaviana;
Čo nikto nemá, to samým nám pripadá: —
Bohu za to česť! a svetu za to hana! —

Ba, nemôže byť v Slavianstve táto zrada:
Na všetkých sveta uhloch naša a naša brána!
Kamže chceš, blázne? kde sú tie cudzie stany?
V nebo? v hroby? svetom? morom? — všade Slaviani! —

Nízki my, vysoko stojíme na horách, —
Pod pätou chmáry a hromov kríže jasné,
Vy neznáte nás; — od nás po vašich dvorách
Dážď padá, ktorým oheň pekelný hasne;
Orličím jastrom hľadíme po šírych svojich priestorách,
Jak nadutosť dejov pod ťarchou dejov pľasne: —
Spievajte len triumf svoj: Te Deum! Chváltež Pána!
My — svätý, tichý Advent máme: Príď, Pane! Hossiana!

Čo vy za nič nemáte nás?!

Nevtrhli sme my medzi vás teprv včera,
Svet zapadlý znal slávne meno naše,
Slavianstva žriedlo tajomné, kde vyviera,
Svet mudrcov dosiaľ o tom sa kaše,
My staroveki sme, ctihodný dejín našich čas:
A *vv* — za nič nemáte *nás?!*

Hľa, je toľko nás, ani hviezd na tom nebi,
Mať Slovenov vždy v požehnanom stave,
Veľkosť naša, no, sama sa velebí,
Pol sveta len azda má právo k sláve,
Ten ekvátor zeme, to drieku nášho zlatý pás:
A vy — *za nić* nemąte nás?!

Rýdza reč naša, sťaby ten zvon strieborný,
A krv v žilách čistá, plna od vekov,
V nás nemiesi sa živel živlu odporný,
My nie strapy z dávnych umrlčích svlekov,
Kosť z kosti svojej sme, nemáme ani stebla z vás:
A *vy* — za nič nemáte *nás?!*

Máme i zlato, i lesklé drahokamy,
Delá, vojská, — až zem pod nimi vzdychá,
Hrady, musea i veľkolepé chrámy,
Snemy, trhy, — čo len chce svetská pýcha; —
Máme ruch svobody, poctivý na nás každý vlas:
A vy — *za nič* nemáte nás?!

Tisíc už rokov kríž Kristov tiež nosíme,
Pravosláve mnohých z vás sme učili,

Tenže Otčenáš, ktorý vy, sa modlíme,
Tmu — neveru, viac jako vy, sme bili,
Drahý Hospodinu, ľúbezný piesne našej hlas:
A *vy* — za nič nemáte *nás?!*

Millionmi kníh vied roľu posievame,
Jasajú sa slávou Slovenov perá,
Svojich Mojžišov, prorokov my tiež máme,
A v umelcoch svet našich si preberá,
Hľa, majstrovské diela — povedzte tedy predsa raz:
Čo vy — za nič nemáte nás?! —

Hoj, vy ste pyšní! — krvou ste rozvodnili
Našskou Labu, Balt, Dunaj i Vltavu;
Dom náš — dom veľký, rúče ste rozdvojili
A hnev Boží strhli na našu hlavu;
Sťa — vrabčisko zlodej — pšeničný vyzobaný klas:
Tak vy — za nič nemáte nás?!

Hej, netajíme: my márnotratní synovia,
Vôľu otcov tak za nič sme nemali,
Krm ošípaných pre nás vaša kuchyňa
A údel náš neviestky vaše braly,
K vám vláčili sme sa, po prahu svojskom mreme zas:
Pravda, — za nič nemáte nás?!

Ale, dovoľte — keď nebies tvár zúrivá
Nespálila až na prach naše plemä;
Keď v milosť večnú vhlobená viera živá
Rozrešením rosí kajúce temä;
Keď znovuzrodenia nad nami dúha svätých krás:
Ešte — za nič nemáte nás?! —

Nuž, tedy *bez vás* — dejstvovať nám súdeno;
My cudzí vám, úloha naša nová;
Úžasné živým býva nástupca meno;
Hrozná vrahom veta Hospodinova: —
Už sú znamenia tu; — blízko je prísny ten dotaz:
Čo ste za nič *nemali* nás?!

—

Lipa Cyrillo-Metodejská.

I.

»Staň sa!« bohopúšťou zahrmelo,
Hlo sa prenesmierne žitia kolo,
Božie oko s úľubou pozrelo:
A hľa — všetko veľmi dobre bolo!

Úľubou všemoci rozohriata
Mať počala osudné korene,
Pník tisne sa von z prvého blata,
Mládnik pučí a strom sa zelenie;
Vysypal sa listím kvet voňavý,
A zárody sladké prudko vrely,
Krúhlily sa, tvárily sa šťavy,
Ovocím konáre oťažely. —
Prvým okom nový hlad zasvietil,
Ruka čiahla, kde visí úroda: —
Ruka stiahla sa zpät, keď Pán vetil
Hrmený ten zákaz: »Nesvoboda!« —

»Neboj sa!« — tak prvé pokušenie sipí —
»Budęš jak Boh!« — Ruka čiahne znova —
Odtrhne — zahryzne: krvou kypí
Vlaha divná, to vlaha hrobová. —
Beda! beda! do troch vrhov beda!
Lice prvé vrelou hanbou bľadne,
Dušou hrôza lomcuje škaredá,
Do prachu zpät obraz boží padne. —
»Umreš!« hrmí tak hnev Hospodina,
»Robotuj, boľasťuj, plemä ženy!

Čo zrodíš, to budeš volať: vina —
A tvoje priezvisko: zlorečený!« —
Padlo semä stromu, ale zhnilo
V zárod nový sa neprerodilo,
Lúč kliatby strom biedy ožíhala,
Korunu mu sviežu obtrhala,
V chrásťa halúzky sa obrátily,
Biedneho pňa vysychaly žily: —
Lež zhniť nesmie — nechce ho zem mati: —
Tak Boh zrade, tak vzbure Boh platí! —

Čože vyhnanec ten, hriešnik robí? —
Ide k stromu hromom svalenému —
Kania jeho neznajú útroby —
A nevďaky podlej nežiaľ je mu: —
Čože robí? — rúbe peň neblahý,
Rozotne ho na nerovnú váhu,
Má kus jeden dlhý na dve siahy,
Má kus druhý dlhý jednu siahu;
Kus ten krátky na ten čo dlhší je,
Jednou stopou od konca, pribije;
Vyloží ho na plece krvavô,
Nesie na vrch holý v pustom poli,
Tam postaví horekoncom pravo;
Obráti sa v satanskej zlovoli:
Zdrapí pravdu a pľuje v tvár svätú,
Chmatne lásku, bičom dokrvaví,
Na rázsochu večite prekliatu
Pripne klinmi — Boha, Pána slávy! —
Hrôzou hroznou triasla sa zem celá,
Úžas trhal práskajúce skaly,
Tvár neba sa v čierny mrak odela,
Na krik zrady sami mrtví vstali.

Tehdy riekol otec pravševládny:
«Žrať chce človek! kliata jabloň padni!»
Tehdy riekol otec večnej sily:
«Ľud svoj označím ja stromom iným! —
Vezmem kríž, ktorý ste postavili,
Z neho učiním ja, čo učiním!» —

II.

Po nábreží Váhu, brehmi Hrona,
Porozkvital suchý prut Arona:
A peň suchý zabitej dobroty
V údol Tatier zašiel od Golgoty.

Velebných pár druhov stúpa hore —
Bratstvom krstila ich božia vôľa,
Aby brať tá v slavian-sveta sbore
Obrazom svornosti voždy bola,
Aby vedel Slavian, že nie je sám,
Aby poznal, že z nebies prestola
Ľúbosť súdená je našim holiam; —
A dvoch poslal k našim svätým poliam,
Iným len jednoho apoštola. —
Velebný pár druhov stúpa hore,
Vidia drevo — na ňom niet už tela,
Zbitý ľahol v hrob a v pekla more
Zstúpil, z náruč smrti vyletela
Obeť a vzniesla sa nad oblohu,
Na pravicu sadnúc Otcu Bohu; —
Vidiac drevo, rastú drahou vierou,
Vytiahnu stĺp potupy a slávy,
Požalujú nad Siona dcérou,
A stúpajú cez smutné dúbravy,
Nesúc drahú ťarchu naloženú
Pleciam svojim, pleciam to pokory,
A stúpajú cez zem odsúdenú,
Cez dediny, mestá, doly, hory;
Nesúc ťarchu svätého pokladu
Pod vysoké steny Velehradu,
A od Velehradu k Nitre zradnej,
A od Nitry k sväto-smäden Hronu,
A od rieky tejto sväto-smädnej
Ku Kriváňu, k Slovanstva Sionu. —

Úbočie tam, kde pýcha vysoká
Nečakáva na istý, ťažký pád —
Úbočie, kde plazivosť otroka
Nebiľaží sa biľagom hoviad:
V úbočí, kde sypká pôda puchne,
Zvlažovaná čistou neba vlahou —
Tam pocestných dráho-šum začúchne,
Stanú tam so svojou nošou drahou —
A brvno, zaliate súkrvicou
Z boku Pána — vztýča v tom úbočí,
Aby zatratených stotisícov
Dvestotisíc obschlo na ňom očí. —
Postavili aj sa pomodlili,
Pod ním slovo slovanské složili,
A čo my sme v potomstvách dožili,
To tam oni Bohu poručili. —

Oj, čože sa to s tým drevom robí! —
Vlaha svätá prúdi suchým strojom,
Žitie svoje otvára zásoby,
Zem tvorí korene v lone svojom;
Uhly ostré sa zaokrúhľujú,
V hladkú kôru sa zaobaľujú,
Tam puk, tu puk tisne sa na svetlo,
A rojstvo včiel vonný peň oblietlo,
Haluzi sa v šír rozramenily,
Konáre sa vetrom rozihraly,
Ratoliestky sa rozplemenily,
Husté listy sa rozzelenaly. —
Idú chorí, strom ten dá im lieku,
Idú lační, strom ten dá im medu,
Ustalému dá chládok človeku,
A varitom krotí ľudstva biedu,
Bosým núka pružné svoje kôry,
Vedno viaže, čo sa rozpadalo,
Venčí slávopejcov slávne chóry,
Zdobí, čo sa v hroby poskladalo,
Tône stlaje k večných svetiel stánu,
A daň vône dáva nebies Pánu. —

»Ej, čo to za strom?« — cudzinec vraví: —
Môj človeče! to strom Pána slávy! —
To strom taký, ktorý neprislúcha
Tým, čo žijú v službe svojho brucha;
Modlári, čo ctia si pýchy zmiju,
Pod stromom tým nijak nevyžijú:
Takýto strom len z kríža vystane,
Vlaha jeho je krv Bohosyna,
Koreň jeho je kajúca vina,
A koruna — milosť Tvoja, Pane! —
»Ej, čo to za strom?« — nevera vraví: —
Človeče môj! to strom Pána slávy!

III.

Z nevädzových výšin čo to vlaje
Dolu, letkom páperu bieleho? —
Motýľka to biela podoba je,
Ale výsosť tá nenie vlasť jeho; —
Hviezdy, padá to snáď lúč striebristá?
Ale hviezda tmavou nocou lieta,
Tu deň je už, večného dňa čistá
Žiara svieti živobytím sveta; —
Hej, bieluška holubica to je! —
Ale holubica to len nenie —
Nenie to vták — aspoň mi tak moje,
Oku napriek, hovorí tušenie. —
Ba holúbok je to boží, milý,
Čo píjaval z Jordana, z Kedrona:
Teraz, keď sa z hlienu očistily,
Chodí piť na vody Váhu, Hrona.
Oj, nechodí piť riek týchto rosy
Holub-neholub ten rodoľubý,
Vodu žitia, vodu krstu nosí
Pre rod svoj, pre ten náš rod holubí. —

Obletuje slavian-strom zelený,
Preletuje medonosné roje —
Sťa duch boží sbor svoj posvätený

A v ňom duše vyvolené svoje; —
Trhá chvojky mieru a milosti,
Roznáša ich medzi sveta rody,
Kdekoľvek, za toľké ľudu zlosti,
Trest potopy rozlial svoje vody;
Obletuje blahozvestov hlavy
V tôni vonnej vedúcich poradu:
Jak by na výslnie večnej slávy
Postavili spasenia záhradu;
A dych stromu a šum ten holubí
Ich učí: čo večné božie sľuby. —

Medzitým víchre sa strhávajú,
Perú, bijú konár do konára,
Vriace lúče stromok ožíhajú,
A hrom sviežu haluzinu pára.
Oj, schnú milé, božie ratolesti,
Bratia smúťa a Satan sa smeje;
Baránkovej, ľúbeznej nevesty
Lícama sa prúd žalosti leje:
I padajú k nohám blahozvestov
Suché prúty, od pňa odorvané,
A od ich nôh prapriepastnou cestou
Drúzgajú sa — oj, pomiluj, Pane! —
V bezdnú mrákav sitna-pekla dolu —
Chovajúc tam požiare zloducha
Pre tých, ktorí, príduc k svadby stolu,
Neobliekli svadobné si rúcha;
Pre tých, ktorým viac sú jejich voly,
Viac žena, viac kopanica nová,
Nežli slávna svadba Baránkova,
Nežli božích vyvolených stoly.

I sbierajú bratia paprutinu,
A vatria ňou šľahajúce vatry,
V ktorých smeti cirkve božej hynú,
V ktorých praštia modly starej Tatry:
Niet už iných zápalných obetí,
Kremä tých, kde hárajú obludy —
Pri ktorých sbor verných božích detí
Vyznáva: to večné, božie súdy! —

Spia dávno tí, čo strom ten sadili:
Kde kosti ich? kde prach je ich svätý? —
V Ríme? v Nitre? — múdri sa zvadili,
Hľadajúc ich, márne derú päty! —
Ja poviem vám: — oni neumreli,
Oni žijú, budú žiť naveky,
Kde strom taký, ktorý neprislúcha
Tým, čo žijú v službe svojho brucha;
Pod ktorým nijako nevyžijú
Modlári, čo ctia si pýchy zmiju;
Kde strom, ktorý len z kríža vystane,
Jehož vlaha je krv Bohosyna,
Jehož koreň je kajúca vina,
A koruna — milosť Tvoja, Pane!
Tam žijú tí, ktorí tu pomreli,
A pomrúc tu, tam žijú naveky:
Ale jedno to zvedieť chcete-li,
Kde práchnejú pútnické ich svleky? —

Kde strom ten, čo chorým dáva lieku,
Kde strom ten, čo lačným dáva medu,
Ustalému dá chládok človeku,
A varitom krotí ľudstva biedu,
Bosým núka pružné svoje kôry,
Vedno viaže, čo sa rozpadalo,
Venčí slávopejcov slávne chóry,
Zdobí, čo sa v hroby poskladalo,
Tône stlaje k večných svetiel stánu,
A daň vône dáva nebies Pánu: —
Tam prach ich; tým prachom len osýpa
Koreň každá pravoslavian-lipa. —

Pospali tí, čo strom ten sadili,
Liet tisíc prešlo nad ich mohylou —
A tí, ktorých oni posvätili,
Zdriemali s povesťou starobylou. —
Ba kŕkaly z bahien sveta žaby:
«Kacieri, vraj, noví dáki svätí!»
Klebetili, zlostní a pochabí
Brate svojej i matere kati,

Vysielajúc na holuba kane,
Tajne bijúc kliny do pňa slávy,
Čakajúc, že predsa sa nestane,
Čo dejstvo, ten veštec sveta, vraví. —

Mlčte! nezovte to márnou pletkou,
Čo vzdelal Boh tisícročnou kázňou:
Tisíc liet, to tisíc mocných svedkov:
Vy čo? — tisíc tohto veku bláznov! —
Obráťte sa, z mrzkej baby lona
K lonu matky, kam Boh slávu sype;
Od vŕb ošumelých Babylona
Ku Cyrillo-Metodejskej lipe!

Roky a veky.

I.

Strieka lúčami zornica usmievavá,
Rozsýpa blesky ohnivé oko neba,
Krúťa a kláťa sa všesvetom tmavé pruhy: —
I dýchne v tvár zeme večera doba tmavá,
Tône kryjú sa, bľadnú menisté dúhy,
A — čo videl zrak, nevidí vôkol seba. —

Zrnko za zrnôčkom sýpa sa piesok biely,
Tichučkým šumom prázdni sa lievik sklený,
Vyšumelo, vyšumelo, vypršalo:
Hor na dol a dol na hor sa mení,
Zrnôčka pršia, šumia, jak pršaly, šumely, —
A — deje sa, čo sa dialo. —

Ticho v chyži, — so steny čosi ťuká,
„Ťuk — ťuk„ to klepe a klepe dňom i nocou,
Skacká nevidmo dvanástkou kráža ruka
A zazvoní chviľa po chvili,
A bijú synom mlatky, tak, jako bily
V hluché už uši milých, starých otcov.

II.

Strieka lúčami zornica usmievavá, —
Nad temenom visí ohnivé oko neba, —

Hasnúcu zoru žehná zvon pokoja:
Roľník líha, zbojník vstáva, —
Tu polnoci tichá veleba, —
Svitá! — hor sa, duša moja!
Slnko vzchodí i zachodí,
Deň noc a zas noc deň vodí.

A šesť vrhov je, čo mrká a svitá,
A šesť ráz človek i líha i vstáva,
A šesťkráť v pasoch je práca s pokojom:
Vitaj mi, nedeľa, svätosťou ovitá!
Sláva Hospodinu, sláva! —
Z zas všetko v zvyku svojom,
Každý rosí čelo znojom
A mier válči s nepokojom.

Rastú rohy strieborné a padajú strieborné rohy
Jasno-sivému tomu srncovi,
Ktorého vídať nocou pásť po hviezdnatých horách,
Pomedzi kosy a vozy oblohy, —
Vídať, keď pere kožuch svoj vždy nový,
A kúpa, potápa sa v rosnatých zorách:
Zaobkolesil ho Pán vševekov na tuho,
Lež psi a strelci časov nikdy nedostihnú ho.

III.

Už pučia háje, spievajú luhy,
Krýdelci trepocú škriváne,
Vŕzgajú — pískajú vypočinuté pluhy,
Fujarou hlása sa zelené stráne,
Kališky kvetov plné sú chladnej rosy,
Skáču s peci deti na priedom, na prietosy.

Už zreje poľom chlieb, kujú sa kosy,
Ženci žalmy svoje zanôtili,
Sladký pyšťok roja na spodok úlu nosí,
Lastovky mlaď svoju odvodily,
A v teplú noc po hájoch našej Tatry
Vídať mladú chasu v žiare vajanskej vatry.

Už stlaje list žltý korene lipy,
Na plešivé hory hmly sadajú,
Penou kvetu jabloň už nekypí,
Červené jablčka sa gúľajú,
Naježené stojí obraté pole,
Z prešov cedí sa v käď prúd sladký dobrej vôle.

Už krahnú potoky v studenú kôru,
Jedinou farbou zem odela sa,
Ihlovatým srieňom blýskavú horu
Pálčivo-studený fujak otriasa,
Kozúbok načúva dedsko-detské povesti,
Fašiang bujný vedie s sebou pôstu neresti.

A zas, čo videl zrak, nevidí vôkol seba,
A deje sa, čo sa dialo:
V kráži divov sedí večno-lačná potreba,
V nesmiernych pokladoch prezdychuje si: »málo!«

IV.

A bije čosi v ľavé rebrá človeka,
Prúdi sa údami karmažín teplý, tekutý,
Časom klope len a časom tlčie, búcha:
Ach — ticho — hlucho v kostiach boku bez ducha! —
Hoj, — ľúbosť, sila žilou mladou sa rúti! —
Zo žitia v žitie mok boží ten preteká. —

Rýpu lemeše brázdy v tvár zem-matera,
Ryjú v čelo dumné, pruh za pruhom vidiny,
Modlitbou kädí rozkošnou svätá viera,
Požiarom krvavým v step menia sa dediny,
Dunie fukot pary cez morá, cez jazerá, —
A žehná i kľaje všetkým Boh trojjediný.

Anjel holubí preletuje ponad domy, ponad hlavy,
Striasajúc s krýdel bielych dar veselia a slávy,
Calujúc s pyšťokov nemluvniat prsnú vlahu,
Kvapkajúc v hruď kajúcich milostive krv drahú:

Nebeským, večným mierom ovieva smutné čelá,
Milovaním svätým zbožné duše zahrieva,
Ukladá v spánok bojom ustalé telá
A nad milými hrobmi žalmy vzkriesenia spieva. —

Ale mačím krokom satan čierny obchodí,
Tam skalu, tam sieť, tam kus gebule hodí,
Núka kráľovstvá, zlato a veľké mená,
Až piští v pazúroch duša mu zatratená;
Zunie za ním krik rodičky boľastný,
I paholiat hriešnych ostré by strela vresky,
I vzdych raba, čo svodom hadej ženy
Jie chlieb, v mozoľoch horkým potom zvlažený: —
Smiluj sa, Kriste nebeský! —

V.

Rok výrok je, hodina kostka hodená. —
Skalka za skalkou mrvia sa hrdé hrady,
V ssutinách prplia sa dlhé pánov mená;
Spomnie, zapomnie svet blysky a parády,
Nad Herkulovom zrastú praveké stromy,
Pašou pokryjú sa Pompejova domy,
Theby a Memfy, — kto tam? vlci a hadi.

Vojská hrnú sa a tlačia sa národy
A tisnú sa vopred nesmierne ľudstva davy,
Pokolenia, sťa prudké, zrutné brody
Valia sa niekam; — šumné panien postavy
Na krýdlach krásy do diaľky zaletujú,
Strmo stúpajú žilnaté muža nohy,
Parobci veselo dial a dial poskakujú,
Podlomným kolenom vlečie sa kmet ubohý:
Hej! kam? pocestní! — kam to? hmly a bubliny!?
Kam? hostia! kvety! meteory a stíny!?
Kam? zrkadlové podoby!? —
Tam, — kde popol, prach a hroby! —
No, — dedovia, vnuci moji, —
Dobrá noc! — spite v pokoji! —

VI.

Dlhá noc, —
Slnce nevstáva, —
Strašno-ticho všade, —
Nečuť vetierka na tvári. —
Zemou zatriasa divná kási moc. —
Vzduchom spareným sirková vôňa pláva, —
Dunie, — búri, — hrmí, — práska na hviezdnom hrade, —
A strašno blysne sa tri ráz, — a obzor sa rozžiari, —
A bräniská nebies diamantové do korán sa rozzavia, —
Broje Cherubov, Archanjelov povetrím dol sa plavia, —
Stred nich Baránok v oblaku slávomoci,
Surmujú trúby prez prívaly ohnivé, —
Patriarchovia, svedkovia, proroci
A sväti strážni Siona
Pred trón zovú mrtvé, živé;
Zunie hrom večnosti zvona
Nad bohatým, nad mizerným;
Hroby zívajú,
Mrtví vstávajú, —
Tu ja, tu ja, tu ja! — . .
Súd sa koná:
«Peklo zradcom, nebo verným!»
Hallelujah!

Veliký pôst.

(V Škaredú stredu 1864.)

Huk, lom vo dvorane, kde v skoku rozčulenom
Bachantky stroja pohanskú svoju nezdobu,
Víno hrá i čaj každučkým úda členom,
Hľadajúc žertvy mladé, hoj! privčasnému hrobu:
Tak prejde jeden deň a prejde druhý a tretí,
A vždy len: hurra! hejsa! a nikdy prísné: beda! —
Až jedno i druhé krýdlo dvier sa rozletí,
Vo dverách zastane si postava *škaredá:*

Popolom sivejú sa rozmetané kostruby,
Kol očí hriechov čiernych čierne prstene,
Z huby boľastný úsmech jej ceria zuby,
Na lícach bľadosť prežltlej rovná stene,
Na údoch nahých visia zrebné pazdere
A povraz reže v opadlé smilstvom boky:
Pôst! rečie. — Výskot onemie bujnej sbere
A skamenejú v nohách fašiangu divé skoky. —

Od stola verných vykradli sa zradní Judáši,
Vyviedli drábov krivdy k záhrade pána slávy,
Striebrom platili zradu farizejskí tí velikáši,
Na posmech škľabili pysk kňazi krivohlaví,
A národ? národ vrešťal: kríž, po zákonu!
Ohluplý podlosťou, spodlelý vo hlúposti
Zavraždil pravdu. Čo konec tomu shonu? —
Hlad a smäd duše; velikým pôstom postí. —

Velikým pôstom, tisícročným morená duša národa,
Už prischla ku kosti koža slovenskej postavy:
Posť len, posť, Slavian! dosť tebe chlieb a voda
Za hriechy tisíc liet, za spor tvoj tvrdohlavý,
Za cudzobažnosť! — Vidíš, nepáli teba ešte
Dosť útrob hlad; väčšie muky si spravíš;
Štípeš vlastný úd v zakrvavené kliešte
A vlastný chrbát háčkovým bičom si krvavíš! —

Posť len! hej, treba tebe postné pokánie,
Až vytrezvie ti hlava bludom rozpilá
A vstúpi na jazyk ti svätoboľné vyznanie
Odrodilstva, v ktorom ti hruď doteraz hnila;
Až znovuzrodí sa v tebe svojstva žila,
Zriekneš sa pýchy aj bezráznosti netopiera,
Zvolíš si cestu, — bárs bodľačím sa pokryla, —
Od suchých macochy pŕs, k sladkému lonu matera! —

Slováci moji! vy druhovia bied Jóba,
Vy postíte tiež, — ale pôst sami ste si volili, —
Železná ruka drží vás tam, kde chudoba,
Kde povrhlosť, kde slabosť stány si rozbily:
Služba planá vám, pre vás není postupu,
Blesk metropôl je výsada renegátov,
Tí za hriech chválu, vy za ctnosť beriete potupu,
Tí pánov majú, vás sedľač nechce za bratov!

Plakávali ste skôr v prehorkých žalobách,
Už teraz vyschly blenové prúdy očí,
Už utuženým v mučedlníctva dobách
Sila skutkov chladných žilami vám sa točí;
Vytuchnul v srdciach vám zápal poesie,
Vyšumely z hláv milé preludy mladosti,
Muž viery, deja muž, nový vo vás žije,
Nesklonný chlap, ktorý dávno už, tvrdo postí.

Veliká, ťažká čaká na vás úloha;
Chystajte, pripravte sa v modlitbe a pôste,
Kušať bude ďas k odpadnutiu od Boha,
Pre chlieb, pre krajny sveta vy diablu sa neproste!

Hotoví buďte; prijde ešte velikých múk Piatok veliký,
Ešte raz zrúknu besom vrahovia svobody,
Europou rozlietnu sa zúfalstva kriky, —
A potom? potom slávte velikonočné hody!

Novembrová duma.

Povedali tí, čo neba nepoznali,
Že hviezdy nebies padajú, —
Padajú najviac teraz, keď odpadaly
Farby nádeje nášmu i sveta háju;
Že zpolietla, vraj, hviezda Kriváňa,
Že Gemera stlel Orion:
Že zo Slovenstva neba ráňa
Hviezdu za hviezdou modla «Maďarón»; —
A bude, vraj, tma na božom pravdy nebi,
A hriech na zemi, vraj, že svobodný bude,
V posmech že padne, čo Slovač tá velebí,
A posmevač — že víťaznú si zahude! —

Ó nesmyselní, rajského plemä hada,
Odrodilci vy, jazykom dvojačistí!
Hneď vravíte, že tam tu hviezda *padá,*
A zas vravíte, že tam tu hviezda *sa čistí!*

Synovia noci! rozhľaďteže sa v živlu svojom,
Svieti vám padajúca lúč, —
V jednom len možno najsť, nie v obojom,
Nebeskej pravdy zlatý kľúč;
No, k výšinám vy zdvihnite hlavy,
V bahnách zeme hviezdy hynú:

Na výšinách *zostanú* lúče slávy,
Najdete na zemi len tmavú *huspeninu!*
Tak duch váš, a tak náš duch vraví
O jednom i druhom županu od Rimavy. —

Nuže, strhnite len svetlo z jasnej výšiny, —
Prométejovci vy, — do svojej, do pekelnej tmy! —
Zakúsite to, nač vám nešly sliny,
Lepšie poznáte nás, vás lepšie poznáme my!
Rozkošno sokoliemu oku jastriť v prúhy nebies oka
A slávno nám ohňom krstiť sa:
Ale, čím hlbšie ryje do tmava, do hlboka,
Tým bezpečnejšia, šťastnejšia je krtica. —

November,
«Nem ember»:
V jasenných hustých hmlách húšťavou líška šteká,
V jasenných dlhých tmách zver nepozná človeka!
Dlhá to noc! duša moja, pýtaj, pýtaj:
Svitaj, Bože, svitaj! —

Ha! už tuhnú bahná, — už mĺkne žiab kŕkanie, —
Krahne nezbedná mucha, — mizne slepec komár, —
Na klzkej hladine pyšný trase sa somár,
Keď sťa blesk lietajú ľadom severné sane! —

V jedenástom už slnce znamení,
Jedenásta už odbila;
Syn človeka, syn slávy sa žení
A nevesta už ku svadbe sa zavila:
Hej! hláste, strážni, zažnite lampy, panny!
Valom valia sa v zástupoch svatov milliony;
Zvoňte, adventu sväto-svadobné zvony,
Dvíhajte sa, Jeruzalema brány!

Hosanna! — bárs v údolí Golgoty, —
Palmami pokoja cesta naša vystlaná; —
Za život náš, naše životy! —
Noc tu a zima tu: no, tu i spása naša,
Tu advent náš! — volanie sa roznáša
Sionom slavianskym: Hosanna, Hosanna!

Až posiaľ! a ďalej?

Márny tvoj pot a nevďačné mozole,
Slovensko, nežírna, studená zem!
Rýpeš, rozsýpaš v to dopukané pole,
Nežnieš, biediš: prečo? to ja neviem. —
Tu „*Vesna*“ je: Hron už prúdi sa,
Odmŕzajú skrahnuté tvoje hory;
Vábi kukulienka a život všade budí sa —
Hoj, sám život náš ešte len tak živorí! —

Zorí sa „*Zora*“, dňa nového družica:
Vstaňte, Slováci, vysúkajte rukávy —
Už deň! — hľa, vlhnú zas kropajami líca
A hrnie sa do poľa plemä Slávy.
Robotuje, ten tam, ten tak a každý iné,
Náš svet vadí sa a svet cudzí sa smeje;
Zora hasne — a v biednej našej dedine
Lieňajú spať ustalé naše nádeje. —

Na „*Nitre*“ len, na hradbách smutnej stariny,
Hasnúca zora zažala ligotavú lúč,
Osvecujúc i svieže mladuchy rosmaríny,
I zámkov sosutých obrovský zhrdzavelý kľúč;
Zunela pieseňka, len tak rozvíjaly sa hory,
A náš budil sa svet prierodom v život nový: —
Beda! vydúchly lúč svätú vzbury potvory,
A mladú otavu spraly remúnd tvrdé podkovy. —

Pusto všade zas. — Nanoste novej zeme,
Berte ju v horách ľúbosti svätej.
Šľapaje fúrie krvavej zasypeme
I rozpadliny rozpadnutosti svojej kľatej!
Nenajdeme-li zeme takej na svete,
K nebu skríkneme svorno, i ty i ja,
A bude sypať sa, jako dážď! — počujete?
Zem tá dobrá tu! zovú ju „*Concordia!*“

Stalo sa: dobrú už máme takú púdu,
Prešiel rok a prišiel *rok nový;*
Vyrástol *prvý* strom, milý môjmu ľudu,
Milý a dobrý vyrástol strom — *lipový,*
A za ním *druhý,* no, a za týmto *tretí,*
Až preľúbezný tak utvorí sa háj,
K nemu rozpravných, spevavých kŕdle detí,
Čo rok, nosí starý, sivý Dunaj. —

V lietavých pieskoch dolnej, tej pyšnej krajny,
Tam rastie slama, býľ krátkej, ročnej doby,
Tam mláťa, tlačia — symbol to je neprajný —
Stohy ich, jako každého leta hroby:
Náš je *strom* — výška, trvácnosť, krása, sila —
S vrchov, stromov je výhľad ďaleký:
Tí *sejú,* sjedá čo blízka, vrtká chvíľa —
Sadíme my, užiť čo majú veky. —

Až posiaľ pomáhal nám Hospodin
Cez nivoče, cez bojov divých kúrňavy;
Dal čuť nám polnoc úžasných rabstva hodín,
I videť dal svitania novej slávy;
Poddal smrti sto ráz a vzkriesil sto ráz znovu
Mať velikej rodiny osiralej;
Pomáhal snovať velikú dejov osnovu
Nám, až posiaľ! a ďalej? — nuž, ďalej!

Pozdrav.

Horí Moskva! — vieš, to Slavian-Rossia! —
To pekla žiar, to jednak svetlo neba!
Mečom plamenným tu cherub pomsty zvíja,
Tu kajúcej žertvy bohumilá veleba:
Žiar polnočná blýska nocou Europy,
Ľadov večných pohorie v nej sa topí —
A vidí tmieť sa a vidí hasnúť v nej
Hviezdu svoju pyšnú plemien veľký zlodej.

Bežia vlci a — zazrúc vatry — stanú, —
Uletujú sovy a netopiery, —
Odvažní orli — vzdorujúci vulkánu
S ožhnutou peruťou lezú v rodinné diery: —
No, zlato tak smetáva kal troskavý,
No, mladosť, tá rada sa s ohňom baví,
Svätoduch ohňom krstí turiči sbor,
Ohňom svätým žiari slávy jasný pozor!

* * *

Moskva horí! — čujte, cudzín plemená!
Hlúpi, besní, zbabelí na zvon bijú:
Haste, rúca sa bratov deliaca stena!
Na horúcich hrudiach skrahlé čuvstvá ožijú! —
Jak to hreje, z palácov i z koliby!
Jak to svieti, — slncia tak nemohly by! —
A čo tak svieti? — osvety svätá lúč!
Jaký oheň horí? — lásky zlatá obruč!

Hľa, v ohni tom starý vesmír dotlieva,
Svetlo pred svoj súd staré hriechy ženie,
Obzorom šumí lží historických pleva,
V oblakoch nese sa slavian-ľudu spasenie;
Trúby hrčia, mohyly vyzivujú,
Žily mrtvých prúdenie nové čujú,
Pradávni známi vidia sa tvárou v tvár,
Deje nesú viere sladký pohár.

* * *

Zdravstvujteže! — Pozdrav tento dovieva
K svätomesta, k Moskvy-matušky lonu,
K hradu Petrovmu, ktorý obmýva Neva,
Ku kozáckym brehom voľno-tokého Donu —
Od hôr našských, od slovenských Karpatov,
Od kolísky rôznych slavianskych bratov —
A od Dunaja, kde prvý zvonil hlas:
Vzájom, Slavian! jedon všetci máme obraz! —

Zdravstvujteže, — telo veľkého slova:
Za všech jedon a všetci za jednoho! —
Nerozdielna je súdov našich osnova!
Všetci! — nie-li, málo je naše mnoho! —
Slnce svet náš: vostoka zoru mladú
Družku chceme hesperídke západu,
Zhorí bez chládku severu južný mier,
Južnú vatru želá ľadom stuhlý sever!

Slavianstvo je kríž! — štyri jeho ramená:
Hlava sever, — juh jeho je podnožie, —
Pravicu Božiu východ svätý znamená —
Slavianstva niet, kde dreva spásy nenie! —
A keď Slavianstva pod Božím nebom niet,
Kniha dejín čože? — tabľa planých kleviet!

* * *

Od štýr uhlov, Vy, prišlí slavian-sveta,
Nás želáte v ruskej videť výstave? —
Jákobe, tvojom po Jozefovi veta!
Len krvavé rúcho vidíš po drahej hlave;

Predali ho, — bratia ho zapredali,
S Faraonom kupci sa pojednali:
Tak veštec tento, snár, strážny tento tak
V rabstvo divné padol — sľubné dieťa — Slovák!

Čo tam halena, čo opasok Detvana,
Čo valaška, čo krpcov pár s návlaky?
Čo Detvianky postava maľovaná
A okruhlý lakeť a pozor bystrozraký?
To kvety sú, ktoré vietor unáša,
To dedictvo hôr, chalupy, salaša:
No, kde svedectvá vyššieho žitia nám? —
Bratia, tieto stanom Vašim tuto podám.

Odrodilstva — zradou značené — líce?
Želiez kruhy a tváre zapľuvané!
Obrazy temníc a vzorky šibenice?
Mozoľou nevďačnou pokryté tvrdé dlane? —
Nie! — deň súdny čaká toho výstava! —
Vám, Slaviani, slovenský ľud podáva
Vieru nezlomnú v triumfy Božích práv, —
Svornú ruku, — vrelé srdce, — bratský pozdrav!

V máji 1867.

To české tábory!

Čo to tam luní a dme sa,
  Lebom tlačiac hor nebesá?
Či víchor kloní a lomí
  Stoveké našich líp stromy?
Čo v lunení tom belie sa
  Sťa žulové hnáty lesa?
Nie to šumné naše hory?
  Bratu, — to české tábory!

Aha! koľkú to mrákavu
  Sobral Říp na svoju hlavu!
Farby žlče, krve, jedu,
  Siniek, noci — tanec vedú;
V nich príval a hrom sa rodí,
  Za nimi slnko vychodí:
Čo to za oblakov sbory?
  Slepče! — to české tábory!

Sťaby, keď strela hrom durí,
  To tam reve, to tam búri;
Útrobou zeme zatriasa
  Cherub, čo deň súdny hlása;
Kliatba, rozkoš, plač a plesy
  Zunenie to vedno miesi:
Lev to s vlkmi tam sa borí?
  Nie, nie! — to české tábory!

Ponad mestá a dediny
  Jakou žiarou svieťa plyny?
Peklo páli hriechy staré,
  Nebom svieťa sa oltáre,
Na plamenných kriedlach lieta
  Z dom na dom svätá osveta,
S fakľami, s žalmami chóry
  Chodia: — to české tábory!

Na Hradčanoch — dive sveta,
  Čo za slávu sa trblieta?
To tam čata zlatorunná,
  Meč a berla a koruna
A svojmu, *svojmu* kráľovi
  Nesú čaty tribút nový,
Tribút svobodnej pokory:
  Čaty? — to české tábory!

Vidz tamtú ohromnú stenu,
  Bášt, pilierov pozbavenú,
A drak — dávny vrah svobody
  Ku stene tisne národy;
Tisne, tlačí dotiaľ zrada,
  Až zeď puká, dme sa, padá,
Rúca sa na krk potvory:
  Hurrá! — to české tábory!

Leží stena rozvalená,
  Deliaca Slavian-plemená,
Svet Žižkov okom svobody
  Ponad hory, ponad vody
Hľadí, s náručou rozpiatou
  Volajúc na svojich bratov,
Vysoko svorné prápory
  Vlajú: — to české tábory!

Šľachta bez erbov a znakov,
  Moc válečná bez bodákov,
Odpor víťazný bez hradov,
  Myseľ jedna bez pokladov,

Štátnictvo bez diplomatov,
  Súd bez žalárov a katov —
Ľud, čo s vrahmi len zná spory!
  Kto to? — to české tábory!

Slávou bratia, hor tri prsty,
  Plece k plecu, hrsť do hrsti,
Vzájom, ponad otcov hroby
  Velie hlas dávnej siroby,
V čaty, v kŕdle a v hromady,
  V jedno telo, v tuhé rady!
Zrkadlá naše i vzory,
  Hľaďte, — to české tábory!

Na Všechsvätých.

Zapadni, slniečko, čože už máš svietiť,
Keď len samé žiale pri tebe mám svätiť.
Krásne si zapadlo, krásne si zas svitlo,
Ale všetko milé po tebe odkvitlo.
Tá šťastná rodinka v tých zámockých múrach,
Jako jasné slnce v čiernych neba chmúrach,
Jako hviezd dakoľko na tom jasnom nebi —
Zabudla na žitia surové potreby;
Do kola zastala, tvár jej zaihrala
A ústmi sa pieseň sladká rozlievala.
Svietily nám oči, srdce nám skákalo,
Jako by už z raja nikdy von nemalo;
Stály hry veselé, hudci šumno hrali,
Nohy jarú radosť po chyži dupkaly,
Dupkaly dokola až sa všetko triaslo
A z jednoho skoku sto druhých nariastlo;
Nariastlo ich veľa a už všetky zmĺkly,
Jako by holúbky z hájika vybŕkly,
Vybŕkly, aby sa nikdy nevrátily,
Jako tie hodiny, čo nás opustily. —

Oj, mladosť, ty švárna mladostôčka moja!
Čože chvíľky tvoje len raz nepostoja?
Ale tajdú, letia jako hronské vody
V ich strieborných vlnkách, na vlnkách svobody!
Až sa nám potom zdá jako pekné snenie
A nič nezostane len milé spomnenie.

Srdce nám len chladne a život nám pustne,
A mladá, jará krv zmrzáva a hustne.
Povedzže mi, družka, v hradbách tých zavrená,
Povedz, čo tá tichosť v izbách tých znamená?
Veď tá tichosť mlčí, ale srdce volá,
Že preč odletela radosť čo tam bola:
A teraz zašumia tam len tvoje šaty,
Zahrá si s bleskami prstienok tvoj zlatý,
Až odšumia šaty a ten blysk sa ztratí,
A pekné chvíľočky ktože nám navráti?

Povedz mi ty, brat môj, čo v tom zámku chodíš?
S kýmže sa už teraz po tých izbách vodíš?
Vodíš sa ty, vodíš, ale so samotou
Jako vták okolo opŕchnutých plotov;
Obzeráš sa vôkol, hľadáš tých priateľov,
Ale tajšli, tajšli aj s chvíľkou veselou,
A kŕdeľ radostí čo tam s nami hraly,
Hádam do tých hronských tokov popadaly.

Ponad háj hrdličky smutne hrkútajú,
Že im spolu bývať zlí ľudia nedajú,
Smutne hrkútajú, každá inde sadá,
Oj, nerada býva sama duša mladá!
A keď je nie sama, čo je z takých spolkov,
Kde srdce s ústami nehrá bez okolkov,
Kde radosť nešumí, ale práca tlačí,
Až sa nebo mladej duše zaoblačí,
A dosť sa načaká zas na dníčok krásny,
V ktorom duša mladá znovu sa vyjasní!

Preletely zore po ožltlej hore,
Preletely zoře po zámockom dvore,
Preletely dole, preletely hore
A sadly do tôni zlaté moje zore,
Do tôni si sadly, od žiaľa obľadly,
Že zo zámku časy zábavu ukradly;
A keď požialily, k mesiačku letely,
Jako by sa v jeho svetlách ukryť chcely,

Lebo čo by tudol' v pustom už hľadaly,
Keď im zábavôčku všetci Svätí vzali;
Z neba ju doniesli, do neba ju vzali,
A nás k chladnej zemi žiaľom priviazali.

Sober sa, vetrík náš, hore šumným Hronom,
Zastaň si nad pekným zábavy Sionom,
A povedz rodinke dobrej čo tam žije,
Že ešte ostatná hodina nebije.
Že keď sa nevráťa všetci už tí Svätí,
Aspoň jeden lebo druhý sa navráti;
A hádam donesie už či inde či tam
Kŕdeľ pekných hodín, aké ja rád vítam.
Tej švárnej družičke zanes pozdravenie,
Pozdravenie krásne: na šťastné videnie!
A jak by tej krásnej zábavy obrazy
Spomnela si cez deň, cez noc, raz dva razy,
Aby aj sem peknou dušou zaletela,
A i na mňa aspoň chvíľkou si spomnela.

Zapadlo slniečko, tajšli Svätí všetci:
Dobrú noc vám! — Chlapci, budeme pri svieci!

Kykymora.

Na zvon predveký udre mlat ťažký —
  Hlas prvý ohluchlý, temný;
Na zvon predveký udre mlat ťažký —
  Hlas druhý silný, príjemný:
A z erdzi strasie sa kov viehlasný,
Zvoní a zvoní: šťastný, prešťastný,
  Kto ucha k nemu nakloní!
Lež šťastný len ten, kto neohluchne:
Lebo on jedným na pohrab buchne,
  Druhým k životu zazvoní.

Ozve sa slovo, slovo spasenia,
  A málo kto mu uverí:
Jedným sa zdá, že to plod mámenia,
  A druhým dieťa povery.
Víťaz je ten, kto v mračnách života
Hmly duše svojej pravdou stroskotá
  A na jej moci zastane:
Otrok, čo v bájoch a dejoch sveta
Len tône vidí, tomu klebeta
  Vlastný duch jeho zostane.

Jeden vek slávou slávnou ožiari
  Čelo hrdého národa,
Vek druhý sdúchne tôňu tú s tvári
  A v rabstvo padne svoboda:
Ten je rozumný, kto o tých stranách
Jako o bránach, ale len bránach,

Bárs aj dôstojných hovorí:
A za nimi si hrad oceľový,
Ten Sion pevný, velebný, nový,
To sväté tretie otvorí! —

V slavianskom háji, tam socha stojí,
Pradedov našich bohyňa,
Každý ju vzýva, lebo sa bojí,
Že život, šťastie zaklína:
Hrom od východu nebeským bleskom
Srazil ju, padla s ohromným treskom,
Tá duší ľudských mátoha:
Ale z rozvalín svojich povstala,
Čo svet porúcal, bola len skala —
Jej pád, jej stanie od Boha.

Guľa nesmierna strigy zázračnej
Kvakám za podnož slúžila,
A hnáty farby čierňavo-mračnej
Sukňa v sto záhyboch kryla;
A v dlabe ľavej, medzi pazúry,
Oheň sa večný, pekelný kúri
Svetom zmámeným k záhube;
A v dlabe pravej obrovské hroty
Morane nosia zemské životy —
A zuby, koly v ošklivej hube.

A zuby tieto diabolsky cerí
Na svojich vlastných ctiteľov,
A z kotrby sa krúťa vipery
Po pleciach a šijou celou,
A z pliec širokých krýdla vystiera,
Zdá sa ti, že ich od netopiera
Kdes' obrovského ukradla,
A rohy dlhé nad chrbát krívi,
Či kdesi vláčil ich byvol divý,
Či ich od čerta vypriadla.

A na jej čele nenávisť sedí
Tak, večne jako prikliata,

A zpod mihalníc jed sa jej cedí,
  Jedom je celá zaliata,
A z jej okáľov pomsta z jedného,
Vždy lačná závisť z oka druhého
  Na svoje okolie škúli,
A z pravej strany sestra Morena
O Černoboga svojho oprená
  K starej sa oblude túli.

Čo ste ju, čo ste, osudy dávne —
  Potvoru túto svalily?
Znali ju starci, deti zábavné,
  A jej sa báli, chránili:
Teraz v tisícich tvárnostiach blúdi,
Ona ťa, nevieš kto ťa, ošudí
  A vrhne v bôľov priepasti;
Tam vtedy mieste na jednom stála,
Či len tu i tu miestmi drávala
  Už v každej všesveta časti.

Ktože ju pozná? tam v zlatohlave,
  Tam v čiernom taláru chodí,
Tam marcialnej, pyšnej postave
  Pancier železný zahodí,
Tam ako švec ju máš zasmolenú,
Tam v strapy, handry zas zahalenú,
  Tam v krpcoch vidíš obutú,
Tam v katedru sa, tam v lóžu sadí,
Tam zas na promenáde parádi,
  Tam striebrom, zlatom okutú!

Ktože ju pozná? v tých istých miestach
  Svätá ctnosť slávu si vije,
V tom istom kroji a na tých cestách
  Srdce za sviatosti bije! —
Odpornosť sily ďalej pohýňa,
Na blud sa človek každý potkýňa
  A padá ctnosti v náručia;
Jednoho mäkké, drahé hodvábu,

Druhého psoty, ukrutní drábi,
  Poriadku sveta naučia.
V slavianskom háji, tam socha stojí,
  Pohanov starých bohyňa,
Každý ju vzýva, lebo sa bojí,
  Že život, šťastie zaklína:
Hrom od východu nebeským bleskom
Srazil ju, padla s ohromným treskom
  Kamenná táto potvora:
Ale z rozvalín svojich povstala,
Kameňom bola, duchom ostala
  Najstrašnejšia Kykymora.

Ctibor.

Nad Váhom, riekou našej rodiny,
Hrozná sa vypína skala,
A na tej skale zámku rozvaliny
A v rozvalinách povesť zastaralá.
Chýry tých skalín strašia tiché kraje,
A z tých rozvalín hrozná kliatba laje.

Z Beckova — tak ten starý hrad volajú —
Smutné sa tiene dolinou túlajú,
A samy bystré, prudké Váhu vody
Nechaly svoje starodávne brody,
Odtiaľ ďaleko, hnevne odplávaly.
A s nimi strašná povesť chodí,
Dobou nešťastnou zakliata starena,
Tu, keď pútnika po rumoch tých vodí,
Tak mu rozpráva o skalu oprená:

Keď sa polnoc k bielodňu pohýňa —
To je doba dobrých duchov —
Počuť pod skalou žiaľne nariekanie;
A keď má bit strašná polnoci hodina —
Toto je doba prekliatych paduchov —
Počuť nad skalou zúfalé revanie:
Čo to revanie, čo žiale hrobové?
Pútnik, to stará povesť ti rozpovie.

Na hrade tomto, hrade zlosti,
Býval raz Ctibor, pán toho okolia,
Pán zeme, svojich rab náruživostí —
Vieš, beda tým, kto týmto sa podvolia! —
Teraz v rumoch tých čuť len sov húkanie,
Za časov dávnych v skvostnom bytu,
Do mraku z rána, od mraku do svitu
Panovávalo radostné výskanie:
A kde sa pustá samota ukrýva,
Trónila predtým pýcha, bujnosť divá.

Jačal roh poľný —
Sluhovia i psy k honbe sa chystali,
A so Ctiborom, domáci, prespolní
Koňmo pánovia i panie pyšné,
Družice strojné, družice hriešne
Do pekných krajov na lov sa brávali:
Po love začal huriavk sa veselý,
Jedlo, pilo sa celú noc, deň celý.

Ctibor, oslablý honbou diviny,
Vo vínach drahých, márnik, sa kúpaval,
A čistý v lone nečistej družiny
Chrapom leňochov lenivec chrápaval.

Raz takto si spí, otrok ten nápoja,
Čierna mu duša na tvár sa vykradla,
Vidno je na nej, že nemá pokoja,
Ťarcha mu hriechov na svedomie padla;
V tom pod hradbami zavyje pes bitý
A zlostný vajda z mračných snov sa schytí:
»Čo to za vytie? — Pekla muky, diabli!
To pes vyje môj a boľastne vyje!«
Sluhovia službou večitou oslabli
Hrnú sa, každý svoju nechuť kryje —
»Čo to za vytie? — čo to za príhoda?«
»»Vysokorodý Vojevoda!
Cestou sa kníše žobráčik šedivý
A staré údy hoľou podopiera;

Tam od dolných hradieb kraja
Chrt váš, Adonisko sivý,
Jako nerozumné zviera
Vyskočil na pánbohdaja —
Vytrhol mu kus haleny,
Kus nohavíc a — kus nohy —
Bráni sa starec ubohý. —««

»Ha, rab! ha, hmyz sprepadený! —«
A žlč Ctibora žilami kypiaca
Pretrhla slová — besnoty zradca —
Uchytil ho — žlčou, jedom kropí
Svoje stopy —
Jedno okamženie —
Pre starčoka raty nenie! —
Pán uchmatne vlasy jeho
A za múr druhý a tretí
Na strašné skaly hradu vysokého
So žertvou biednou vyletí. —
Darmo v doľ kvíli starčoka volanie,
Darobné prosby, darmo nariekanie —
Rozpajedenec nad tým sa len smraští
A biednym kmetom v čiernu priepasť mrašti. —

Preto — keď na noc druhá znie hodina
A polnoc strašná volá na svitanie —
Tamto, kde k nebu trčí hor' skalina,
Počuť v priepasti žalostné vzdychanie.

Priateľ, vieš už, čie to hrobové lkanie? —
Kto to z polnoci zúfanlivo reve,
Vyrozumieš hneď v povesti dospeve.

Ctibor ukojen obeťou krvavou,
Unaven diabolským namáhaním,
Ľahne na skaliny riedko kryté trávou
A spí premožený tuhým spaním. —
Len sa priplazí ku strapatej hlave
Had malý lež jedovatý,

A otvorenou spiaceho hubou
V mozog bláznivý spiecha,
A ostrý jed sa miecha
Do rán od hadích zubov.

Ctibor len chrápe tuhým snom jatý,
Bárs myseľ plašia strachy žravé,
Až keď sa rozišla zlobivosť jedu
A všade nechala škodného sledu,
Kade sa čierna krv spiaceho točí,
Tu hrúza a boľasť pretrhnú spanie —
Skalami zatrasie strašné revanie; —
Na strminu skalnú Ctibor skočí,
Kníšu sa nohy, hádžu ramená,
Lampa zraku vyhasená,
Veta, veta, veta!
Odsúdenec nemá sveta,
Večná mu mrákota zastrela zraky,
Myseľ zmätanú plašia obludy,
Divoko reve a trasie údy
A reve: «Pomoc, pekla druhovia!
Kde môj hrad — moji sluhovia?
Kde som? — Preč ohavné mraky!»
Tu sebou trhne, s miesta chce dial —
Srúti sa šialenec v hlbinu skál.

Odtiaľ chýry strašia tiché kraje
A z tých rozvalín hrozná kliatba laje.
A samy bystré, prudké Váhu vody,
Čo posiaľ hanbu skalín tých smývaly,
Nechaly svoje starodávne brody,
Odtiaľ ďaleko, hnevne odplávaly.
A s nimi strašná povesť chodí,
Dobou nešťastnou zakliata starena,
Tu, keď pútnika po rumoch tých vodí,
Nov znova vraví o skalu oprená.
Chýr vekom starý a vesťou vždy nový:
Čie to revanie, či žiaľ ten hrobový? —

Otrok.

»Batu! Batu!« vresk reve dolinou,
Mongolský jatagan zvoní,
Nad pariacou sa krve barinou
Vrie zdivelých rehot koní.
Šarvanci naši besne rúbajú,
Heslo ich: vlasť a svoboda!
Ale tatárske hromy padajú,
Ďas vojny sám ich vojvoda.

Slnce za smutné slovenské hory
Padá k zbľadlému večeru,
Sťa — keď Mikuláš cengá cez dvory —
Chlapča materi v zásteru;
A jako blesky dňa sa pasujú
S tôňami noci letiacej,
Tak s nádejou sa strachy borcujú
V revaní vojny hrmiacej.

Splašeným poľom vreštia poľnice,
Mať oči škriabe Tatáru,
Nevinnosť zbľadlé driape si líce,
Čud neodpustí oltáru;
Zúfalstvo srdcom vlasti lomcuje,
Starcov a deti ozbrojí,
Asiat divý páli, drancuje
A strašne sem tam sa rojí.

Stohlasé »Beda!« nebom zatriasa:
Ktorá strana to beduje?
Kto zná? Obidve strany škrtia sa,
S oboch strán záhuba duje;
Stohlasé »Hurráh!« svetom zaznieva:
Ktorá to strana víťazí? —
Ach, ostatná hrsť našich omdlieva!
Otčina, to ťa dorazí! —

Jako by z neba, kŕdeľ sa nový
Junače našej dovalí,
Strhne sa bitka, kovy na kovy
Padajú, skaly na skaly.
Tam kosci dvaja obrovskí kosia
Stepárov smrtným palošom:
Kto tí? čo za česť, za meno nosia?
Pán Rimov s verným zbrojnošom.

Ha! jaký zmätok! ak sa to valí! —
Kde zmizly tie dve postavy? —
Či stoja? padly? či zutekaly?
Kde sú našincov zástavy? —
Tiahne k severu divochov črieda,
Raba k rabovi pribíja.
Kto zostal po nich? — púšť, žiaľ a bieda
Z rozvalín bydiel zavýja. —

»Žena! srdca i duše mojej rodina!
Helena, rabova žena!
Oj, darmo žiaľ tvoj muža spomína,
Kraj jeho Púšť je Kamenná;
Na bašte zámku pustého stojíš,
V diaľky lúpeže pozeráš —
Čím seba, čímže dietky ukojíš?
Darmo ty v žiaľoch umieraš!«

»A ty, ľud biedny, otčina moja,
Vy zbytky dňov nešťastlivých!
Vykúpila si tichosť pokoja
Hrobom všetkých svojich živých!

Kedyže svoje zahojíš rany?
Kedy slz vyschne ti rieka?
Tvoj syn, tvoj večneverný poddaný
V tatárskych väzbách narieka!« —

A z upálených Rimovca očí
Lúč pomsty strieľa divoká,
Reťaz zarinčí — jako vyskočí —
Od nôh druhého otroka;
K rinčaniu puta hlas sa pripojí
Zo srdca kde vernosť horí,
A Budiač pána teší a kojí,
Sluha k sluhovi hovorí:

»Pán môj, trináste leto konáme,
Čo v zraky tvoje pozerám,
V nich slzy tieto sú mi neznáme —
Nechaj to matkám a dcéram!
Syn sveta, chlap! maj srdce z ocele —
Duch silný biedu premôže —
Poruč na Boha a dúfaj smele —
Kde svet nie, tam Boh spomôže!« —

»Verný môj sluha! nie — bied spoločník!
Ktože si srdce zatají?
Zlý priateľ si ty, bárs dobrý rečník —
Dúfať — a v mongolskom kraji! —
Hoj, nie tešiť sa! oči vyplakať
Do hnilej pod sebou slamy!
S divým túžením deň pomsty čakať,
V reťazi sekať zubami!« —

»Kde tu nádeja, Budiač? vrav, sluha!
Kde tu je potecha viery?
Zajtra ťa priahať budú do pluha,
Žertvu pohanskej povery!« —
»Rimov!« — zas hodný sluha začína —
»Rimov, v moc božiu dúfajme!
Beda, kto zákon boží preklína,
Keď svet ho v nešťastie zajme!« —

Čo Budiač priateľ, sluha i rada,
Chamre a maká pri stene?
A mlčí smutno a čosi hľadá
Vo vlhkej, starej halene: —
Tá tichosť vo tmách pustej temnici
Čosi strašlivé hotuje.
Rimov mlčí, má dlane na líci,
Duchom po Tatrách putuje. —

Čo to udrelo? — putá zbrnčaly,
Pána krv na tvár ošplechla: —
»Sluha! čo robíš? — sny sa mi zdaly? —
Mňa vlaha ostrekla teplá!« —
A priateľ sluha: »Ty si svobodný!
Sluha vykonal úlohu —
Dá vďačne — kde mreť mal by pán hodný —
Sluha aj ruku, aj — nohu.« —

Krvavá leží v prachu sekera,
Z nohy Budiača krv kypí: —
«Pán môj! dávno je už od večera;»
Sluha v boľasti zachripí —
«Choď s Bohom, počím mračno ti hovie
A stráž driemotou opilá;
Slovenských líp mi pozdrav stromovie,
Kde choť čaká ťa spanilá.« —

Rimov dobrému sluhovi padá
Okolo hrdla; lúči sa! —
«Čo? či druh verný druha okráda?
Či pán od sluhu učí sa? —
Zostanem s tebou, Budiač! — nemožno —»
Budiač mu zas prejme slovo:
«Choj, choj, na horách kľakni nábožno
Za blahé mretie rabovo!» —

Ešte ustíska, ešte zbozkáva
Odpol svobodný otroka,
A slza vďačná za slzou pláva
Aj z toho, aj z toho oka:

«Nuž s Bohom! s Bohom, ty druh môj drahý!» —
Už zora mladý vedie deň —
Leží len jeden rab na podlahy,
Temnicou vzdych znie len jeden. —

Chán práska nohou, ústa mu kľajú —
Čo chce tá hrozba divoká? —
Traja otroci k nemu štverajú
Jednonohého otroka:
«Červiak ty biedny! mocnému Chánu
Ešte smieš vystrájať prieky?
Čos' k vôli tvojmu vykonal pánu —
Prisám — oželieš na veky!»

K otrokom: «Toho psa mi vyhojte,
Odrežte, čo sa zahojí,
Zahojte znovu, zas rezať chojte —
Nech pána otrok sa bojí!» —
A súd ten rabov lomcuje uchom,
Zatriasa srdcom tatárskym:
Ale s velikým šuhaj sa duchom
Usmieva hrozbám barbarským.

«Nech vinu svoju tisíc ráz cíti,
Nech tak ožíva, umiera!» —
Z otrokov ten krk, ten nohu chytí
A tretí dvere odpiera; —
A chán sa díva — a úsmech vlaje
Kolo zbľadlých líc šuhaja:
«Složte ho!» — rabským černochom kľaje —
V sieni zostali len dvaja.

«Šuhaju! tá ťa nedesí psota?
Neprosíš za dar milosti?» —
«Chán! otrokovho tys' pán života,
Ja som pán svojej vernosti!
Raniť a liečiť? — tak osud robí! —
Umreť? — kolíska hrob chová!» —
A chán: «No chlape! nies' syn poroby! —
Zajtras' na brehoch Šajova!»

Preobrazenie.*)

Zastenal háj vetrom jarným od hora, od dola,
Zatienila mutná slza zornicu sokola,
Zahorela hruď sokolia pálom slávosmädu,
Zavesloval sokol letom prudkým k nebohradu,
Sadnul na štít rýdzo-zlatý a javným zobákom
Zakrákoril smutno-hnevno k najvyšším oblakom:

»Oj, ty Božehospodine, na vysokom nebi,
Vieš, čo spravil svet z tej našej slávy a veleby:
Sostrieľali plemä moje a vykynožili, —
Sám ja, — iné hanbu túto rody nedožily —
A i vo mne pukly žily, zmľandravely svaly,
Zmäkol pysk a pazúry sa drevenými staly,
Spŕchol hrdý sokol z biednej, ovisnutej hlavy,
Nič zo mňa: bo, — čo je sokol bez jarabej slávy?!
— Chovával nás prst kňahynin srdcom holubičím;
Teraz — chová mňa — čierna zem mýškou, — lebo ničím;
Na žulových hrado-bralách hniezdili sokoli,
Teraz — spávam na sucháre osamelom v poli;
Nosili nás hrdí jazdci na kráľovské lovy,
Teraz? — žobrač! — oj, ktože pád plemena dosloví?!
Rohom naším triumfálnym už ponocný trúbi
A sokolom vysmievajú sa sprosté holuby!
Nuž, nato si, Stvoriteľu, stvoril rod sokolov,
By svobodný dokonali let hnilou nevoľou?!«

*) Metamorphosa.

Tu zasekol starý sokol pysk hnevom a žiaľom,
Až poznovu rozkričí sa, po mlčaní malom,
Po srditom zamlknutí túžbou sa rozkričí:

«Oj, ty Božehospodine, daj mi let orličí,
Premeň pole hôr a luhov v pole rudých bojov,
Zameň pušky poľovnícke s bohatierskou zbrojou;
Ta, na hrady, na kráľovské, na pevnosti slávy,
Ta, na víchricou svobody metané zástavy,
Ta, na vlkov krvolačných, proti besným drakom,
To pazúrom, to peruťou, to krivým zobákom!
Ta, k záštite bitých bičom macochiným detí,
Ta, ku výšinám slncovým, ku žriedlam osvety,
Ta, kde márne telo, — telo, ktoré mre a morí,
Ta, kde kroviny myrtové a palmové hory,
Ta, kde veselie sa točí, kde radosť sa rodí,
Ta, kde v službe je poroba a voľnosť vévodí,
Ta, kde ráznosť dráhu razí, ničomnosť sa ničí —
Ta, — ty Božehospodine — daj mi let orličí!»

Tu zaťal pysk zmladlý sokol dôverou a mierom;
Tmavá farba rozostrela sa jarabým pierom,
Otuhly v ňom hrubé žily, zmohutnely svaly,
Skostnatel pysk, pazúry sa železnými staly,
Krk vztýčil sa ohebnosťou pružnej hrdej sily,
Vzplanul zrak a perute sa siahou rozšírily. —

Divily sa kane, sovy, dudky, netopiery,
Čo zdialo sa mocou dejín, vedomia a viery.

———

Spomienky.

Oj, zámky! oj, zámkov tône!
Čo je to, čo ma vábi k vám?
Je v vetroch vašich piesne veselej,
Je v prachoch vašich bujná sila?
Či krása v dierach vašich sa skryla?
Či máte spolky družiny smelej? —
Jašter sa hniezdi vo vašom lone:
Lež na hrob slávy rád sa ja dívam.

Okolo srdca tak mi je, bratia,
Jako tej vernej sirote,
Ktorej sa v hroboch zrovnaných ztratia,
Ztratia v ulietlom živote
Aj družka milá, nádoba krásy,
Aj otec, muž, aj sestra, brat,
Aj priateľ spomínaný na stokrát,
Aj mladosti jasné časy:
Tak mi je, vrstovníci ľúbení,
Keď do tých skál sa zahľadím,
Jako by stáli títo milení
So mnou na chvíľočku malú;
Svet ten šedivý zdá sa mi mladým;
Skloním sa k prachu, že tam usadím
Pri nich dušu osiralú:
Ale ta letia, zas mi ta letia,
Aj mňa s sebou unášajú,

A zo století na stoletia
Blúdime — tam ma nechajú; —
A zas duch môj len k vám čahá,
Vrstovníci, moja vy rodina drahá! —

Pre vás, hovorím, čo radi máte
Ohlasy vážnej stariny,
Čo radi zámky zlaté staviate,
Radi objímate stíny:
Pre vás nie, pre vás neviem ja písať,
Čo nemáte nič krem očí,
Ktorí v snov mladých peknom úbočí
Neviete sa pokolísať.
Pre vás ja spievam, kvetové očká,
Devy tohto môjho kraja,
Ktorým je milá i spomienočka
Na dávnu jarosť šuhaja,
A ktorým ľúbe ňádra sa zvlnia
Nad skrahlých ňáder ľúbosťou,
Ktorým sa oči blyskom naplnia
Nad očí stlelých milosťou,
A ktorým líca sa zabronejú
Nad spomienkou uvädlých líc,
Ktorým v tichosti dávnej zaznejú
Úst znemelých vzdychov tisíc! —

Spomnite si, kvety — devy,
Na tie hlasy, ktorých už niet;
A keď zmĺknu moje spevy,
Mohly by ste aj mňa spomnieť!

———

Za tureckej vlády.

Píše písmo na Budín-hrad Achmet holohlavý:
Vezíre! Uhor *nevoľný* čo robí? čo vraví?
  Jaj, Sultáne! nič nevídať, len smútok hlboký,
  Len ramená zalomené, slz horkých potoky,
  Kolenačky nosia prosby večerné i rannie,
  Kričiac: to sa smrti rovná! to je na skapanie! —
Cár odvetí: to bedač, ľud neschopný obetí;
Nemá mužov, len žobrákov a ženy a deti;
Plačú? — nenavykli trpeť a svrbia ich dlane:
Prilož im, prilož ešte raz toľkú ťarchu dane!

Píše písmo na Budín-hrad Achmet holohlavý:
Vezíre! čo *teraz* Uhor robí? a čo vraví?
  Strach, pane! kvílby a prosby celkom onemely,
  Kľajú tyranstvo, šprihajú, hrozia sťa zdiveli,
  Škripia zubami, trucujú, volajú do zbroje,
  Až držať ich na zubadle ťažko, nemožno je! —
Cár odsekne: to nič! pes ten nehryzie, čo šteká,
Hrozby, hluky, reči — to znak chabého človeka:
Odvažný skutok! — jazyky? to ničomné zbrane!
Prilož im, len prilož ešte dvakráť toľko dane! —

Píše písmo na Budín-hrad Achmet holohlavý:
No, vezíre! — čo *dnes* Uhor rab robí? a čo vraví?

Dobre je, jasný môj cáre! niet žiaľu ni zloby,
Ľud uhorský hry, tance si a hostiny robí;
Jie, pije, veselo spieva, bratuje sa s nami,
V hodváb a kment odieva sa, hádže dukátami. —
Cár skočí mu v reč: dosť, sluho! — rozhodnosť víťazí;
Keď ľud s chladným smiechom hľadí na svoje reťazi,
Keď skrbliačiť, váhať, rátať a hútať prestane:
Osud sám!! — Nazpäť! hneď im sraz dve tretiny dane! —

Zúfalec.

Na kraj hory skala, na kraj skaly more,
Na kraj mora tôňa, tôňa ľudskej tvári,
S ňou si blesk zahráva, bľadý blesk mesiaca,
A ona si s bleskom belavým pohráva;
Ale hra je to, jak rozhnevané vody
V zápasoch s divým a búriacim severom.
Hneď ticho stojí, hneď sebou zase trhá,
Mršti sa o zem, jak by sa chcel pochovať
Za živa; hneď zas sa vychytí hore a
Žilnatým ramenom nebo chce uchopiť,
Jako by strhnúť chcel k nížinám oblohu,
Alebo vyšinúť seba k tým výšinám. —
A zver vydurená z ponocných peľachov
Vyskočí, zastane, díva sa; díva sa
Utíchly Oceán; aj hviezdy zvedavé
Z ich belasých nebies na belasé more
Okolo tej tône sadly si: myslel bys',
Že zlatých tisíce má oči Oceán;
Mlčí aj sama noc v tichom užasnutí,
A svieti si lampou nebeskou a hľadí
Na hladinu mora, kde obraz strašlivý,
Obraz divokosti, tieň duše zúfalej! —
Zhasil by nešťastník slabé svetlo noci,
Aby ani tône on svojej nevidel,
Aj aby od sveta on videný nebol:
Ale keď to nemôž', aspoň tichosť nočnú
Prelomí a kliatbou zahrmí k nebesám,

A ohlas roznáša temnými horami
Žaloby zúfalca dial a dial okolo:
»Šelmy pustých hôr tých, čo chcete? — mám šelmy
V duši svojej divšie nad vás! — A čo chcete
Vy lampy nebeské? — žiaden svit nádeje
Od vás mi nepadá! — Čo chceš, ty zradná noc?
Či obraz čierneho smútku mi podávaš?
Čo si stíchol naraz, svet vodný? asnáď chceš
Počúvať žaloby duše rozbolenej? —
Hoj, viem už! Hýbate sa zveri a svetlo,
Z vás, vy hviezdy, prší: hýbanie a svetlo!
Živly to života: noc je odpor svetla,
Smrť odpor života: čo padne v Oceán,
To zmizne, ztratí sa, tak čo smrť uchytí,
Zanikne, v hrobovej ztratí sa hlbine.
Preťažké volenie! tu život a tam smrť,
Tu dni plné biedy, tam strašné zhynutie!
Život môj, smrť moja! dve strany bytností,
Ktorá z vás má spásu pre dušu zúfalú?
Hrozný je život, že nieto v ňom pokoja;
Sladká je smrť, že v nej býva večná tichosť.
Sladký je život pre večný svoj nepokoj;
Hrozná je smrť práve pre tú večnú tichosť! —
Čo? sladký je život? prekliaty je život:
V otroctve zrodila ma mať, a preto som
Otrokom, a preto bič, hlad, hanba, reťaz
S osudom nešťastným od kolísky tvrdej
Až dosiaľ mi dušu v otroctve trápily! —
Sám svätý ten Ganges, svätým mokom svojím
Nevie smyť s duše mi poškvrnu otroctva;
Pes viac je tyranom nežli ja; červiaka
Ušetrí v prachu tom noha Brahmanova,
Mňa panská surovosť šliape tvrdou pätou;
Chrobák právo žitia má, ja v očiach katov
Ani len života nezdám sa byť hoden!
Prečo aspoň práva smrti neužiješ,
Keď právo života kradne ti poroba? —
Či všemožný Brahma preto ma len zrodil,
Aby som nástrojom stal sa pýchy cudzej?
Či vôňu kvetov a príjemné ovocie

Dáva len tyranom? — Hádam krádež je to,
Keď vôňa kvetová oveje otroka?
Tušim, každý pohľad na krásu prírody
Je hriech a na veľkosť pomyslenie zločin!
Nič, nič nemá otrok: aj ten dych, čo dýcha,
Je cudzí a s každým dýchnutím okrádza! —
Čo? sladký je život? prekliaty je život!
Čo odkladáš, more, vody svoje vyliať
A strhnúť v bezdnotu svoju zavrženca?
A čo, vy potvory, ostré nezatnete
Pazúry do údov reťazmi zodraných? —
Život môj nebol môj, aspoň smrť je moja:
Ohavnosť žitia, v tých vodách ťa utopím!
Vlastnej vôle plodom ani jedinký čin
Nebol v biedach mojich, aspoň smrť nech bude
Činom svobody! —«

A tu ešte jeden raz
Zatočí zrakma po bohatej prírode
Mládenec biedny — len skok — a dve milostné
Ramená sa mu kol hrdla ovinuly —
Obzre sa — skrotne — vzdychne: »otrok ľúbosti
Ani umreť nesmie! —«
A sklamané vody
Pod milým a milou smutne zastenaly.

Anjel pokoja.

Hľa, jak sa tvárou skrvavenou honí,
Prez stráne holé a výšiny pusté,
Prez dumné doliny a hory husté
Smrteľník biedny a slzy roní!
Hľa, mrasky mračné,
To svedectvá značné,
Že svedomie, že osud odporný
Blahému tichu v ducha jeho bráni.
  A čo sa straní
Spolkov, kde baví shon a shovor jarý?
Čo ducha morí?
Čo útrapy tvorí?
Čo hynie zlosťou?
Čo sily marí
Samotnosťou?
  Oj, darmo hľadáš, pozemšťan, nadarmo
Pod šiatrom cudzím vlastného pokoja!
Svojho uži zbroja,
Sám si buď staviskom aj sám stĺpom,
Nech otrok sveta hynie v rabstve hlúpom:
V let ducha púšťaj, k vôli túžbe živej
Nech sa voľno nesie
A biedne netrasie
Nápadov mysli plašivej!
  Kam ti v obrazoch vo zlatých nádeje,
Kam ti voľnosti svätý fantom kynie,
Kde krásnohrdá vznešenosť sa smeje

Hnilej nízkosti, ktorá v prachu hynie,
Tam kde smrť nemá práva ani moci,
Kde večné svetlo bez mraku, bez noci,
Na radostí svätých Sinai,
Tam sa vypínaj! —
  Že umreť musíš? prach nech je prachom —
Veď duch tvoj nezná osudnej kosy,
On sa voľným letom vyvinie!
Tak preč s tým podlým pred smrťou strachom!
Nezkazia ťa časné losy,
Hľaď, kde hynutie zahynie! —
  Šťastný, kto vášni jedové nápady
Iskrou božskosti páli a úklady
Smyselnosti
Podvrátiť vie silou ctnosti!
Oj, nesmie sa ho hryzota zlobivá
Dotknúť, a sväté svedomie
Zľava, zprava
Bezpečné zostáva!
  Ten keď kosti v chladnú hlinu schýli,
Potomok verný nad hrobkou zakvíli
A želieť bude vďačná ho vlasť,
A túžba potomkov poodkrýva .
Slávu jeho a prelomí
Hradby, čo kryjú hnilé kosti,
A nad hrobom vstanúc Cherub mladý
Vyzdvihne obraz, obraz zlatý
Nesmrteľnosti!
  Duchu človečí! jedno ti slávu,
Jedno pokoj dá a nebo časné:
Ži človečenstvu, buď verný národu,
Znaj chlapsky znášať tvrdú nehodu,
Čiň čo je sväté, vznešené, krásne:
Tak ľahko zváľaš biedu svojhlavú,
A svietiť bude víťaznosť tvoja,
Jako bys' sám bol anjel pokoja!

Potecha.

Na Sitna vrcholci dumná visí skala,
Tam večne sedí samota trúchlivá,
Tam si sedela, tam horko plakala
Mať moja, mati biedna, žalostivá.
Šanuj sĺz mojich horké spomenutie,
Ušetri boľné duše mojej hnutie!
Storočných bôľov obraz to tam sedí,
Tak biedny je nie obraz samej biedy;
Sedela v závoj čierny zahalená,
Žialila ťažkým žiaľom rozžialená:

»Synovia moji, nevďační synovia,
Slávie, matky svojej viac neznajú!
Skalám žalujem, zlý svet sa mi smeje:
Vystúpte skál tých pravekí duchovia,
Snáď vám sa pohnúť odrodilci dajú
A moje znovu ožijú nádeje!«
Ja som jej syn, je ona mati moja —
Ó, aké boje v duši mojej stoja! —
No čo sto bojov nado mnou zahučia,
Ja s celou dušou padnem v jej náručia!

Ó, neplač, mati, mati naša drahá!
Zajde ten mrak, čo tvoje slnce kryje,
Pre deti tvoje príde doba blahá. —
Málo kto je tvoj, ale každý verný,

Čo svedomie si zradou nezačierni;
Nejedno srdce ešte k tebe bije,
Odhodlanosť je, čo ťa vysvobodí,
Táto nádeju — nádeja čin splodí,
A činom slávnym rod tvoj zas ožije! —
I neplač teda, mati naša drahá,
Zajde ten mrak, čo tvoje slnce kryje,
A tebe, tvojim príde doba blahá!

Znovuzrodenec.

V Nivniciach skromných jasný je sviatok,
V modlitbách sedí zbožný Brat,
Sedí v myšlienkach horkých pamiatok
A v ťažkých žiaľoch svojich ztrát.

Hlas kukulienky z Tatier rodinných,
Čo puk nový práve ženú —
Sám sa ozýva v dolinách stínnych —
A Moravu premoženú
Krochy zlámané pokryly
V omladenej jarnej chvíli.

V Nivniciach tichých chalúpka stojí —
Cez ňu sa valí brod strmý,
A na koleso korčužné hrmí,
Mohutne ho nepokojí,
Upadlý v bielych penách sa vieri,
Rozpráši sa od mokrých skál,
V kvapkách ustalých zase sa smieri
A ticho tečie dial a dial:
A hrmot vody k vretenu spiecha,
Vreteno vrždí a šumí žito,
Jazyk mletiarok trkoce,
Hrkot retiazok v huk ten sa miecha,
Bielosť osieva pytľové syto,
K piatym súsedom rapoce.
V hluk, hrkot, šum, vrzg a hrkotanie

Aj belčovíka jedno pískanie
Aj ostrý hlas detský reže,
A nad belčova drevené mreže
Nahnutá matička vábi sladké spanie:

«Beliže mi, beli,
Môj anjelík biely!» —

Komenský sa v tom kolísal hrmote,
Strašnejší bol hrmot v tom jeho živote,
Aj žil, aj dokonal v tej hrmotnej psote.

Nosí šťastná Blahoslava
Na ľavej rodzenča svoje,
Pravou kolísku poprává,
Ukladá čisté povoje,
Čeľadi strovu k váre vydáva,
Zamieša, solí v rajnici,
Na dvore sem tam poriadok správa,
Oplákne ruže na líci.
Janíka na zem rovnú postaví,
Stáť učí srdiečko svoje,
Prekladať nožičiek dvoje
A volať «Mama» jazýčok žvavý; —
V kuchyni kypí — mati odskočí —
Chlapčok na zemi chladnej sa zočí,
Ústka nakrívi, zaplače,
Prestane plakať vidiac koláče,
Pravú si nôžku pod seba krívi,
Už je sanica pohnutá,
Pred ním kocúrik prechodí sivý,
On za ním z kúta do kúta.
Tam najde stáť hor' lavice nohu,
Hneď ju objíme rúčkama,
Podopiera sa mdlýma nôžkama,
Stone pre ťažkú úlohu.
V tom Blahoslava úprimná vkročí,
Vezme synčoka na ruky,
Sadne, hľadí mu do jasných očí,
Plače aj radosť, aj muky.

Lebo materi srdce nádeje
Zaviedly v ďalšie žitia koľaje:
Ale jakési tajné tušenie
Viacej žiaľnych slz z oka jej ženie.
Nevraví nič, len synčoka hladí
A rosí žiaľom obličaj mladý;
Vidiac v búrkach losy svoje,
Vidí syna ťažké boje.
A z plných ňáder vzdychy sa vinú
Jak hrachy slz z milých zrakov,
A rozkoš svoju, techu jedinú
Oslovuje rečou takou:
«Nevieš ty, syn môj, čo mati tvoja,
Čo otec tvoj vzdychávajú:
Ale či dá Boh tebe pokoja,
Ach, to aj sami neznajú.
Kebych vedela, že prísne časy
Odvráti od teba Boh môj,
Žiadala bych si šedivé vlasy,
Necítila prác ťažký znoj:
Ale znoj strachu na čelo sadá,
Keď krvou ťa svojou chovám,
V hrúzach mi sila ubýva mladá
A mladú hlavu pochovám.»

Utíchla mati. Často viac v žiali
Nežli v zohriatom vody kryštáli
Synka svojho kúpavala:
Ale necíťac žiale materi,
Skáče a zúbky úsmeškom ceri
Nevinná tá duša malá.
Len tu i tu, jak duchom matkiným,
Oviata duša dieťaťa
Smútkom ustydne tajným, nevinným,
S čela odhrnúc vlásky zo zlata
A držiac sa jej zástery,
Hľadí v bľadú tvár materi. —

Oj, vrstovníci! nemožno písať,
Nemožno dial od dieťatka!

Radšej ho večne budem kolísať
Jako starostlivá matka:
A čo by som chcel pre vinu sveta
Revať tie žitia mátohy —
Nemôžem, v búrach môjho predmeta
Hluchne môj rozum ubohý!

Ty si sa v jasliach mojej myšlienky,
Duch veľký, znovu narodil,
A ja by som ťa svetu vyhodil
Jako vrahom ctnosť panenky?
Nie! padni pero; dať ho oblude! —
Nech večne dieťaťom bude!

Ale ty vystúp, tôňa veliká,
Z prachov nemých zabudnutia!
Čo hrudou zostať hrudy núťa,
To nech tam v hroboch zaniká:
S svojím životom vystúp svätým
A duchom k zemi neprikliatym
Leť Europou, kades' lietal
Na krýdlach činov a síl mohutných.
Posväť v Slavianstve, čo rozmetal
Víchor časov, meč rúk ukrutných,
A ovejúc duši mdlobu,
Utíš náš žiaľ, ukoj žalobu,
Unášaj s sebou ducha moc.
Keď pretrhne mohyly noc
Anjel obrovský a svet osloví,
A udre na zvon duši oceľných,
Asnáď uverí ten Cherubovi,
Čo v bludoch temných, nesmyselných
Nevie stvoriť svet si nový!

Vystúp, veď už ľud citeľnejši
A rodov čerstvých jará mlaď
A osud veje zhladenejší,
Už ticho je, pokojne — hľaď!

Čo? ticho je? ach, niet pokoja,
Niet pokoja v hradbách časov:
Do nových búrok, nových úžasov
Letí veľká duša tvoja.

Ale či hájil ty si sa boja
V hájoch žitia tejto zeme?
Neľakal si sa na divom sneme,
Nezľakly ducha strašné požiare,
Nie biedou ťažkou vyschnuté tváre
A nie vyhnanstva pusté chotáre,
Ani plamenné pravdy oltáre;
Tisíc si ty premohol zkáz,
V ranách tisícich ty víťaz!
Ty stojíš slávou ozorený
V oku slabom môjho ducha,
A hlasu tvojmu otvorený
Je každý čuv môjho ucha:
Ale hlasy tie zo sto rokov
Len ohlasom temným zvonia:
No, ale závisť a lož sokov
Svetlá tvoje nezaclonia,
A čo zem tú vrahovia zronia,
Hviezdy nebies doľ sa sklonia
A v požiar zblči pokonnia
Iskra tvojho povedomia!

Jak nad morskými hladinami
Plamenná veža svetlo rozlieva,
S divými vetry sa zapodieva,
Nad rúhavými mlčí vlnami
A svieti vetrom, aj vodám svieti
Z vlastného žitia obetí:
Tak ty! — no, jako svetlonos zlatý,
Čo duchy hnilé dusí a katí,
Metan býva tak a inak,
Vláčen o skalia, o cudzie polia
A o nevďačných brehov topolia
Bez odpočinku: — aj ty tak.

Svet sám si rodí veľké osoby
A deti svoje nezná si,
Za voľnosť matky dieťa sa hlási,
Láme ohnivá poroby:
Ale veď svet mučí krásy
A životu ryje hroby.

Nedivte sa, rodáci moji,
Že hlas môj hluchý, slabý je:
Ktože pred zhubným rokom obstojí,
Kto zo slamy kvet rozvije?
Oj, biedny to los! Vrstovník slepý
Slávny tvoj obraz nechápe,
A čo potomok rokom vydriape,
To tieň je len, len podoba,
A sám ten život, prítomnosť činov
Do okolností tisícich stínov
Zapletie, zamoce doba.
Ale nemajme za zle tej dobe,
Rodiaca to zdá sa byť mať,
Ktorá v boľastiach jednou v hrobe,
Druhou nohou tu musí stáť.
Tá sama nevie, čo v mukách rodí,
Plod srdca svojho od pŕs zahodí,
A keď sa jed už trápenia minie,
Zas k srdcu dieťa nádejné vinie
A zaň aj žije, aj hynie.

Rodáci moji! čo slávnych dejov
Radi slúchate jarý šum,
Kde pekný skutok s peknou nádejou
Utvorí veliký rozum;
Čo radi máte hlasy veselé,
Výrazy duší blažených vrelé
A zdarných hodín pekný šial:
Vy neslúchajte tieto ohlasy,
Smutné sú spevy, bo smutné časy,
Ale hrdý, velebný žiaľ! —
Vy poďte, vrstovníci, počúvať,
Čo ste nezvykli s žitím žartúvať

A dávate seba v obeť;
Vy, duše, ktoré rady hľadíte
Na búrlivej oblohy kúr,
Ohňov nebeských zázračný predmet,
Práskania, leje ťažkých chmúr,
A v nich, pod nimi stojíte
Čelom rovným, nezmraskaným,
A zákonom sa božím kojíte
Nad životom rozpráskaným:
Vy poďte, vám zpod spráchnilých zrubov
Vstane z mrtvých roj Cherubov. —
Zasmúťte, ale slza nech čuší,
Slza je dieťa zúfania,
Almužna slabých, voskových duší
A nestála rosa rannia:
Pocíťte bôle a nevytočte
S nimi drahé zlata prachy,
V bôľoch tých srdcia svoje zohrejte,
V nich aj sebectvo nízko zotročte,
V nich slabé hrozby slepých vysmejte,
A v nich zadrhnite strachy!

Svatá neděle.

(Úryvok).

Obilí šumí polem; klasy požehnané
skloňují hlavy před mečem křivým ženců
a dechem větra provívané
přisvědčují chválám opeřenců;
a v prostřed roli šum jiný,
šum ostrých srpů šťastné rodiny,
a v prostřed šumu kosáků zubatých
hlas písně o chlebu novém;
před ženci stěny klasů zlatých,
a za ženci širým rovem
na strništi rolník mladý
víže snopů husté řady.

Padají hrsti, slunce zapadá;
snopů kopy v řadech stojí,
ještě krčí se čeleď mladá,
ještě vazač čelo znojí;
slunce zachodí za stinné hory,
a děvy vedou milé shovory
o zítřejším svatém ránu:
jak pod partou pozlatistou,
pod šatou zlatokvětistou,
přijdou na česť nebes Pánu.

Šedivý otec, hospodář domu,
chodí sem-tam, upomíná,
sbírá klásky, myslí k tomu
na pilnosť, na Hospodina,

a když mraky v předvečeří
berou šat, před černým, šerý:
padne nad zemdleným krajem,
zní dolinou, letí hájem
s věže svatého Siona
večerního pokoj zvona. —

Pokoj! zvolá stařec šedivý;
syn hrsti z hrsti vypouští,
klesá z ruk pilných kosák křivý;
jen ještě zpěv ptačí v houští
a zůstalých klasů vlání
šumí ode stráni k stráni,
a roj děvčat a nevěst roj
ověnčených bujným klasem,
v zamhlenou dědinu kráčí,
a jejich zpěv a zpěv ptačí
přepletá se dvojím hlasem,
a zní: pokoj, pokoj, pokoj!
Pokoj! zní s věže Siona
v zvuku večerního zvona,
tichosť žlutoklasým polem,
v dědině tichosť kolkolem, —
noc černá si lůžko stele
před ránem Svaté Neděle.

Dřímala ještě noc pod plachtou tmavou,
když den mladý vstal zpoza hory,
sňal tiše s ní šat černý a sestru svéhlavou
přikryl zlatou sukní dcery zory,
sám pak v jasném zlatohlavu
vzezřev ku věčné lásky prameni
přijal číši světla v ruku pravou,
přijal v levou ruku tepla číši
a vznesa se na křídlách podobných plameni
rozlil život nový světů říši.
A hned smyla se býl v čisté vlaze,
květy potřásaly korunou operlenou,
ples se roznesl družinou opeřenou,
a lásku Boží na světa obraze

vidouc, na vzývání kleká
nábožné srdce člověka. —

Ale syna tmy prokletá noha
hledá, kde skryť hříšné hlavy;
a třesa se před vírou v Boha,
mizne z prostřed synů slávy;
a divou jeskyni osvěcuje
blčícím vášně okem,
dravý pták před ním uletuje,
i zvěř nenávistným skokem,
až v koutě nejtmavším se zvalí,
že tam nedojdou pomsty hromy;
ale pekelný oheň játra pálí,
horší nad ohně Sodomy,
a bídník v zoufalém rvání
bědákající svědomí škrtí, —
až přijda smutný anjel pokání
skryje ho před věčnou smrtí:
a duši v slzách zumývanou
složí před radostnoů nebes bránou.

A okem slunce Pán světů
s výšin na ten svůj den hledí,
na zemi blahým světlem odětou
se živou její čeledí,
na srdce ctností zbohacené,
na srdce v nově obrácené.
Tak proběhna božským zrakem
celé svého «staň se!» dílo
nad tím smrtelných zázrakem
v citu věčné blahoslávy
vyřknul soud ten věčně pravý:
že všecko velmi dobré bylo!

Tu s věže svatochrámové
zazvoní nábožná hrana
a pohled lidský ku nebi zove,
odkud pomoc a ochrana,
s výšin dol svatý zvuk se žene

a z nížin vzhůru duše posvěcené
unáší, zněje: «Chvaltež Pána!»

«Chvalmež Pána!» ozvou se duše
vykoupené krví Ježíše;
spadne péč světa, jenž srdce kouše,
spadne na svět duch nebes říše,
žádosť marná umlká v těle;
po živé vodě Spasitele
zatouží každý obraz Boží,
a dům každý v svatém nadšení
k svatorannímu modlení
shne koleno, ruce složí.

Potom béře máť v lůno laskavé
rozenčete milou hlavu,
rozděluje vlásky lískavé,
uhlází levou i pravou,
a mastí měkčí útlé hedbáví,
a hřebenem čistým češe,
z vlasů trojmý věnec spraví,
posmývá úst, líc růžové púčky,
obsuší tvář i čisté rúčky,
a v mateřinské útěše
prstem udvihnouc mu bradu,
usměje se na tvář mladou.
Pak kolem všecko uspořaduje
v metené chýži nářadí;
okem pozorným smetá, duje,
kde jaký prach se posadí,
až zrcadlem se stane příbytek celý,
a úd každý jest v bílé košeli.

Železné zvona srdce znovu
třase povětřím dědiny,
po druhý krát ty hlasy zovou
k nebeským citům země syny:
svým rovnoměrným srdce bitím
zdravé víry mír zvěstuje, —
ne tak já běh své krve cítím,

když prsmi vášně bouře duje;
svým vážným zněním hlas ten svatý
ku svatým povinnostem volá,
volaje pak upomíná:
upomíná, neb člověk světem jatý,
zapomenutí těžce odolá,
že v Bohu jeho rodina;
proto znovu srdce zvona železné
železné srdce těla vězně
obměkčujíc napomíná;
Chvalтеž Hospodina!

Ale mnoho, mnoho lidu
kryje za bídu těla ducha bídu;
mnohý, ach, mnohý radosť jinou
hledá, než klaněť se Hospodinu;
mnozí, ach, mnozí místo chrámu Pána
Boha volí bídný krám satana,
a když k veliké volá Pán večeři,
ten kupuje spřež rohaté zvěři,
prosí býti vymluvena;
ten, když k věčné má večeři jíti
a mladá mu srdce spoutala žena,
vymluvena prosí býti;
ten, jemuž říše Boží oslavená
jestiť ves bídná v nově zakoupená,
též prosí býť vymluvena:
Tak slyšíš třesk, buch, lomoz těžkých vozů,
jak ruší tichosť Božího svátku,
vidíš s ošípanou, volem, kozou
spolčených, též na oslici a oslátku
putujících, kam? k chrámu Siona?
Ne! — K vodám kajícím Babylona?
Ach ne! — K břehům Dunaje neb Hrona,
k trhu rohatého statku! —
Tak vidíš těch, jež se odívají
měkkým rouchem, na hrdém kočáři,
před nímž cválají koní dva páry,
hradskou letěť. Ti snad chodívají

v svaté ráno do vzdálené fáry,
by v chrámě oddali Bohu chvalozpěvy?
Někteři; mnozi do teplic, na návštěvy. —

Vidíš těch na lenivé koži
hověť údům; těch na poli v zboží;
těch v zábavě, v městě, neb na louce:
těch v kavárně s novinami v ruce;
těch, smiluj se! v dvoutýdňové špíně,
v umastěném, zaprzněném rouše
marniť jmění, marniť Boží duše
při ďábelské pálence neb víně:
darmo těch hlas zvona upomíná:
Chvalтеž Hospodina!

Ale volání zvona neustává
a spojeným mohutným lkáním:
věřícím po třetí ohlas dává,
aby svět hříšný s pravým pokáním,
prv než na zvon ten udře mu pokonní hodina,
volal: Smiluj se! ku výším Hospodina.
A na zvuk s věže, na zvuk života,
ne na ten zvuk, jenž když nebes mrákota
hřímá, ne divé když domy požáry
hltí, ne těla když nesou máry,
k pozoru, pomoci, smutku zove:
ale na ten, jenž v toužebném zvání
nad svatou obcí vyzvání:
Pojďme k chvále Hospodinově,
otvírají se svatyně brány,
vedoucí duše v nebes stany.

Svatební roucho béře choť čistá,
církev, choť věrná ženicha Krista;
jemu v ústrety vedou rozkošné její šlépěje;
s ní blahoslavené tři družice,
v pravo víra, v levo láska svatá,
před ní jasnolící naděje,
za ní ctností anjelských tisíce
náhlí v otevřená chrámu vrata. —

Před stolem věčné milosti Boží,
před pomníkem smrti Ježíše,
kde krev, tělo, toto věčné zboží,
leje život v život věrných říše,
kde krotnou úhlavní nepřátelé
v nekonečné lásce Spasitele,
kde král, žebrák, sluhové i páni
jednu mají účasť v Božím smilování,
před oltářem klečí sluha Boží,
a když svorně ruce složí,
započíná ono nevčeřejší:
«Nejsvětější!»

A za ním děv klečících kruhy
pod lesknoucími partami,
za těmi zástup šírodlouhý
se skloněnými hlavami,
nad nimi chorů mladé řady
volají z celé srdce vlády,
až hlasů tisíc v hlas jeden splyne
a mohutně se k nebi vine:

»Bože, jenž v nekonečné moci
stvořils zemi i oblohu
a konáš ještě dnem i nocí
věrnou stvoření úlohu,
vyslyš naše prosby vroucí,
Bože všemohoucí!«

»Vyslyš nás ne pro naše ctnosti,
my žádných zásluh nemáme,
k nekonečné tvojí milosti
pokorně se utíkáme:
Dejž nám ji, pro syna svého
jednorozeného!«

»Pro toho, jenž v tvém milování
přišel na svět nelaskavý,

lásku měl v ústech, v obcování,
z lásky vstoupil na kříž slávy:
pro Spasitele našeho
Jezu Krista laskavého.«

»Shlédni na církve shromáždění,
vyžeň marnou mysl světa,
ať náš zpěv i naše modlení
křídlem víry k tobě vzlétá;
shlédni na dol s trůnu svého,
sešliž nám Ducha Svatého!«

»Ducha lásky, Utěšitele,
kterýž by mraky rozplaše
osvítil pravdou tvé ctitele;
kterýžto by srdce naše,
by oheň pekelný vzdálil,
svým ohněm zapálil.«

»A skrze rozličnosť jazyků
všecky po světě národy,
v jednotu blahých lásky zvyků,
v jednotu svaté svobody,
by rozbroj duše nevraždil —
V jednotu víry shromáždil!«
Hallelujah!
Stvořiteli všeho!
Hallelujah!
Pro Syna svého!
Hallelujah!
Sesliž nám Ducha Svatého
Hallelujah!

Tak zbožných duší dlouhé řady
volají z celé srdce vlády,
až hlasů tisíc v jeden splyne,
jenž se mohutně k Bohu vine.
A ještě hlasy úst nedozněly,
poslední zvuky ještě chrámem vanou,
již rozlévá se na zástup celý
posvátná hudba varhanů,

a znovu zbožných duší dlouhé řady
volají z celé srdce vlády:

Hospodine, Stvořiteli,
posvěť sobě tu neděli,
voláme se slzami,
smiluj se nad námi.

Ježíši, Vykupiteli,
náš, nepřátel příteli!
Spas nás svými ranami!
Smiluj se nad námi!

O Duchu, Posvětiteli!
Vírou naplň sbor ten celý;
posvěť církve své chrámy:
Smiluj se nad námi!

Hospodine Trojjediný!
Otče, i Synu nevinný,
i Duchu, budiž s námi!
Smiluj se nad námi!

Tak zbožných duší dlouhé řady
volají z celé srdce vlády,
až hlasů tisíc v jeden hlas splyne
v jednom slavném: «Hospodine!»
A nesou se nebesami
prosby: «Smiluj se nad námi!»

Nastoupí tiché okamžení,
v němž prosby se v slavozpěvy mění,
a kněz v svaté nadšenosti
odsílá hlas nad oblohu:
«Sláva budiž na výsosti
Pánu Bohu!»

A lid vzdychna tiše: Amen, Pane!
s úctou hlubokou povstane.

A sotva slavné hlasy dozněly
a vzdechy ještě chrámem vanou,
opět se nese nad zástup celý
posvátná hudba varhanů,
a opět zbožných duší dlouhé řady
volají z celé srdce vlády:

Bohu buď sláva na nebi,
jemu samému sláva!
Každý duch jej nech velebí,
on nám svou slávu dává;
jest to naše oslavení:
Znáti, že jiného není,
jenž ve slávě zůstává.

Otče náš, Otče věčnosti!
věčně blahoslavený!
Tys stvořil nebes pevnosti
i země té stavění;
z tebe, v tobě, skrze tebe
jsou věci všecky! tvé nebe
jest trůn všemohoucnosti!

Zjevení Otce milosti,
a duší našich zdraví,
Ježíši, jenž's od věčnosti
Bůh pravý, člověk pravý;
Ježíš život, pravda, cesta,
do onoho slávy města:
slaví tě tvá nevěsta!

Ó Duchu Otce i Syna,
církve Utěšiteli!
Tobě ta nebes rodina
v pravdu nás vésti velí;
tvá ratolesť holubičí
boj a osten smrti zničí:
Sláva míru příteli!

Tak slávozpěvy doznívají,
v domě Božím jen tichosť nábožná zůstala,
každá duše křídla slávy vzala,
zaletši, kde věčné krásy přebývají.
A když se opět postřetují
v chrámu Otce Hospodina,
sluha Boží, obrátiv se, sboru
svazek svatý připomíná:
«Pán Bůh buďiž s vámi!»
A zástupy odvetují
v sprůvodu svorného chóru:
«I s duchem tvým!« by u víře
arcipastýř byl s duchem pastýře,
by v slušném zaměnění
pozdravení šlo na pozdravení,
a co se vděk za vděk obětuje,
pravověrný zástup opětuje,
když klesne kněz u svatého stola
a poklekna: «Modlemež se!» volá,
ti pak, co světu slují sluhové, či páni,
shnou kolena, hlavy sklání:
sledujíce slova svatých lkání:

Ve jmenu tvém, skrz tvé svaté jmeno,
Bože Otče! sklání se každé koleno;
ve jmenu tvém, o Synu! prosíme,
dejž ať milosť Otce obdržíme;
ve jmenu tvém, Duchu Svatý!
Otci, Synu chceme děkovati!

Amen, Amen! vpadnou církve hlasy,
jistě, tak jest, tak se to má státi
v hodinu tu i po všecky časy!

Tak zbožných duší dlouhé řady,
volají z celé srdce vlády,
až hlasů tisíc v jeden hlas splyne,
jenž mohoutně se k nebi vine.

A sotva vzdechy nábožné dozněly,
jež modlitbou vroucí vanou,
již proniká zástup celý
posvátná hudba varhanů,
a v apoštolském Vyznání
církve jednota se brání,
zněje sbořem veškerým:
«Věřím! věřím! věřím!»

Věřím — víra ta jest
život mé duše —
v Boha, jenž jest jeden, duch pravý,
Otec v lůně mně zjevený,
Pán v skutcích svojich všemohoucí:
Stvořitel všeho stvoření;
nebe, zemi jedním slovem
stvořil, tvoře vždycky život nový;
on zdržuje, on opatruje,
z něho jest jistě všecko,
všecko skrze něho
a v něm jsou všecky věci.

Věřím — víra ta jest
život mé duše —
v Jezu Krista, Božího Syna,
jenž jest Otce Syn jediný,
a v slávě Otce naším Pánem,
jenž z Ducha svatého počat,
z Panny Marie narozen,
živ byl pravý Bůh a člověk pravý,
že trpěl pod Pontským Pilátem,
na kříži on za nás umřel,
potom byl pohřeben,
mocně sstoupil do pekel.

V třetí den vstal z mrtvých,
vítěz nad smrtí,
čtyřidcet dní pokoj zvěstoval;
vystrojiv své Apoštoly

světem celým zváti ku spasení,
vstoupil na nebesa k Otci;
sedí na pravici jeho,
na pravici slávy všemohoucí,
odtud v slávě a moci přijde,
a postaví svůj trůn soudu,
trůn blaha i hrůzy
pro všech, živých i mrtvých.

Věřím — víra ta jest
život mé duše —
v Ducha od Otce i od Syna,
kterýž jest duch pravdy věčné,
volající k nám v Evanjelium;
on jest světlo církve svaté,
vedoucí k jednotě víry;
víry pravé, jediné a živé;
hřích kajících odpuštěn bude,
a toto tělo, to jisté tělo
vstane sličné, slavné;
mámť život věčný! Amen!

Tak věrozpěvy doznívají,
v domu Božím jen milosť nábožná zůstala;
každá duše křídla víry vzala
zaleťši, kde věčné pravdy přebývají,
a když se opět postřetují
v chrámu Otce Hospodina,
šafář tajemství Božích znova sboru
svazek svatý připomíná:
«Pán Bůh budiž s vámi!»
A zástupy odvětují
v sprůvodu svorného chóru:
«I s duchem tvým!» by u víře
arcipastýř byl s duchem pastýře,
by v slušném zaměnění
pozdravení šlo na pozdravení,
a co se vděk za vděk obětuje,

pravověrný zástup opětuje;
kněz pak vezma Písma svatá,
srdce věřících otvírá,
předzvěstuje slova zlatá,
jakž je píše
evanjelistova víra
z evanjelium Ježíše.

Však prv než kněz začne slova
evanjelium Kristova,
vstanou zbožných dlouhé řady,
a oběť vděků k nebi se vine
volajících z celé srdce vlády:
«Sláva tobě, Hospodine!
Hospodine!» —

A kněz čítá, co Pán praví
a po něm jeho Miláček v patnáctém úhlaví:

«Já jsem ten vinný kmen pravý,
otec můj vinař jest,
kteráž ve mně nemá ovoce,
odřeže každou ratolesť,
a každou, která nese ovoce,
aby hojněji nesla, čistí ruka Otce.

Vy čistí jste pro řeč,
kterouž jsem mluvil vám:
Zůstaňtež vy ve mně;
já ve vás zůstávám:
ratolesť sama od sebe
nemůž ovoce nésti,
tak ani vy, leč v svém kmenu,
ve mně, ratolesti.

Ja jsem ten vinný kmen,
ratolesti jste vy,
kdo ve mně zůstane, já v něm,
na tom mnohé zjeví
se ovoce: nebo nemůž býti,
by kdo, bez mne, mohl něco učiniti.

Kdo ve mně nezůstane:
věřte, každý jeden,
jakožto suchá ratolesť,
bude ven vyvržen,
a sberouť je a pak shoří
uvržené v oheň,
však ve mně zůstanete-li
a slova, jež já mám,
v vás, cožby jste koli chtěli,
proste, staneť se vám!»

Ve svaté půdě církve
stojí zakořeněn
Ježíš Kristus, sladký tento,
sladký nebeský kmen:
a cítí v sboru každý
mocí toho slova,
že jest živá na pni živém
ratolesť Kristova;
a že v věčném tom spojení
skrz milostné zaslíbení
požehnané jest modlení;
a každý v sboru zatouží
po slovu věčného žití,
tužbě té pak nábožně slouží
píseň, níž lid se zanítí
když pronikne zástup celý
posvátná hudba varhanů
a toužebné hlasy vanou
k Duchu, ku pravdy příteli:

«O přijdiž, přijdiž Duchu svatý!
jak přišel jsi v ten den padesátý;
naplň svým světlem dům tento celý,
jak ten, kde apoštolé seděli;
přijdiž jako zvuk nebes anjela
a probuď srdce v hříších omdlelá;
přijdiž jak oheň, nímž víra živá
pravdou svítí a láskou zahřívá;
nepřestáváme k tobě volati:
Hallelujah! přijď, přijď, Duchu svatý!»

Aj, přišel Duch ten, duch ten pokoje
na věřících shromáždění,
a duše svatá mění zpěvy svoje
v tiché, skroušené modlení,
a lid s kolen svých nevstane,
až přijde k svému skončení
nebeská modlitba Páně:

«Otče náš,
který jsi na nebesích!»
Svatá moc lásky z tebe vyplynula,
jako ze slunce blesků jasnota,
víra živá se z tebe vyřinula,
aby byla světu životem života.
Upadlo peklo: my Tvoji synové,
dědictví naše jest svoboda;
v službě ještě stojí bezdušná příroda,
ale právo synů mají národové.

Ach, otcem tě zove křesťanův plemeno,
ale ve tvých synech bratří si nevidí:
Ukaž mu, co značí Tvoje svaté jméno,
ať se za zlosť svou, či slepotu stydí;
neb jen duch Tvůj jej o tom přesvědčí,
žes všechněm dal právo žíť,
též i volnosť slávu Tvoji ctíť
hlasy Tvojich rozmanitých řečí.

Ty kraluješ v nebi důstojnosti,
v nebi blahoslávy, mohutnosti:
lid svůj zdviháš k sobě v tamty kraje,
kde mu věčnosť, život, sláva zraje;
Otče! když tam k Tobě se vypíná
k slávě ducha Tvoje po Kristu rodina,
zruš nepřátelstvo, zlobivosť, rouhání,
jež všechněm, všechněm k Otci přijíť brání!
Ty vyslyšíš, ty požehnáš
modlení věrné svých,
Otče náš,
který jsi v nebesích!

«Posvěť se jmeno Tvé!»
Jmeno Tvé láska jest, ta co duše pojí
v svazky věčné, v celek jednoty,
která vije v život životy,
která spájí, co svět hříšně dvojí;

jmeno Tvé pravda jest, svatá, nekonečná,
v zákonu Tvém pravda s právem stojí,
kdo se pravdu viděť, pravdu zastať bojí,
tomu souzena jest kletba tmy věčná;

Jmeno Tvé věčnosť jest, ode proměn čistá,
smyslnosť jest služka smrtelnosti,
jen věčnému duchu věčnosť slávu chystá;

jmeno Tvé sláva jest, a blaženosť slávy
nedáš nevěře a bezbožnosti,
jen víra v Ježíše Krista nás oslaví.

Otče! pod sluncem láska v slzách stoná,
jmeno Tvé tam láska nesvětí,
tam národu národ nátisk koná,
tam láska jest křivd, pýchy obětí;
pod sluncem, tu se pravda bojí,
nevěří, že Ty s pravdou bojuješ,
a klesá ruka s ostrou Slova zbrojí,
když milostivě s ránou odtahuješ;
věčné zboží v zapomnění leží,
lid ten nezná svého spasení,
a za marným ziskem slepě běží;
lid ten vidí že ho ďábel souží,
nohou šlape svoje vykoupení,
a syn slávy k slávě nezatouží:
Tak, Otče náš, smiluj se nad námi,
nedej zváleť víry, lásky chrámy:
než, když svaté stanou nepokoje,
dej směle se přiznať k právu:
v boji ducha za věčnosť a slávu
posvěť se jmeno Tvoje!

«Přijď království Tvé!»
Nebo světa vláda
s Tvým královstvím v odporu stojí,
vítězí ten, jenž zjevně okrádá,
a pokoj má ten, jenž nepokojí.
V Tvém království, ach, tam není bludu,
tam se čistá slza potěší:
zde, u brány spravedlnosti soudu
šelma klamu a křivdy peleší;
V Tvém království tam svoboda svatá,
tam v otroctvu jen otroctvo hnije,
zde však otrok svobodného bije,
a rozum svobodný jest otrokem zlata;
v Tvém království jest slavná důstojnosť,
tam jest každý občan vznešený,
zde však vládne rod a statků hojnosť,
duch šlechetný nemá slušné ceny.
Světlo světa, Ježíš, za slovo Tvoje,
za říši Tvou, za svobodu Tvoji
trpí, zmáhá světa boje
a tvoří pokoj v nepokoji,
a žití věčného práva
všem národům dává,
ale svět ten Krista nevyznává:
Tak, Stvořiteli všeho stvoření,
zruš ďábelskou moc pýchy a násilí,
uveď pravdu, lásku, pokoj milý,
hříšným milosť dej a odpuštění,
vystav smíření korouhve —
přijď království Tvé!

«Buď vůle Tvá
jako v nebi, tak i na zemi!»
Vůle Tvá jest duše zákona,
lidský zákon bez ní jest řetěz tyrana,
kde vůle Tvá jest, tam se pravda koná,
a duch svobodný v ní nezná svého pána.
Volnosť naše jest jen důstojná poroba
věčné Tvojí svatosti,
duch lidský se Tvému jen podobá,

když se vidí v Tvojí zrcadle božskosti,
a proti manstvu hříchu se ozbrojí
statně, když se s Tebou spojí.
Jak v divé řece valným tokem
vlna za vlnou se kolotá,
tak děje lidstva mohutným vůle potokem
ženou se v tajný oceán života;
v nich se zrcadlí ctnosť i zloba,
Křídlem silným ta se k nebi vznáší,
tuto v kraje záhuby unáší
nešťastná smyslů choroba,
tato osoby v bezbožnou sběř shání
a pusté modle národ se klaní:
ale musí padnouť ďábla pokolení
a víteziť Tvoje všemohoucí chtění,
když vůli nebes poddá se zem celá
a zlomíš vůli ďábla, světa, těla.
Nezvratná je moc Tvého zákona,
Ty všech národů Otče pravý!
Síla odporná Tvojí mocí skoná,
všemohoucnosť Tvoje svobodu oslaví,
vždyť kde Ty máš berlu, tam vůle Tvoje panuje,
tam pravda, láska spravuje sněmy:
V té víře duch náš k Tobě putuje,
a v nevymluvném lkání lká:
Buď vůle Tvá,
Jako v nebi, tak i na zemi!

«Chléb náš vezdejší dej nám dnes!»
Nenasytná šelma je potřeba,
s krví se točí v človéku žel i ples,
duch sluhovi svému musí dávať chleba;
pokud nad lidstvem visí času opona
a tělo vězí v žaláře prostory;
pokud duch vazby těla nerozboří
a zvuk nezhučí pohřebního zvona:
potud i smyslů žádosti smělé
mohutně hýbať budou životem,
a s hořkým musíme potem
kupovať doby časnosti veselé.

Smiluj se ale, když lid zaslepený
chlebařstvo za cíl vytkne si života!
obecné blaho a duch oslavený
jsou mu co snářství a řečí prázdnota;
když vlastné tělo nízký modlář vzývá
a ducha smyslům za otroka sníží,
před bojem s vlastní slabostí se skrývá,
stavisko blaha na písku zakládá,
sám se o svoje spasení okrádá
a tak duši své na věčnosť ublíží.
Lahoda smyslův jest blesk oblakův,
její vábivý svit trvá okamžení,
zaslepí oči a zmizne ve mraku,
za ním v krátké chvíli žalostí storakou
zahřmí osud na mdlé pokolení
a střelou hromu
za rozkoš jednu sta rozkoší sroní,
že paškrtil bídník ze zákazu stromu.
A předce člověk člověku, rod rodu
za zisk malicherný svědomí prodává,
mrhá svůj zisk za svojí vlastní škodu
a za otroctvo prodá svoje práva;
smiluj se, Bože, nad tímto bídníkem,
že se slepotě svojí podrobuje:
Smiluj se ale i nad tím vinníkem
větším, jenž za smeť životy kupuje:
Nejvyšší! duch Tvůj bydlí v těla chrámě,
kde ne, tam Ty ho mocně vnes:
Nech vždy jen pro ducha k Tobě voláme:
Chléb náš vezdejší dej nám dnes!

«A odpusť nám naše viny,
jakož i my
odpouštíme našim vinníkům!»

Když nás obstanou samoty hodiny,
my pak s city pobožnými,
věrní svatým otcův zvykům,
duše k božskosti Tvojí vysíláme:
tam čistou pravdu, svatosť a jednotu

vidíme; ale v časné skutečnosti
lidstvo se klátí přes smrť ku životu,
přes blud ku pravdě a přes hřích ku ctnosti:
Nejmoudřejší! svaté jsou Tvoje zákony,
žes dvěma mocnostem volnosť dal v životě,
žes nad pravdu zastřel tajemstva opony
a postavil světlo naproti mrákotě.
Hýbať se musí žití stroj,
jestliže nemá síla zhniť,
zápasy s bludem, se sebou samým boj
ukáží, co je býť a žiť!
Nevidné volno pouští zem vlhkosti,
tyto svobodně k oblakům vzlétají
a v drobných krůpějích spájejí síly,
slétnou zas, aby matku květy ověnčily,
a jen v svorném spolku život vylévají,
až když vykonaly služby svoje Pánu
v jednom se rozlejí zase oceánu:
tak i duchy Tvé, mocný Stvořiteli!
svobodným letem vyslal si na světy,
aby v každém Tvém horlivém ctiteli
vyvinuls' síly lásky a osvěty,
a když dokoná úkol svého věku
a člověčenstvo oslaví v člověku,
vrátil se k božstva velebné čistotě,
splynul ve věčné duch lidstva jednotě.
Ale slabosť ducha je mohutnosť zlosti,
a těžko slabému zmocniť se slabosti:
netresci, o Pane! pomstou zasloužilou,
když mdloba nevládze stať se ctnostnou silou.
Ach, rodu našeho slabé jsou síly
a slabostí našich silná je moc:
Netresci nás tak, jak by sme zasloužili,
na místo pokuty, prosíme, dej pomoc!
Nežádáme pomsty nad svými křivdami,
jakkoli strašné jsou nepřátel viny:
sluší to vyznať, vinní jse i sami,
a právo pomsty, Bože, máš jediný,
a proto tebe pokorně prosíme:
dej Ducha svého stráž slabým smrtelníkům,

a odpusť nám naše viny,
jako i my odpouštíme
našim vinníkům!

«Neuvoď nás v pokušení!»
Pokušení slabé duše kazí!
běda, kde zrady nešťastné vábení
ke lhostejnosti a mdlobě přichází!
Duch za hradbami nezvratné zásady
nedá se pohnouť blesku mámivému:
Než duše bezpečná, co netuší zrady,
podlehne snadno satanu lstivému.
S penízem zlatým přichází svoditel
a za svůj plíšek odkupčí svobodu;
se slibem hodnosti lstivý zrady ctitel
kradne potřebná ramena národu:
Na vlasť sousednou vyplije jed hany
a svod svůj předloží chválou osypaný,
klamu dá šat pravdy zlobivý učitel
a odrodí duše božskému jich rodu.
Tak od pravdy lstivo otroka odloučí,
a tento poznané nepravdě uvěří,
až hrom skutečnosti nad hlavou zahučí,
a blesk zatracení do duše udeří;
v mdlobách duše svojí bázlivec nevidí,
že sluší poslouchať Boha víc než lidí.
Když ale zákon Tvůj, jenž světy vládne,
trpí i černou pekelnosť satana:
ochraň prostnou mdlobu, nechť věčně nepadne
a v otroku zlosti neuzná tyrana:
nalož s námi podle smilování svého
a pro kříž a smrť Jezu Krista Pána
zbavíž nás zlého!
Musí pokušení bídných nás napadnouť,
aby víry síla nezlomnou se stala,
nutno, by svatá ctnosť zkoušce se poddala
a tak mohla zlobou vítězně zavládnouť;
moc plameně musí vystáť ligot zlata
a tím světu svojí dokázať čistotu:
kdo má slávu svému vydobyť životu,

musí zapřít smysly a nebát se kata:
neb, cože jest lípy třistoleté síla,
nikdy-li ji vichr neskloňoval k pádu?
Jakoby se věrnosť svatá oslavila,
kdyby nepřátelské nepoznala zrády?
Slabosť se jen častým pokušením smývá,
mohutnosť v zápasu slávu si dobývá:
tehdy, Otče dobrý! jestliby klesala
ctnosť nevládných od vraha lstivého:
    Neuvoď nás v pokušení!
Ale, aby oslavení
pravda z ruky Tvojí všemohoucí vzala,
dej nám zmužilosti k boji,
přes vítězství veď k pokoji:
    Zbaviž nás zlého!

    «Nebo Tvé jest království,
    i moc i sláva na věky.»
Jak mořských hlubin nesmírné vodství
objímá jezera, řeky,
tak v Tobě veliká velikosť i síla
v jednotu svatou ráz svůj soustředila.
Králové sice pod žezlo práva
berou národy, krajiny,
ale nad světmi králův nestává:
Ty králův král jsi jediný!

Tys mohutnosť sama a sám všemohoucí,
síla ducha z ducha Tvého se vylila,
obrovský ráz živlův světem hýbající
věčné moci Tvojí jest jen slabosť malá;
jedno slovíčko Tvé hmotě život dává,
jedním hnutím vůle svět padá i vstává;
bez Tebe příroda krásná je noc hluchá,
bez Tebe lidstvo je co tělo bez ducha! —

Ty jsi sláva sama, Tebe všemír vzývá,
v modlitbě duch vzletnouť k slávě Tvoji žádá,
před Tebou se koří každá bytnosť živá,
anjel, divoch, mudrc na kolena padá:

a všecko s Tebou blíž blíže se úží,
co po slávě Tvojí horlivě zatouží.
A mohouli se čím oslaviť národy
slávy Tvojí v sobě vyvinou zárody:
Hospodine! Tebe lid věrný vyznává,
v Tvojí slávě naše má naději sláva!
Ty nám dopomůžeš, ač cíl náš daleký
a odporných sil nepřehledné množství:
«Nebo Tvé jest království,
i moc, i sláva na věky.»
Amen!

Tak končí svatých sbor Modlitbu Páně. —
Když nábožná tichosť stane,
kněz, sluha jeden ze Siona stráže,
Slovo Boží čisté věřícím svým káže;
co vírou prorockou, apoštolskou sluje,
v Duchu svatém církvi nadšeně zvěstuje,
a z Písem svatých vzatou řečí
o tajemstvích Božích svědčí,
a lid Boží v svaté tichosti poslouchá
víru v Boha Otce i Syna i Ducha;
Duch a voda a krev svědectví vydává,
že to jest jediná víra živá, pravá,
studnice ta, z níž se proud života leje,
trojí proud ten víry, lásky a naděje.

———

Nový Jeruzalem.

Jeruzaléme, výšino slávy!
Bože, ó bych tam byl!
Mdlá duše má jen tam se zotaví,
Tam tužby svaté cíl:
Přes hory, přes údolí,
Přes pusté roviny
Ku hvězd nebeských poli
Běh duše jediný.

Ó dni jasný, ó dobo spasení,
Vyšliž svou dennici!
Když nesličnosť v slávu se promění,
Sschnou slze na líci,
Když duše má veselá
K Otci se vyšine,
By víru svou viděla
V tamté své otčině?

Křídlem blesku vzlétneš, ó duše má,
Ku obloze jasné,
Tiše, divně, — jako tá, jenž nemá
V líbosti, co časné;
V ohňovoze proroka,
V náručí anjelů
Tisícich, do vysoka,
Cestou hvězdostkvělou!

Hrade slávy, ó buď mi požehnán!
Tluku vykoupená,
O pozdvihniž křištálových svých brán,
Ja jdu, utrápená,

Z toho stínův údolí,
Hříchův a úpění
Sem, radosť kde vrcholí
V plném zaslíbení.

Co to za lid, co to za sbor svatý
Odtud již se valí,
Aj zvolení, jimž Pán ráčil dati
Korunu pochvaly,
Nesou hvězdu spasení
Mého mi v ústřety,
V světy, kde míru není,
V slz a bolů světy!

Prorokové i patriarchové
Velební, velicí,
Všickni, smytí v krvi Beránkově
Svatí mučeníci!
Nesou harfy se žalmy,
Báně vonné, milé,
Míru Božího palmy,
Roucho sněhobílé!

Aj, vy místa plna blahoslavy,
Cíle mých vzdychání!
Aj, svatyně, kde jizvisté hlavy
Před trůnem se sklání!
Hallelujah! ženich jde,
Choť jest oblečená;
Hosanna! ušla bídě
Země zlořečená.

Ó plesání, o nástroje svaté
Nesčíslných sborův!
Ó líbezné hlasy doby zlaté
Vykoupených tvorův!
Jazyků stotisíce
Vypravují vděky,
A vděky vlhne líce
Od věků na věky.

(Podľa J. M. Mayfarta).

Žalm XXI.

I.

Hospodine!
Kráľ raduje sa, radosťou jeho je tvoja sila,
V spasení tvojom tvár jeho je veselá,
Modlitba jeho nebo prelomila,
K trónu tvojmu došly trónu jeho želania.
Selah!
Vstavils' na hlavu jeho korunu rydzo-zlatú!

II.

Veľký dar prosil: život, život: — volal,
A žitie na veky ty si mu dal,
Slávou spasenia zveličils' jeho čelo,
Plamenno-krvavou krásou šarlátu
Chcels' videť jeho postavu odiatu
A dôstojnosťou kmentu posvätné jeho telo;
Nadelil si mu zázrak požehnania,
Rozveselila ho líc tvojich zora rannia:
Hallelujah!
Korunu,
Korunu *rydzo-zlatú*
Vstavil si na hlavu jeho!

III.

S hradu kráľa prápor Hospodinov veje,
Milosť božia, to hrad pre kráľov nádeje:
Hospodine, vyšší nad nebesá,
Verí v teba kráľ a nepohne sa!

Ruke tvojej všemohúcej nepriateľ podľahne
A nenávistníkov tvoja pravica dočiahne:
Ty si
Na hlavu jeho vstavil,
Sám ty — vstavil si
Na hlavu jeho
Korunu rydzo-zlatú!

IV.

Uvrhneš ich v pekelnej pece pahraby,
Zhltneš ich v dobe sväto-rozhorlenia,
Blyskot hnevu tvojho zožere ich jarabý,
Plemä ich vyhladí zpod nebies sklepenia,
Z ľudstva synov rod ich vyhladíš pochabý:
Ale
Korunu
Na hlavu jeho vstavil si,
Korunu *rydzo-zlatú*
Vstavil si na hlavu jeho,
Na hlavu jeho vstavil si!

V.

Hej, ukladali oni, ukladali zlosť proti tebe,
Zamýšľali strhnúť tvojej milosti nebe, —
Zlým pod tebou sa nedarí!
Vystavíš ich duše za streľby svojej cieľ,
V tetivá nakladieš nesčíslo striel
Proti ich tvári:
Lebo
Vstavil si, vstavil si
Na hlavu jeho,
Na hlavu jeho vstavil si
Korunu rydzo-zlatú,
Korunu na hlavu,
Korunu rydzo-zlatú!

VI.

Zjavže sa, Hospodine,
Zjav sa v kráľov i národov rodine,
Všemohúci!
Veď k boju i k pokoju,
Kráľa i kráľovstva vnuci
Budú ospevovať,
Budú oslavovať
Udatnosť tvoju, —
Ktorý
Vstavil si,
Vstavil si na hlavu jeho,
Vstavil si na hlavu jeho *korunu,*
Vstavil si na hlavu jeho korunu *rydzo-zlatú!*

(1868)

Žalm XLIV.

Bože, Hospodine!
Na uši svoje sme slýchali,
Otcovia naši zjavne zvestúvali
Načúvajúcej rodine
O skutkoch Tvojich, dejoch veleslávnych,
Konaných za dňov ich, za dňov starodávnych.

Ramenom mocným vyhnal si pohanov,
Otcov preštepils' kmen olivový,
Tých rozmliaždil si všemohúcou dlaňou,
Týchto rozplemenils' v veleháj cedrový; —
Nie meč pradedov zdolel kraj do kraja,
A bohatiersky boj im neratoval
Zbytkov žalostných nekdajšieho raja:
Ale päsť Tvoja, vševládna Tvoja pravica,
A hromožiara Tvojho líca
Zdolela, — lebo si ich zamiloval!
Ty, kráľ môj, Bôh môj a iného nenie,
V Tebe víťazné Jákoba spasenie! —

V mene Tvojom sme bili protivníkov,
V mene Tvojom sme šliapali po zrade,
Oceli svojej dôveriť nezvykol
Tvoj ľud, túl jeho nevojvodil v rade;
Hôľ Tvoja nás k doli slávnej vodievala,
A neprajníkov tvár hanbou zalievala.
Hallelujah! chváľte Bohaspasiteľa,
Oslavujte meno Hospodina! Selah. —

Ale teraz už odprášil si nás,
Zahanbil si nás,
Nazpak obrátil si nás!
S čatou našou nevychodíš,
Čatám našim nevojvodíš!
Čo sme mali,
Zlodeji pobrali!
Ach, veď si nás oddal k zabitiu barany,
Veď si nás rozmetal pomedzi pohany!
Oj, predal si ľud svoj, predal bez výmeny,
Za ľud ten povrheľ nenadsadils' ceny;
Vydal si nás trpkej súsedov zlovôli,
Posmechu, potupe ľudu po okolí;

Uviedol si meno naše v porekadlo,
Škľabenie národov na tvár našu padlo,
Tak že niet už jednej hodiny bez studu,
A hanba neschodí s líc Tvojeho ľudu;
Lebo, veď už každé nepriateľa slovo
Na temená leje nám vriace olovo
Útržiek — a pomsty sprisahanej vrenie
A pohanské slávy dávnej pohanenie! —

Všetko to na nás pripadlo;
Ale nezabudli sme ešte na Teba,
Ani sme závāzok svātý nezavrhli,
Neodvrátilo sa srdce, neochladlo,
Zrak náš neodpadol od Tvojeho neba
A krok sme od cesty Tvojej neodtrhli,
Jakkoľvek hrôza nás pekla zaškrtila
A tôňou hrobovou smrť nás zatienila! —

No, jak sme o meno Božie už nestáli
A ruky k cudziemu Bohu zdvihovali:
Či Bôh sa na toto doptávať nebude,
Keď odkryje všetko pri poslednom súde? —

Pre Teba bývame všahden mordovaní
Sťaby ovce, ktoré māsiara nôž raní.

Prebuď sa! tak tuho čože spíš, ó Pane!
Prebuď sa, — konečne nezaháňaj nás!
Či skrytá nám navždy tvár Tvoja zostane
A súženia nášho neprijde k Tebe biedny hlas?

Hľaď, už duša naša v prachu spráchnivela,
A tvár k lonu zeme tvrdému primrela:
Povstaňže, už je čas,
Hospodine!
Pomodz nám, vykúp nás
Pre svoje smilovanie!

Malý Kristus.

(Detská rečňovanka.)

Veliká noc sa skončila
V slávnom Jeruzaleme,
Ľudstva sa rozchádza sila
Do svojej Svätej zeme:
Len v zázračnom jej kostole
Pri zlatom, obetnom stole
Starejších stoja rady
A s nimi *Kristus* mladý.

Nebová rúška zastrela
Nebeské údy jeho,
Na útly krk pleť zletela
Vlasu zlato-žltého,
S čela mu svieti nevina,
Z úst idú hlasy Bohsyna,
A divná múdrosť sedí
V otázke, v odpovedi.

Chlapec ten má dvanásť rokov,
V tridsiatom svet prehodí:
A Izraela prorokov
Nečutý mráz prechodí,
Tento kraj purpury mrví,
Ten hnevne mrašti obrvy,
Tento úklady varí,
Tamten mysli na čary.

Tu vkročí slávna mať jeho
A dieťa si zobjíma,
Mohutnosť ľaku hrozného
Materské ňádra zdýma;
Syn Máriu teší malý:
Čo ste ma inde hľadali?
Viete, že musí byť Syn,
Kde je Otec Hospodin!

Dieťa bol on, náš vrstovník,
Rastúci duchom, vekom;
On, ľudstva svätý milovník,
Smieril Boha s človekom:
Zvrátil bludných duchov hrady,
Rozsvietil pravdy lampady! —
Oj, často svet netuší,
Čo z mladých svitne duší.

Pieseň o Samsonovi.

1. Jaká to otázka?

»Videl som ženu v Tamnata,
Filistinských dcéru,
Krajšiu nad všetky dievčatá,
K tej poďme na veru!«
Tak rečie Zarahan-Dánovec otcovi
A zaraz k vohľadom všetko sa hotoví. —
Blízo Tamnata vínne pahory
Trasú sa strachom a žltnú,
Čujúc tlamu rvať pachltnú
Veľmačky potvory:
Ale obor Judských detí
Smelo ide jej v ústrety,
Za hrivu ju lapí
A v poly rozdrapí. —
    Sladký roj
    To úl tvoj!
Včela duté boky leva
Voskom a medom vylieva. —
Tridsať, viac, — svatov v Tamnata
Pije vôkol mladozaťa, —
Koľko očí, toľko zrady, —
A zať mladý
Po nich hľadí,
Rieknuc, tu máte otázku:

»Vyšiel pokrm zo žravého,
Vyšla sladkosť zo silného.«
Čo je to? — Stojím v závazku:
Uhádnite, — ja vám skoro
Dám oblekov tridsatoro;
Akže v tom sa nevyznáte,
Práve toľko vy mne dáte! —
Hlavy si lámali, —
Nechápali, —
Hnevno na mladochu zarevali:
Nevesta! či zvaním to si chcela,
By zdriapal Samson nám rúcha s tela?
Neriekneš-li ty nám, čo je to v tom,
Poľahneš požiarom, ty i tvoj dom! —
Sedem dní nevesta nariekala,
Až v slzách mužova zmäkla skala.
Na mraku svatovia vystúpili,
Otázku otázkou odvetili:
»Čo je nad lva silnejšieho
A čo je nad med sladšieho?«
Vyrútil sa ženich do Askalona
A šmäril stávku do falošných lona
A nalapal trista líšok s ohnivými chvosty
A pustil ich v zlaté polia bezočivých hostí.
Videli ste krásnu pannu na zlatom Východe,
Jak sa slávne uzeráva v svetošírej vode:
Počuli ste kliatbu obra z poľa severného,
Kedy bude, tedy bude, že tá bude jeho.
Videli sme hrady cárov na zlatom Východe,
Jak slávne sa uzerajú vo Vozpora brode:
Počuli sme cára v zbroji pýtať sa o radu,
Ktorá brána, ktorá cesta vedie k Carihradu.
Obadáte to revanie na pustách Asie?
To tam archanjel neveru mečom ohňa bije!
Hromy na hromy padajú a rany na rany,
Zem striasla sa: — leží Tatár so zemou smiešaný.
Kde divokosť bola, kde lesť, smrť a porušenie,
Tam je láska, tam je viera, život a vzkriesenie,
Miesto znaku tmavej noci svieti sa kríž milý,
Zo žravosti živnosť vyšla a sladkosť zo sily. —

»Čo to? jak to?« — obracia sa národ ku národu:
Vy, sami — nerozlúštite otázky Východu! —
Hrozte, strašte, filistri vy! — k odrodilej zrade
Choďte a tá vyklebetí vám, z konopí kade.
Potom nedáte silnému, čo dať ste povinní,
Vezmete, čo nepatrí vám po práve dejiny:
Ale v svetle pomsty zviete, jaká tomu beda,
Kto berie, čo nenie jeho a čo čie je, nedá!

2. Na svobode.

Sumí šepot ulicami Gáze:
»Už ho máme!
Mesta nášho hrádze
Zurval tento nevyláme.
Zareťazte brány,
V bránach stráže nech rozbijú stány! —
Noc ustala,
Sila našich drieme:
Až by sa len zora zligotala,
Opachu tú zabijeme.« —
Noc čuší,
Nebo mrholí,
Len pár zaľúbených duší
Miesto driemot bdenie volí,
Všetko mraky ukojily
Mimo krásy, mimo sily.
Polnoc kikiríka,
Krásy väzby sila porozmyká;
Zruta detský hrdý
Domov kráča.
Ulice sa mu nepáča,
Každý dom mu pascou smrdí. —
Smrť a rany!
Zatvorené brány. —
Stráže sa usmialy,
Samson sa usmieva:
Vráta praskly, čapy zaškrípaly,
Stráže strachom ledva že dýchaly. —

Voľní Gázania,
Vstaňte zo spania,
Čo bráni vám vyjť do poľa,
Kam len vaša vôľa?
Vystúpte na hory,
Naproti Hebronu,
Tam vaše závory
Ležia v blíze nebies trónu:
A vy — keď ste zdraví vstali —
Ich ostríhať by ste mali.
Rozumejte, vy, čo silu hatiť by ste chceli:
Súdom božím rovná zem sú strmé Dardanelly.
Na vysokom na Kavkaze vidno ležať bránu,
Druhá poľahla na chrbát hrdému Balkánu.
Spalo Slavianstvo. Kol neho rotily sa zrady.
Striehly všade, kade išlo k sláve na vohľady:
No zbudil sa rod obrovský, vstal z prírody lona,
Keď raz polnoc uderila hromom o bok zvona.
Mieru znojom, boja krvou, — ako chcete — kropí
Asie roviny, jako pahory Evropy,
A ponad suché skaliny, ponad morské vody
Orličím vynáša letom prápory svobody.
A kde jakú pravdu pätia železné dejiny,
Kde jaký meravý zákon háji otcov viny, —
Tam zapre mohútnym plecom a — pekelné brány
Nesie hor, tam, kde spasily svet Kristove rany.
Filisterstvo, figle, podvod, klam a márne sľuby,
Krivdu, násilie, bezbožnosť a zisk samoľubý,
Skrýšu celú, v ktorój lstivý diplomat brloží,
Vyláme na svetlo onen Nazarejský Boží.
Von a dnu svobodno bude svobodnými mesty,
Nový Samson voľno pôjde od svojej nevesty,
Tá pravda prelomí iste — bojom, či bez boja:
Spravodlivosť! spravodlivosť! — zámky nič nestoja!

3. V službe.

Dalila viazala Samsona
Siedmimi húžvami surovými,
Poviazala, zavolala

Hlasom raňajšieho zvona:
Filistinskí na teba, Samsone!
Trhlo svalmi obrovskými, —
Z húžev votchá niť sa stala,
Silný drieme v krásnom lone. — —
Dalila viazala Samsona,
Siedmimi povrazmi ľanovými, —
Poviazala, zavolala
Hlasom poplašného zvona:
Filistinskí na teba, Samsone!
Trhlo kosťmi obrovskými, —
Z povrazov sa niťka stala, —
Mocný spí si v zradnom lone. — —
Dalila viazala Samsona,
O vratidlo kečkami siedmimi, —
Priviazala, zavolala
Hlasom búrlivého zvona:
Filistinskí na teba, Samsone! —
Trhlo väzmi obrovskými, —
Osnova sa roztrhala, — .
Obor chrápe v slabom lone. — —
Dalila viazala Samsona
Ramenama dvoma holubíma, —
Obviazala, zavolala
Hlasom večerného zvona:
Filistinskí na teba, Samsone! —
Ošniapaný slabúch zdýma,
Kopa vrahov pricválala, —
V očiach raba čierne tône,
Detinské údy v reťazoch
A mlynské jarmo na väzoch:
Neprijme dievčina plešivca do lona,
Dalila strkala Samsona. —
Štica otrokova sa zotavila,
Zotavila sa s ňou obrova sila. —
Na paláci na skvelom
Hodujú kniežatá,
A luza šialom rozžatá
Oblieha palác v jasote veselom;
Na pavlačiach, na ústreši

Pohanská radosť peleší:
Doveďte Samsona,
Nech kratochvíľ koná, —
Strčte ho tam, pod tie sklepy,
Nech ihrá nám medveď slepý.
Pod palác, pod krkolomný,
Medzi hlavné dve kolomny,
Kde divadla opona,
Vedie chlapča Samsona. — —
Svet mu temný, — maká vôkol seba,
Žiaľ ho morí, opreť sa mu treba:
I domaká dve kolomny,
Na nichž palác krkolomný.
Ťažko zastenal,
Odstrel očí krvavé jamy,
Pravou pravý, ľavou ľavý
Objal stĺp hrdej výšavy;
V tvári jed sa rozzelenal,
Jed rozvalil sa žilami,
Vryly sa do skaly hnáty:
Kliešte obra sa zavrely,
Stĺp na stĺp sa zvráti,
Prasklo sťaby z dela, —
Stavbou hrôza zahrmela,
Strmhlav, bokom,
Chrbtom skokom
Dol' sa valí
Ryk zúfalý, —
Kosti, skaly,
Krv škaredá
Sa miešaly: —
Leda chvíľa,
Stichlo beda —
Na hŕbe budova:
To mohyla
Samsonova. — —
Viazali národ veliký väzbami čatami,
Láska kríža, — tak naoko, — viala zástavami:
Na mocného moc pochabá sto ráz sa valila,
Vlasť, či zákon, či jednota — bola ich Dalila:

Nestálo nič: Slavian-človek mal čin proti činu
A roztrhal väzby jejich, sťaby pavučinu;
Pribili o politiky val hlavu obrovu,
Val vytrhol a s valom i štátnikov osnovu
Víťaz nešťastný! — do seba a do cudzej ženy
A do slávy sveta toho slepo zaľúbený,
Čo skrýval Boh vrahom jeho od dávnych století,
Kde skrytá je vláda jeho, — sám on vyklebetí.
Strihá zrada v lone bludu hlavu ukojenú,
Bere pieseň, príslovie, zvyk, ihru i halenu, —
Tak strihajú ovcu, raba i podlú osobu: —
Veta po sile, kto svojskú utratil podobu! —
Ha há! potvora bez okrás, bez mena, znamenia!
Vylúpiť jej oči: — to reč, knihy a umenia: —
Dokopať ju a vystrčiť za korisť posmechu
A podrobiť v službu hanby niktoša, neplechu! —
Ho hó, filistri! korene vlasov tam ostaly, —
Rastú kečky, — sila nová rozohrieva svaly:
Služba Slavianstva toľko je, jako smrť Slavianov:
A posledná služba? — to je — smrť jeho tyranov.

V oktobri 1866.

Venovanie.

(Pôvodne Goethe.)

Blížite sa zas, vy hmlisté postavy!
Ktoré nejasné oko vídavalo;
Či pamäť moja vás predsa raz pristaví?
Či srdce šial ten ešte neponechalo? —
Musí byť! — nuž buď — nech triumf svoj slávi,
Čo — jako by z mrtvých — okolo mňa vstalo:
Srdce mi mladistvú rozjarenosť čuje
V čarovzduchu tom, čo kŕdeľ váš obletuje.

S vami prichodia aj sladkých dňov obrazy,
A mnohý drahý duch sa zjavuje;
Sťa povesť stará — čo zábudou už razí —
Ľúbosť prvá i družstvo vystupuje:
Bôľ sa mladí — žiaľ, ktorý už sto razý
Stíchol, v labyrinte tom sa opakuje,
Menujúc milých, ktorým krásne doby —
Skôr ako mne — porvaly včasné hroby.

Už nečujú moje terajšie spevy
Duše, ktorým som dakedy spievaval;
Družstvá prívetivé! sťa tieň mi zašly ste vy,
A hlas ohlasu nemá, jako ho predtým mával;
Tváre cudzie a studenosť, či hnevy
Vidím tam, kde svet priateľov mi stával: —
A čo ešte prajno pieseň moju posúdi,
To — ak žije — šírym svetom roztratené blúdi.

A mňa unáša túžba, už dávno odvyknutá,
Do tamtých tichých, dumných duchokrajov;
Šepce pieseňku duša mi utisknutá,
Jak šumí vetrík jasenným listím hájov;
Mráz ma prejíma — hruď krotne, mäkne ľúta —
Tvárou sa cedí kropaj za kropajou: —
Čo mi zostalo, je jako tieň ďaleký,
A skutočnosť to, čo mi vzaly veky.

Nadchnutie.

(Pôvodne Chomiakov.)

Lapajže minútu nadchnutia
Bažiac po čaši úchvatov,
A v sne hnilého zabudnutia
Nehyň s dušou svojou svätou!

Lapaj minútu! preletuje
Jako hromu blesk plamenný:
Ale sto rokov nahradzuje
V jednom božskom okamžení.

No, jestli ty raz dušou chladnou
Odsotíš ten nebeský dar,
A péčou suchou, svätokradnou
Zadusíš nadchnutia požiar;

Akže ty raz lenivou hlavou
Zavalíš sa v ničoty svet,
A sviažeš reťazou pažravou
Búriacej duše voľný let:

K tebe poesie svätej
Nespŕchne čistučká vlaha,
A zrenici tmou zaviatej
Nezasvitne nebo blaha:

Ale srdce biedne skrepenie,
A dúm tvojich prešlých pole,
Jako pustyňa mrtvá, onemie
V preludov zemských nevole.

Otázka a odpoveď.

(Dľa nemeckého.)

Kde silný pekne Oceán hučí
V stred zpenených vôd zázrakov,
V samoty rád bych tam náručí
Lietať pod tieňom oblakov:
Slávičím spevom očarený
Pozemskej striasť sa ťažoby,
Čistým živlom sem tam vozený
Chrániť sa hriešnej poroby.
Len zriedka dotknúť breh zelený,
Lež neopustiť verný čln,
Uvoľniť z tŕňov kvet červený,
A leteť zas, zas poľom vĺn:
Obzerať z diaľky svoje stáda,
Čo v kvetných trávach bujnejú,
Počúvať ak si žnica mladá
Spieva žiaľ, ľúbosť, nádeju:
Piť čerstvosť z jasných vôd kryštálu,
Čo prudšie tok žíl nevalí,
Hlad zničiť v svetla ideálu,
Čo nikdy tieň ho nekalí.

V akých to túžbach duša ti krahne?
Čo dá želanie potrebe?
Keď svet ťa krásou k sebe netiahne,
Silou ho tiahni ty k sebe!

Čo bys' aj mohol odňať sa svetu,
Cit vlastný zas ťa mu vráti,
Ľúbosť po svojom túži rozkvetu
A plače za tým čo ztratí.
Fialky krása darmo čas prosí,
Žiaľ večný brat je boľasti;
Priepasti ľudstvo v živote nosí
Hlbšie nad pekla priepasti:
Ty hľadíš do nich, trpneš, utekáš,
Ňazpak ťa nesie duch viery,
Čo ľúbiš a to, čoho sa ľakáš,
Konečne predsa sa smieri:
Lebo jak jasná bľadosť mesiaca
Borí sa s mrakmi oblakov,
Tak život je len zmena a práca,
Až svet zmizne ti zo zrakov!

Rarách-kráľ.

(Ponáška dľa Götheho ballady »Erlkönig.«)

Kto jazdí tak pozde víchrom, nocou?
To otec a v lone poklad otcov,
Túli k prsiam teplým svoje dieťa,
Trpeť nedal by mu za pol sveta.

Synku, ty trasieš sa, čo bys sa bál? —
Otec môj, či vidíš, tam Rarách-kráľ?
Vidíš ho? koruna a plášť dlhý! —
Syn môj, to obláčok sivej mlhy!

«Rozkošné dieťatko, poďže ty k nám,
Prekrásne hračky ja doma ti dám,
Kvietím ti postieľku budeme stlať,
Košieľku ti zlatú dá moja mat.»

Ňanko môj, ňanko môj! — on nečuje,
Čo šepmo Rarách-kráľ mi sľubuje! —
Čuš, dieťa moje, to prázdne dumy:
Suchým hory listím vetor šumí.

»Pôjdeš, chlapčok švárny, pôjdeš ty k nám?
Krásne, by len hviezdy, dcéry ja mám,
Devy tichou nocou šumne hrajú,
Učičíkajú ťa, uspievajú.»

Ňanko môj, ňanko môj, drž si dieťa,
Tie devy úbočím tmavým letia! —
Synak môj, synak! blud poznať sa uč,
Na vŕbach starých to mesiaca lúč.

«Ľúbim ťa, chcem ťa mať, dieťa milé,
Čo prosbe sa nedá, dá sa sile!» —
Ňanko môj, ňanko môj, už ma chytá,
Kde drží, rana tam jedovitá! —

Cvála s otcom kôň, strach a noc tichá,
V náručí otcovom dieťa vzdychá:
Do dvora vskáče, na čeľaď volá, —
Ale dieťa v lone je — mrtvola.

Kĺzačka.

Chlapci, na Hron,
Na Hron stuhnutý!
Tavon, tavon!
Ľad je na siahu vydutý;
Naň smelo, bárs dvesto,
Zdrží celé mesto:
  Ale kto sa od družiny
  Na sto krokov vzdiali,
  Zhynie podľa svojej viny,
  Keď sa pod ním ľad prevalí.
Chlapci, na Hron!
Na Hron opútaný
Volá nás mladosti zvon!
Od Hôľ strany
Bystré, šumné vetry vejú,
Nechajme chyžné záduchy:
Chlap, kto sa zime protiví,
Slabúch, kto za prsty dúcha!
  Ale kto sa prechladí,
  Nech sa potom nevadí,
  Keď ho kašeľ schytí divý
  Alebo mať vybúcha!
Pripni si, kto máš korčule,
Ruku v ruke, sťa by gule!
Sem tam krížom krážom
Po slovenskom Hrone našom,

Ako strela,
By pozdĺž letela! —
Bystrá, smelá je mladosť
Na ľadoch osudov:
Ale kto sa obratne
Neskrútne, nezastaví,
Zľakne sa a ostatne
Dol' sa skrochmelí,
Nos dokrvaví:
Tomu sa, koľko len chcejú,
Vysmejú
Chlapci smelí. —
Kto vyskočí
Čo sa nepotočí? —
Kto na jednej nohe zastane
Čo nepadne? —
Na preteky k druhej strane! —
Ten uvädne prv než kvitol,
Kto spôsobnosť mysle, citov,
Smyslov, údov
Lenivosťou chudou.
Zakryje, zabije:
Ale kto sa v nebezpečnej chvíli
V sile svojej nepomýli —
Nech žije, nech žije! —
Sladko je lietať po hladkom ľade,
Sladko žiť v klzkých radostiach,
Ale nezabudni sa!
Múdry prelietne bezpečne všade,
Surový v hlave, netrebný v kostiach
Padne, raní sa.
Strašné má život prieuply,
Kde je jama
Pod nohama
Nehľadí hlúpy:
Hup! zmizne sveta podobe —
Oj, žiaľ po šuhajci mladom,
Že zhynul pod Hrona ľadom —
Alebo vo sveta hrobe! —

No, domov, chlapci, druhovia!
Radosť sa nechce zostarať,
Páni sme radostí, ale nie sluhovia,
Už deň sa ide zatvárať!
Život má aj prísne strany,
Práce a zábavy — dve mramorné brány. —
Ha, počujete mraku zvon?
K svätým myšlienkam volá on,
Volá večnosť hlasom hromov:
Domov, domov, domov, domov! —
Dobre sa maj, strieborný Hron!

Opilý svet.

Všetko ma nechalo,
Krčmár aj svet,
Už samotnejšieho
Na svete niet:
Tak teda už aj ja
Domov ťahám,
Ale — vínko — teba
Tu nenahám. —

Ha! čože sa tomu
Svetu robí?
Čo to za opilé
Sú podoby?
Kníše sa, váľa sa
Všetko na ňom:
Bodajže ťa, svete,
Aj s ožranom! —

Čože ty tak sliepňaš,
Mesiac z neba?
No, tebe tiež viac ver'
Už netreba:
Oči máš zmútené,
Líca bledé;
Hľa, tak sa ožranom
Takým vedie!

A tie hviezdy jako
Si tancujú,
A hlávky opilé
Nadhadzujú;
Vše sa jedna na zem
Dol' skrbalí:
Tie sa tiež náramne
Dostrebaly!

Už aj tie oblaky
Sa doťaly,
Že sa tak po nebi
Rozváľaly:
Pocestným pokoja
Už nedajú,
A mňa, že piť nechcem,
Oblievajú!

A ten slávik, ten — vraj —
Vodu pije:
Horká jeho voda —
Čo tam zhnije!
Od čohože spieva,
Vyskacuje?
Poznať mu, že rád tiež
Poťahuje!

Steny, ožrané ste,
To viem sväte,
Lebo sa už na mňa
Opierate! —
Ešte aj tie skaly
V hlave majú,
Keď nohy triezvemu
Podkladajú! —

Opilé je nebo,
Ožraný svet,

Všetko dosúkané —
Triezve nič niet! —
No, svet nešľachetný,
Dobre sa maj! —
Pred ním, krčma moja,
Ty ma schovaj!

Elegia.

S Bohom, ostatná fajočka,
Do tvojho pokoja,
Za pol devätnásta rôčka
Verná družka moja!

Iskry tvoje tíško tlely,
Dym tíško sa kúril:
Preto tróny nehorely
A svet sa nebúril.

Malá si, za groš, za krajciar,
Nestojíš dva domy:
A predsa na teba vladár,
Biednu, sa lakomí! —

Darmo je kriesiť omdlenú
Klbásou hrdlicu,
Zvyklú na vodu studenú
A žltú pšenicu!

Darmo ti pokrm varený
Svet, fajočka, dáva:
To život tvoj nevymení,
To tebe otrava!

Ach, keď z úst tvojich pokonný
Obláček zdvihne sa:
Pokonný dych sa vyroní
Z úst mi na nebesá.

Do hrobu si ťa položím
A vezmem do neba,
Tam potom pred trónom božím
Vyponosuj seba.

Žaluj, že oheň života
Svety ti zhasily,
A studenú — hrozná psota! —
Na klin obesily!

A keď raz aj kosti moje
V hlinu sa zavinú,
Zem svorno smieša oboje:
S mojou tvoju hlinu. —

Rečňovanka

na porekadlo: *„Aj vo Viedni ľudia biedni.“*

Všetci zatíchli razom, brada vôkol ovisla sediacim,
Keď básnik v besede toto rečniti vzdychmo počína:
Oj koruna! ty velieš sveta rán sa dotýkati; bieda
Jak vo samej Viedni danaidské rozbila stány,
Jakže celou ríšou časnosti rozostlala žiale, —
Čo ja zkúsil sám, nemalú nošu na pleci nosiac —
Kdež Myrmíd a Dolop, kde divoch korúhve Ulissa,
Ktorý, ľudstva nerest vidiac, by nezalkal! — a byť aj
Vlahu tichú na luhy stlala noc a nebies už
Niesla kosy, — keď chvíľa dlhá to prísne mi velie —
Jak i do Troje Rakús kôň biedy sa vkráda falošný —
Bárs aj srdce bolí a myseľ sa predmetu háji —
Vypravovať začnem.

Pán Rubeš umrel!
Biedne tvoje oči,
Praha! keď kedys prúd veselý vrel
Z nich, teraz rozmar omdlelý
Sediac na rtoch večer celý
Z viečok vodu dlhej chvíle točí.
Nežaluj sa! aj inde dych smrti
Kratochvíľne vtipy škrtí,
Aj vo Viedni už viacej nestroja
Smiech a žart a mravnú školu,
Úštipačnú kapitolu
Korenné šiale Nestroja;

Tam tiež nôtia: aj vo Viedni
Ľudia biedni!

Aj tam talianske opery
Cudzomluvné prkná a parterry,
Siene Rafaelov a Straussov záhrady,
Schönbrunnu quodlibet zvere,
Hniezda pajácov, Pratere
A strakaté stromorady
Majú svoje biedne vady, —
Aspoň jednu, ktorá i tam býva —
Že veľa ráz i tam
Napriek Donnám a Pepitám —
Čeľaď naša,
Sťa pred kráľovnou ľud Encaša —
Obrovskými ústmi zíva! —

Infandum regina! —
Čia to vina,
Že aj v Slavianskej besede,
Spolu sediac po obede,
Nemáš všetko, čo si ucho žiada?
Dosť by rada
Rečňovanka dala zabavenie, —
Ale čo? keď načo súcej nenie!
Oj, vyznajme: aj vo Viedni
Ľudia biedni!

Biedni? a či dve koruny
Nie sú v stave
Dať bohatstva hlave,
Naladiť poetov struny?

Pejma na zlate sa nerodí,
Ona vojvodí
Svätým citom,
Ktoré smutnou i veselou
Dušou sa prechodia
A prevodia
Čistoduchých si priateľov
K vysokým svobody bytom! —

Ale vec slávna je koruna.
Až vyjde, zo zeme lona
Lejú sa potu potoky,
Potom celé ruka roky
Robotovať musí,
Až vyhľadá, vykúpi, vybrúsi
Diamantové blysky
A sporiada všetky jasné časti
Zlatého temena vlasti:
K jednomu trúnu
Jednu korunu:
Kde dva trúny,
Dve koruny!

Biedny básniku!
Žiadaš dve koruny?
Korún pár
Pekný to honorár!
Starodávni tí pevcovia Luny,
Föba, Troje a Heleny
Spievali pre peknú Attiku,
Pre bohov, mužov a ženy
Za koruny list zelený,
Ktorý zvädol a ktorý by boly
Nechcely hrýzť ani voly; —
Aj to, venec ten, či koruna
Jednomu len jedna dávala sa:
A ty, — ty, moja okrasa!
Zlatého bys žiadal rúna
Bez Jasonov pračiek so šelmami
A klamnými Medei slzami,
Za básničku biednu,
Pri ktorej nám blednú
Duše a — veď vieme —
Všetko drieme!? —
Za dva trúny, —
— dve koruny, —
Tiekly cez letá a letá
Krve polosveta
Celé rieky:

Z tvojho pera, za tie vzácne veci
Môžu veru tiecí
Kvapky černidla po všetky veky! —

Ale, vzácni páni, panie!
Nahajme toto hádanie!
Vieme, spravedlivosť neba
Tomu toto, tomu iné dala,
Poetovi ale zanahala
Samaseba!
Z toho môžme zavierati
Na priek tebe, pliašok zlatý,
Že básnikov žreby
Hrajú v nebi:
A — vo Viedni
Sú to ľudia biedni! —

Poetovia len? — aj iní!
Podagristi, invalidi Lady,
Albionským spleenom hynúci,
A tí, čo by žili radi,
Smrťou neuprosnou mrúci? —

Či len títo?
Čože by to!
Ešte veľa iní:
Proletári, polapení kmíni,
Zočivoči s prísnym veriteľom,
Vo víchrici krinolíny,
Chudí duchom, tlstí telom,
Ťažko sliezajúci s voza
Na fatálne rigorósa. —
Potiaca sa nafarbená pani,
Vidiaci a nemajúci,
A tisíci vzdychajúci,
Ktorí v týždni po ženení
Tisíc ráz bývajú prekvapení!

Ešte viac? dosť týchto síce,
Ale ešte iných na tisíce:
Matikus, ktorému neodbytná mucha
Vždy poznovu na nos sadá,
Kto polievku na jazyku dúcha,
Skrývanej tajnosti zrada,
Tajomstvo u klebetnici,
Bedár v najkrajšej ulici,
Ten, čo zo špajzcetly nevie pýtať,
Billet-doux tej, — ktorú nevie čítať,
Poctivý v nezaslúženej chvále, —
A tak ďale,
Všetko toto biedy malé!
Ale, —
Slávopanie a slávopánovia!
Jesú ľudia, ktorým zaslepenie
Po zlatých sa horách, zámkoch ženie,
Bažiac po tom, čoho nikde nenie,
Ktorí takrečené «šťastie» lovia —
A mudrujú
Až aj — vyvandrujú:
S Bohom, Slovensko! s Bohom, ty biedna Orava!
Hajde k Viedni! v nebi a tam sláva! —

Z tých jeden šiel cez veľmesta brány,
Nemajúc pre inšie oči,
Leda pre cukrárov stány,
Pre nádherné veže a paláce,
Pre podivné rukodielní práce, —
Až sa mu v tom zadivení
V očiach mení
A svet vôkol točí.
Tu nevdojak oči na tých vrazia,
Ktorí vychudlí a otrhaní
Nádherným sa hrynkom plazia,
Nikomu tí, nik im sa neklania —
Odkiaľ, biedni páni? —
Viedeňčania! —

Moje plány! moje túžby! — vraví —
Tu som ufal naliezť vrchol slávy! —
A s odvislýma ramenma k boku,
So slzou v precítlom oku
Vzdychá, — opakujúc: aj vo Viedni
Ľudia biedni!
No, tento až hen vo Viedni
Poznal, že je biedny:
Lebo, údel toho psota,
Kto v biede nezná biedy života.

Márnotratník, ktorý nezná psoty,
Troví, jak by dnes mal ísť zo sveta:
Ale zanovité letá
Smrť nenesú a — tu prah žobroty.
Príroda prázdnoty nenávidí —
Natura horret vacuum —
Preto nasypala hydi
Na prázdno miesto veľkých súm. —
V plačlivom tomto údolí biedy
Nehanblivec sliedi
Po krádežiach, figľoch, po žobrote,
Psotiac proti psote:
A na krik ženy a detí
A na múdrejších námety
S rovnodušnosťou podlou odvetí:
Čože! všade, kde len človek sedí,
Dosť je biedy:
Hľa, i v samej Viedni
Ľudia biedni! —
Tak je, ale horšej biedy nenie
Nad ľahkomysle biedno zaslepenie!

Horšej biedy nenie?
Čo tá hruda, ktorá v svojej podlosti
Hľadiac na to,
Že aj zlato
Má svoje trosky a svoje dranie,
Naškľabiť sa nevie dosti? —
To ten, ktorý, keď v noci temnej

Búrky hrmennej
Ľadovec spral požehnané pole, —
Vidiac i svoje osenie
Jak aj súsedovo sbité a holé,
V tom má biedne potešenie,
Že nešťastie nikde samo nenie,
Radujte sa: ejhľa, aj vo Viedni
Ľudia biedni!
  Ale biednejšieho nemá biedy ríša,
  Jak ten, kto mať chce biedy tovariša.

    No, načo to, pánovia, panie,
Moralisovanie!
Pravda, že to i krom Viedne
Deje sa dosť biedne:
A ľahko by kritik neočatý
Do tých veršov zaťal zúbok zlatý:
Ale odstúpiť sa predsa nemá
Od toho, čo naše téma,
A síce: že i vo Viedni
Ľudia biedni.

    Nuž, nasledovať by mala
Spravedlivá chvála
Prejasného kráľa.

    Hej, každému sa to neľúbi,
Že sa dnes ináč lež včera trúbi;
Inakedy naši páni mladí,
Prijavše v župách úrady,
Robili čo sami chceli.
V pondelok, v utorok, v piatok
Usporiadali si sviatok,
Prišla streda, štvrtok milý,
Oni si to zasvätili,
Keď sobota doletela,
U nich už bola nedeľa!
Jedným slovom: týždeň celý
Pohodlne si hoveli. —
Dnes to ináč sporiadano:

Prijdeš do úradu ráno,
Drž sa, brachu, svojho pera
Až do pozdného večera!
A to je tá bieda,
Ukrutne že sa dohlieda! —
Pán kancellista shrbený
Pri sedení,
Vystiera sa, vytahuje údy —
Kladie pero k uchu — zíva —
Pri tom sa podíva,
Jak je politika, ako súdy
Krom vonkova tam hen v srdci ríši? —
Oculus domini: oko pána
Má na sebe tá i táto strana;
Všetko vidno, čo ten a ten delá:
No, to je nie bieda celá:
Ale horšie je o veľa,
Keď vstupuje nečakaný
Mocnár sám a v svojej dôstojnej milosti
Súdi stav, beh svätých povinnosti
A kde vinou dielo sa nedarí,
Hrozba letí z majestátu tvári. —
To keď vidí pánik ten z vonkova,
V tom nachodí spokojenie,
Že to veru i tam ináč nenie,
Reknúc pravdivé to slová:
Aj vo Viedni
Ľudia biedni! —
A ku stolku zpät sa kníše —
Sadne — trpelive píše.

Hej, nie to každému milo,
Že nerobí sa tak ako sa robilo.
Nevďačné už pole
Neporiadku a svevole;
Zákon a riad a svoboda práva
Pokoj dáva.

No, sú ešte páni istí, —
Svet ich zve radikalisty —

Ktorí zabudnúť neznajú,
Učiť sa vôle nemajú,
Keď neprajný vetor veje,
Otvárajú pysk nečistý,
Kričiac: zle je! zle je! zle je! —
Chvália Paríz nespokojný,
Štyridsiateôsme vojny,
Garibaldiho a Mazziniho,
Bomby otcobijné Orsiniho,
Sprevádzané mečom holým
Šľachtické to: «nepozvolím!»
A čím svätý pokoj hynie
Mnoho iné:
No, na chvály sídelného mesta,
Čo mohútnej ríši hlavy,
Na stredisko všenárodnej slávy
Huba toho vzburozvesta
Sa naduje
A tak odmršťuje:
I! — vo Viedni
Ľudia biedni! —

Ale dosť už toho,
Hádam aj primnoho
Obrazov na poľutovanie,
Vzácni pánovia a vzácne panie! —
Skončím tedy:
Len mi ráčte ešte dovoliť
Naposledy
Jednu otázočku predložiť.

Jaký úsudok že asi je
Hotový na tieto variacie? —
Bez kritiky, viem, to nebude.
A tu každý druhú nôtu hudie.
Tento v reči jedno druhé mení,
Tamten fantásiu cení,
Onen hladkosť verša pretriasa,
Iný priestor diela haní,
Iný súdi, že chybuje krása

V myšlienok usporiadaní,
Mnohému sa predmet sám zle volil,
Že je obecný a triviálny,
Každý hľadá, čo by myl a holil;
Súd fatálny! —
Konečne, kto nechce rozberati
Vec, nuž ten si prácu skráti
A kritika v tom hotová celá:
«Effektu nedělá!»

Tak súditi bude rozmar sveta,
Kusom pravda a kusom klebeta.
Kritikusi nech vŕtajú biedni:
Vy, pánovia a panie vo Viedni,
Ráčte dopriať mienky priaznivej,
Bych sám, v nechuti a zúfaní,
Nenajdúc už duše spravedlivej,
Neprišiel v to pokušenie
Vysloviť svoje mienenie —
Nech Boh chráni —
Týmiže slovy
V ošumelom tom prísloví:
Aj vo Viedni
Ľudia biedni! —
Na uhle tej Korutanskej brány
Šedivý starček žobráčik sedí,
Šedivá brada na hôľ prestrená je,
Zná chyžu zlú i panské dvorany,
Dial mysli keď na hmyz ľudu hledí,
Myslí dial, na prešlé svetom kraje,
Klobúk leží pri nohách deravý
Pre peniažtek, pre kus suchej stravy,
A málo kto mu rozumie,
Keď z úst mu taká pieseň šumie:

Oj, bieda, bieda! ľudstva nevoľa!
Večný ty smäd sveta detí,
Studnica žiaľov z pustopoľa,
Kde vždy mráz, nikdy nevidno kvety!
Oj, beda! kiežе zahorekuje

Naraz všetko, čo biedu čuje,
Aby na krik ten, jedno svetolkanie,
Spadlo pre všetkých z neba smilovanie!

Svetom som šírym prekuľhal kraje
Z konca v konec, vsi aj hrady,
Krížom som prešiel — všade tma je —
Nikde nič — len kríž — kríž blahozrady!

Vynajditeže zem akúsi novú,
Ktorú údolím sĺz nezovú,
Kde na bránach by stálo vyrčenie:
Pútnik! oddýchni si, tu biedy nenie!

Neodvracaj sa, pozri, človeče,
Som zrkadlo, obraz biedy,
Viem, že kde blenná slza tečie,
Človek tam sebe nerád posedí:
Oj, rozmáha sa núdza i rozmáha,
Šťastie nepozná svojho vraha:
Lebo časť väčšia zaslepených ľudí
Na biednom vlastný svoj osud odsúdi. —

Pominie každý — a neozre sa —
Každý hľadí sám pred seba —
Modlitbám nikto neozve sa —
Ani len hlások milosti z neba? —
Nuž nech! vstanem ja, pôjdem — znám územie, —
Kde núdze časnej vzdych onemie,
Odhodím hôľ tu, ľahnem naposledy,
Rieknuc: to zem tá, v ktorej nenie biedy!

Spojenie.

Líškal sa hladolet k chutnej na tanieri lahôdke:
Spoj sa, milá, so mnou, tak oba jedno budem!

Žaloba.

Hle, hle, nová žaloba, co tak tuze hýbe maďarstvem.
Že prý se z krve jich k Slávě tisíce ženou!
Nuž, my voláme koho? jako vy lstivě kradneme vám řeč?
Beřte si koukol svůj, jen zrnu dejte pokoj! —

Prázdniny a škola.

Dobre mi je, dobre pri sladkej večeri,
Pri našej záhrade, pri chutnej večeri;
Ale, kamaráti, kamaráti moji!
Kto vie, kde mi teraz niektorý z vás stojí.

Veselo mi bolo trošku si oddýchnuť,
Rád som bol, keď škola mala už utíchnuť;
Ach, ale dlhý čas, dlhočizná chvíľa!
Kedyže sa nám už začneš, škola milá?

Hry moje veselé, všeliaké zábavy,
Lopty, purgy, šiarkan, bubny a zástavy;
Ale, ach! skoro sa šuhaj nazabáva,
Keď mu nik o krásnom svete nerozpráva.

Otec môj, poďme už — rozkážte zapriahať! —
Do školy! do školy! Čím skorej dom nahať!
Tam ma už čakajú vrstovníci moji;
Tu všetci nerovní, tam všetci sme svoji!

Šarkan.

Letel šarkan vysoko,
Chlapci pod ním stáli:
Vysoko si aj oni
Životom žiadali. —
Už je šarkan v oblakoch,
Motúz prsty reže:

Bez bolasti nechodia
Veselosti svieže. —
Prišiel víchor, vychytil
Chlapcom z rúk šarkana:
Tak utratí sa radosť
Ďaleko púšťaná.

Báseň.

Vzlietni nad svety v jasnotu äteru,
V priepastiach zemských prezeraj kryštály,
Vstúp na dno mora, kde žijú koraly,
Odkry si tajnú prírody zásteru,
Pusť voľné zraky v oblakov priestory,
Uchyť v čarovnom blesku meteory;
Preleť po ľudstve od póla ku pólu,
Slovenskej devy obdivuj lepotu,
Vatikán navštív, obdivuj peknotu,
Hellenskému choj tešiť sa idolu;
Tak Všehomíra sjednoť v svojom bytu,
Sber všetko, čomu duch oddáva chválu,
Vyber najkrajšie formy z krajín citu
A vystav krásu v božskom ideálu: —
Ach, kto velikánsky prežiaľ ten ukojí,
Že v svete pri kráse vždy aj špata stojí!

———

Sôvety

v rodine Dušanovej.

„Das Gemüth des Menschen ist gross: —
der ganze Olymp versammelt sich in seiner Brust.“
Hegel.

Sòvet 1.

Dušan.

Svetlo rozlieva po poli života
Mladá zornica, za ňou v ohňovoze
Deň v pozlatistom oblečený šate
Prichádza a noc, čiernym zahalená
Závojom, v temnú letí bezpriezračnosť. —
  Deň, noc a zas deň — noc, deň a zase noc.
Tak chytrá vládne životom nestálosť;
Len večný odpor na poli života.
  Pred svetom vládlo »Nič« a jedno »Staň sa!«
Z úst Najvyššieho život utvorilo.
Tak z večnej noci deň pekný sa zrodil,
Deň sveta. Noc dňu večné nepriateľstvo
Zaprisahala a deň rovne noci.
Nesvornosť večná a preds' jednu s druhým
Viaže jednota večná, nerozdielna.
  Smrť ruší život a život rodí smrť,
Život ničí smrť a smrť plodí život.
Božstvo je večnosť, sláva, dokonalosť:
Svet je nestálosť, márnosť, neúplnosť;
Božstvo a svet: tak tvorca a stvorenie
Jednota čistá a čistá rozdielnosť. —

Čo ale som ja? čo určenie moje?
Časnosť a večnosť, bytnosť a nebytnosť:
Toto je panstvo a pohádka moja.
Časnosť a bytnosť, večnosť a nebytnosť:
Jaké to strašné osudu vyrknutie! —
Cieľ mám vytknutý: bytnosti s večnosťou,
Cesta k tej sláve: časnosť a nebytnosť.
V božstve môj púvod, v božstve moja bytnosť,
V božstve aj cieľ a konečnost byť musí,
A duch stvorený z ducha k duchu príde.
Rozpadlá síce bytnosť moja v strany
Odporné; rôzna síc' je čeľaď moja:
Ale ja v nej som, v nej žijem a k sláve
Svojej dozrievam práve v jej odporoch.
Rád ťa mám, pekný, zlatojasný deň môj!
Noc mi je príkra krádkyňa života.
Ona uspáva všetku čeľaď moju
A ja sám jej daň slabosti klásť musím.
Ale ty, ty si obraz slávy, žitia —
Ty večný život, tú večnú jednotu
Aspoň v maličkom dávaš mi zakúsiť
A tušiť aspoň blaženosť života,
Keď ťarchy času a putá priestory
Sníme Dušanu deň ten praposledný.

Dušica.

Žehnaj Boh, drahý pán môj a manžel môj!
Sotva že mladú zornicu si zazrel —
A tak rád chodíš v ústrety sláve jej —
Už vidím kŕdeľ neborodých vidín
Palác tvoj sem tam krížom obletovať.
Od času toho, čo všemohúci Boh
Syna prvého dal nám, od tej doby
Tak je tu chladno, ach, tak nespokojno.
Srdce — záhrada moja, predtým krásna,
Spustla; ačkoľvek cesty pekné vedú
Z paláca tvojho do môjho obydlia,
Predsa tak málo navštevuješ ženu.

Ba aj mladému Umkovi, čo tak rád
Pri mne sa baví, ko mne chodiť brániš.

Dušan.

Sväzok náš, drahá, je časný a znáš, že
Boh mi dedictvo sľúbil; nuž tatam som
V tie slávne kraje máličko chcel nazreť
A videť, čo tam budúcnosť nám chystá:
Ale jaks' tajno, hmlisto je v tých stranách.

Žiarlica (tajno).

Never! znáš peknú, švárnu Fantásiu,
Čo ujček náš Cit s ňou sa vodievava? —
Nebeské vnady tá má; často vidím
Ju prez záhradu svoju ísť k otcovi,
A Ľubica ju, zdá sa, sama vodí.

Ľubica.

Viem, matka, čo ti sestra táto tajne
Klebetí o mne a našom otcovi.
Peklica s ňou nám trojmím večne boly,
Čo mráz a búrka milým kvetodeťom.
Ľúbim ja teba, ľúbim otca, brata,
Svet celý rada by som poobjímať:
Ale kde sestry naše odrodilé
Bývajú, ach tam, vyznať bcľastno mi,
Tam ja byť živá, tam živiť nemôžem!
Rozhodni, mati: lebo mňa zabudni,
Alebo sestrám biednym nedôveruj.

Dušica.

Oj, drahá moja, najdrahšia si mi ty,
Najkrajšie dary vždy len tebe dávam:
Ale či sestry tvoje nezdarilé
Nessaly prsia tie, čo aj Ľubica?

Blud.

Čo ty hovoríš, čo, sestra Ľubica?
Že sestry tvoje s tebou žiť nemôžu?
Viem, Umko ti to, ten lhár, nahovoril.
Never! ty nad ním máš právo panovať,
Rozkazovať si nedaj. Dušan by chcel
O tvoje večné dedictvo ťa doniesť
A panstvo sebe a synovi svojmu
Privlastniť. Pri tom on chce tajnú smluvu
S tebou, s Dušicou uzavreť, že spolu
Život a večnosť vydobyť si máte:
Ale vlastne je cieľ jeho patrný:
Sily spojené chce on a cieľ vlastný.
Povieš, že panstvo toto on chce, len ked
Bôle života opustíš? — už tuto
V krajoch časnosti myslí ťa zatratiť.

Žiarlica.

V krajoch časnosti už chce ťa zatratiť
A z tvojich večných práv večne vytvoriť.

Dušica.

Divné sa zdajú reči vaše; ale
Spoľahnúť na ne sa nesmiem. Budúcnosť
Sama musí tu konečne rozhodnúť.

Srdoš.

Čo sa máš, sestra, na slepú budúcnosť
Odvolávať? či hádam my nič pre svet?
Či pyšný Umko aj teba omámil
A čistý život tvoj chce porozrývať?
Prisahám, nikdy nebol mi priateľom,

Aj muža tvojho preňho nenávidím,
A, hrom a peklo! kde raz Srdoš mocný
Päsť svoju stisne, všetko plemä jeho
Zatriasť sa musí, padnúť a zahynúť!
Búriť budem vždy, neprestanem páliť,
Počím len iskra plameňov pekelných
Vo vrelých žilách ostatná nezhasne.

Blud.

Tu ruka, brat môj. Umko musí padnúť,
Tak aj Pravduša, sestra jeho pyšná.
Aj Ctnota; — len my svetom zavládneme.
Svet s nama začal, s nama musí skonať.
Vieroňka, žena slabá, ľahkoverná —
Ačpráve vážnosť má svetom širokú —
Tú si na svoju obrátime stranu.

Dušan.

Čo vy smýšľate, čo búrite slepo?
Napred, Srdoš ty, či vari nebadáš,
Že s vekom tvojím sila ti ubýva
A putá tvoje s každým dňom sú ťažšie? —
A, Blud, ty nevieš, že osud nestálosť
Za základ tvojej bytnosti položil?
Že hanba každý deň sa ti vysmieva,
Kedykoľvek sa naproti synovi
Umkovi stavať voslep odvažuješ? —
Dal som vám život, dal som vám úlohu,
Ktorú v dejinách ľudstva previesť máte:
Ale večnosť a panstvo, samostatnosť
Nesmiete žiadať. — Boh prespravedlivý
Vám to povoliť nechce a nemôže.
Poddanosť, služba — vaša je povinnosť,
Rozkaz a vláda náleži Umkovi,
Prvorodencu mocného Dušana.

Srdoš.

Ani Boha sa nebojím. Aj teba
Aj s tvojím rodom celým nenávidím.
Roztržitosť je živel môjho bytu
A musí táto na svete panovať.
Potoky krve položím medzi trón
A poddanstvo; jed má nakaziť toky
Krve zostalej v žilách rodín; červiak
Besnoty zhryzie oltáre pokoja!

Dušan (k Dušici).

Milá! úfam, že mám tvoju dôveru
Tak ako predtým, verne zachovanú.
Tajomstvo veľké dávno v sebe nosím,
Ale hodina vyjavenia jeho
Len práve s dobou touto vypršala.
Vidíš, že rod náš a príbuznosť naša
V nesmiernu čeľaď sa rozpadla; syn náš
Prvorodený, Umko — čo bohyňa
Múdrosti sama doň sa zaľúbila
A vernú svoju priazeň mu sľúbila —
Syn tento dozrel k dospelému veku,
Hoden je trónu a spôsobný k panstvu,
Sám túži stále po vladárstve sveta.
Rodina naša, jako sama vidíš,
Chová nesvornosť a boj sama v sebe.
Srdoš a Blud a Žiarlica s Peklicou
Prísahou stoja naproti ostatným,
A každý v čele svojich sprisahancov
Prechovávajú boj, rozbroj večitý.
Bez boja ale nežiadaj pokoja,
Bez rozpadlosti nenajdeš jednoty.
Chcel som zachovať pri živote zbožnú
Vieroňku, milú Ľubicu, Svobudu,
Ľúbeznú Ctnotu a krásnu Pravdušu,
Aby sa v nich rod náš oblahoslavil.

Preto som každej dal jej soka, rovné
Nepriateľstvo, by svoju útlu bytnosť
Zostrily v boji a moc našu v sebe
Zvečnily. Nechcel som, aby zlobožstvo
Synovi môjmu nadvrhovať mohlo,
Že boj nepoznal, že nemá víťazstva,
Že sláva jeho z neho nevykvitla.
Tak spokojná si s uzavrením mojím?

Dušica.

Vieš, pán môj, muž môj, že ja slabá žena
Múdrosť a večnosť nemám Bohom danú,
A že zákonom tvojim som poslušná.
Vidím stav našej čeľade, stav smutný,
Verím, že všetko, jako je, musí byť,
Ale utajiť nemôžem aj ľútosť
Nad nízkym losom mnohých detí mojich,
Čo ľúbosť tvoju nikdy nepoznaly ·
A slávy tvojej účastné nebudú.
Predovším, že v tej vojne rodu nášho
Rodina moja padne smrti v obeť,
A rod tvoj vlastný nesmrteľnosť vezme:
Keď ale tá je vôľa božia, keď ja
A dobrá bytnosť milých detí mojich
Svoj podiel vezmú v pokolení tvojom:
Nech aj kvet spŕchne a list uschne, zvädne,
Nech, čo je korisť márnosti, pominie;
Keď len časť naša božská nezahynie.

Dušan.

Nuž teda oddám trón panstva synovi,
Nech pole on sám spravuje života:
Žatva pripadne, drahá, mne a tebe.
Poručme Bohu záležitosť svoju,
Boh bude za nás, pre nás v synu našom
A v rode našom slávu nám hotoviť.

Umko.

Počuješ, otče môj veľký, rozbroj ten,
Čo v svete proti mne sa pozdvihuje
A ktorý čeľaď naša odrodilá
Žiarlici k vôli proti mne rozžíha?
Samostatnosť mi daj, poruč mi berlu —
A viem, že sila, čo proti mne búri —
Boh mi to večný pred vekmi zasľúbil —
Pokorne sama so sebou sa smieri:
Ináče posmech, hanba a záhuba
Do zmätku srúťa samovládu tvoju.
Vystúpiť musím do sveta a štít ten,
Čo múdrosť večná dala mi, použiť.

Dušan.

Syn môj! ty z mojej bytnosti máš svoju,
A bytnosť túto hodne si pochopil:
Predišla prosba tvoja môj úmysel.
Tak oddávam ti plnomoc a právo,
Trón, berlu, meč a korunu všesveta:
Pamätaj ale, že v rukách tvojich je
Všetko to manie večitého Boha;
Pamätaj, že ja som otec tvoj, že mňa
A slávu moju v sláve svojej hľadáš.
Pokoj nemôže mať panovník veľký.
Život je zápas, vojna, rozorvanosť:
Ty máš dať svetu a každému rodu
Pokoj, smierenie, jednotu a božskosť.
Vieroňka zbožná, šľachetná Pravduša
Nechcú sa odriecť činného života,
Úctu a pomoc budeš im povinný;
Pokornú Ctnotu, Ľubicu, Svobudu
Zastávaj statne, a pečuj horlivo
O ich čistotu, právo, neodvislosť.
Bojuj rozumne, nevraždi a neplieň
Rodinu svoju: ale svätým štítom
Odrážaj strely odboja, až silu

Celú v násilnom zmrhajú nápade
A venec slávy sami ti upletú.
Tak Boha nášho osláviš, tak aj mňa,
Tak seba. Vezmi moje požehnanie!

Umko.

Hospodine! jaká to je úloha,
Ku tebe svojou vynášať sa mocou!
Práca náramná a preďaleký cieľ,
Budúcnosť temná, výsledok neistý.
Z rodiny tvojej otec môj pochodí,
Obraňuj syna a bojuj za neho;
A keď Blud, ten môj túlavý bratenec,
Ktorého do mňa Žiarlica vždy hucká,
Svrhnúť by ma chcel do jamy potupy,
V Umkovi ty zachovaj slávu svoju! —
Ach, málo, málo mám priateľov verných,
Málo mohutných, mnoho chabých, zradných,
A odpor tak je náramne veliký!
Čo? ak je cieľ ten — ak je dokonalosť
Mam a klam — výtvor vlastnej šialenosti?

Strachoš.

Ha, jaký to hlas! — výtvor šialenosti?
Ak raz budúcnosť, tá veštica nemá,
Orteľ konečný ti časom vysloví:
Ničota pôvod tvoj, ničota konec!
Nie! duch je z Boha — rozum je duch: ale
Či môže trpeť Boh druhého Boha?
Či nemá v svete prevahu — smyselnosť? —
(Pravduša, Vieroňka, Úfanka vedú sa za ruky: Strachoš zmizne).

Pravduša.

Pozri na panstvo svoje v minulosti,
Pomni na pôvod svoj a otca svojho,
Pohľaď na slabosť nepriateľov svojich.

Vieroňka.

Boh je jednota večná, dokonalá,
Čo božské je kde, k tej cieli jednote;
Čo časné, zmizne, večné nezná času;
Nedokonalosť splynie v dokonalosť
A bude jedna, tá a nerozdielna
Jednota, večnosť, dokonalosť, božstvo.

Úfanka.

Neuspokoj sa v zašlej minulosti!
Minulosť svoju postať len zrábala,
Prítomnosť nezná ťa celkom potešiť:
Celok je tamto — tamto tvoje dielo —
Tamto je sláva tvoja — v budúcnosti.

Sôvet II.

Poesia.

Opustiť tône, Fantásia drahá,
A v kraje slávy v obrazoch sa výšiť
A zas z tých výšin do prírody blaha
Slietnuť a túžby vrelé tam utíšiť;
O slastiach rajských svobodne zaspievať,
Časom žiaľ v sladkých slzách porozlievať:
Povedz, či som nie milenka Šťasteny,
Či je nie stav môj viac nežli blažený?

Fantásia.

Áno, premilá Poesia, teba
Boh iste sebe nad iné obľúbil.
Sláva mu, že mňa na perutiach voľných
Vodí zároveň s tebou v nebies kraje:
Tak, že keď slabé človečenstva oči
Vidia nás modrou oblohou sa nosiť,
V dvoch nás priateľkách bytnosť jednu vidia.
A iste, znáš, že pravdivé priateľstvo
Je len jednota duší harmoničných.
Uznáš, že vence slávy, čo ty viješ,
Z mojej záhrady majú svoje kvety,
A že obrazom, ktorými svet blažíš,
Čarovnosť dáva štetka Fantásie.

Poesia.

Povďačná som ti, sestra moja, ani
Priateľstvo naše závisť neporaní:
Ale keď ľúbosť vrelú k tebe nosím,
Vídavam s tebou baviť sa obludu —
Pre ľúbosť našu posvätnú ťa prosím —
Chráň, Fantásia, a varuj sa Bludu:
Lebo jak nemá sväzok náš sa zhubiť,
Musíš Pravdušu a nie Bluda ľúbiť.
Tam, kde ku srdcu vrelé srdce bije,
Kde vo dvoch ňádrach jedna ľúbosť býva,
Kde žitie s žitím jeden život žije,
Kde sladkosť jednu dvoje úst požíva:
Povedz, či Boha by si sa nebála,
Keďbys' im jedu miesto medu dala?
Ukáž milencom verným krásy svoje,
Ukáž im nebo, ale tak, ako je. —

Fantásia.

Ach, vyznám, často že sa Blud prikradne
A neznám sama, jako ma omámi.
Preto ma ale, prosím, nezavrhni,
Špatníka toho budem nenávideť:
Ale čo? keď svet rozkoš svoju vidí
V obrazoch pekných, bárs hneď i Pravduša
Blesk svojho svetla po nich neroztriasla?
Či klam ten krásny, hádam aj nevinný,
Blaženstvu jeho by sme nedoprialy?

Poesia.

Nie, milá moja! čo Blud z šaľby zrodí,
To pečať kliatby na sebe vždy stálej
Má. Že Pravduša zahalená chodí
V šatke, niekedy, čo Blud nosí, tmavej,
Vždy pod tou šatkou belosť jej vývodí
A vždy jej svetlo preniká diaľ ďalej,
Až na ostatok larvu cele shodí.

Fantásia.

Ach, znáš, prekrásna priateľkyňa moja,
Že často šíre lúky skutočnosti
Tak jednotvárna, chladná zima kryje,
Že krásnych kvetov nenajdeš do vienka,
Či si ich teda sama tvoriť nesmieš?

Poesia.

Príroda je vždy krásna, švárna, mladá,
Krásu oblieka jednu, druhú skladá.
Matka Dušica mi to naručila,
Aby Pravdušu verne som ľúbila. —
«Vzlietni nad hviezdy v jasnotu ăteru,
V priepastiach zemských prezeraj kryštály,
Vstúp na dno mora, kde žijú koraly,
Odkry si tajnú prírody zásteru,
Pusť voľné zraky v oblakov priestóry,
Uchyť v čarovnom blesku meteory;
Preleť po ľudstve od póla ku pólu,
Čerkeskej devy obdivuj lepotu,
Vatikán navštív, obdivuj peknotu,
Hellenskému choj klaňať sa idolu:
Tak Všehomíra sjednoť v svojom bytu,
Sber všetko, čomu svet vydáva chválu,
Vyber najkrajšie formy z krajin citu
A vystav krásu v božskom ideálu.»

Fantásia.

Ty zo dna čítaš mojej vnútornosti
A slová tvoje držím za reč svoju.
Všetko som toto sama tak videla,
Ale jednoty dať som mu neznala.
Obrazy moje ja ti požičiavam
A ty ich spájaš, staviaš, sporaduješ.
A keby božstvo takto vlohy naše

Nebolo do nás obú rozdvojilo,
Čo by nás vedno tak mocne viazalo?
Ale roznieslo božstvo dary svoje
Svetom šír a šír, Poesia drahá,
Aby, jako v nás, rozmanité sily
Stretly sa v centre najvyššej jednoty.

Poesia.

Tak je; ty farby dávaš, ja maľujem,
A čo ty stvoríš, to ja vychvaľujem.
Ale čo máme reč o sebe šíriť?
Často aj stromy, skaly majú uši.
Kto vie, či závisť tu kdesi nečuší,
A mohla by nás, sobkyňa, rozchýriť.
Zaleťme radšej v minulosti časy
A zastaralé obnovujme krásy.

Fantásia.

Áno, tie túžby ešte nevystydly,
Čo sľub tvoj zaryl do bytnosti mojej,
Že budeš spievať, čo sa ti to zdalo,
Keď sme v prekrásnych hájoch Tessalii
V belastom mori nezabúdok spaly.

Poesia.

Ach, časy zlaté, časy Helikonu!
Udrite ešte do zašlosti zvonu,
Aby zapadlé žitia nášho krásy
Vydaly ešte ľúbezné ohlasy!
Rozpomínaš sa, Fantásia milá,
Na videnie to pod tieňom cedrovým,
Kde nám príroda posteľ popravila
Medzi kvietkami a zeleným krovím,
Kdes' mi rameno za hlavničku dala
A ruka moja hrdlo ti objala? —

Fantásia.

A Milostenky tri nad nami stály
A lúbosť blahú blažených spievaly.

Poesia.

Tam Sen, ten veštec svetom celým známy,
Helikon jasný v zorách božskej slávy
Nad čarovnými tými dolinami
V podobe raja pred nami postaví.
Tichosť posvätná svätým vrchom vlála
A zápach ambry vôkol roznášala.
Músy do Atén slávnych odletely
A pustý zdal sa byť Helikon celý.
Ach, drahá, v tomto ätere božskosti
Prvá ma dotkla túžba po večnosti.

Fantásia.

A mňa si, však ver', s sebou tiež tam mala?

Poesia.

Tys' podobizne bohov prezerala. —
  V obdivu svätom tak som sa bavila,
V neznámych túžbach tak som sa topila,
Keď hlasy jemné ko mne doletely.
Blaženosť nová vo mne sa zbudila
A na tú stranu, kde zvuky tie znely,
Pozornosť moju túžba obrátila.
A jaký úkaz! Vo kvetistej tráve
Sedel mládenec v jasnom zlatohlave:
Na bielom hrdle vlas s vlasom zahráva,
Oči perlami túžby porosené,
Červenosť biela, bielosť červenavá
V tvári jeho sa zdajú posestrené,
A biela ruka strunami zachvieva
A z úst vábivých božská lúbosť spieva.

Fantásia.

V obraze tomto Apolla maľuješ:
Ale čo spieval, rada bych vedela.

Poesia.

Ach, krásne, krásne zlatá lyra znela —
Ale tajomstvo moje zavaruješ —
Takáto pieseň z mladistvých úst pela:
«Čo mi večnosť, ktorá večne túži?
Čo mi sláva bez slávnej ľúbosti?
Čo mi voľnosť, keď láske neslúži?
Čo mi krása bez živla mladosti?
Časne túžiť, večne chcem požívať,
Núdzu trpeť, ale slávne ľúbiť,
V putách lásky o voľnosti snívať,
V šedinách sa mladým vekom chlúbiť. —
Shodím šatu túto zlatohlavú,
Sožím meno boha, ktoré nosím,
A za všetku tú olympskú slávu,
Bohovia, len —»
— Odvráť sa trochu, Fantásia milá,
Nevidz, že ľúbosť líca mi sfarbila —
«Bohovia, len — Poesiu prosím!» —
Ach, hlasy tieto večne mi znieť budú,
Najradšej preto k Ľubici chodievam,
Chladnému tomu pokoleniu ľudu
Najradšej preto o ľúbosti spievam.
Z úst tak prekrásnych počuť meno svoje,
Prudké mi v ňádrach rozžalo rozbroje;
V panenskom stude, túžbe, zmätenosti
Obrátim pohľad ku hviezdnej výsosti,
A čo tu vidím? holúbky letely
S prejasnou Ladou, Milčom zlatovlasým
Letely dolu ponebím belasým
Proti mne zrovna z kuše jeho strely:
Tu ľak ma zajal — tu krik som vydala —
Ty si splašená pri mne vyskočila,

Sen zmizol — a tam, kde som to zočila,
Sama Skutočnosť sa mi ukázala.

Fantásia.

Ha, ha, ha! Vidíš, sestra moja milá!
Poslušný moci mojej je Sen starý,
Prítomnosť moja ti ho privábila.

Poesia.

Ach, akokoľvek: hlas ten je hlas vekov,
U Slavianov ten, ktorý bol u Grékov. —

Blud.

Ej, dobré ráno, paničky! počúvam,
Počúvam dávno, čo si rozprávate:
Keby vás takto múdry pán strýc Umko
Počúval, iste by vás namaľoval. —
He, he, he! mladá, pekná Poesia,
Pekné to bolo, ľúbezné videnie! —
Dajme si ruky; máš sa poďakovať,
Že ti pán brat, Blud, milú chvíľku spravil.

(Zazre Pravdušu).

Ha! sprepadená odpornica moja,
S prekliatym svetlom čo ma večne biješ!

(Zmizne).

Pravduša.

Slávim ťa, pekné, svetlojasné nebo,
Ty, pravdy čistej velebné zrkadlo!
Len keď zrak vyšlem k jasným tvojim stráňam,
Vidím obraz svoj jasný, neskalený.
Podo mnou je hmla, je živlov zmätenosť
A ťažko, ťažko človečenstvu svitá.

Hoj, človečenstvo! slávu svoju vidím,
Ale aj smútok svoj nachádzam v tebe!
Slávna som, veru — lebo všetko túži,
Všetko sa tisne ko mne na poklonu
A dostať u mňa chce zbožnenie svoje.
Syn boží vyznal mňa, ja zase jeho,
Národy menom mojím sa vencujú,
Ľudstvo zdravie a život obetuje,
Všetko, čo drahé mu je, pre mňa tratí,
A sám brat Umko, bratstva sa odrieknuc,
Aby ma poznal, vzal služby podobu.
On vedie ko mne svet, aby svet poznal
Mňa a ja by som ho vysvobodila.
Smutno mi ale, že krvavý pot ten
Ciel zasvätených mrhá zlá Závida
A synov božích odcudzuje Bohu;
Keď medzitým Blud v posvätnej podobe
Mojej svet ľahkoverný zatracuje:
Že deti ľudské, keď hlasom materským
Volám ich s sebou do svätyne božstva,
Za kúštek zlata Šťastene sa modlia
A božstvo svoje lacno predávajú;
Že človek v putách ukrutnej Túžbeny
Slepne, až svetla oči mu neznesú,
Svliekne, nie božskú len, ale aj ľudskú
Hodnosť a v nízkosť hovädstva sa valí.
Ale bojujte, vyvolenci moji!
Kto za mňa padne v posvätnom tom boji,
Už pádom svojím víťazí a venec
Slávy hrdinskej nikdy mu nezvädne.
Čo hmota tiahne do zeme, buď zemou,
V očistci tomto dočká na deň súdny,
Až ku svobode slávy synov božích
Aj toto telo bude vykúpené.

Bláznica

(s hlavou oresenou, strapatou, rozkladajúc sem a tam rukama a mrmlajúc čosi nesrozumiteľné sa objaví).

Pravduša.

Ha, hrozný obraz! tú strašná smyselnosť
Z jasnej Úmkovej ríše vyvábila
Na pustatinu na pekelnú Bluda.

Bláznica
(jedno za druhým skoro).

Ha ha ha, ha ha ha!
Okolo mňa, kuriatka, okolo:
Dobre nám tu, nikdy nám tak nebolo:
Haj, huj: poletuj —
Čo si môžeš, oretuj. —
Ja nešťastná! preblahá! —
Ha ha ha, ha ha ha!
(Sadne, strašne okolo pozerajúc.)

Pravduša.

To hľa, je život! kto vie, radosť, či žiaľ,
Či len veselosť žiaľa zúfalého? —

Bláznica
(spieva škrekom).

Hádi hádi, haj, haj!
Prišla Smrtná nedeľa,
Biele húsky videla,
Ku polnoci letely
Celú noc a deň celý;
Čo si mi vzal, to mi daj:
Hádi, hádi, haj, haj!

Pravduša.

Oj draho, draho platíš človečenstvo,
Za tie poklady, čo si v nebi skladáš!

Oj, ale drahšie platíš to šialenstvo,
Že si v márnostiach premnoho zakladáš!

Bláznica.

Hahó, hahó, huhuhu!
Hlboké hroby, vysoké kríže,
Povyše kosy, žaby poniže:
Hej, ľudia, dajte, dajte päť koní,
Že si päť detí mati dohoní:
Hallo hó! tam za tú dúhu!
Huhú, huhú! —
(Uteká preč.)

Pravduša.

Tu máte strašný losu svojho obraz,
Smrteľné deti kvapného osudu!
Učte sa zradný pud svoj k smyselnosti
Pod vládu dávať božskému zákonu:
Učte sa tratiť márné zbožie zemské,
Keď zbožie božie nechcete utratiť;
Učte sa všetko mať, učte nič nemať:
A čo bys' všetko mal, keď dušu predáš,
Tak, ver, čo kúpiť chcel si, to si predal,
A čo bys' nemal nič, len pravdu božiu,
Bohatstvom Boha bohate zbohatneš.

Poesia a *Fantásia*
(spolu v speve).

More vyschne, hory spadnú,
Časnosť strhne hviezd oblohu,
Ohne slnca tiež vyhasnú:
Ale pravda bude v Bohu!

Obraz ľudský smažú časy,
Tôňa tela v hrob sa složí:

Ale pravda večnej krásy
Zvační v sebe obraz boží!

Život a smrť v jedno splynú,
Svet z ničoho v nič sa ztratí:
Ctnosti ducha čo vyvinú,
To sa k Bohu svojmu vráti!

Priestor a čas sa rozpadne,
Svety koľaj svoju ztratia:
Ale pravda svetmi vládne,
Pravdu veky nepodvrátia!

—

Sôvet III.

(Lúky Šťasteny. Jasná, letná noc; v pravo jazero Nestálosti, nad ním strmé skaliny; v ľavo háj Smútku; po lúkach ohne Náruživostí sem tam rozložené.)

Svrčky.

V zelenú trávku
Našu zábavku
Poskoč, poskoč:
Z kvetu si medu
Radosti od smädu
Rezno natoč.

Pime, pime!
Užime
Čerstvú rosičku;
V zime
Spíme, nevidíme
Zelenú trávičku.

Svätojánska muška.

Príroda sladká,
Naša dobrá matka
Krásu mi dala:
Kade letím,
Sama si svietim,
Lampa malá.

Mesiačik svieti
Z jasného neba,
Mne ho netreba:
Kde muška letí,
Sama si svieti,
Nikdy nehreší
A vždy sa teší.

Hviezdy (na jazere).

Na vode sedíme,
Predsa sa nezmočíme;
Zrkadla nemáme,
Predsa sa uzeráme:
Vždy sa trasieme,
Báť sa nevieme,
Radovať sa chceme,
Keď sa ligoceme.

Svetlonos.

Kto slepo chodí,
Blysk môj ho svodí
Do jazera, blata:
Radosť tiež vábi,
Spochabí:
Kto sa jej sverí,
Neverí,
Že je rohatá.

Kvety.

Milo nám je, dietkam Vesny, spávať
Na bielunkých ňádrach dievčiny;
Radosť nám je milú vôňu dávať,
Krásiť ľuďom trpké hodiny:
Slávme Vesnu, matku detí,
Čerstvú rosičku pime,
Mladosť užime,
Leto uletí.

Iskry.

Vyskakujme,
Poletujme,
Iskričky,
Sestričky!
Malým je dosť
Malá radosť;
Okamženie,
Už nás nenie:
Veseľme sa,
Pominie sa
Každá slasť,
Zanikáme,
V slnci máme
Našu vlasť.

Vetierky.

Letíme si voľno, let náš je svoboda,
Ten zelený hájik nám čo rybe voda.
Najprv si radostne listím zašustíme,
Potom sa u krásky
Švárnej, hodnej lásky
S hodvabnými vlásky
Do hračky pustíme.

Hlasy.

Cing, ceng, tiny, tany:
Nám je milý úkol daný,
Hudbeny slávnosti slávme,
Zabudnime dissonancu,
V harmoniu sa postavme,
Tancujme a veďme k tancu:
Cing, ceng, blesky Luny
Osvecujú zlaté struny.

Milčo.

Neste ma ľahko, krýdelká moje,
Nad rozmanitým poľom života;
Kuša a strielky, nesklamné zbroje,
Prestrelia naraz srdiečok dvoje,
Ranu zahojí ľúbosti dobrota. —
Tuto tri sestry, na hlavách koruny.
Hej! Milčo s vami
Holubičkami
Ide sa veseliť na lúky Fortuny!

(Milostenky vedú sa za ruky, spievajúc.)

Aglája.

Sladká je rosa smädnej kvetinky,
Sladký je med kvetov kolibrimu:
Ale sladšia ľúbosť ku dievčinky
Čarokrásnej šuhajku mladému.

Chór.

Najsladšia je ľúbosť ku dievčinky
Čarokrásnej šuhajku mladému.

Hegemona.

Milé leto spevu slávičiemu,
Milé čisté zrno holúbkovi:
Ale milšie deve ku milému,
Keď sa vrelo vinie šuhajkovi.

Chór.

Najmilšie je deve ku milému,
Keď sa vrelo vinie šuhajkovi.

Eufrosína.

Drahý život je bytnostiam živým,
Drahý balsam rane, ktorú hojí:
Ale drahší cit, čo opravdivým
Kuzlom večne dušu s dušou spojí.

Chór.

Najdrahší je cit, čo opravdivým
Kuzlom večne dušu s dušou spoji.

(Prichádza Šťastena, pri nej na pravom boku jej dcéra Smejka, priateľkyňa Túžbena, na ľavom Úfanka, Ľubica, Fantásia, Poesia. — Závida sedí v bok na brehu jazera; v blízkom háji obletuje ušatá sova. Obďaleč za chórom Šťasteny vidno vystupovať Miseriu, pri nej jej dcéru Žalostenu, pred oboma sa tacká Strachoš, otrok Miserie.)

Úfanka.

Minulosť sa v snárstve topí,
Sen je klamný obraz citu,
Skutočnosť ho v čas úsvitu
V šaľbe jeho pochopí;
Prítomnosť je tieň života,
Smrteľník ho večne chytá,
Ale trpká mu istota,
Že mu na veky len svitá:
Budúcnosť! k tej duch sa borí,
V nej si ľudstvo slávu tvorí —
V nádeji a túžby letu
Zreje večný život svetu.

Šťastena.

Neverte spevu falošnej Úfanky,
Klamlivé sľuby ona svetu dáva;
Minulosť haní, v tom sme jednej mysli,
Ale prítomnosť má požitok slastí,
Táto je matka tajnej budúcnosti.

Smejka.

Z úst pravdy čerpáš, matka, slová svoje.
Kto zná, čo zajtrok životu pripraví?

Šťastný, kto zlaté zrná okamženia
Z prudkého času vymrví a plevu
Bezcennú vrhne lačnej minulosti.

Šťastena.

Oj, nezná často svet blaženstva jadro,
Na mojich darov nestálosť žaluje,
Nevďačník! a sám v mnohých túžbach svojich
Detskú nestálosť stále vyzradzuje.
Jako svehlavé chlapča hračky pýta
A v okamžení zas ich odhadzuje,
Prosí zas, dané zas nezná si vážiť,
A nad ich ztratou s plačom horekuje.

Túžbena.

Odpusť, vznešená priateľkyňa moja,
Že ja som takej žaloby príčina:
Ale odpusť aj priateľskej dôvere,
Keď prst môj, nechtiac, na teba pokáže.
Svet sa v každučkom mení okamžení,
Človek je s každou hodinou si cudzím,
A my sa ľahko hráme s jeho losom.
Príroda sama ľúbi rozmanitosť:
A čo by ko mne smrteľných pútalo,
Keď by som večnú niesla jednotvárnosť?
Pomni, že sama v povetrí sa nosíš,
Kde každá ťarcha k stredu svojmu letí;
Pomni, že zvratná je tvoja podloha,
A snadno zvrtne sa pod pätou tvojou;
Pomni, že dary tvoje sú rozličnosť —
A priazeň tvoja dcéra Aprílova. —
Tak, ľahostajným hľaďme okom na svet,
Nech si zem troví ovocie, čo rodí.

Smejka.

Odložme, sestra, veci neveselé.
Byť veselými a plodiť veselosť,

To je blažených bytností určenie.
Hopsa sa, hejsa! krásna noc nám hovie,
Hviezdy sa iskria po nebeskom poli,
Rohatý mesiac sestry v tanec zovie,
V húšti im spieva slávik neospalý,
A tie sa trasú, jako by skákaly,
Jako by všetky zaľúbené boly.
Svrčky sŕkajú, muškÿ poletujú,
Kvietky ľúbezný zápach vydychujú,
Iskričky z ohňov bystro vyskacujú:
Hejsa, hopsa sa!

Šťastena.

Milá Fantásia!

Fantásia.

Vôľa tvoja je zákon Fantásii.

Šťastena.

Vtip je zábavy príjemný spoločník,
Nápady tvoje život oslavuje:
Podaj nám obraz rozkošnej hodiny.
(*Ku Smejke.*)
A ty vykonáš, dievka moja, verne,
Čo žiada návrh mladej Fantásie.
Vieš, že v bohatej mojej pokladnici,
Krem nedostatku, všetko k službe stojí.

Túžbena.

Voňavé kvety oblažujú čuch náš,
Zrak sa zaľúbil do stookej noci,
Tóny milostné sluch náš zabávajú,
Jazyk je sytý storakou sladkosťou,
Každý pór tela pije čistý vozduch:
Celá rodina smyslov je blažená,
Ale aj vyššie letia túžby srdca,
Aj citu dá raj vtipná Fantásia.

Fantásia.

Krížom krážom vetrik šustí
Vábnych kvetín stebielkami,
Zelený breh v hru sa pustí
S bielopennými vlnkami:
Vlnka vlnku sem tam honí,
Nad nimi sa člnok húpa,
Vozí sa a nemá koní,
Ďalej ide a nestúpa.
V člnku sedí naša paní,
Pri nej Smejka sa previeva
A Ľubica s druhej strany,
Poesia pieseň spieva.
Túžba Úfanku objíma,
Táto na Budúcnosť hľadí,
Fantásia medzi nima
Do priateľstva sa posadí.
Vlnka vlnku sem tam honí,
Nad nimi sa čln kolíba:
Vlnka vlnky nedohoní —
Tak sa čas za časom hýba.

Túžbena. Úfanka a Smejka
razom.

Výborne!

Šťastena.

Milé! teda zahrajme si
Jazera chladným menom Nestálosti.
Úfanka veslo spravovať nám bude,
Ľubica losy svoje porozpráva,
A Poesia nám potom zaspieva
Veselú pieseň o scénach života.
Zábavný člnok, unášaj hladinou
Jarú čeliadku k brehom spokojnosti!

Závida.

Ha! žlč a jed sa leje mi po žilách,
Keď na tie sestry bláznivé sa dívam.
Nežiadam síce s nimi piť rozkoše,
Ale mrzí ma, že svet v nich sa teší,
Že mňa Šťastena otrokyňou volá.
Ba horším sa vždy, keď ona poklady
Svoje rozdáva a mne sa obracia
Chrbtom, tá žena zlá, nespravedlivá.
Ja tu na brehu sedím osamelá:
Ony, tie pávy pyšné, záhalčivé
V spevoch veselých a hovoroch sedia.
Hoj, kebych mohla — tajnou rukou chytiť
Člnok ten a ich prekotiť schytralo,
To by som za ich všetku slasť nedala.

Ľubica.

Tak vám zaspievam o tých láskach čosi,
Jestli chcete ich videť divné losy:
V vínnych duchov kamenici
Sedí chasa podnapitá,
Každý z nich už nakríž hľadí,
Ten zíva a ten sa vadí,
Ten sa pevnej steny chytá:
Či veríte? tu je skrytá
Láska: a kde? — nuž v sklenici!

Chór.

Ha ha ha! ležia jak snopy,
Každý z nich sa v láske topí.

Ľubica.

Dve farbičky v lícach hrajú,
Mlieko a krv v nich sa točí,
Do očí padnú šuhaju

A tu láske príde z očí:
Z očí? — čo to, ľudia moji?
To, že nevie sám kde stojí.

Chór.

Ha ha ha! v tom nepokoji
Každý predmet sa mu dvojí.

Ľubica.

Ten má lásku v peknom líci,
No, to prejde: skuhrák ale —
Krása tomu jako skale —
V pliaškoch zlatých celý žije
A lásku svoju ukryje —
No, či viete kde? — v truhlici!

Chór.

Ha ha! splesnelú vysuší
Lásku na splesnelej duši!

Ľubica.

Čo načúva skočná deva?
Kde to hrajú? jakí skáču?
Pôjdem? áno: hej, či skáče!
Pôjdem? nie: — niet konca plaču! —
Plače? nuž lásku bez mála
Na »körtánc« angažirovala.

Chór.

Tá si — chi chi chi — vykoná:
Láska tá v suchotách skoná.

Závida.

Jako sa tie pávy chutne chichotajú
A Šťastene k vôli všetky blázna hrajú.

Ľubica.

Tam láska vonia pomádou,
Tam sa za chlebík predáva,
Tam chce vydať sa s parádou,
Tam si s prstienkom pohráva:
Ale najšťastnejšia býva,
Keď sa do zrkadla díva,
A keď svet špatu vytrúbi,
Sama v seba zaľúbi!

Chór.

Ha ha ha! čo Milčo všetky strielky zláme,
Predsa ho len láska po móde oklame.

Fantásia.

Vlnka šplechoce, voda peny rodí,
Pod penou bystrá rybička sa brodí:
Vlnky umĺknu, bublinka rozpadne,
Chytená rybka z ruky sa vykradne.

Šťastena.

Čo nás po hádankách, Fantásia milá,
Hádanky len prísne hlavy obľubujú:
Poesia myslí: sľuby sa sľubujú,
Ale my žiadame, by ich i splnila.

Závida.

Bláznivá Šťastena nové smiechy hľadá,
Poesia zase o nový žart prosí:
Zabudla naľahko, táto chasa mladá,
Že ich cesta meno Nestálosti nosí.

Poesia.

Vyplním sľub: ale čo samy vidíte,
Nátcha ma sužuje od mraku do svitu.
Často kýchať musím — teda odpustíte,
Keď ma núti spev môj pretrhnúť tu i tu.
«V tomto svete keď sa kýchne,
Hneď sa na zdravie oláva,
Kompliment sa hneď vystrihne,
Doľ sa kloní každá hlava;
Ale pri tom myslí sebe:
Bodajs' zajtra ležal v hro.. ichí!» *)

Chór.

Na zdravie! na zdravie!

Poesia.

«Panna v chlapcoch preberala,
Jako s planými hruškami;
Každý deň druhého mala,
Bavila sa románami:
Košíkov na sto rozdala,
Až starou dievkou zost... ichí!»

Chór.

Na zdravie!

*) Dľa poľského.

Poesia.

«Nejedna žena pracuje
A doma sa s deťmi hubí,
Muž si sem tam špaciruje,
Hrá, pije a cudzie ľúbi;
Žene vraví: moja drahá,
A vernosť druhým pris... ichí!»

Chór.

Na zdravie!

Poesia.

«Šuhaj schodil sveta strany,
Všetky krajny precestoval,
Cudzie chváli, svoje haní,
Vše na hŕbu skritisoval,
On všetko vie, všetko tupí,
Len to nevie, že je hlú... ichí!»

Chór.

Ha ha ha! na zdravie!

Závida.

Aha, valia sa tam už oblaky tmavé!

Poesia.

«Nejedna fiflenka krásna
Líčka svoje vychvaľuje,
Blyští sa jak hviezda jasná,
Čo pobľadne, zamaľuje:
Tri krížiky! a — je mladá —
Ale to je len par... ichí!«

Chór.

Na zdravie! chi chi chi!

Poesia.

«Veľkomožná sa cifruje,
Šarpne, krinolíny, kvety,
Mente, jupky si kupuje,
K bálu na fiakri letí:
Tak ide za zlatým zlatý
Na konto — veď muž zapl... ichí!»

Chór.

Ha ha ha! na zdravie! ha ha ha!

Poesia.

«Študent skončil štvrtú klasu,
A už na úrad sa driape,
Zmrhal rodičovskú kasu,
Už sa dlžôb, klamu chápe:
Múdrosťou, vtipom sa chlúbi,
A v hlave samé otr... ichí!»

Chór.

Na zdravie! ha ha ha! na zdravie!

Mesiac.

Adieu, sestričky! — jak pilno žartujú!
Ani môjho «s Bohom» vari nepočujú. —

Poesia.

«Elegant sa frisiruje,
Chodí k pannám, dere boty,

Na báloch paradíruje,
Jak by nikdy neznal psoty,
A napokon chodí bosý,
Lačný — o kus chleba pr... ichí!»

Chór.

Na zdravie! na zdravie!

Sova.

Uhú, šuhú, uhú!
Jedna žalosť vodí druhú!

Poesia.

«Štucer v zime vystrojený
Chodí vo fračku zapätý,
Na botách podošvy není,
Von mu vyzerajú päty,
Kartuje nemilobohu,
A kepeň má Žid v zál... ichí!»

Chór.

Na zdravie! na zdravie!

Poesia.

«Muž nosí kľúčik za pásom
A všetko pred žienkou skrýva,
Ale žienka svojím časom
Hladkaním si kľúč dobýva:
Muž myslí, že je vrchníkom
A je — žienkiným kon.... ichí!»

Chór.

He he he! na zdravie!

Oblaky.

Pod nami za svetlom noc sa valí tmavá:
Pod nami so šťastím nešťastie pohráva.

Poesia.

«Kapitalista bohatý
Každému sa milo smeje,
Za vlasť chcel by život dati,
Nad chudobným slzy leje,
Na úroky dá čím vládne,
Ale tridsať od sto kra... ichí!»

Chór.

Chi chi chi! na zdravie! chu chu chu!

Sova.

Uhú, hu hu hú, uchu chú!

Poesia.

«Nejeden muž žienke ani
Lacný čepec nechce kúpiť,
Gazduje, šporuje, chráni,
Aj chudobných smie olúpiť,
Celý skrovnosti alfabet
Vie — a najlepšie kaufla... ichí!»

Chór.

Ha ha ha! na zdravie!

Hromy.

Vždy bližšie a bližšie blýska sa a hrmí,
Dajte pozor, ľudia! breh šťastia je strmý!

Poesia.

«Mohla bych vám ešte mnoho
O scénach života spievať,
Ale zo všetkého toho
Mohol by sa ktos' domnievať:
Táto satyruje, škrečí
A sama je trup najväč... ichí!»

Chór.

Ha ha ha! na zdravie! chu chu chu!

Sova.

Uhú, hu hu hú, uchu chú!

Strachoš.

Pre Boha! — spíte? — zmámené!
Sova — po tri ráz — strašne — zahúkala!
Tma — hrúza! — či ste smyslov pozbavené?
Blýskanie — hromy — víchrica —
Nešťastie — smrť! ha! jaj! beda!

(Víchor zahučí, čln sa prekotí; spoločnice, jako zo sna vytrhnuté, utonú v jazere; čln čím hor' tým dol' pláva: na ňom sedí Smrť; z hája hlas.)

Miséria.

Nešťastná sestra, Šťastena, ach, tam je!
Šťastena, Smejka, Ľubica, Túžbena,
Poesia s Fantásiou! ach, sestry!
Pre Boha! nikto, nikto sa nehlási —
Strachoš, môj otrok zhynul tiež nešťastník!

Závida.

Ha ha ha! na zdravie! ha ha ha!

Žalostena.

Ach, mati, mati! aj Úfanka milá
V osudných vlnách tých sa utopila!
Ach, veď aspoň ona vše nás navštívila
A horúce slzy v očiach usušila.

Miséria.

Žaluj, dcéra, žaluj moja, večne biedna,
Žaluj, že los zlostný nás takto zožiera,
Žaluj, že hodina tichá ani jedna
Slzy tie prehorké z očí nesotiera:
Prvý hlas tvoj bol žiaľ, celý život bieda
A sama Smrť chvíľky inakšej ti nedá.

Kuvik.

Uví, kuví!

Smrť.

Život mňa rodí a život zas ja rodím,
Daň on mi privodí, ja mu jeho hodím;
Narodiť sa, umreť; započať, dokonať;
Žiť, nežiť; kolísať, ľúbiť a pochovať:
V týchto sa koľajach svet človeka vozí.

Strachoš.

Či počuješ, pani? — ha, tie hlasy, hrôzy!

Miséria.

Ustúp mi, obluda! čo zlé prípadnosti
Horšími robievaš. Postoj, povedz, postoj —
Kde sú tie, čo padly v nešťastie temnosti?
Čo nepoľutujú večný môj nepokoj
A súcitu so mnou nešťastnou nemajú,
Ačpráve, že jednu máme matku, znajú.

Strachoš.

Šťastena — ha, Smrť! či nevidíš tie rohy?
Šťastena riekla, že — uhú! mráz studený
Mi beží kosťmi — hu — hustá noc, mátohy!
Riekla, že nešťastie zas v blaho premení —
Že — pani! či vidíš, ako zuby cerí
Na mňa tam —

Miséria.

Hovor, vrav ďalej, sprepadený!

Strachoš.

Že vzkriesi — vraj, zase — utopené dcéry,
Aj Úf — jaj! ak blýska sa, hrmí, uderí —
Poďme, pani —

Miséria.

Stoj, vrav: nemôžeš už byť nešťastlivejším!

Strachoš.

Aj Úfanku zase k radostiam krásnejším,
Aj Túžbenu, Ľubicu, aj Poesiu
S Fantásion hravou —

Miséria.

Ach, chvalabohu! tak Úfanka žije?
Úfanka, moja potecha, nádeja!
Bez teba bieda v zúfalstve zhnije
A žiada si smrť, života zlodeja!
Ale načo mi je biediť v večnej psote?
Lepšie nežiť nežli hniť už vo živote. —

Úfanka! kedy sa sľuby tvoje splnia?
Či nešťastných večne bez pokoja vodíš?
Kedy ma z bied noci na slávy výslnia
Vyvedieš a bytnosť moju znovuzrodíš?

Žalostena.

Neplačme, matka! ešte Radosť žije.

Meséria.

Ach, tá žije len, čím hodina odbije,
Každý deň sto ráz ťa pohladí a pichne;
Oceán búr žitia nikdy neutíchne!

Túžbena.

Hoj, strach, smrť, sestry! tešte sa, žijeme!
Kedy sa zas nových slastí napijeme?
Oj, keby len skoro zornica vyzrela,
Aby tma odporná v peklo zaletela!

Smejka.

Veselo len, sestry! hej, lenže veselo!
Ušly sme smrti, Šťastene ďakujme,
Zabudnime na to, čo už preletelo
A znovu hopsasa, hejsa! poskakujme.

Fantásia.

Stálosť, nestálosť pokrevná rodina,
Života pol je imanie boľasti;
Šťastným by sa večná žiadala hodina,
Nestálosť si žiada nešťastný syn strasti:
Či zásluha tvoja je to a či vina,
Dneská v nebi sedíš, zajtra si v priepasti.

Kohút.

Kikirikí! Jásoň zlatý kantár chytá!

Smejka.

Počujete, sestry? radujte sa, svitá!

Úfanka.

Svitá: mrákavy nočné sa pominú,
Búrka umĺkne a krásny deň svitne:
Blaženosť zvädlá znovu nám vykvitne
A zlaté časy znovu sa vyvinú.
Keď aj deň vo dni, čas v čase sa tratí,
Čo dnešok vezme, to zajtrok navráti.

Poesia.

Svitne, sestry! svitne osud nový,
Už na zemi nebo môžme mať:
Ale zlatý vek, ten opravdový,
Ten nezvratný, len ctnosť môže dať;
Čo aj padne život ctnosti zasvätený,
Aspoň padne svätý, čistý, nezhrozený!

Kto si palác svojej blaženosti
Na smyselnosť, na piesok postaví,
Ten sa má triasť blízkej budúcnosti,
Nad tým zvládne osud tvrdohlavý.
Vystav v poli ducha chrám blaha si večný,
V poli pravdy, tam je raj ten nekonečný. —

Darmo vzdychať nad rajom ztrateným,
Čo môž' zhynúť, to raz zhynúť musí,
Darmo tešiť sa nad snom blaženým,
Radosť žalosť, žalosť radosť dusí.

Ľudstvo! zbožnosť je tvoja úloha,
Čas, priestoru nezná tvoja vlasť:
Jednou slzou vyplaš strasť i slasť
A spomeň si, žes' rodina Boha!

Sôvet IV.

Túžbena.

Večný nepokoj, ustavičný hlad, smäd,
Dráživosť, vnady rozkoši života
Ku večným túžbam žiadosť prikovaly.
S vlastnou bytnosťou pasovať sa musím
A v boji tomto vidím blaho svoje.
Túžba je hydra stohlavá: čo jednu
Hlavu jej sotneš, druhá sa postaví.
Svetlá Šťasteny v okamžení hasnú,
A predsa osud tajnou mohutnosťou
Unáša túžbu svetom smyselnosti.

Fantásia.

Ach, sladko, sladko hovieť si na mäkkých
Pokrovcoch zlatej slávy a nádhery,
Sladko prijímať poklony poddaných,
Sladko v nebeskom ľúbosti objatí
A v krásach sveta sniť pritomnosť neba:
Milo je v penách medových pokálov
Utopiť mračné živobytia chvíle,
A v Oceáne srdečného hluku
Zničiť spomnenie trpké na smrteľnosť.

Mefisto
(v podobe pútnika).

Výborne, sestra. Bláznivosť je v potu
Krvavom tajnú budúcnosť si tvoriť,
V krajoch neznaných hľadať svoje nebo.
Pravdivá radosť neore, neseje;
Žiadosti osud daň skladať povinen.
Opatrnosť je prvý zákon šťastia,
Kde ten nevládze, tam pomôže rozum,
Kde tento zbľadne, tam sila víťazí.
Musíme nechať márne mudrovanie
Tým, čo neznajú užiť príležitosť.
Pochybnosť prvý zárod je nešťastia:
Nám je pustiť sa smelo poľom túžob,
Právom požiadať blaženosť od Boha
A nie žobráctvom almužnu vymodliť,
Alebo život vyslúžiť v otroctve.

Túžbena.

Kto si ty, stvora neznáma, dvojaká?
Odkiaľ prichádzaš ko mne? s čím posolstvom?
Milo mi, že sa strany mojej držíš,
A predsa tvoje priateľstvo jaks' tajne
Pokúša moje podozrenie. Vyjav,
Či vedie ko mne ťa čistá úprimnosť,
Či úkladov mám tvojich varovať sa?
Jakže je tvoja reč samá pochlebnosť,
Tak ustúp: akže šťastie mi donášaš,
Ukáž mi pravú cestu ku blaženstvu.

Voľná.

Pekné sú, pekné kraje slastí zemských:
Ale vedz, že sa ruže v tŕňoch rodia,
Že za dňom jasným mračná ponáhľajú,
Že vina s sebou vždy pokutu nosí.
Súseda milá! zapri sama seba:

Ale pamätaj, že je cesta ctnosti
Úzka a prácam ťažkým otvorená,
Kríž nevyhnutný, pokušenie veľké,
Odmena slávna, budúcnosť neistá.
Tak sama neviem, čo ti k túžbam tvojim
Povedať: ale voľ, ja som hotová.

Svedomec.

Úzka je cesta ku širokej sláve,
Šíra je cesta ku biednej úzkosti:
Pripoj sa k pravde, cti ctnosť, vzývaj vieru,
Raď sa len Boha, hľadaj blaho večné.

Túžbena.

Na krížnej ceste, jako v báji gréckom
Herakles, sama neznám si poradiť:
Hovor, úfam sa, že dôveru moju
Osudu zlému diabolsky nezradíš.

Mefisto.

He he he! švárna priateľkyňa moja,
Vidíš, že Voľná, súseda ctihodná,
Sama mi cele vernosť nezapiera.
Dämon — ten čo nad tebou obletuje
A nedôverou do duše ti dýcha,
To je nemúdry zaslepenec Umka.

Fantásia.

Počuješ, sestra, dupot vraných koní,
Štekot psov, sluhov obratných pokriky?
Pozri, kniežacia rodina k zábavnej
Bere sa do hôr voľných poľovačke.
Ha, jaká sláva v tom odeve — jaká
V jarom shovore vlaje utešenosť!
Počuješ hlasné rohy, zvučné hudby,
Veselých spevov milú harmoniu?

Ach, je to chvíľa preštastná, rozmilá,
Na pyšnom žrebci kvetošatým poľom
K horám zeleným zaletať a srnku
Splašenú strelou nechybnou doháňať!
Tak je tu voľno v záhrade prírody,
Tak dýcha sa tam pod rozmilým nebom
Snadno, tak sa krv točí obratnejšie
Mladými údmi, tak unáša city. —

Túžbena.

Dosť, sestra, vidím obraz blaženosti,
Vidím ho jasne: ó, kebych ho mohla
Na mojom vlastnom lose uskutočniť!

Mefisto.

Túžiť a túžiť! — Bláznivosť, sestrička,
Bláznivosť stáť pod stromom požehnaným
A po ovocí sladkom vrelo túžiť!
Samo k tebe sa zhýba, ponúka sa
A ty len ruku vystreť potrebuješ. (*Stranou*).
Len si odtrhni! Strom zemských radostí
Nesie jablčka krásne, sladké ústam,
Ale žalúdok ťažko ti ich strovi.

Svedomec
(*tajno k Túžbene.*)

Never mu! hlas ten je pieseň Syrény;
Čert nespí — sestra, omámiť sa nedaj.

Mefisto.

No, milšia ti je bláznivá pochybnosť,
Nežli príjemná rozkoše istota?

Voľná.

Poďme, Túžbena; bojacný Svedomec,
Svetlonos tajný ten sám sebou zhasne,
Keď odhodlanosť pred ním sa postaví.

Túžbena.

Ach, jeden máme cieľ, sestra milená,
Ale ku šťastiu cesta nevedomá:
Ja túžim, ty chceš: ale slabosť jedna,
Táž' zaviera nám dvere blaženosti.

Mefisto.

Haj, jaj, sestričky! kde vtip, tam je pomoc.
Ja budem tretím vaším spoločníkom,
Ja vodcom, radcom: čo hlava, to rozum.
Ty, Voľná, musíš byť vernou poddanou,
Túžbena cele na mňa sa spoľahne
A šťastný osud v ústrety nám príde.

Túžbena a Voľná (razom).

Prisaháme ti!

Mefisto.

He he he! prísaha,
Dušičky ľúbe, to je u nás málo
Slovíčko zmĺkne a sľub sa zabudne.
Ja nežiadam nič, len pevnú dôveru
Na ceste k vášmu vlastnému blaženstvu:
Radosť moja je k dačomu dopomôcť
Tým, čo si vážiť vedia moju radu.

Túžbena.

A cestu jakúže znáš k zlatým skladom?

Mefisto.

Bez všetkých vražieb, bez ťažkej roboty,
Bez nebezpečných kunštov čarodejstva; —
Ačpráve svätá je vláda magii —
Môžeš pokladov veľkých sa docieliť:
Len pilno, sestra, vyplň radu moju.

Túžbena.

Tak ma dač tiahne, vandrovník ochotný,
Počúvať tvoju poradu ku šťastiu:
Ale moc tajná volá ma od teba
A podozrenie medzi nás sa stavia.
Medzitým kto je, kto by tie protivy,
Čo svetem vládnu, nevídal, nezkúsil?
A jeden predsa z rozličných odporov
Víťaziť musí a druhý nepadnúť:
Tak, hovor!

Mefisto.

Tak je, milá sestra moja,
A v tých odporoch kto vie múdre chodiť,
Ten si aj priazeň Šťasteny vyzíska.
Fundament je to: skalopevne veriť,
Že v hlave pravá blaženosť nesedí,
Ale si v srdci tvorí zlaté časy.
Život a zdravie — komu to nemilé?
Ach, ťažko ich je, ťažko nebezpečno
Ztratiť pre hmlstú ríšu vedomosti:
Idey pekné magia rozumu
Z končín nadzemských vodieva k človeku,
A miesto samospasnej skutočnosti
Prázdne výtvory Fantásie chytá.
Ba sám Blud, šibal — ako by sa hrať chcel
So zaslepeným mudrlantov svetom —
V odeve pravdy vystupuje a zas
V podobe vlastnej ľahkoverných dráži.

»Blud je!« svet kričí na pravdu skutočnú
A zas »Pravda je!« kde blud sa ukáže:
Tak blud za pravdu, pravdu za blud drží.

Svedomec.

Ha, tento sväté veci znevažuje
A božské svetlo života chce tieniť.

Túžbena.

Ustúp, bezbožný!

Mefisto.

Nerozumiete ma.
Ľútosť mám nad tým ľudom, čo len biedne
Sa v snoch bezcenných deň a noc súžuje
A nevie užiť pokladov rozumu.
Múdry, kto v poli oslávenej pravdy
Kvetín nasbiera, spletie opatrne
Do pekných vencov a svetu ponúkne,
Čo nezná často sám, za čo zaplatil.
Hrdý titul, čo aj obsah lahodný,
Pekná väzba, čo aj kniha škaredná:
Tak vie vyhovieť múdry spisovateľ
Aj túžbam sveta, ale — čo je hlavné —
Vie aj svoj vlastný cieľ nechybno udreť,
To jest, nahrnúť žltých, ligotavých —

Túžbena.

A čo je potom?

Mefisto.

Či nevidíš, milá?
Otvoril baňu radosti bohatú.
Potom z málička narodí sa veľa.

Chudobným slušno je tiež ruky podať,
Požičať vďačne: ale zas by zhrešil
Proti záujmom vlastného života,
A právo svoje, právo by zašliapal,
Kto by na slušné úroky — len tridsať
Od sta — nemyslel. Tak svet by sa vysmial
Sprostému, ktorý sám sebe nepraje,
Riadenie božie dáva príležitosť,
Rozum užije príležitosť danú:
Nevďak a chabosť odstrčiť prst Boží,
Opatrnosť sa smieri so svedomím.

Túžbena.

Ale poklony — ľúbosť usmievavá —
Dobrý chýr —

Mefisto.

Všetko, všetko sa podarí.
Len na tvár larvu postaviť poctivú,
Súsedom vhodiť na nos okuliare,
Nedať si nazreť do tajomstva srdca,
S vrchnosťou v zlatom pokoji sa držať,
Vystaviť ctnosti, ukryť nedostatky,
Oklamať právom kto chce byť klamaným,
Reč hodne šíriť o veciach posvätných,
Pred očmi dávať, krem očí prijímať;
Objímať zjavne, sladké slová dávať,
Tajne zachovať chladnú ľahostajnosť;
Jazyk od srdca a srdce od hlavy
V diaľke udržať; tak skúposť a štedrosť,
Ľúbosť a chladnosť, smyselnosť a rozum —
Kde jako radí dobré okamženie —
Ukryť a odkryť, haniť, vychvaľovať,
A živly žitia tak múdre sjednotiť:
Tu šťastie samo — ani ho nehľadáš —
Za tebou príde život ti spríjemniť.

Umko.

Ha! zlorečenec, zradca, pokušiteľ,
Spasenia sveta bezbožný odporník!
Kedy už padneš konečne v ničotu
A zmĺkneš večne ku pocte národom?
Kedy ťa sila od Boha mi daná
Konečne srúti v priepasti pekelné?
Zaklínam šelmu skrze svätosť ctnosti,
Aby si vlastnú diabolstva podobu
Prijal a čiernosť pekelnú obliekol!

Túžbena.

Ha, hrúza, diabol, pekelník! — Boh s nami!

Fantásia.

Jako noc čierny — roháč — kozonohý —

Mefisto.

He he he! divno, či je divno pánom,
Že kľúče k srdcu aj v pekle sa kujú?
Nuž, k službám: čože rozkaz milostivý
Otroku pekla a pánu naručí?

Umko.

Ustúp na veky! lebo, jakže možno,
Obráť sa k Bohu, pravde, viere, ctnosti!

Mefisto.

Hm, hm! veru sa čudujem vám múdrym,
Že deň od noci, bielosť od čiernoty,
Od draka ľúbosť a med od vipery
Žiadate, páni. Ustúpiť? to nechcem,
Ctiť veci sväté? — to je nie môj živel.

Umko.

A jakým právom svet svodíš, pokúšaš
A rozkoš hľadáš v zatratení ľudstva?
Či môžeš dať mu osvety? doviesť ho
Ku stráňam slávy večného spasenia? —
Či chválu, ľúbosť, vzývania, obete —
Od vekov svetom sa túlaš — u sprostých
Ak nie divochov — získal si, dobyl si?

Mefisto.

Čo u divochov? vzdelanci mi slúža.
Jaká je rozkoš z ničoho dač stvoriť,
Taká je radosť dačo v nič obrátiť.
Prekliatosť jedna k pomste ma naháňa,
Tá, že vždy, čo chcem, vypadá naopak. —
Právo? mám právo, to čo ctnota sama,
K nej pridružil ma Boh sám a bezo mňa
Spasiteľa niet a nieto spasenia.
Sám ty mi z bratstva nesmieš vypovedať
Do cela, to svet celý uzná, verí. —
Zná dobre satan spady múdrych pánov!

Umko.

Hlúposť, tmou vlastnou zaslepená si ty:
Sestra je tvoja zlooká Závida;
Pani je Ctnota ti, ale nie sestra,
Zrkadlo pekla si a syn mrákoty.
Byť rozkázal ti Pán Boh svrchovaný,
Nie abys' vládol s ním zároveň, ale
Aby pekelnosť a sebeckosť tvoja
Žrala, trestala sa pred okom sveta,
Aby svet videl na zničení tvojom
Osud otroctva a slávu múdrosti!

Mefisto.

Hm, hm! páči sa aj čertom horlenie:
Ale myslím, že veľký ten Pán sveta —

Jako ho sprostá pobožnosť menuje —
Niekedy k službám rohatému pánu
Aj múdrosť pána Umka požičiava.

Umko.

To je lož sama. Kde tôňa rozumu
Zdá sa na zlostných kúskoch pekelníkov,
To je rozumnosť nepravá, nerozum.
Kde sa posvätné zákony rozumu
K veciam hanobným užívajú, to je
Svätokrádež a šibalstvo diabolské.

Mefisto.

Či Fantásia a mlsná Túžbena
Sa tiež s Čiernymi často neporadia?

Túžbena.

Sklamaná!

Fantásia.

Sľubmi blaha omámená.

Umko.

Škaredý svodca slabej nevinnosti!

Závida.

Hej, pani Ctnota je pyšná sokyňa
A Pravdulienka je na svoj rod hrdá.

Mefisto.

Tak je!

Umko.

Pokora je Ctnoty ozdoba
A Pravdy tichá skromnosť je okrasa.

Blud.

Ja mám po strane pol sveta. Tyran je
Umko a kradca ľudskej spokojnosti.
Svet musí v nič prísť, keď z ničoho vyšiel!

Ctnota.

Oponu blaha ja odkrývam ľudstvu,
Tiene časnosti večné svetlo moje
Zaháňa, vedie k čistým žriedlam božstva.
Mojim dáva svet vence oslávenia:
A jako slávna bola som od vekov,
Tak aj svet pozdný bude ma velebiť.

Mefisto.

Márne chvastanie, milostivá pani,
Zná to svet dobre, že ste nám rodina.

Vieroňka.

Odstúp, pekelník! len to, čo je z Boha,
Poklonu prijme od ľudí pobožných.
Tvoj osud peklo je a zatratenie,
Rodina tvoja blud, bieda, zlosť a smrť.
Boží Syn, Kristus Ježiš — čo na púšti
Zahanbil tvoje zlorečené sľuby —
Zlomil aj silu panovania tvojho,
Keď život večný On svetu zvestoval:
«Kde je tvoj osteň, ó smrť?» Keď On pravde
Vymeral cestu k duši vykúpencov:
«Kde je, ó peklo! to tvoje víťazstvo?»

Túžbena.

Ach, život večný! život duše v Bohu!
Tam túži duša moja prebudená!

Fantásia.

Tam nad hviezdami, sestra, zlatistými,
V plnosti krás a v nebi svetla svetiel;
Kde v sláve pijú duše vyvolených
Boľastí zemských blahé zabudnutie;
Kde čas nevládne, priestora nepúta;
Kde večne plný kalich blahoslavy
Sladkosť anjelskú nosí k ústam svätým:
Tam sa zanesme na krýdlach nádeji.

Peklica.

Bláznivé sľuby to pyšného Umka.
Klam to Pravduše večne mi odporný.
Mne síce dávno už sprostá Ľubica
V rode Dušana zkazu vykonala:
Ale, čo potom? — nenávidím Boha,
Pravdu, ctnosť, svet, ľud — všetko nenávidím!

Srdoš.

Tak, hej, tak! peklo predsa má zvíťaziť!
My búriť, zúriť, trhať vždy budeme.
Ty staneš s jednej a ja s druhej strany
Pozemských končín a satanskou vládou
Srútime svety v priepasť zatratenia!

Umko.

Umĺkni, slepá, slabá rozzlobenosť!
Zúrivosť sama proti sebe zúri;
Kto pľuje k nebu, v tvár mu slina padá.

Mefisto (stranou).

Peklo! synovi podaj výrečnosti,
Aby vec tvoja v hanbe nepodľahla! *(Nahlas.)*
Rečník je síce výborný, pán Umko,
Ale skutočnosť nemá v svojej vláde.

A čo by vyšiel na štít Himalaje
A hlásal slovmi hromov Paromových
Pochvalu pravdy svetom širošírym —
Mne moji drahí priatelia zostanú!

Pravduša.

Rúhač bezbožný! svetlo svätej viery
Ešte nemohlo konečne ťa zničiť!
Darmo protivíš sa duchu večnému,
Keď Ctnoty božskej nebáť sa nebojíš:
Vedz, že čo Umko, Vieroňka a Ctnota,
Bytnosti božské, k spaseniu poslané
A nesmrteľné — smrteľnému svetu —
Rečmi a dejmi svojimi prezvestujú:
To ja, Pravduša — celým božím právom —
Schvaľujem, tvrdím, zastávam a slávim.
Opakujem a stvrdzujem reč Umka:
Dal ti Boh bytnosť dlho shovievavý
Len, aby sa zlosť a pekelnosť tvoja
Hrýzla a žrala pred očima sveta,
Aby svet videl na hynutí tvojom
Osud otroctva a slávu múdrosti.

Mefisto.

Rečí sa tvojich, Pravduša nadutá,
Nebojím: ale že hlas tvoj protivný
Vystáť nemôžem, na ten čas odstúpim.
Vedz ale ty tiež, že tak pohanený
Rod Belzebubov pomstu vám prisahá;
Že pokoj sveta, truc vám, budem búriť,
Odvádzať od vás a mohutnou silou
Tiahnuť za sebou pokolenia zeme.
Čo svet podvrátiš, čerta neobrátiš.
Keď chceš sa v zápas pustiť so satanom,
Krvavým potom musíš čelo rosiť,
Zakúsiť svojho víťazstva drahotu.
Ba keď aj trúba v ten zlý deň zaručí,
Pekelný plameň zašľahne na svety,

Smrť svoje čierne brány poroztvára,
Mumie vzkriesi a tône obľadlé
Pred Bohom stanú si nespravedlivým;
Keď peklo strašným praskom sa rozpadne
A ďasov svojich, dymom učadených,
V priepasť ničoty vykrcne: aj potom
Uznáš, že silný bol Mefistofeles! —

Chór anjelov.

Svätý, svätý, svätý je Hospodin,
Meno jeho slávte, šíre svety!
Svätý, svätý, svätý je Hospodin,
Opakujte, hviezdy, morá, kvety!
Rozum, pravda, ctnosť a viera pravá
Ku svobode žiadosť priviesť majú,
Priviesť ľudstvo k blahoslavia raju:
Tri razy im sláva, sláva, sláva!

Túžbena.

Vrelú vám vďaku skladám, sestry božie,
Že ste ma slabú peklu vyrvať znaly:
Po veciach svätých túžiť večne budem,
Až božskú najdem vo vás spokojenosť.

Pravduša.

No, podaj ruku mi svoju, Túžbena,
K posvätnej spolu pôjdeme Svobude.

Ctnota.

Mne druhé podaj priateľské rameno.

Umko.

Vieroňka a ja, cestou nepochybnou,
K milej Svobude vás doprevadíme;
Cesta k nej klamná, neistá a často
Príkra a trním pichľavým posiata. —

Hľa, tu prichádza práve nám v ústrety
Vznešená naša verná priateľkyňa,
Tá moja milá, moja večne milá.

Svobuda.

Poďte v objatie vrelé, sestry milé,
Aj milý ty; už dávno túžim po vás,
Vediac, že aj vy tiež po mne túžite.
Túžbenka! — ach, ty zriedka veru vernú
Navštíviš svoju priateľku Svobudu.

Pravduša.

Svodca pekelník už už v sídlo svoje
Strhol nevinnú: túži teba videť
A večnú ľúbosť verne ti prisahať.

Svobuda.

Kto necítil putá zlosti,
Nepil kalnú rabstva vodu,
Nezná žalár smyselnosti:
Ten neváži si svobodu.

Kto nevidel božstva slávu,
Po večnosti nezatúži,
Ctnosti nedá ruku pravú:
Ten svobodu nezaslúži.

Komu smyselnosť nestála
Nad rozum vzácnejšou býva;
Šťastnejšia od neho skala:
Ten otroctvo svoje vzýva.

Komu pravdu za posvätnú
Srdce len tak chladno bije,
Za ňu nedá slasť ostatnú:
Ten otroctvo neprežije.

Svoboda si voľno letí
Nad života dolinami,
Nad oblakmi slávu svätí
So svojimi miláčkami.

Otrok vzdychá nad šialenstvom
Svojím vlastným, v ktorom hynie:
Svoboda sa človečenstvom
Silne k Bohu svojmu vinie.

Mladému poetovi.

Hej, vy rybári od ponad Zvolena,
Hej, vy hájnici na horách Sielnice,
Nevideli ste mladého jeleňa,
Či nečuli ste let mladej orlice:
Spevca, ktorému duša rozbúrená
Ohňom posvätným rozpálila líce,
Že vzlietol s krikom nad mizinu svetov
Za mnou, za chórom šialených poetov?!

Ba, videli sme, počuli speváka,
Došiel vraj z pustých rovín dolnej zeme:
Pieseňka jeho je — nevieme jaká
A očí jeho blesk nerozumieme;
Na kopci Sliača modlitbami kľaká,
V tôňach jalšových vše ponad Hron drieme,
Vše uzerá sa v rieky tej hladine,
Vše na skalistom dumá Čertolíne. —

Ha, spevče mladý, ty videl si Vílu,
Vílu Marínu v zrkadlinách Hrona,
Plamenným okom vatru ušľachtilú
V útrobách tvojich rozožala ona:
Tys' hasil požiar na maličkú chvíľu
Ssajúc dychtive z čista rieky lona;
Poskáčuc na vrch, horúčavu rany
Ochladiť želals' v žriedla blbotaní;

Vybehnuls' na vrch šumnej Sliača hory,
Od Pustohradu k údoliam Urpína
Ožiarils' divným svetlom oka dvory,
Široký srp žníc, kosu orby syna, —
A duša mladá len prudkejšie horí; —
Večno-ozonná to bije hodina,
Keď duše duchy äterické vzchytia:
Svet krásny videť len z vysočín žitia!

Hľa, ľúbezný mier a tichá kropaj čela.
V dlani dlaň svorná a rameno v rameni; —
Na silu sila a päsť na päsť udrela,
Jazdec i kôň zprskaní sňahom peny,
Hľa, hromy diel a švistom letiaca strela,
Strmhlav sa mecú učadlé hradov steny, —
Človek človekom zmožený umiera:
No, žije Boh a živá v Boha viera!

Ztadiaľ hľaď, druh môj, na dejín maloviská,
Rozsyp vysoké hviezdy popod nohy, —
Veľkosť pyramíd neohliadneš si zblízka —
Vidz v prachu hrať sa úbohé sveta bohy,
Pod pätou tvojou nech dunie hrom a blýska, —
Všetko je dobré, čo zrieš zponad oblohy:
Tam viesť, niesť nahor mäsitú sberbu svetov,
To úkol, to znoj, to sláva je poetov!

———

Omladinám.

Svobodná junač! Znáš tú vrstvu svoju
Tam v dávnej Sparte, — z ocele, z kremeňa,
Nepriučenú mäkkému pokoju,
Neznajúcu nič, len hrdinov mená:
Krásna mlaď! krásno-li to, čo vynúti
Medená doska a železné prúty? —

Na smutných poliach požuňských stáli my,
Keď o Slovensko prvé kostky hraly,
Tytanský vrah stál pred nami malými,
Ním hrôza triasla, my sme sa nebáli:
Odkiaľ smelý ten zápal? — nám velelo
Ľudovítovo bohatierske čelo! —

Osemkráť sa už omladily roky,
Čo pod lipami národ riekol slovo:
Mlaď priskákala, opásala boky,
Nezbedne kričiac: sem prach a olovo! —
Čo ozbrojilo mlaď vôľou a mocou? —
Hlas bratov starších a vážny prst otcov.

Dospelá junač! dnes už bežíš sama
V hromady, čaty, skupštiny, tábory,
Rušiaš už napred vlastnýma nohama
A vlastná k sláve pästť dráhu vám borí,
A chlap do chlapa čo by ste odvisli,
Viseť budete, ale — neodvislí! —

Vy zaľúbenci, — mladosť rada ľúbi,
V lúčach mesačných ľúbosť rada chodí, —
Hľaďte na tmavé hôr balkánskych zruby,
Na východ, kde sa nová doba rodí, —
Choďte, — kde sliepňa mesiačik rohatý —
S hroznou ľúbosťou k ujarmenej brati!

Hej, orlíčatá! stvrdly vám zobáky,
Podrástly brká, pazúry zostrely,
Žiarou plamennou prebleskujú zraky, —
Zloba a krivda — tie vám ich pretrely;
Moc vaša, hanba vaša vás vyzýva:
Rozdrapte hnusné poroby ohnivá! —

Predvšetkým: svornosť, svornosť, svornosť, synia:
Zahyňte, — medzi sebou nebite sa! —
Len z roztŕžky vás potomci obvinia,
Za hriech vady len odsúďa nebesá:
Svätým budiž vám Božie to tam slovo,
Svätoplukov prút, uhlie Kollárovo!

Uctite otcov mozole krvavé,
Uctite, čo tí životom dobyli,
Nepovoľujte každý svojej hlave,
Boj bijúc na ich staňte si mohyly:
Kedyže prijde k vysokej budove,
Keď každý osve kope grunty nové?!

Chráň sa sveta: diabla, krve, tela,,
Vyhádžte hárem — divan z Carihradu!
Vám nepristane šialenosť zbabelá,
Svetáctvo rodí odrodilú zradu:
Ba, niet Slovana bez Božieho Slova
A niet spasenia krem kríža Kristova!

Syn márnotratný! — podvodná svoboda,
Žranie, lokanie, nosiť sa bohato,
V necudnom lone hriešna polahoda:
Sviniarstvo, handry, potupa a mláto! —
Milosti dojdú kajúci pohania,
Ale národom niet brány pokánia!

Synovia, bratia! — moc vraj, to je veda,
Čarovná ľudstva okrasa umenie:
Kňazom a mníchom knihy!? — beda, beda!
Či svetlo ducha pre každého nenie?
»Noble passion: pipa, puška, kone!«
Tak tí, — čo jakživ mali nás v pohone:

Psie kože! jedno, poviem-li: psie hlavy!
Kartári, ktorým hrou je »naše, vaše«:
Už doby novej päta vás zadlávi,
Dieťa vaše sa proti vám opáše;
Zákonom krytý a stavom — Rajnoha
Už bere diel svoj po zákone s Boha!

Učte sa, mládež! nové časy staly,
Slávni dosiaľ len boli tí, — čo bijú;
My sme robili, iní si písali —
Zlodeji, lhári — našu historiu:
Učte sa, cvičte! — bo vymrú poeti,
Beda nám v hrobe, otcom — nemých detí!

Hurrá, mládenci! napred, bohpomozi!
Slavian-geniov prápor pred radami,
Krýdlama svorné bratstva hradbo-vozy,
Naše modlitby, žehnania nad vami,
Nazpäť nesmiete — tam priepasť ohnivá —
A nad ňou trúba dejín spravodlivá!

Štefanovi Moysesovi.

Biskup Dôstojný!
Ku bratom od bratov
S úlohou svojou slávosvätou
Na slovenskú zem si kročil
A ďaleko náš Hron nespokojný
V ústrety sa Ti zatočil
A šumné jeho blbotanie
Žiadalo si Tvoje požehnanie.

Pravda, len rieka a brehov jej skaly
Naše vítanie,
Naše želanie
Započaly:
No, to je naša hudba,
To naše ctiace delá! —
Nám spozdilá sudba
Dosiaľ ešte odoprela
Blesk sveta aj úst mocných rečňovanie:
My sme takí osiralí! —

Osiralí? — veď, Otec, Ty si tu!
Ty čeľaď svoju hanou pokrytú
Zjasňuješ slavianskou slávou: —
My pohanení? —
Veď náš si Ty zas a my sme Tvoji:
Tisíce hláv pred Tvojou velebnou hlavou
Spravedlivé poklony strojí
A v Tebe, Velebný! my sme zvelebení!

Blahoslavstvuj, Apoštol slávy! —
Ty pobožné oči
Pozdvihneš k nebu za slovenský ľud
A vrahov našich hroziace postavy
Poženie Hospodin pred súd;
A koho pravda nesmieri s nami,
Toho nilskými pokorí ranami
A všemohúcim požiarom rozbije
V našej vlastnej podliactvo hrudi —
A nevídaný život prebudí —
Keď ku Pánu všelikého tvoru
Zavznie v millionov chóru
Tvoje: salvam fac gentem Slaviae! —

Blahoslavstvuj! vystúp na horu svätú,
Snes zákon, vrah nechže sa jemu klania,
Zákazu tomu: »Nezabiješ!« —
Hoviadka modlu zlatú
Strhneš a hada bohosmilovania
Nad hlavy svojstvu neverné pribiješ,
Uderíš hoľou nad krivd našich bralo,
Keďby kde mesto brány zamknúť dalo,
Kde Gabaonci prielaz by zaťali;
Národ zadúchne v hromozvuké trúby,
Shŕknu Jericha žulovaté sruby;
Tí, čo prez biedy toľké putovali,
Zazrú zem sľubov — a pri tom pohľadu
Slnko slavianske zrekne sa západu:
Hľa, s každým krokom Kánaan sa blíži! —
Slovač má spasu v svojom svätom Kríži.

Hej, muž Boží, tak opri vážnu hlavu
Pokojne na hruď slávneho ľudu
A vďaku jeho posväť slzou radosti!
Ústa rodoľubé hlasmi pobožnosti
Pozdnému potomstvu budú
Opakovať Tvoju slávu!

Štefanovi Moysesovi

na deň sv. Štefana Pramučedlnika, 1862.

V brodoch krve tí pýša sa vykúpaní,
My baránkovou krvou vykúpení;
Tí, jak dračica tá, vysokých Čachtíc pani,
My jak publikáni kajúci, potupení;
Tí zasedali vždy sťa kŕkaví havrani,
My sťa hrob vzkriesenia slzami kropený,
Tých slávu surmity, bubny zvestovaly,
My vo vzdychoch žiaľu sme sa vychovali.

A posiaľ ešte rieky Váhu i Hrona,
A posiaľ ešte slovenské naše lipy —
Sú nám mutné, smutné vody Babylona
A vŕby, pod nimiž pieseň zajatia chripí:
Čo sme, to kryje ešte časov opona
A čo sme boli, to taja nám ľudské vtipy;
Údel nám je obeť, mzda naša je robota
A Kriváň nenie nám Sion, lež Golgota! —

Mučedlníkov biskup! Ty takto stojíš
Muž plný viery a plný zmužilosti,
Krásny Bohu, lebo len jeho Ty sa bojíš,
Mocný v rečiach Ty a mocný v účinnosti,
Zbraňou slova pravdy svojeť i seba zbrojíš,
Spravedlivému Ti nedolie škola zlosti
A nemá lož, nemá kde by sa podela,
Keď vidí tvár Tvoju, jako tvár anjela.

Ty váľaš dolu Molocha zlaté stány,
Ty hviezdu Remfan roníš do pekla dolu,
Tresceš srdce divé a sluch neobrezaný,
Ty karháš tvrdošijných zradcov pyšnú školu
A hrmíš na vrahov, ktorí prorockú roľu
Poliali krvou aj kríž predzvestovaný! —
Zlobia sa tí a škripia zubami na Teba,
A Ty, plný viery pohliadaš do neba.

Hej, veď vy ste sa vždy duchu svätému protivili,
Synovia vy, jak aj otcovia vaši,
Veštcov nových dôb po zlodejsky ste bili
A noc hájili ste, v ktorej hriech duše straší,
Z ruky anjela zákon ste uchytili
A zostali ste vy v nadvládnej samopaši!
Tí kričia hlasom veľkým a prsty v uši pchajú:
Oči Tvoje na Božiu slávu sa dívajú.

Mučedlník biskupov! Ten, kto s Tebou nenie,
Je proti Tebe, zločinom nečinnosti:
Ale Ty berieš na seba pohanenie
Iných a trpíš rád pomstu za cudzie zlosti,
Svet kľaje: na Tvojich ústach je modlenie
A v krupobití skál, ku nebies vysokosti
Od kolien zeme jde veliké Tvoje volanie:
Nepokladajže im to za hriech, Pane! —

Štefan! posvätná ruka leží v hradbách Budína,
Ruka, čo pätila pohanov neveru;
Ruka, čo drahé veno pre dcéru Hospodina
Dala, pre nebeskú bratoľubstva vieru;
Ruka, ktorú vlasti syn s velebou spomína,
Že vychovala voľnosť v postavy plnú mieru;
Tak Tvoju, — keď Ti zastre oči ten sen váhavý,
Nech najpozdnejší Slovák, mrúc ešte, blahoslaví!

Štefan! kamene, pod ktorými krvosvedok prvý
Zem tú nevďačnú za neba raj mení, —
Boly tie, v ktorých sa blesk mesta toho mrví,
Kde nemal zostať ani kameň na kameni:

Ježiš ten, v ktorého sväto-čistej krvi
Vrah i mučedlník jednako sú zbielení —
Dajže Ti, pred trónom nebies Pána —
Nie smrť — lež slávokruh tamtoho Štefana!

Štefan! Ty slávnejší si nad kniežatá:
Tí majú len koruny, ale Ty si koruna,
Naša koruna, — nie z mizerného zlata,
Ale z dedictva blahozvestov Soluna,
Z viery našej svätej a lásky uliata! —
Nestíchne nikdy našich poetov struna,
Hlásajúc, že Ty, ó blaho Slovenstva,
Máš odložený venec blahoslavenstva!

Hospodine, Bože v Trojici jediný!
Vieme, že dáš Mu Ty viac, lež my prosiť vieme,
Dáš radosť, pokoj, slávu aj milé pozdné šediny,
Všetko dáš, viac, viac dáš lež my rozumieme;
Jedinú len prosbu dnes, mestá i dediny,
Pred svätý trón Tvoj srdcom jedným nesieme:
Nech smilovaniu Tvojmu nemilé nenie
Naše, — žes' dal Ho nám — večné dobrorečenie!

Pieseň

ku privítaniu biskupa Moysesa v Baňskej Bystrici, 1862.

Dlhá je noc a pozde svitá
A ľud úbohý ťažko spí,
Hlava mu v ťažkých mrakoch zavitá
A duša mu o ránu sní.
Nad ním modlitba za skoré vstanie:
Svetla, svetla! nebeský Pane! —
Svitá, už svitá! vstávajú deti —
Vitaj nám, vitaj, *Slnko* osvety! —

Zima dlhá, pozde sa jarí,
Na srdci ľudu ľadný srieň
V cievočkách žitia miazgu nevarí,
Nemôž pučit slovenstva peň;
Šumia modlitby, vzdychania ranné:
Tepla, tepla! nebeský Pane!
Hreje, už hreje! — pučí svoboda!
Vitaj nám, vitaj, *Slnko* národa!!

Jánovi Franciscimu.

Tys to, — pacholiatko to ľúbe,
Krstené vlahou šumnej Rimavy?
Ktorému v svätom velikosti sľube
Usmieva sa vševládny Pán slávy? —
Tys to, bremiatko na srdci matera,
Na srdci, jehož ľúbezný zvon
V tušení, slávy proroctvom udiera? —
To on! to on! —

Tys to, chlap na piaď, prstenkovlasý,
V skoku o stávku s baranci,
S parobci hradskej pasujúci pasy,
Knihy kärovný so školskými šarvanci?
Tys to, — čo ľúbiš divočky zrakožiar
I žrebca samopašný shon,
I lopty let, i purgy rannú jár? —
To on! to on! —

Tys to, — vrstovník driečny vrstovníkov,
Ľúbených diev druh ľúbený.
Postava šľachty svätejších zvykov,
Junák sláve zasnúbený,
Nesklonný priateľ vyšších letov,
Nenávistník nízkych poklon, —
Tys to, — slavianskych šuhaj svetov? —
To on! to on! —

Tys to, poet mladý, mladosť pejúci,
Rozprávnik poviestok zdedených,
Robotník národa na svet súci,
Vodca smelý nesvedených,
Holub v pokoji, — sokol v boji, —
Jednaký, mier to, či pohon,
Orol v letu, — bralo, keď stojí! —
To on! to on! —

Tys to, — šibenec, hoden vencov neba,
Svobodný väzeň biednych otrokov,
Sudca tých, krvou čo súdili Teba,
Vraždili slávy slovenskej prorokov? —
Tys to, — čo bere kríž ťažký na seba
Pre Tatier velebný Sion,
Vediac i žiť, i mrieť, — ako treba? —
To on! to on! —

Tys to, — čo velie pod národa zástavou,
Pod zástavou biel-modro-červenou,
S velikánskou orlicou dvojhlavou,
Čate dobrej vôle verných členov,
Čistiac od sberby krokodílov
Slovenský Váh, slovenský Hron,
Slovenskou valnou, dobrou silou? —
To on! to on! —

Tys to, čo stál tak na púšťach Maďarov,
Sťa driečna lipa v Bakoni,
Pokoriac pyšnú tvár pokornou tvárou, —
V ktorom *nás* poznali oni? —
Tys to, — čo strhnúc hradby nepriateľov
Dobyť srdcia ich šiel tavon, —
Podmaniteľ ten podmaniteľov? —
To on! to on! —

Tys to, — svetlo na horách Budína,
Vedomec vedomcov slovenských,
Sôvetník jasných Habsburgovcov syna
Viehlasný, — v radách rodných i zemských! —

Tys to, — druh verný družstva Tatrína, —
Jemuž dala predsedy trón
Svāto-martinská Slovače družina? —
To on! to on! —

Tys to, — bohatier Anny svātice, —
Cárom Všerús druh uctený;
Syn z najmilejších milej Matice,
Či otec tejto slávoženy,
Ktorý otvoril šíre jej svetlice,
Ktorého ľubý, mohutný ozon
Nasypal v lono jej stotisíce? —
To on! to on! —

»Bol človek — vraj — poslaný od Boha,
Ktorému meno bolo Ján«, —
Tys to, ktorého pokojná noha
Stúpa do triumfálnych brán,
Kráča v osvetlený svoj stán, —
Tys to, — pýtam sa napokon, —
Veľký Tatier našich župan? —
To on! to on! —

No, ligocže sa, svieť, Osvietený,
Svieť na slávy slovenskej dráhu! —
Jak Ty, ľud tvoj má byť povýšený,
Vyššej, vyššej, ťah po ťahu! —
Držals v pekle, zadržíš v svetle neba
I zlata blesk, i striebra tón,
Ba v svetle tom svet lepšie pozná Teba!
To on! to on! —

Na deň sv. Tomáša 1864.

Veta ti, pejma, — v dverách Jeho ti veta,
Bo na prahu Jeho stráži tichá pokora! —
Prijme ťa dobrý ten? — no, keďže aj prijme ťa,
Začervenieš sa, sťaby pred slncom zora;
Chráň sa uraziť muža, — pejma, lichotné dieťa! —
Muž svätyne to — nie hrdoš kráľodvora:
Pred týmto chvála nazpäť chválená plesá,
Tamten pred chválou žiaľno začervenie sa! —

Nechoj tam, pejma, ty ľúbeznica sveta!
Ľúbeznica Jeho tíškodychá samota;
Rada s modlitbou duša Jeho sa stretá
A s Ním rada sa stretá bľadá sirota, —
Ty čo chceš tam? — To mne tvoja odveta:
»Sirota pieseň ja, z matky Slávy života, —
Nie k dverám Jeho, — v Božej milosti záhrenie
Za Neho, sirotu, moje dobrorečenie!« —

Požehnaná zem, ty Oravienka naša,
Neprestaň rodiť veliké, slávne deti!
Jordán-Orava krsteľnica Tomáša,
Veriacich takých Pán Boh požehnajže ti! —
Sloven tvoj z hrobu život už vynáša,
Svitá deň slávy mu, — po zrade to deň tretí, —
»Pokoj vám!« žehná u slovenských dverí
A — jedenásty každý mu neuverí! —

Tomáš tvoj, — Orava — Oravienka milá, —
Tomáš tvoj vidí plamenné jazvy národa,
Hľadí na ruku, ktorú zbojnič prebila,
Žmie vkladá v bok, nímž tiekla krv a voda.
V slovo Slavianstva viera v ňom ožila,
So slovom slovutná Slovenstva svoboda, —
Váha sklonila sa: — i skríkne Tomáš tvoj,
Oravienka naša: »hoj, rod môj a ľud môj!«

Keď jednou hrsťou čiaha v ťažké národa rany,
Tu druhou hrsťou čiaha v zlaté svoje poklady, —
V poklady poklad sám jasavý, neprebraný, —
Simeon staručký, čo predtým Tomáš mladý,
V tamtie večného žitia Hospodina stany
Pokojným, zroseným vďakom okom hľadí
A z úst mu radosti svätej hlasy hudú:
»Prepusť ma: videl som slávu Tvojho ľudu!« —

Neprepusť, Pane! — ak Ti tak svätá vôľa! —
Israel nový dnes s týmto pred Tebou kľačí;
Alebo prepusť, kam sláva Ho slávnejšia volá, —
Akže tak Tebe sa, Pane praslávy páči!
Len nech tam, — u svadby Baránkovej stola, —
Majestát Tvoj mu privetiť ráči:
»Vernes' ťažil s peniažkom Slovana,
Sluha! vojdi v radosť svojho Pána!«

—

Tomášovi Červenovi.

Na vysočinách svätých, na skale diamantovej,
Na ceder spásy všehriechu spoľahlá,
Stála nevesta Baránkova.
Zamenila šat pokorných žiaľov
Za čistý zlatohlav ligotavý,
Ovinula čeľustie svätoslávou
A znamenie múk ženichových
Vložila za milostné záhrenie:
Spočinuly ústa v modlitbe lásky.
I rozhľadela sa poľom slávy,
I zdvihla ruku žehnaním posvätenú,
Blesk vôle všemohúcej vyronil sa svetom
A zasadnul na duši vyvolenej:
  Kde sa vzala, tu sa vzala —
Družka i slúžka nevesty nebies,
Družka po srdci božom, slúžka po srdci svojom,
Zlatovlasá, sivooká, kruhotvará,
Pani Uralu, Tatier, Balkánu,
Dcéra Slávy, Slovanov mati,
Oblečená v karmažín zlatorubý,
Odetá kusom jasného neba.
Poklonila sa i dýchla pozdravením,
Oprela mäkký lakeť na paväzu slávnu,
Na štít hôr trojích a dvojeho kríža,
A oprela lúč oka ľúbeznú
Na ľúbezné ústa carice-nevesty,
I zadŕžala dych, načúvajúc veleslovu.

Rozhliadla sa milá Bohsynova,
Rozhliadla sa šírym rajským poľom
A zornicou jasnou oblietla kvetiny.
Sťaby pod dychom vetierka od Libanu,
Ukláňaly sa kališky vôneplné
Pred zrakom bezšumným družice Pána slávy,
I kývaly hlávkami dúhovými,
Klaňajúc sa a ponúkajúc sa

Nachýlila sa mati všetkých svätých, —
V ruke zorovej zabelela sa
Svätomierom zakvitlá ľalia;
Vystrela ruku dcéra Siona znovu, —
V prstoch priezračných hrala so slnkom
Páchnuca *večnosťou* nebeská nevädza;
Čiahla milostným ramenom ešte, —
V hrsti žiaril kvet-mak, kvet *ľúbosti,*
Zafarbený svätokrvou, vyliatou za život sveta.

Podňala pravica bohoľubej
Kytice div biel-modro červený,
Dáva trojkvet matke slávodetí
A svätozonom zablahovetí:
Tomášovi,
Môjmu sluhovi, tvojmu synovi,
Miláčkovi oboch,
S poľúbením svätým, —
Kvet večného pokoja,
I kvet bezsmrtia,
I kvet lásky božej,
Mladého mája dobou
Vpleť do šedín posvätených.

I stalo sa! —

Zaškúlilo nešľachetné oko samoľubých:
Hory slovanské ozvaly sa radosťou svätou.

Tomášovi Červenovi.

Na deň sv. Tomáša apoštola 1869.

Žiješ, Tomášu? — žiješ, Bohu chvála,
Stojíš, sťa *jabloň* v plnom bielom kvete,
Sťa jabloň, keď ju hustá noc obstála
A keď v severno-žiarovej — osvete,
Pri diaľnom, hnevno duniacom hrmení
Blýskavica kvet jej na zlato mení.

Hej, — žiješ, kvitneš, Tomášu jediný!
Hoj, keď vrstovné pne víchre zlomily,
V Turci — rozkošnej *lipy* rozvaliny,
V Kríži — ľahol *smrek* drahý, roztomilý,
Keď sto suchárov pŕzni nivu našu —
Sám žiješ, rodíš — jediný Tomášu!

Čo vie žiť v Tebe, dedku? — nám vymiera
Všetko: sám-li vieš proti smrti lieku?
Celý sa národ o Teba — opiera,
Ľud celý visí na jednom človeku:
Čo vie v Tebe žiť! — Veliká úloha
Veliku silu dá a pomoc z Boha!

Nuž, ži! až Tvojím zvážneme my vekom,
Až decká naše dozrejú v šediny,
Až Slovák svojským stane sa človekom,
Ži pre siroty, Tomášu jediný!

Hej, ži — aspoň kým rod slovenských ľudí
K žitiu sa z tohto zabitia prebudí!

Daj nám dar, ňanko! — dar vianočný deťom,
Skvostný daj dar ten: ži na veky s nami!
A zvoniť bude celým slavian-svetom
Žalm betlehemský sväto-svetom známy:
»Sláva na nebi Bohu, kol do kola
Na zemi pokoj, ľuďom dobrá vôľa!«

———

Jánu Seberínimu.

(Z Hally nad Sálou 1844).

Už chválospevy Sitna prestaly,
Slávnosti zvädly okrasy:
Len vlajú ešte od brehov Sály
Slávnemu slávy ohlasy:
Len vlajú ešte z krajov cudziny
Poslovia vernej pochvaly,
Aby sa znovu slávne hodiny
Slávnemu k poctám ozvaly.

Doby tie zhasly — zhasly? — mámenie!
Čo má svet ducha s dňom, rokom?
Večnosť je verných duší znamenie,
Čas je spomienky otrokom.
Ctnosť premien zemských už neuznáva,
Na zemi ona je v nebi,
Prutom čarovným okúzli sláva
Stoletia svojej veleby.

Čo slávia hlasy sitnianskych sborov?
Či tône časov zapadlých? —
Tie spevy vďačných kresťanských chórov
Sú sláva zásluh nezvädlých:
Otče dôstojný! tá časť stoletia —
Žiaľ! — život Tvoj nám nezdĺži —
Sláva tých dejov, čo z nej sa svieťa,
Tri toľko časov zaslúži.

Keby každý rok z rokov tých slávnych
Vzal hlas, vzal tvárnosť anjela,
A každý anjel v zvukoch zábavných
Tvoje by opieval diela:
Hoj! sťa Amfion, hýbal by skaly
Chór tento hlasmi blahými,
Harmonie tie svet by rozžaly
Tisícmi ctnosťmi mladými!

Keby každá ctnosť z ctností tých svätých
Diamantom jasným ostala,
Tiene by zmizly v bleskoch tých zlatých,
Zem večný deň by dostala:
Jak ohne tvoje, sveta obloha,
Hviezdy by tieto zárily,
Rozdiel by zeme a výšin Boha
V ligote svojom zmarily.

Či srdce v deň ten mi nehorelo,
Keď sláva Teba slávila?
Dôstojný! jak by bolo vedelo,
Čo tá nedeľa svätila: —
Ba, odpusť, odpusť, že v tomto hlase
Nízkosť je moja spomnetá —
V deň ten premilý a o tom čase
Svitol mi prvý deň sveta.

Dvadsaťpäť svedkov, Otče láskavý,
V deň ten sa Tebe klaňali,
Aby všesvetu, žes' otec pravý
Sirôt, vdov, núdznych — vyznali:
Iskry vďačnosti v zrakoch sperlených
Boly Tvej odblesk milosti,
Hlasy duší Tvým slovom tešených
Tvojej ohlasy ľúbosti.

Muž osvietenia! Olymp Hellady
Z bájov Ťa starých velebí,
Že si chrám pekný k poctám Pallady
Pod Rajom zdvihol; — na nebi

Svitly v prostred hviezd lesklé rubiny,
Tvojej to slávy písmeny,
A v tých písmenách je *Seberíni*
Vekmi večnými zvečnený.

Otče velebný! Keď súdna trúba
V ten veľký deň svety sroní,
A hlas ohromný nebies Cheruba
Na zmrtvýchvstanie zazvoní:
Duch blahoslávny! jaká to sláva
Ožiari Tvoju jasnotu,
Že zbožný duch Tvoj tisícom dáva
Svobodu, s Bohom jednotu!

Zjavte sa, tiene otcov slavianskych,
Padlých sebectvom Germana,
Leťte tam k hájom krajov tatránskych
A slávte slávne Slaviana!
Búre sa nebom slovenským valia?
Národ má v Ňom stroj Franklina;
Slzy nátiskov Váh a Hron kalia?
On prosí zaň Hospodina. —

Nač je zaklínať tiene zapadlé?
Čo je slávnemu s mrtvými?
Živý svet slávi ctnosti nezvädlé,
Česť jeho medzi živými;
A česť tú kresliť ťahmi bľadými
Hriech je snáď a nie pochvala:
Ctnosť sa len mračí chválami mdlými,
Ona blesk vlastný dostala.

Ale kto zbráni bytnosti živej
Sdeliť sa svetu v úkaze?
Kto zbráni duši vďačnej, horlivej
Přs úzkych preboriť hrádze? —
Ťažko by túžbam, smutno by citom
Bolo lkať v srdca žalári,
Keď by neznely zvučným varitom,
Neznely z úprimnej tvári.

Nesú sa duše anjelským letom
V myšlienkach voľných nad svety,
Letia časnosťou a krehkým svetom,
Tu, tam si prídu v ústrety:
Tu láska lásku v náručie príme,
Tam česť cti dáva poklony,
Tam sláva tichú nízkosť objíme,
Tu vďačnosť slzu vyroní.

Maríne Hodžovie.

(Do album).

Čo chceš, ľúbezná? čo na prvej strane
Čítať želáš ty svojej bielo-knihy? —
Ty čítať želáš, viem, čo v kvetistej bráne
Úsvitu žitia radi čujú ľúbezné stihy:
No, káž slávičiu lahoď zanôtiť vrane
A pozdnej dobe vráť junače okamihy! —

»Marína?« — ej, hej! slovo to divno šumí
A prešumieva krížom krahnúcu spevca hruď,
Ohrieva, kriesi už odšumelé dumy
A sloní špatnou pravdou rozkošný dakedajší blud,
Darmo: zajaly dušu samozvano rozumy
A ľubej devy trón prejal slaviansky ľud.

V dôstojné siene slavianskej slávy
Pôjdeš Ty milým prahom ľúbosti vrát?
Hej, keď obstanú chlapov pekelných búr ohavy,
Pri nás vaše vďaky budú sa ligotať:
Ty rozumieš, čo vo mne Ti vraví
Tvoj otec a Tvoj druh, Tvoj poet a Tvoj brat. —

Kniha biela, čistá — je duša slávodevy,
Čiara, či špľaha v nej sa nečerneje,
Ľúbosť otlačí tam posvätných družstiev spevy:
A kniha biela, čistá — sú naše slovenské nádeje,
Do ktorej, — metiac odkliatych hriechov plevy —
Píše Spasiteľ Boh pre večnosť slávne deje.

Oj, ťažko vlečie, motá sa stichy mojej niť,
Jak ťažko snuje sa obrovská Slavian opona:
Ale tlčie mi duša, jak môže len biť
Srdce v deň veliký o bok vzkriesenia zvona,
Želajúc veštectvom dumným preporodiť
Slávodiev krásnu pleť v Slávomať Váho-Hrona.

Zdriemaly boly už chvíľa struny Tvojho poeta,
Kto vie, čo v driemote varito moje snilo:
Tys' dýchla v pásmo strún, dievčina ružo-letá,
Mladistvé zvonenie po nich sa rozlunilo: —
Blahoslavstvuj! a nezabudni, keď čierna stane veta,
Že spevca Tvojho zjavenie pod mohylou sa skrylo.

Kolo pohronských gratulantov.*)

Andrej I.

V kalendári stojí »Pavla obrátenie,«
V našom srdci to, čo v kalendári nenie;
To je: láska tadol za Pešť obrátená,
Kde to, čo nám vzala diaľka zatratená. —
Apko náš! — jedon rok zas sa nám obrátil!!
Ale apko »Pavel« s očí sa nám ztratil.
Domáca rodinka k Nemu sa obráti,
Keď sa menom Jeho tento deň pozláti;
Lež i pod Urpínom, radvaňským Sionom,
Sadnú na plť prania naše dolu Hronom:
»Apko! — nech Boh všetko zlé v dobré obráti,
Na strieborná hlavu nech prijde vek zlatý!
Navráť Vám Boh to, čo milého ste ztratil,
Nám nech Vás navráti pán sused »Navrátil«.
Až pokiaľ pán súsed dlh ten nezaplatí,
Nemou kvietanciou nech sluje »Navráti«.

Tonka.

Dcéra Vášho srdca, mati Vašich vnukov,
Bozkáva dnes otca i s otcovskou rukou,
Ona k bozkom sestier dvoch pridáva svoje,
Lebo dobré má byť len to — čo je troje.
A s tým bozkom trojím, čo prichádza, to je:
Tá trojica »zdravia, lásky a pokoje!«

*) Takto gratuluje A. Sládkovič svojmu tesťovi Pavlovi Sekovičovi.

Jestliže Vám milý Boh dať chce len dvoje,
To je: »s srdcom Vašim verné srdce moje«.
Jestli z vôle Božej len jedno obstojí —
Boh nech troje, dvoje v nebi v »jedno« spojí.

Olga.

Pavel do Damašku keď niekdy putoval,
Drahý Spasiteľ mu spasenie daroval.
Dobrý ten Kristus Pán, čo miloval deti,
Teší sa dnes z mojich detinských obetí.
On vyslyši moje modlitebné hlasy,
Volajúce k Nemu: »Živ nám po vše časy
Starého otca! a daj na jeho hlavu
Pavlovu korunu a večitú slávu!!«

Cyrill.

Dávny praded Cyrill Pavla tak miloval,
Že rád jeho slovo pohanom zvestoval.
I ja s radosťou dnes zvestujem to slovo
»Pavel«, drahé meno starého otcovo
Sekovičovské vám zvestujem to, vnuki!
Poďte so mnou ľúbať drahé jeho ruky,
Na stranu dnes každá školská grammatika,
Škripta, šlabikáre i aritmetika.
Dnes iná lekcia, jest i iná škola,
Tuto, — postavte sa ko mne dookola.
Budeme študovať, čo jakými slovy
Dobrý vnuk vinšuje starému otcovi.
Neviete? — ja viem, lež dostaneš ho prutem
Každý, kto nekričíš: »gratulor salutem«.

Elena.

Kričte, chlapci, kričte svoju latinčinu,
Že vás od Dánoša počuť na Mičinu!
Ale ja dievčina, ja zaspievam sebe
Pieseň, čo zaletí k anjelom do nebe.
Skrz anjelov ozvem sa k otcovi tomu,
Čo je starý otec sveta toho domu:

»Padá biely sniažok,
Hustý sniažok padá;
Zapadla mi moja
Kvetová záhrada.
Hej, zapadla, kdeže
Vezme dobré dieťa
Na starého otca
Slávu pekné kvieťa?

Padá biely sniažok,
Z neba dolu padá;
Zkade on dol, ta ja
Hore by som rada
Rieknuť: daj, Bože, keď
Sňahom kryješ svety,
Na starého otca
Hlavu neba kvety!«

Miloš.

Hm, vraveť už len viem, ale kunšt je písať!
Musí sa mi ten stôl pod tou rukou knísať,
Či mi jakýsi zlý ruku postrkuje,
Plané pero len tak sem-tam zafrkuje.
Ale musí čo to, — jaké háky-báky!
Veď sú litery len biedne citov znaky.
Môj vinš na to večné slovo appelluje:
»Litera zabíja a duch oživuje!«
Kebych mohol, písal bych literou zlatou:
»Miloš je vždy verný vnuk starého tatov«.
Ale chudák Miloš nemá kúštek zlata,
Nuž čiara len tintou: »Živio starý Tata!«

Andrej II.

Ani sedeť, chodiť a stáť veľmi málo,
Písať, vraveť neviem, čo by dačo stálo.
Ale viem zasmiať sa, a čo viacej chcete?
Pri láske, radosti i vy sa smejete.
Hej, keby to na tom zostalo papieri,
Keď sa malý Andrej na Pavla uškerí,

To by starý otec nedal za litery, —
Lebo nevinnosti len každý uverí.
Ale, keď sa o tom nedá ani snívať,
Otecko, ty veľké napíš za mňa »vivat!«
A ja milý malý, sprostý jako čížik,
Neznám písať, činím vlastnou rukou krížik.

Na Tereziu.

Žartík k meninám svojej sestre r. 1863.

Roku Pána osmistého,
Po dvakráť tridsiatich ešte i tretieho,
Keď v oktobri pätnásť dní už preletelo,
Meno Terezie svätej sa zaskvelo, —
Vo fare radvaňskej celá família
Z celej duše kričí: »vivat Terezia!«
A každý úd potom, jako sa menuje,
Na milú tú slávnosť svoje zavinšuje:

Otec a kňaz Andrej s modlitbou začína
A velebí za to Otca Hospodina,
Že dosiaľ zdržoval drahú sestru jeho, —
Pritom prosí tohož Otca nebeského,
Aby ju požehnal v pokoji a chlebe
A dal jej na zemi i po smrti nebe!

Za otcom prichodí Antonia mati,
Praje švegerinej nie daktorý zlatý,
Ale za príkladom slovenskej Matice
V kremnických dukátoch zlatých stotisíce.
Oľga? tá prehorko na Mičinej plače,
Kde musí hotoviť k hostine koláče:
Ale cez Hlbokú zneje hlas dolinu,
Že vinšuje tetke večitú hostinu.

Ja, Cyrill, v cyrillo-metodejskom roku,
Žiadam tetke našej slávu tak vysokú,
Aby ju Slováci tiež tak radi mali
A po tisíc rokoch ešte spomínali.

V gréckej zemi bola jedna krásna žena,
Volali ju tiež tak, jako mňa, Elena.
Spravím Vám na meno dač, keď budem väčšia,
Na tento čas ale ruky mi nestačia.
Vinš môj — venček tento znamená zelený,
Daj Vám Pán Boh čerstvosť, jak mladosť Eleny.

A ja, Miloš, chcem byť milej tetke — milý,
Chcem Vás tiež milovať do ostatnej chvíli,
K milému za to sa modlím Hospodinu,
Aby Vám dal milú nejednu hodinu.
A to vravím všetkým: len ten milý mi je,
Kto so mnou vykríkne: nech nám tetka žije!

A ja, malý Andrej, k iným sa postavím,
Trebárs vždy len: čo mi nesieš, tetka? — vravím;
Ja si už len, pravda, vinšujem sám sebe,
Aby mi to dožiť dalo dobré nebe,
Že by som Ti všetky jablká a rožky,
Keď narastiem veľký, navrátil potrošky.

Hopte na bok, deti! Budem pekne prosiť! —
Ja som veľký Martin, čo ma musia nosiť.
Najmladší brat ešte vás to učiť musí?
Tetke zavinšujte sto martinských husí!
A to, aby sa vždy len tak dobre mala,
Jako čoby so mnou sladkú mamu ssala!

Duchu Puškinovmu.

Spevec severa, brat duše mojej,
Genij nadchnutej mladosti!
Smutno mi duši, oj, boľastno jej,
Že v mohyle tvoje kosti!

Puškin! ľúbim ja tvoje stvorenie,
Ľúbim Čerkesku vľúbenú,
Na klebetníkov tvoje horlenie,
Aj Poltavu pobúrenú,
Aj Onegina, švárneho druha,
Hráča s vlnami stràstných dňov;
Ľúbim obrazy tvojich snov
Ligotavých ako dúha. —

Puškin! nač ťa smrť mladým vytrhla?
Načo mne ťa, druh, vyrvala? —
Sudba! čos' ľud môj v žiale uvrhla?
Čos' kraj jeho rozplakala?!

Zosnulému Stefanu Laidovi.

(1846).

Počuješ ty mňa, počuješ, druh môj,
  Počuješ, druh môj srdečný?
Vidíš ty ten môj žiaľny nepokoj,
  Že ja časný som, ty večný? —
Nečuješ vzdych môj — uši spráchnely,
Nevidíš slzy — oči vytlely,
  Tys' tam! — kde, kde? — oj, neviem ja!
Veď si sa vymkol z náruč priateľa,
Jako by len tá hviezda sletela
  Na zem s božieho sklepenia!

Ale či, druh môj, ešte pamätáš
  Na tú svoju dušu vo mne?
Však ver' ty ko mne zakaždým lietaš,
  Keď si duch môj teba spomnie?
Však ty smrteľných druhov nehaníš?
Však sa priateľstva nášho nestraníš?
  Však ľúbiš ešte otčinu? —
Tichúčko, ticho. — Pokoj hrobový
Previeva smutný lístok lipový
  Ponad kostí jeho hlinu. —

Pokoj! — on pokoj? — on, mladý Cherub!
  Mladosť — pokoj! — nie, nemôž' byť:
Mladosť má rada huk víťazných trúb,
  Pokoj chce to, čo tu má zhniť!
Tie krásy sveta — a on pokojný!
Otčina biedna — a on bez vojny!

Blaženým byť — a mať pokoj! —
No, druh môj, či sľub tvoj bol sľub časný?
Mohol bys' bez nás šťastných byť šťastný?
Však nie, večne verný druh môj?!

Ale kde si ty? — v hrobe? — mŕtvo tam;
Nad hviezdami? — tam tajno je;
Nikde: nuž čo sa tým svetom motám?
Zahyň naraz, srdce moje! —
Nie, nie! ty nebom naším veslueš,
Ty túžby našej družiny čuješ,
Tys' ešte ten mladý šuhaj!
Tvoje nebo je tá naša sláva,
Súženie naše tvojím zostáva
A družina naša tvoj raj!

Ty si ssal naše mladistvé city,
My sme v túžbach tvojich žili;
Nemôžeš nám byť z duše vyrytý,
Nemôžeš, druh večne milý! —
Ale nemožno ruky ti stisnúť,
Nemožno od úst mladých zavisnúť,
Nie brať, dávať pozdravenie;
Nemožno v tvojej vídať sa tvári,
Nie shovor s tebou vyvádzať jarý:
My ľudia sme, tys' človek nie!

Na mohyle
Stefana Záhorského.

28. febr. 1863.

Prizrelo sa mladé slnko na *háj* nezelený,
Prizrelo sa na halúzky, na ich srieň studený;
Poľúbilo jarné slnko kryštálové prútky,
Na suchý list chladnej zeme kvapkaly zármutky: —
Hej, čo ty slziš, hájiku? — Háj mi len hovorí:
Za hory! za hory! —

Kukulienka vábiť ide a ľady sa taja,
Už sa púčky prebúdzajú po vrcholcoch hája,
Hora, horička, ty chystáš sukienku zelenú: —
Ach, zle je, zle! vrah sekeru nesie naostrenú
A zašiel ti *hájnik* mladý, čo s vrahmi sa bori —
Za hory! za hory! —

Na Slovensku zora svitá a nám slnko padá,
Po národe Aurorina, tu Hespera vláda:
Ach, ťažko mriet, keď svet i rod k životu sa budí,
Ťažko zúfať, keď ufaním kvitne družstvo ľudí:
Žiaľ! jasavá hviezda naša strelletmo sa mori
Za hory! za hory!

Stával kňaz na horách svätých: Ararat výšina,
Oreb i Sinay a Sion s baštou Hospodina,
Aj zelená Olív hora, aj pustá Golgata
Vitavaly kríža sluhu, znaly kríža brata:
Ale zašiel, zaronil sa už, priateľ pokory —
Za hory! za hory!

Stával brat na horach našich: sňažné naše Hole,
Tatry, Krkonoše, Ural, Balkána vrchole
K nebies výškam nosievaly dušu rodoľubú,
Kochávaly oko, srdce doľou boho-sľubu:
Zašlo srdce, oko zašlo v božích vekov dvory. —
Za hory! za hory!

Hľadá srdce, oko hľadá, — lež darmo ho hľadá, —
Slnko naše zašlo tam, kde slnko nezapadá,
S tejto strany tých vekohôr druha nášho nenie,
Preto srdce, oko naše ta za ním sa ženie,
Kde Bohosyn vekodobu nových svetov tvorí, —
Za hory! za hory!

Pukla jedna struna biedna zas na mojom stroji,
Ostatný jej šum sa žiaľno dušou mojou rojí,
V nemú sa mení modlitbu chválo-spevu znenie; —
Štefane, tams'! — viera je to, nie temné tušenie:
Za Tebou! za Tebou k sláve! — my ešte tu chorí! —
Za hory! za hory!

Na smrť

pani Žofie Kellnerky-Hlaváčovskej.

(† v Liptovskom Sv. Mikuláši 13. jula 1862).

Rozpusťte čierne vlasy, dcérky mojich Karpatov,
A zachoďte sa v prehorkom plači!
Synia hôr tých mojich, zavolajte bratov,
Žalujte nebu, čo hrdlo dostačí,
Vybehnúc na hôr tých najvyššie temä:
Že mal mater Hron a Váh — už jej nemá!

Oblečte matku Slávu, dcérky mojich Karpatov,
Oblečteže ju v čierne, jako noc rúcho,
Nech zaboľastí boľasťou svätou,
Až prenikne žiaľ večnej milosti ucho:
Že v hrob kypiaci slzma sa zaviera
Jedna z najbližších útrobe jej dcéra!

Čo najdrahšieho na zemi biednej mala,
Svoje detence, i synov, i dcéry,
Dušu blahorodú rodo blahu dala,
Všetko — až na dno slávo-ľubstva miery:
A za to, že smrti už nič nenechala,
Smrť nám ju, ju nám lakomá smrť vzala. —

No, keď už nohy žiaľ nám podlamuje
Tak, že k jame za ňou kloníme sa;
Keď za ňou vzlietnuť dušu kosť hamuje,
Načože v tomto svete oprieme sa? —
Na to, na čo sa len láska opiera,
A to je modlitba, to je svätá viera!

Ona teraz už Hron i Váh láskou spojila:
Tomu tam kolísku, tomuto hrob dala,
Jednak za oboje i umrela i žila,
Tomu i tomuto deti vychovala:
A teraz, keď tu sžala postať svoju,
Tam k večnému sa sklonila pokoju.

Srdce ju tiahlo k liptovskej milej besede,
Ustískala svojeť, »s Bohom« dala Hronu,
Kľukatá ju cesta strmým Šturcom vedie,
Ponad Ružobrehy k Slovenstva Sionu:
Ale Boh čakal ju s besedou veselou,
Pristrojených chórom blažených anjelov.

Pre tak dobrú dušu pomník kdeže postaviť?
Vo všetkých srdciach šíreho nášho Okolia!
A stánok duše tej, prach drahý osláviť
Mohylu jakú Slováci vďační vyvolia? —
Boh volil; — Hoľa ho nízka nespokojí,
Nebonosný Kriváň nad jej kosťmi stojí!

A tryzno-žalm jej ktorý poet složí? —
Duch prosí za ňu nevýslovným lkaním:
Smrť jej skry v smrti svojej, Synu Boží,
A prijmi dušu obmytú pokáním, —
Prijm' ju! — Amen, hej prijal si už — pravý,
Trojjediný, v lono svojej blahoslávy!

Dohovor pri náhrobku

Karla Kuzmányho.

(† 14. augusta 1866).

Pristroj sa v žúžoľ, piesni;
Nemáš byť šumnou, švárnou;
Pieseňko! odhoď cengáčiky,
Štrkalky a klepotanie,
Shovorčivé tie ozveny veršov;
Buď tichou, piesni, tichou sťa hroby,
Tichou sťa vlajúce sa steblá na mohyle;
Ťukaj len tíško, sťa bitie srdca,
Srdca smutného, chorého, na skone,
Sťa vzdychy umierajúceho. —
Nedbaj na úhľadnú mieru,
Na súmerný krok rušajúcich plukov
A či tančiacich detí sveta;
Kuľhaj, ako cez brody sĺz stúpavajú
Osiralí, za rakvou neúprosnou,
Leť, ako lieta holub podstrelený,
Nerovným veslom perute,
Jako večnosť — kde hodín niet — chodí:
Tak! — Svet, vrav si, čo chceš,
Ty kochaj sa s blahoslaveným tým,
Ktorého už na svete niet.

Kríž drevený, polohnilý, nakrívený:
Dobre, — taký kríž pristane hrobom;

Tam, kameň pri hlave mohyly,
Taký, jako ukotúľala
Dávna ho povodeň:
Zbaví, — to cieľ, to termín, ku ktorému
Putuje každé telo; to medza je,
Ktorú prekročiť nevoľno nikomu; —
Čo tu, — v stredisku sprepadaných kopcov?
Viežka mizerná; — tu vraj, bytuje *On* —
Kto? — nuž ten dôstojník, velikán, —
Veď viete, — Ivan veliký, zvon slávy
Pre šľachetných, tých, kto za pravdu horia, —
Ivan veliký, ktorý padnuv
Zo zlatých vysočín Kremľa
Zaryl sa hlboko v zemi, —
Kňaz ten Hrona, Váhu a Dunaja;
Arcipastier rozblúdených,
Roztrhaných, rozplašených
Stád Kristových —
Smelý, udatný, neohrožený;
Otec Slovače opustenej
Verný, prísny; —
Obor umom i telom,
Zronený ševládnou pästou smrti,
Keď nenazdal sa On,
A nenazdali my. —
Veď znali ste ho, — veď znáte ho,
Veď znať ho budú deti vaše,
Budú ho znať, ak znať ho hodné budú. —
Zaklopem mu na okienko,
Okienka tu ale nemáš;
Zatlčiem na dvierka viežke,
Dveriec viežka ale nemá,
Nahé, slepé štyri steny:
Priložím ústa vriace
Na vápno studené,
Na kremenistú žabicu:
»Spíš, otčíčku, či — čuješ?«

Zobuď sa, ozvi sa!
Čuj, tábor mládeže zvoní ti piesňou k sláve,

Hľaď, klaňajú sa ti šedivci národa! --
Podbaj, — volajú, hľadajú ťa osiralí,
Zbabelí, videť tvár tvoju smelú,
Leniví, poznať činnú ruku tvoju,
Vetroplaši vôľou tvojou utúžiť sa chcejú!«

Ticho, nemo.

»Rata, vystúp! bijú tvoj ľud,
Poď von, — bráň dom, ktorý pohanili!
Vstávaj! kradnú ti deti,
Treskúca zima je a noc chumelice,
Oviň ich širicou pastierskej moci,
Ohrej ich dychom otcovskej lásky!«

Pusto, hlucho.

»Ej, — vyzriže len — na chvíľočku len —
Hľa, už kohútky spievajú k ránu roda,
Už škrvánky zvestujú Tatrám jaro;
Hľaďže, čeliadka tvoja neželiari už,
Šable si brúsi mlaď tebou odkolísaná.
Hej, hoj! hore a rozraduj sa!
Stras so seba zhnilé, zlovonné tkanivo,
V pancier jasavý hoď sa, — chyť zástavu
A jak vodievals', hej, tak veď zase
Voje naše na hrad slávy!«

Nedbá, nečuje.

Konečne, miláčku harfy, —
Ukáž sa, počujže,
Ľúby tvoj Sládkovič, veštec, —
Ktorého tak rád slúchaval si —
Nese ti pieseňku peknú,
Pieseň pozdravu od Hrona,
Od brehov jeho sviežo-jalšových,
O Hrone pieseň,
Na ktorého ňadrach
Prvé sny snily sa ti! —
Počuj pieseňku o veľnoci
Vzkriesenia Slavianstva! —«

Márne volanie.

Ach!

Už zmrzlo ucho mi
Pritisnuté o skalu studenú.
Nadarmo, nadarmo!
Už zachripnul mi hrtan
Volajúc, kričiac, bedujúc —
Nadarmo.
Tu jeho niet, — tu nikoho niet,
Najviac, ak hrsť prachu,
Niekoľko suchých hnátov,
So pár uhnitých strapov,
Odmetky ničomné z človeka,
Jaké každý žobrák tu nechává:
Zem, zem, zem! —

Eh!

Nebo! nebo krásne, nebo!
Súhvezdie nesmierne,
Slávo Hospodinova! —
Tamhľa kosy, —
Tie bere do hrsti smrť,
Keď skáša ľalie Šalamúnske
Na horách života —
A vešia ich tam vysoko zase,
Aby ligotaly sa večným ligotom,
Ligotom smutným k výstrahe:
Kosou takou zronen *Karol.* —

A tamto voz, —
Zlatoskvúce kolesá i oje:
To ten, na ktorom viezol sa
Letom blesku — v tamtú osudnú noc —
Na Sion večnej slávy
Onen slovenský Apoll.

Povedz mi, hviezdo jasavá, —
Ty, — čo prechádzaš sa tam od póla k pólu —

Usmievavá, privetivá
Zorničko nebeská! —
Povedz mi, nevidelas' tam
Leteť anjela cheruba
Od Turca maľovaného
Rozsiahlymi stepami oblakov
K oným stanom Otca svetiel,
Tróniaceho v svete neprístupnom? —
Či videla?
Ty vidíš, že som samé, číre oko,
Sama zornica, nezažmúrená nikdy,
Nikdy nezdremnúca.
A keď bych bola — čo nie — i zdriemnula,
Bol by zbudil ma boľastný výkrik
Poraneného celého národa,
Výkrik boľastný národa,
Keď videl »s Bohom« kývať rukou
Toho, ktorého a ktorý ho tak rád videl
A s ktorým sa viacej neuvidí. —
Videla! ulietal cestou svojou,
Tamhľa tou mliečnou cestou,
V sprievode cheruba viery,
Tam v oné — i jasnému môjmu
Zraku nedostižné vysočiny
Svetla, slávy. —
Nevieš nič, hviezdo! —
Jedno chcem vedieť; to jedno ty nevieš:
Žije-li, žije? — počuješ! či žije?! —
Vravia, že umrel; — bedaže, prebeda!
Boh živý, živých Boh nemá nad život
Vyššieho daru, lepšej odplaty:
Žije *Kuzmány!* — svet blúzni, že umrel,
Vieš-li ty, hviezdo, že žije?!« —
Život-otázka preťažká.
Závrat uchytil hviezdu nevinnú,
Skrútla sa jej hlava zlatovlasá,
Na zlomkrky, po stužke ohnivej
Streloletmo padla poza obzor. —

Kristebože!

Zem mlčí a nebo nevie:
Ty tam na pravici Otcovej
Sediaci v rovnej s ním úcte a moci, —
Ty všetko vieš, ty máš slovo života,
Ty si slovo, — preto je Slovan Slovanom —
Tys cesta, pravda, vzkriesenie, život:
Tu Betania, tam hrob Lazarov, —
Plač Márie, to kvilba Slavianstva,
Žiaľ Marty, to nárek ostatných národov —
Zaplakals' — ajhľa, jak si ho miloval —
Poď sem, — ty, čos' umrel za nás —
Vylom temnicu mohyly,
Rieknuc všemohúce reči:
Lazare, poď von!« —
Já blázon! chabý, prchký, nedočkavý!
Tak-li je ťažko poshoveť len chvíľku!
Uletuje čas, letom orličím —
Máličko len — a sám za ním sa vychytím
A uvidím ho, — uvidím čo verím. —
Čo hroby, hviezdy! — keď prijde hodinka,
Zavolá ma Pán a privedie k nemu,
K sluhovi svojmu dobrému; —
Ukáže mi ho medzi zvolenými
V novom tele, v spolku otcov drahých,
V zástupoch blahoslavených
V nesmiernom chráme
Večne živých,
Večne veselých! —

»Viem, že vykupiteľ môj živ je,
A že v deň najposlednejší
Nad prachom sa postaví
A — bárs i kožu moju a telo
Červie rozvŕtalo —
Vždy v tele svojom uzriem Boha;
Ja si ho uvidím
A oči moje spatria ho!

- - -

Nad mohylou

Janka Capkovou.

(† 18. augusta 1867).

Mládenci sniví, spevavé naše devy!
Tajnošumné, čierne Državia hory!
Oči, v ktorých vídavali sa ste vy,
Žiadna na svete ľúbosť neotvorí, —
A mladistvých úst živé a čujné spevy,
Zlato, ni prosba neoživotvorí:
Mladý pevec váš v otčinách novej krásy —
A, čo čujete, blahoslavia ohlasy.

Bárs hádžete sa na mohylu studenú,
Nemožno vám zhriať ju náručím vrelým,
Cičkom na hrob slza s slzou sa ženú
A niet zotaviť pažiťku nad zvečnelým,
A darmo vám trápiť Znievhradu ozvenu
Volajúc za ním hrdlom celým,
A darmo lámať vzdychaniami nebesá: —
Druh váš, mladík-pevec za svet vám neozve sa!

Mladosť! snenie; život! to nič, len snenie;
Smrť! snenie tiež; — hoj, Bože, Bože môj! —
Ba, snenie len, nič viac nenie básnenie, —
Od červia hmoty svätý pokoj
A —, že nikde spočinku nenie —
Cheruba nebies neskonalý boj:
A — kde hniloby mieru, kde biedy boja niet,
To mlaď, to život, milý hrob i poet!

Zem vraj že vlasť. že krajna, že otčina!
Čo to? pôda, čo chlieb a zlato dáva? —
Nie, posvätný to prach a posvätná hlina,
Čo z otcov nám, čo z bratov pozostáva;
A nebo, — hviezdna, modrá tá okrúhlina —
Svetlo, teplo odtiaľ a odtiaľ poprcháva? —
Nie, — to vlasť nám, to krajna, náš to dom
A v dome tom — praotec s národom!

Junač slovenská! spí, sní tvoj pevec mladý,
Sníva o materi, po krvi i po sláve;
Snom kvitnú divné dejín záhrady,
Ovocie sľubujúc medové a voňavé:
Snívaj, junač! potomstvo sa nahľadí,
Že, čo tušením zdalo sa mladej hlave,
To veštba v bráne stojacích rokov,
To zrak za veky vidiacich prorokov!

Veď, prijde doba slávneho prebudenia,
Trúba vzkriesenia zahrmí ponad lože,
Roztrhnú sa hmly svätoblahého snenia
A nádeje naše — hoj, čím skôr daj to, Bože!
Veštby a sny v život, v pravdu sa zmenia! —
Vy v šedinách, v mohylách už – byť môže —
V uveličení veriacich veselom
Slovo Slovenstva slávnym stane sa telom!

Nad mrtvolou
Ľudovíta Kubániho.

(† 29. novembra 1869).

Duša mi žlčou horkne rozhnevaná,
Kubáňu — jakže by sa nesrdila,
Keď v hre satanskej počala sa rana,
Čo Ťa, nič po nič, do hrobu hodila!?

Hynie mi žiaľom duša uplakaná,
Kubáňu — jakže by i nežialila,
Keď, nedočkajúc rodu svojho rána,
Do jamy túžba Tvoja sa svalila.

Triasla sa bôľom harfa Dávidova
Nad Abnerovým hrobom, tam v Hebrone;
Taklis' mal umrieť — bez rozluky slova,
Spevče, ľúbený na Váhu i Hrone?!

Taklis' umrieť mal? — Ach, krv tá, čo mala
Skrápať, v besnej tej dobe, pole slávy,
Darmo, ničomno, hriešno sa vyliala
Na márnom prahu nešťastnej zábavy!

No, tíchne mierom duša posvätená,
Bratu, keď verím, že krv Bohosyna
I v jeho verných zostáva uctená,
I v tých, ktorých zlá zatratila vina!

Tíchne mi duša, — bo viem, že výboru:
Či tak a či tak nám dokonať, nenie,
Život je skutkov vek a rozhovoru,
Smrť, v súdoch Božích skryté okamženie.

Tíchne mi duša, — keď takhľa živú byť
A keď umierať takto vidím Teba:
Učíš Slovákov svojich to: jako žiť
Treba a — jako umierať netreba.

Doktrína, — vraví svet, — moralisovanie!
Čo chcete? — pevca smrť užiť Kubáňa?
Nuž, hriešni ľudia, čiňteže pokánie,
Kým nenadály mor i vás nesráňa!

Raz poľoval som, — v húšti vtáča pelo,
Mňa vtáča to mať túžba omámila;
Praskla puška — hej, slávikovo telo
Ku nohám hriešnym rana mi hodila:

Hladkú uľúbal som hlávku spevcovu;
Divná, v človeku pretvorená, zem je!
Shodiac so seba to, čo ľudským zovú,
Poet viehlasným je len keď — onemie.

———

Duma pohrobná.

„I pochovali Štefana mužia nábožní
a plakali veľmi nad ním.“
Sk. Ap. VIII, 2.

Zaplakal nad hrobom
Alexander Veľký Achillovým,
Že niet Homéra pre jeho slávu: —
Ja, poet, cedím, hoj! kviľbu boľavú,
Že prebiedny nevyslovím
Dôstojným spôsobom:
Čo daly i vzaly predivné nebesá,
Keď daly nám i vzaly veľkého Moysesa.

Kričal som, blázon, ku devám šedivým,
Tým helikonským, hluchým ani skala,
By ktorá prstom strunami blúdivým
Svätoslávnych letov požehnala;
Volal som k dedom poetov, čo skaly
Piesňou hromu roztrieskali,
Čo piesňou srdcia ku srdciam pútali
A ozvenami zaľudnili háje;
Vzýval som Tatier podoblačné kraje,
Hrona i Váhu tajnozvuké valy:
A schlo mi hrdlo a struny slabnely
A dumy slávno vzniesť sa nevedely. —
Čo div? pohanskú vyvolávať rotu,
By slávily kríž svätý a Golgotu! —

Nuž prispej, prispej, holubičko biela,
O Duchu svätý! — veď tvoje sú diela:
I pokoj tých, ktorí ľahli pod mohyly,
I útecha biednych, ktorí smrť prežili.

Nad klenbami posvätnými, nad dymom tymiana
Kviľba hrany zádumčivej, hrobovej dozváňa:
Pod klenbami posvätnými a v oblakoch kädu
Prach a kosti velikánske bez ducha sa kladú;
A v prachu, pomedzi kosti, sem tam rozmetaná,
Bľadým leskom trblieta sa, striebrom vybíjaná,
Hôľ pastierska, reťaz zlatá i kríž diamantový,
Prsteň skvostný a svinutý talár purpurový;
Zástupy tam, ale čo to? ústa sa neptaly:
Svety čujú, keď smrteľník toľký sa vyvalí! —
Odchoval tisícich, ktorí v sirobe zostali,
Jeho mužia nábožní *pochovali:*
Vychoval tisícich, ktorí zostať mali malí,
Jeho mužia nábožní — *pochovali:*
Prechoval tisícich, ktorí v biede, psote lkali,
Jeho mužia nábožní — *pochovali:*
Zachoval tisícich, ktorí prahom pekla stáli,
Jeho mužia nábožní — *pochovali:*
Pochoval tisícich, ktorí svetu výhosť dali,
Mužia nábožní! samého jeho — *pochovali.*

Pochovali? tedy pre celú časnosť skryli?
Na velebnej postave nebudete sa kochať, oči?
Hlas ten, čo zotavoval úzkosťou skrahlé sily,
Z úst predôstojných viac sa už nezatočí?
Zmizla na veky žehnajúca pravica,
Toľkými bozkami vďaky synovskej posvätená?
A blahosklonnou láskou zakvitlé líca
Či navždy zastrela nepriezračná hrobky stena?

Pochovali? schovali! tmou do súdna-dňa zahalili?
Pusto, clivo,
Vyhnancom všetko, čo živo,
Tisícročie rovné chvíli.
Tu a tam!

Slovká večnej diale a večnej blízkosti!
Pleseň a smrad, — to ličidlá tváram, —
Pohostinným, za bezočivých hostí
Hnusná peleš sa usadí:
Hmyz a červia, vrany, žaby, hadi!
Preč s mrtvolou! preč zo spolku živých!
Vydať za korisť fujakom vzácny prach,
A roznosiť ho po dolách, po horách,
A šliapať po ňom päte potomkov zábudlivých! —
Smrť a hrob! —
Človeče, ty Vševládneho arcidielo, —
Chráme ducha všech trích Božích osôb, —
Obraze ich, — predivné telo:
Žiara oka a bubienky ucha,
Zázraky úst, jazyk tlmač ducha,
Zvon srdca, pľúc vozdušné lunenie, —
Všetko to — a čomu slova nenie —
Všetko to smrti a hrobu
Vydano v mrzkú porobu; —
V nevole,
Bez vôle:
Musíš! či čuješ, človeče? *musíš* v porušenie!
Musíš! — žiť rád bys'? čo bys' dal za to? —
Videť svet pekný, požívať, dejstvovať?
Nič modlitba a nič zlato!
Musíš preč! — chorieť, umrieť a pochovať!! —

Mužia nábožní Štefana pochovali
A veľmi nad ním plakali. —
Oj, veď mali prečo, oj, veď nad kým mali! —
Žialili, kvílili,
Rukama lomili,
Bedákali a horekovali
A tĺkli pästami hruď, čo dych stavovala,
A zúfalá ruka vlasy chlpami rvala.
Neplakali — plač, nárek to málo —
Nad toľkou ztratou plakať sa nedalo:
Ticho mrely srdcia stisknuté v preši boľasti,
V mukách mlčania — jazyk žiadon to nevyslovi —
Padal vôkol hrdla druh druhovi, —

Až im hlavy
Ťarcha citov k prsiam dlávi,
Až obľadlí, sťa len stena
Padajú dol na kolená,
A ľahostajní a tupí a nemí
Okom suchým hľadia po mokrej od slz zemi. —

Tehdy zašumie nad sklonenými hlavami,
Zašvišťal perute hvizd vtáčej neslýchaný?
Čo to? pytvári čierni, ostronosí havrani?
Či anjel smrti zapolietal nad nami?
Čuť hrkútanie, džavot nebeský, roztomilý.
Jaký len raz očul svet, nad jordánskym tokom, —
Videť operenca, ktorého jediný raz spatrili
Syn Boží milý s prísnym pokánia Prorokom;
Z očka vtačieho žiara sa rozvinula,
Zo šumenia krýdel víchrica sa rozdula,
Jakej nevídal, neslýchal žiaden svätý,
Až hen apoštolia v onen deň päťdesiaty. —

Prebudili sa smútkom omdlelí,
Pozdvihli hláv svojich — žazreli zázraky!
Cez roztrhnuté nízke, čierne mraky
Brán kryštálových kolomny videli
V bránach tri postavy,
Slávou oslnené hlavy
A za bránami Jeruzalem nový,
V prostriedku trón smaragdový,
Na tróne Beránka Bohosyna,
A vôkol trónu nesmierna rodina
Starcov, majúcich v ruke zlaté struny,
Na údoch rúcho biele, na hlavách koruny. —
Ale kto nám to vypraví,
Čo to tam za tri postavy! —
Ten z prava má na ramene stlp Ukrižovaného,
Ten z ľava má v ruke knihu veľkú dňa súdneho,
Vidno — že sú rodom bratia i bratia úradom,
Putujúci od tisíc liet Slavianstvom, z dom na dom
Hlásajúci uložené vôľou večnou zvesty:
Veriacim lásku Kristovu, zlým pekelné tresty —

A kto na to odvetí:
Kto v strede ich ten tretí? —
Obrovský muž, jako jedľa do prosta vztýčený,
Tvár velebná, v bojoch žitia nejaviaca zmeny,
Žiaľ a radosť divným splietly los jeho spôsobom:
Koliskou mu *veselie*, — *kríž* životom i hrobom. —

Zovrela, zakypela rozkoš útrobami:
To biskup Štefan, ten náš, ten náš! —
Ty slávu a česť a cisárstvo máš, —
Hospodine, Bože dobrý nad nami! —
Niet! to kňaz ten nenie,
Ktorý tu od svojských nevďaku
Znášal a od cudzích pohanenie;
To nie ten, ktorý nehodu storakú
Pre detvu svoju jazykom rodinnú,
Pre ľud slovenský, — pre stado vo viere
Trpel až do vrchomiery,
A že vystavil vzorku jedinú
Vám, za svetom pošlí arcipastieri —
Všade zavrené našiel dvere;
To nie ten, ktorý, vydajúc núdznym zásoby,
Prevzal na seba nehody chudoby;
Nie ten strádajúci, čo »jako mýška slabá,
Tak i tak bráni sa chytrému kocúrovi,
Ktorý deň po deň ju loví,
Až ju razom ostrá dlaba, —
Nenazdajky, — dlaba smrti
Chmatne a zaškrtí:« —
To tu Hospodinov sluha
Víťazoslávou venčaný,
Ktorému spasenia dúha
Nad hlavou rozklenula mieru večného brány. —
Složil hôľ, bo tam už vlkov niet,
Stiahol prsteň, bo tam už vernosť sama —
A vzal okrasu, jakej od Adama
Až do Krista nepoznal svet:
Drží v pravici predivný kvet, —
Na piaď vodorovne s blahýma prsama, —

Kvet, s ktorým mu v ústret prileteli
Od nevesty Baránkovej traja archanjeli.
Kvet ten nenie Nezabúdka belasá,
Čo v dolinách tmavohôrnych
V hlati potôčkov strieborných
Tu u nás uzierava sa; —
Kvet ten nenie tá východná Ľalia,
Čo jak vraví božie slovo,
Nad rúcho Šalamúnovo
V kráse väčšej sa rozvíja;

Kvet ten nenie naša modrá Nevädza,
Jaká žnice z žatvy vrelej
Domov pri piesni veselej
Vo vienočkoch sprevádza;
Kvet ten nenie večitá Immortella,
Jakú znakom stálej lásky
Nebárs verná ruka krásky
Mládencovi posiela:

Na poľanách božej slávy
Kvetiny tej je otčina,
Má zvončeky plné vravy,
Má kališky plné vína;
Nemá farby, nemá mena,
Nerozumieš čo znamená;
Je tieň, odblesk a vzduch stály,
Ktorý, dýchnuv na krystally,
Na prejasnej, čistej hlati
Stvoril a tvorí duch svätý.
Preto kvet ten bárs je tôňou,
Dýcha nevýslovnou vôňou,
Roznášanou vôkol seba
Priestorou nesmiernou neba, —
Ba i milovonné kvety,
Ktoré tešia naše svety,
Majú odtiaľ v svojom lone
Každý inú časť tej vône: —
Blahoslavená to tvár,
Keď tak hľadí na ten dar,

S ktorým oslávencu v ústret prileteli
Od nevesty Baránkovej traja archanjeli. —
Cyrill a Metod apoštolovia
Vedú medzi sebou miláčka *Štefana*,
Vedú ho k trónu, vedú ho pred Pána,
Heslo spasenia vyslovia,
Heslo to, po ktorom čistá viera sa poznáva: —
»Kríž a sláva!« —
Uvítali oslávenca Štefana,
Z prava z ľava,
Serafov bezpočetná čata,
Cherubov pluky, — nik ich neporáta, —
I patriarchov trojka požehnaná,
I všetkých svätých neprehľadné zástupy; —
Chór ohromný slávnym žalmom zvoní
Cez nebesá — a všetko sa kloní
Pred Synom, ktorý tam trôni:
»Hoden si vziať zabitý Baránku, Pane,
Moc a bohatstvo a múdrosť,
I silu i česť i slávu
I požehnanie!

»Veliké a podivné sú skutky tvoje,
Pane Bože všemohúci,
Spravedlivé a pravé sú cesty tvoje,
O kráľu svätých!
»Kto by nebál sa Teba, Pane?
A nezveleboval meno tvoje?
Lebo ty sám svätý si;
Všetky zaiste národy prijdú
A klaňať sa budú pred obličajom tvojim,
Lebo súdy tvoje javné sú!
Ameň!

»Blahoslavení lkajúci:
Lebo potešení budú;
Blahoslavení čistého srdca:
Lebo Boha videť budú!
Hallelujah!

Národ svoj, Hospodine, pas,
Požehnaj ho, vyvýš a spas,
V búrkach terajšej neshody
Otvor mu prístav svobody; —

Uveď sluhu svojho tam,
Kde mieru večný chrám;
Daj venec na hlavu,
Daj radosť a slávu.

Kriste, Pane náš,
Prosieb našich hlas
Prijmi srdečný!
Daj život večný!
Kyrie-eleison!

Letel mladý sokol.

Letel mladý sokol ponad Hron od hora,
Čakala naň v horách zlatoustá zora:
Nevzdychal, nežialil, len mu duša vädla,
Len mu kedys' v hronské vody jedna slza spadla.

Spytuje sa zora: sokolík, čo ti je?
Či hladom umieraš? či ťa orol bije?
Či ti strelec v poli krýdelko poranil?
Či ti Pán Boh šírym svetom preletať zabránil? —

Krásna zora moja! hladu sa nebojím,
Brok ma nedočiahne, pred orlom obstojím,
Svobodno mi lietať v širej sveta diali:
Ale mi môj háj zelený vrahovia zoťali. —

Drahý môj, nesmúť sa, že ti háj zoťali,
Veď oni môj zlatý zámok nezrúcali:
V ňom si poletujme ponad biedne svety,
Tak žiaľ nikdy nezakalí naše šťastné lety! —

Oj nie, duša moja! — sokol jej odvráva —
Zámok tvoj zaplaví hromová mrákava:
Zleť ty so mnou k stráňam srúbanej dúbravy,
V zlatom blesku tvojich očí háj môj sa zotaví.

Na jarabom hrdle sokola prikliata
Ligoce sa slávou zorička zo zlata:

V očiach sokolových sladko sa uzerá,
Pozlacujúc voľných krýdel milencových piera.

Letel mladý sokol ponad Hron od dola,
Letela zorička na hrdle sokola: —
Mrákava zablysla, skrížily sa strely —
Ach, Bože môj! nad milými vody sa zavrely! —

Bibliografické a iné poznamenania.

Marina. Po prvý raz tlačená: „Marína. Spevi Andreja Sládkoviča. V Pešti. Písmom Josefa Beimela. 1846.“ Nečíslovaných strán 146 v m. 16°. Nemenovaným vydavateľom bol Ján Kadavý. (Vidz v Rozpomienkach Jána Kalinčáka, *Sokol* 1862, str. 446.) — Maďarský preklad: „Marína. Irta Szládkovics A. Forditotta Podhradszky Lajos. Beszterczebánya. 1888. A forditó sajátja.“ Str. 210, m. 16°. S predmluvou prekladateľa, so životopisom Sládkovičovým a s ästetickým rozborom *Maríny*. Prekladateľ v predmluve hovorí o svojom počiatočníctve a obáva sa, že „pozoruhodné dielo nebude dôstojne predstavené“; okrem technických ťažkostí spomína i to, že duch slovanského a maďarského jazyka i poesie je v mnohom rozchodný. Okrem toho, že celé rady slovohier, obrazov a figúr, ktoré miesty sú práve ozdobou diela a vyjadrujú veľké a pekné myšlienky, zostaly mu nepretlumočené. Podhradszky prekladá takto:

Te kedves, jó népem, Isten veled!
Magasb eszméim tárgya te!
El ne felejtsd, hogy a jövő tied,
S egy jobb világ igérete!
Lelkem fölötted szárnyalni kiván,
Veled vágyom én szent eszmék után;
Csak veled lenni akarok;
Búsan nézek eged borúira:
Szemem erőid forrongásira
Lelkesedéssel nézni fog!

Alebo:

Hallod a Garam tompa zúgását?
Tudod e zúgás mit jelent?
A Víla eped, hallod sirását?
Hogy től ed elszakítva teng.
Megremegnek a partok e hangtól
S sápad az ember a csodálattól,
A nyomorult! Nem érti meg:
Jer velem, édes! A viz zúgása
Szivünk szabadságát hangoztassa,
Szerelmünket beszélje el.
(210.)

A záverečná strofa:

Marínám, mi is úgy vagyunk tehát,
Miként ama égi lángok!
Mint e hideg földön a virág,
Mint a földben a gyémántok!
Lehull a csillag: mi is lehullunk!
Hervad a virág s mi is elvirulunk!
A drágakőt fedi a rög!
De a csillagok mégis ragyogtak!
S ama virágok boldogok voltak!
S a gyémánt földben is örök!

Detvan Po prvý raz: v *Nitre V,* 1853. V svojich Rozpomienkach na Ondreja Sládkoviča *(Sokol* 1862, str. 447) Kalinčák povedal, že Detvan bol napísaný na Hrochoti; Ľudovít Grossmann, životopisec nášho básnika, zase tvrdil (Andreja Sládkoviča Spisy Básnické. V Prahe. 1878, na str. 690), že ešte v Rybároch. Potom Jaroslav Vlček (Slovenské Pohľady 1890, str. 208) ukázal, že 58. číslo Orla Tatránskeho, vydané 19. marca 1847, má päťstrofovú pieseň Sládkovičovu pod nápisom *Milá a vojna* a začínajúcu sa: „Len či ti ešte, moja Elena, dlho máš tje vlasi hladiť," ktorá je doslovným zlomkom z Detvana (spevu IV. strofy 196—198 a V. strofy 232, 233) „a to zlomkom takým, ktorý každému básnickej komposície znalému dokazuje, že terajší náš *Detvan* už vtedy celým svojím plánom i prevedením bol hotový." V pozostalých písmach redaktora *Nitry,* Jozefa M. Hurbana, teraz na-

šiel sa rukopis básne. Na titulnej strane čítame: „*Ďetvan*, od Andreja Sládkoviča 1847.“ Do júna 1847 Sládkovič žil ešte v Rybároch, od pol júna na Hrochoti. Ale okolnosti v druhej polovici roka, totiž na Hrochoti, boly také, že v tých sotva by bola mohla povstať taká veľká báseň. Starosti nového povolania, prípravy k ženbe, duševne pre neho veľmi vzrušujúce. Od júna do pol septembra (sobáš mal 15. septembra 1847) on nebol by spieval o Poľane: žiadalo sa mu nazpäť ku Hronu, do Rybár a blízkeho Garamsegu. „Pred oblokmi muojmi vetor duje, ale ňje od Hrona,“ písal 31. júla svojej verenici do Garamsegu; „nad dolinou našou leží tma, ale ňemuožem ju vistáť, lebo mi zakríva kraje Tvoje.“ A 2. septembra: „Mislíš si, hádam, ňjekedi, čo robí veční druh žiťja Tvojho? Čo bi robiu? Seďí a ďíva sa na hoďini, ako sa pohibujú a pomáli vedú ho k zlatej bráňe naďeji jeho.“ Verenica básnikovi nerozumela celkom, a z toho on mal veľké nepokoje. „Ťebe ešťe ťažko príďe otvoriť verencovi svojmu celuo srdce svoje . . . Jestli lúbosť Tvoja ko mne je vskutku tak chudobná . . . Pokjal ja ňevjem, že ňič, ňič ňemáš milšího nado mňa, zaťjal ma šťastního ňeviďíš,“ písal 10. júla. „Ale ja Ťi dlho žiť ňebuďem, zlatá moja. Mňa strávi vrelí cit muoj: a keďbi to ňje, strávila bi ma studenosť žiťja.“ (16. júla). Po svadbe do konca roku 1847 napísať Detvana bolo vari primálo času. Tak, podľa všetkého, povstal on v prvej polovici roku 1847, poznačeného pôvodcom na titulnej strane rukopisu, v Rybároch. Známosť básnikova s Antoniou Sekovičovou z Garamsegu rozvila sa v takú plamennú lásku len po jeho pozvaní za farára na Hrochoť, od konca mája 1847; do tých čias rovnováhu ducha nemal narušenú. Ano, roku 1847 *Detvan* bol hádam len dokončený a väčšia časť jeho je ešte z roku 1846, keď Sládkovič ešte štiavnickú Marínu mával na mysli. Báseň jeho *Šťavnica* vyšla v Orle Tatránskom v októbri 1846; v nej hovorí k tomuto mestu: „Buď aspoň hradom ducha rodného — Keď si lásky mojej hrobom!“ A tento *hrob lásky* je i vo vrelej apostrofe na Elenu v poslednej strofe IV. spevu Detvana:

Choď mi, zapadni, hviezdička krásy,
K hrobu ľúbosti mňa zaviedla si —

I prvé strofy nasledujúceho, V. spevu, tak zvučia „Marínou“, že táto časť Detvana iste bola písaná v čase pred bližšou známosťou Sládkoviča s Antoniou, ktorá 15. sept. 1847 stala sa jeho ženou. — Sám rukopis básne, ktorého zachovanie ďakujeme J. M. Hurbanovi, nemá kriteria pre túto otázku. Je odpis do čistého. Odpis o niečo z pozdejšieho času, lebo pravopis je takýto:

Sestry slovenskje, poďte počúvať
Túto ľúbosť pár drumbleňjec,
Počujťe, jak sa z ňich idú snuvať
Kvety srdca v jeden veňjec!
Počujťe útly ten šum pjeratka,
Čo sa cez tie jej z rubínov vrátka
Jako dým obeťi viňje
A jako z mladých pŕs sa vyroňí,
Tak v tichej tuoni noci odzvoňí,
Zazvoní zas a zas zhyňie.

Mám v rukách viac listov Sládkovičových z roku 1847 (do 2. septembra), tie všetky sú písané štúrovským pravopisom, dôsledne, jeden ako druhý; keď nehľadíme na zvolenské adjektíva (šťastného, milšého), sú také, ani čo by ich z Orla Tatránskeho bol vystrihol. Tu, v rukopise Detvana, je už uvedené *y*, i *l* sa mäkčí (*ľ*úbosť). Toto už bol akýsi súvis s Hodžovým *Větínom o slovenčině*. — Najdenie rukopisu je dôležitá vec preto, že bude možno očistiť vzácne dielo slovenskej literatúry od tlačových chýb.[1]) — *Detvan* je tiež preložený do maďarčiny. „Detvan.

[1]) Rukopis Detvana našiel pán Konstantín Hurban, keď nášho vydania dotláčal sa už i tento II. svázok, ale chyby tie vyznačíme aspoň tu nasledovne:

Strofa	2,	verš	9	miesto	zázračn*ej* stíny	čítaj:	zázračn*é* stíny
»	3,	»	10	»	mladuš*k*y	»	mladu*ch*y
»	11,	»	3	»	*roz*duril	»	*na*duril
»	11,	»	5	»	H*l*a	»	H*j*a
»	12,	»	2	»	hrá s*i*	»	hrá s*a*
»	12,	»	3	»	hr*o*by	»	hr*a*by
»	19,	»	5	»	hromo*v*	»	hromo*m*
»	23,	»	2	»	plaché	»	durno
»	29,	»	4	»	Tieň	»	Štýr
»	31,	»	2	»	divno	»	divo
»	33,	»	6	»	t*o*	»	t*a*

Irta: Sládkovič András. Forditotta Goldberger Miklós. A fordito sajátja. 1890. Nádosy G. könyvnyomdája Zólyom." Str. 117, 16°. Podhradskému, pri iných spôsobnostiach, chybovala len básnická dikcia: Goldberger veršoval by ľahko, ale nenarástol za prekladateľa Sládkoviča. V predmluve svojej, ukazujúcej literárne málo vzdelaného človeka, i vraví, že nemá v úmysle dať umelecký preklad; to nech podujme od neho povolanejší. Jeho „cieľom bolo jedine to, že poneváč *Detvan* v maďarskom jazyku, podľa jeho vedomia, ešte nevyšiel, aspoň zväčša predstaviť ho

Strofa	36,	verš	4	miesto	nádej*e*	čítaj	nádej*i*
»	36,	»	5	»	*V*tedy	»	*T*edy
»	43,	»	6	»	ros*i*	»	ros*y*
»	56,	»	6	»	chytne	»	chmatne
»	63,	»	9	»	*s*priatelí	»	*p*riatelí
»	69,	»	8	»	T*u* veru	»	T*o* veru
»	71,	»	8	»	r*á*zno	»	r*e*zno
»	75,	»	9	»	na skal*u*	»	na skal*ie*
»	86,	»	3	»	Za druhým	»	Za hrubým
»	87,	»	5	»	Chlap*ci*	»	Chlap*i*
»	93,	»	6	»	Tam ti budú vraj pekné hostiny	»	Tam budú vraj aj pekné hostiny
»	104,	»	6	»	hrdej spoločnosti	»	hrdej *tej* spoločnosti
»	125,	»	7	»	káž*a*	»	káž*e*
»	127,	»	1	»	Nič, nič, nič!	»	Nie! nič nie!
»	145,	»	10	»	vysost*í*	»	vysost*i*
»	149,	»	3	»	T*a* mu	»	T*o* mu
»	155,	»	8	»	*N*a vrancovi	»	*A* na vrancovi
»	156,	»	1	»	kr*á*tk*u* tichosť	»	kr*o*tk*ú* tichosť
»	161,	»	6	»	*Aj* keď	»	*A* keď
»	168,	»	9	»	nesm*ia*	»	nesm*ú*
»	173,	»	5	»	*v*lnení	»	*lu*není
»	174,	»	6	»	ducha	»	druha
»	178,	»	3	»	Keď *sa*	»	Keď *už*
»	182,	»	7	»	*To* je bohatý	»	*Ten* je bohatý
»	188,	»	3	»	vyz*r*anie	»	vyz*n*anie
»	190,	»	7	»	pekn*é*	»	pekn*e*
»	194,	»	1	»	*No*, Martin môj	»	*Na*, Martin môj
»	196,	»	6	»	*ne*vráti,	»	*na*vráti
»	218,	»	4	»	*N*a taraje	»	*S*a taraje
»	219,	»	1	»	roz*v*lnilo	»	roz*lu*nilo
»	221,	»	3	»	*V*tedy	»	*T*edy
»	225,	»	6	»	na hos*ťov*	»	na hos*tí*
»	230,	»	8	»	rovn*o*	»	rovn*e*
»	246,	»	8	»	Bez nej, krásnej, Vám je veru darmo		

čítaj: Bez nej, bez krásnej, Vám je ver darmo.

priateľom literatúry." Slová „aspoň zväčša" (legalább nagyjából) neznamenajú, že podáva preklad nie celej básne, lebo, čo do koľkosti veršov a stróf, v knižke Goldbergerovej je celý Detvan.

Milica. V *Concordii* 1858.

Svätomartiniada. Po prvý raz: „Svätomartiniada. Národní epos od Andreja Sládkoviča. Budín. V tlačiarni kr. uhor. university. 1861." Str. 58, v 8°. Napísať túto báseň Sládkovič bol vyzvaný, hneď v Martine, pod dojmom toho, čo dialo sa 6. a 7. júna 1861. („Ondrejko ju napísal následkom sľubu, a nie z potreby k dačomu poháňanej duše vlastnej." Kalinčák v svojich Rozpomienkach. Sokol 1862, str. 455.) O vydanie básne postaral sa Ján Francisci, ako redaktor Pešťbudínskych Vedomostí (Vidz v týchto: 1861, číslo 60.)

Gróf Mikuláš Šubić Zrínsky na Sihoti. V „*Pamätníku* Matice Slovenskej ku tristoročnej oslave Mikuláša Šubića Zrínskeho, konanej na Slovensku. Matičných spisov číslo 12. V B. Bystrici . . . . 1866."

Ohlas. *Sokol* 1860, str. 165. Tlačený tam po Mácsayovom preklade Vörösmartyho *Szózatu* (Buď verný vlasti, ó Uhor! buď neohrožene . . .), s nápisom: *Ohlas na Ohlas*

Okrem týchto na niekoľkých miestach rukopis nesrovnáva sa s textom vydania 1861, a síce:

v strofe 105 rukopis má: *Viete vy, Víťaz že Ostrihoma* — vydanie 1861: *Viete vy, Víťaz že z Ostrihoma*, a toto je dobre, lebo je to reč o arcibiskupovi Víťazovi. Tamže ďalej *Zaviera* je premeneno na *Zavieral*.

V strofe 122 rukopis: *Z milosti, volá dávno a kýva* — vydanie 1861: *Z milosti, kýva dávno a volá.* Túto zmenu žiadal rým, a tu poznať, že pri usporiadaní tohto vydania mal účasť i sám básnik.

V strofe 127 možno tiež taká oprava je: *Vo vašom peknom*, **hojnom** *okolí* — miesto rukopisného: **bujnom** *okolí.*

V strofe 133 rukopis: **A zakvitnutá** *kvetom jabloni* — vydanie 1861 i *Nitra: A tá zakvitlá* — — Netrúfam si rozhodnúť, čo je lepšie. Poneváč je zmena i v Nitre, z toho nasleduje, že zmeny nerobil Sládkovič.

V strofe 146 rukopis: *Veľký kňaz Matiáš mladý* — vo vydaní 1861 prosodicky lepšie: *Veliký kňaz Matiaš mladý.*

V strofe 187 rukopis: **Tak** *nešťastný k nebu hľadí* — vo vydaní 1861: **Ten** *nešťastný* — — čo je iste oprava samého básnika.

a s takýmto počiatkom: „Ohlás sa, duša slovenská! v slovenskom *szózat*-u!" čo Sládkovič do vydania 1861 jednako hneď premenil na: „Slovenský brat! objím si mať, ľúb verne objatú . . ." Ale v Sokole nápis *Ohlas na Ohlas* nie je z rukopisu (ktorý mám u seba): v rukopise básnikovom je len: *Ohlas*. Tu zaznačím i to, že 8. strofa, podľa rukopisu, začína sa: „Za mnohú krv *vy*lievanú" — nie: *roz*lievanú.

Pieseň. (Hojže Bože . . .) Spisy Básnické Andreja Sládkoviča. 1861. Povstala nasledovne: Sládkovič prišiel návštevou k svojmu priateľovi A. H. Krčmérymu do Garamsegu. Krčméry práve komponoval melodiu na text akýsi cudzí, neslovenský. Sládkovič, keď vyrozumel, aký text Krčméry potrebuje, za chvíľku složil mu: *Hojže Bože!* (Nár. Noviny 1886, č. 187.)

Dcérka a mať. *Orol Tatránski* 1847, str. 657. Dlhomír Poľský upozornil ma, že táto báseň Sládkovičova tlačieva sa s chybou:

Svet má zbroje, tys' bez zbroja,
Veľký svet, tys' malá:
A nevie, nevie *tvoja mať*,
Komu ťa chovala —

miesto:

A nevie, nevie mať tvoja —

keďže, okrem prvej a poslednej, vo všetkých ostatných strófach prvý a tretí verš tiež sa rymujú — nielen druhý a štvrtý. Upozornenie pre naše vydanie prišlo pozde, vtedy prvé hárky II. sväzku už boly vytlačené. Ináče neviem, či bol by som sa i tak odhodlal urobiť tú zmenu. Lebo pri vyznačení opráv vo vydaní 1861 iste mal účasť i sám básnik, a medzi tými predsa nie je poznamenaná táto chyba. Niet pri tejto strofe nijakého značku ani v exemplári, v ktorom Sládkovič pozdejšie urobil niekoľko drobných opráv, a v *Orle Tatránskom* strofa táto tlačená je tiež bez rýmu vo verši prvom a treťom:

Svet má zbroje, tis bez *zbroja*,
Veľkí svet, tis malá:
A ňevje, ňevje bjedna *mať*,
Komu ťa chovala.

Na hrobe materi. Spisy Básnické 1861.

Opustená. Tamže.

Žaloba. Tamže.

Prosba. *Orol Tatránski* 1846, str. 329.

Vraví oko tvoje. Spisy Básnické 1861.

Tajomstvá. *Orol Tatr.* 1845, str. 25. Do vydania 1861 básnik urobil niekoľko zmien. V našom vydaní je text nie z Orla Tatr., ale tento opravený, z roku 1861. Vôbec básne, ktoré sú už vo vydaní 1861, usporiadanom za života Sládkovičovho, my tlačili sme na základe toho vydania; len tam odstúpili sme od neho, kde, pri porovnaní s prvými textmi, vo vydaní 1861 ukázala sa tlačová chyba. (Na pr. *Detvan*, strofa 214, „Bradu má na poštiepaných husliach" [miesto: pos*l*iepaných] tlačili sme podľa textu *Nitry* [rukopisom, od tých čias najdeným, potvrdilo sa, že v 4. verši má byť *posliepaných]*; alebo v 211. strofe *Maríny* „V ktorých *vre* Víla-Marína [miesto *mrie])*. Básne, neobsažené ešte vo vydaní 1861, tlačili sme podľa textov prvých, z básnikových rukopisov sádzaných.

Hviezdy. *Orol Tatr.* 1845, str. 65.

Lipa. *Lipa* I.

Luhy slovenské. *Lipa* II.

Na Mateja. *Orol* 1872, str. 194.

Na Jána. V *Orle* 1872, str. 161 tlačená je „z pozostalých rukopisov A. Sládkoviča." Ale vyšla už v *Sokole* 1862, str. 182, bez podpisu, ako *„Sväto-Jánska pieseň.* K meninám Veľkomožného Pána Jána Francisci, redaktora Pešťbudínskych Vedomostí," a tam po strofe:

Do skoku sa, postavy! postavy!
Ponad peklo do slávy!
Oj Jane, Jane Vajane!

pieseň mala i túto:

Napred, Janko z Rimavy, z Rimavy,
Ponad peklo do slávy:
Oj Jane, Jane Vajane!

Poznamenávam ešte, že, ako vidno z tohto citátu, interpunkcia refrainu v Sokole nie je tá, čo v Orle.

Zbiť — lebo mrieť! *Pamätník* Matice Slovenskej 1866.

Mládenec. *Nitra* III.
More. *Orol Tatr.* 1846, str. 161.
K Nitre. *Nitra* I.
Štiavnica. *Orol Tatr.* 1846, str. 337.
Hron. Tamže, 1845, str. 57.
Svornosť. *Lipa* I.
Sokoly. *Sokol* 1860, str. 29.
Čierna Hora. *Orol Tatr.* 1847, str. 537.
Morava. Tamže, 1846, str. 377.
Krajanom. *Nitra* III.
Otčiny mojej spevy. Spisy Básnické 1861.

Ohlasy. *Orol Tatr.* 1846, str. 297. Odpoveď na knižku *Hlasowé* o potřebě jednoty spisowného jazyka pro Čechy, Morawany a Slowáky. Spisu musejních číslo XXII. W Praze. 1846.

Nehaňte ľud môj! Tamže, 1845, str. 33.

Zaspievam pieseň o svobodnej vlasti. Tamže, 1848, str. 735.

Odrodilcom. *Sokol* 1864, str. 361.
Čo vy za nič nemáte nás?! *Orol* 1871, str. 223.
Lipa cyrillo-metodejská. *Lipa* III.
Roky a veky. Národný Kalendár 1867.
Veliký pôst. *Sokol* 1864, str. 61.
Novembrová duma. Tamže, 1865, str. 438.
Až posiaľ! a ďalej? *Lipa* III.
Pozdrav. (Horí Moskva!) *Orol* 1872, str. 33.
To české tábory! *Tábor* 1870.
Na Všechsvätých. Spisy Básnické 1861.
Kykymora. Tamže.
Ctibor. *Nitra* I.
Otrok. Spisy Básnické 1861.
Preobrazenie. *Orol* 1870, str. 33.
Spomienky. Spisy Básnické 1861.
Za tureckej vlády. Almanach *Živena*, I.
Zúfalec. Spisy Básnické 1861.
Anjel pokoja. Tamže.
Potecha. *Nitra* I.
Znovuzrodenec. Kalendár *Živena*, 1853.
Svatá neděle. *Církevné Listy* 1899. Do Kobrovho

vydania Sládkoviča 1878 bola sa dostala len čiastka, parafrása Otčenáša, s nápisom *Modlitba Páně*.

Nový Jeruzalem. Zo zachovaného rukopisu v našom vydaní po prvý raz. Na rukopise básnik poznačil: „Podľa J. M. Mayfarta z nemeckého slobodne spracoval Andr. Sládkovič, vo februári 1867.“

Žalm XXI. *Sokol* 1868, str. 239.

Žalm XLIV. Tamže, 1862, str. 177.

Malý Kristus. A. H. Škultétyho *Rečňovanka,* sv. II.

Pieseň o Samsonovi. *Sokol* 1866, str. 405.

Venovanie. Spisy Básnické 1861.

Nadchnutie. Tamže.

Otázka a odpoveď. Tamže.

Rarách-kráľ. *Sokol* 1864, str. 122.

Kĺzačka. Spisy Básnické 1861.

Opilý svet. Tamže.

Elegia. Tamže.

Rečňovanka. *Sokol* 1863, str. 529.

Spojenie. (Kobrovské Spisy Básnické?)

Žaloba. (Tamže?)

Prázdniny a škola. *Sokol* 1862, str. 286. (Do kobrovských Spisov Básnických nedostalo sa.)

Šarkan. *Sokol* 1862, str. 331. — Asi sem, kde sú *Prázdniny a škola* a *Šarkan,* bolo by sa pýtalo umiestiť v našom vydaní i *Hádky*; ale našiel som drobnosť túto v Černého *Čítanke* (I², str. 141) až vtedy, keď patričný hárok mali sme už vytlačený. Nech sú podané aspoň tu.

Hádky.

Svätojánska muška.

Príroda sladká,
naša dobrá matka,
krásu mi dala;
kade letím,
sama si svietim,
lampa malá.

Hviezdy.

Na vode sedíme,
predsa sa nezmočíme;

zrkadla nemáme,
predsa sa uzeráme;
vždy sa trasieme,
báť sa nevieme,
radovať sa chceme,
keď sa ligoceme.

Báseň. Spisy Básnické 1861.
Sôvety v rodine Dušanovej. Tamže.
Mladému poetovi. *Orol* 1872, str. 97.
Omladinám. *Tábor* 1870.
Stefanovi Moysesovi. *Pešťbudínske Vedomosti* 1861, číslo 78. — Keď 1851 mal byť inštallovaný v Baňskej Bystrici biskup Moyses, Sládkovič oddal J. Plošicovi nasledujúcu svoju báseň:

Vitanka.

Ku bratom od bratov
S úlohou svojou svätou
Na slovenskú zem si kročil —
A daleko náš Hron nespokojný
V ústrety sa Ti zatočil,
A šumné jeho blbotanie
Žiadalo si Tvoje požehnanie.

Odpusť, že rieka a brehov jej skaly
Naše vítanie,
Naše želanie
Započaly:
To naša hudba,
To naše ctiace delá!
Nám spozdilá sudba
Dosiaľ ešte odoprela
Blesk sveta, i úst mocných rečňovania.
My sme takí osiralí. —

Osiralí? Veď otec Ty si tu!
Ty čeľaď svoju hanou pokrytú
Zjasňuješ slovanskou slávou!
My pohanení?
Nie, veď náš si Ty, my Tvoji!

Tisíce hláv pred Tvojou velebnou hlavou
Spravedlivé poklony strojí —
A v Tebe, Velebný, my sme zvelebení!

Vitaj, apoštol slávy!
Ty pobožné oči
Pozdvihneš k nebu za slovenský ľud,
A vrahov našich hroziace postavy
A každého raba, čo iných otročí,
Poženie Hospodin pred súd;
A koho pravda nesmieri s nami,
Stresce, pokorí nilskými ranami.
Ten Všemohúci požiarom rozbije
V našej vlastnej podliactvo hrudi
A velikánsky život prebudí,
Keď ku Pánu veškerého tvoru
Zavzneje z millionov chóru
Tvoje: salvam fac gentem Slaviae!

Nuž, mužu Boží, opri vážnu hlavu
Pokojne na hruď slávneho ľudu,
A vďaky jeho posvätíš slzou radosti:
Ústa rodoľubé, hlasy pobožnosti
Pozdnému potomstvu budú
Opakovať Tvoju slávu!

Plošic mal dať vytlačiť báseň, ale od náčelníka stoličnej vrchnosti nijako nemohol vymôcť *imprimatur*. Moyses nepočul najkrajšieho slovenského slova, ktoré ozvalo sa na jeho uvítanie. Sládkovič dal vytlačiť svoju báseň bez podpisu o desať rokov v Pešťbudínskych Vedomostiach (1861, číslo 78) s niektorými zmenami a s pridaním jednej novej časti. Tá prvá, pôvodná, dostala sa na verejnosť až roku 1878, keď v Orle (str. 34) Julius Plošic podal ju spolu s *Prípitkom* Jána Chalupku, složeným tiež na inštalláciu Moysesovu. Tým zmeneným a rozmnoženým textom stala sa vytisnutou, ale do knižky tejto prijali sme ju aspoň na tomto mieste.

Štefanovi Moysesovi na deň sv. Štefana Pramučedlníka, 1862. Vyšla v *Sokole* 1862, str. 441. Nemá podpisu, preto do kobrovských Spisov Básnických nebola

prijatá. Ale nemôže byť nijakej pochybnosti, že je to báseň Sládkovičova. My prinavraciame ju Sládkovičovi s úplnou bezpečnosťou.

Pieseň k privítaniu biskupa Moysesa v Baňskej Bystrici. 1862. Po prvý raz v *Denici* 1872 (II, číslo 5), z pozostalého rukopisu básnikovho.

Jánovi Franciscimu. Po prvý raz: *Pešťbudínske Vedomosti* 1864, číslo 100.

Na deň sv. Tomáša 1864. *Sokol* 1865, str. 8.

Tomášovi Červenovi. Složená k povýšeniu a uvedeniu Červena na veľprepoštstvo baňsko-bystrické 1865. Vydali ju — ako súdim zo životopisu v matičnom Národnom Kalendári (1866, str. 256) — v B. Bystrici tamejší národovci slovenskí. Ja znám báseň len z kobrovského vydania Spisov Básnických.

Tomášovi Červenovi na deň sv. Tomáša 1869. *Tábor* 1870.

Jánu Seberínimu. Spisy Básnické 1861.

Maríne Hodžovie. *Sokol* 1862, str. 184.

Kolo pohronských gratulantov. *Orol* 1873, str. 156.

Na Tereziu. Žartík k meninám svojej sestre r. 1863. *Orol* 1875, str. 327.

Duchu Puškinovmu. *Orol Tatránski* 1848, str. 702.

Zosnulému Štefanovi Lajdovi. *Concordia*, 1858.

Na mohyle Štefana Záhorského. *Sokol*, 1863, str. 121.

Na smrť paní Žofie Kellnerky-Hlaváčovskej. † v Liptovskom Sv. Mikuláši, 13. júla 1862. V *Sokole* 1862, str. 321. Básne tejto niet v kobrovskom vydaní Spisov Básnických.

Dohovor pri náhrobku Karla Kuzmányho. *Orol* 1871, str. 71. V júni 1871 Sládkovič písal o tejto svojej tvorbe Karlovi Kuzmánymu, synovi: „Teší ma, že slovo piety mojej ku zvečnelému biskupovi Kuzmánymu jak tak polahodilo rodinnej duši Vašej. O kritiku sveta nestojím. Dielo ležalo v pulte mojom dlho. Nevidelo sa mi jakosi dať ho medzi články časopisné. Zadržoval som ho, aby ozdobiť ním *druhý zväzok* básnických spisov mojich. Medzitým s nakladateľstvom nikam... Nuž, myslím si, pridlho mlčať od 1866: uverejním to, kde sa dá, pro-

zatým. Ja som báseň nazval: „Dohovor“ pri náhrobku etc. Redaktor to nazval „Elegiou“, čo je nie...“

Nad mohylou Janka Capkovou. Na predku knižky: *Sirôtky*, básne Jana Miloslava Capka-Zniovského. V B. Bystrici, 1868.

Nad mrtvolou Ľudovíta Kubániho. († 29. nov. 1869.) *Tábor*, 1870.

Duma pohrobná. V spise: Vďačnej pamiatke Štefana Moysesa Matica Slovenská. 1869.

Letel mladý sokol. *Sokol* 1860, str. 29. (V našom vydaní táto báseň mala určené miesto v 2. hárku II. sväzku, ale omylom vystala a mohla byť umiestená už len na konci.)

V prvej *Nitre* (1842), ešte českej, Sládkovič mal básne: K Nitre, Ctibor a Potecha; pre Spisy Básnické 1861 prepísal ich do slovenčiny. V ten istý rok (1842) mal báseň i v *Tatranke* (djl druhý, svazek třetj, str. 10), ale tej neprijal do Spisov básnických. Je nasledujúca:

Modlenj,
od
Ondř. Kras. Sládkoviče.

»Nebudu spáti — darmo wlnky hrawé
»Umdlené děwče nutjte k dřjmánj;
»Ružičky bjlé — kwětinky woňawé,
»Mne waše autlé neuspj ljbánj.
»On za swau rodinu w cyzý pošel krage,
»Tam krew proléwá milau w hlučném boji:
«A gá wlastenka, milenka, — w pokogi
»Mám se zde těšit a snjt klamné ráge?
»Nebudu, ach nechcy krásně snjti,
»Mladá má duše skutečnost chce mjti.«

Tak autlé děwě, ať šepcý rty gegj,
W tichém audolj, w tráwce rozložené,
W tagemných, sladkých tužbách pohrjžené:
Krag milý a wlast w srdce cyty legj.
Cyty z nadzemských kragů wzaté.

Cyty mladosti, — mladosti zlaté.
A tyto hwězdy srdce zbauřeného
Pozdvihly děwu z lože zeleného;
A z mladých ňáder, z tužby milé
Wzdech za wzdechem se wywine,
A z krásných očj přes ljčko spanilé
Slza za slzau wyplyne
A wlaží wěneček z ruže bjlé. —
Tu wstane děwče a wstanauc poklekne
A útlé dlaně nabožné spogj. —
Zemi zůstane genom tjlko pěkné,
Duši newinnau k nebesům wystrogj:
Z ružowých pak rtu w rozmanitém chwěnj
Wznášj se k nebi skraušené modlenj:
Bože mug, chraň mi ginocha milého,
»Chráňže ho pro mne, pro drahau otčinu;
»Ať sy milostném we náručj geho,
Na prsech lásky wjtěze statného,
Z mých tužeb tagných sladce odpočinu!
Gešte cos žwatlá k milostnému wěnev.
Pak chce gjt zpátkem w dědinu milenau, —
Lekne se — klesá — ne w tráwku zelenau. —
Ale w obgetí wjtěze, milence.

V *Národnom Kalendári* 1866, vydanom Maticou Slovenskou, vyšla báseň:

Pustý hrad.

Zasadli do kola, zastali do radu,
Povesť im povedá vesti Pustohradu;
Tam nad tým Zvolenom dumné rozvaliny,
V rozvalinách starý mních samojediný,
Od pravekov on tam pod kliatbou salaší,
Smelých len pokúša, bojazlivých straší.
Veliký Rastislav, veľký kráľ Moravy, —
By milovanému svojemu národu
Vydobytú raz už upevnil svobodu, —
Prepevnými hradmi pokryť dal dúbravy.
Na nich Švábov, Frankov vládobažnosť láme,
Na nich trhá siete Slovákom snované.

Rozráža tam jarmá i putá kované,
Voľnému Slovenu od jakživ neznáme.
Kde Slatina tichá v náruč Hrona beží,
Na hrebeňoch hory skalo-bašty stály,
Z jednej skaly studne, hradby z jednej skaly, —
Oj, všetko to v dumných srúcaninách leží.
Ktože tú silu skál, pevnú nedobytnú,
Kto mohol prekonať, rozboriť, prevládať? —
Behy času naši veštci budú hádať,
V behu času deje samé raz vysvitnú.
Čo pod jasnou vstáva berlou Rastislava,
To do prachu borí nesvornosti ruka,
Mojmíra a ruka bratská Svätopluka,
Ktorej Viching fakľu záhubnú podáva,
Čiernu vatru sporu v ich prsiach rozžatú
Líška Arib v jasný plameň rozduchuje,
Brat proti bratovi bezbožne vojuje,
Kým vrah do trích vrhov ubíja vlasť svätú.
Zámky, mestá pevné, — sila Rastislava,
V rozvalinách ležia; ešte hrad jediný, —
Nedobytné, strmé Zvolena výšiny, —
Útechu jedinú Mojmírovi dáva.
Už dal Pannonii spor cudzieho pána,
Svätopluka viažu už nemecké pluky,
Krehká berla padá z Mojmírovej ruky,
A duša mu horkým žiaľom rozorvaná.
Lež čistý je ešte Zvolen od poroby! —
Hodil sa Mojmír kráľ na vranca divého,
Sťa strela letí od Dunaja sivého
Ponad hroby vrahov, ponad svojských hroby.
Letí dňom jasavým, nocou čiernou letí,
Hronskou už dolinou ponad Bralia cvála,
Rany ostrôh oba žrebca boky páľa.
Ha! nad Zvolenhradom divá žiara svieti!
Tušenie osudné v prsiach jazdca zúri,
Útrobami hradu more ohňa brojí,
Pod zámkom ostatným bľadý knieža stojí,
Žilami kniežaťa krv zúfalstva búri:
Mojmír stojí nemý; za ním sa zrehoce
Viching, dravé zuby na kráľa vycerí

A prstom posmešným na horu tú mieri,
Kde obeť poslednej nádeje blkoce.
Čierna duša tvoja nech nemá pokoja!
Nech sa ti túla tu na tom pustom hrade!
Na večité veky hanba bielej brade!
Nech ťa víchre, hromy, sov húkanie koja!
Nech vyhýba sa ti každá duša živá!
Brána pekla kliatby nech na teba zíva,
Pokiaľ vernosť viery meno Božie vzýva,
Pokiaľ trvá pomsta Božia spravedlivá. —
Tisíc liet prelietlo nad tým pustým hradom,
Tisíc liet túla sa po tých rozvalinách
Kliatby mních v mesačných polnočných hodinách,
Umierajúc smädom, umierajúc hladom;
Šata pustovníka hnáty suché kryje,
Vretenica boky opadlé sťahuje,
Peklo svojím ohňom oči osvecuje,
A konské kopyto mu miesto nohy je:
Keď hromy trieskajú, valia sa prívaly,
Húkajú mu pieseň divú nočné sovy,
Roznáša sa horou puch ťažký hrobový,
A kľatec vlečie sa na najvyššie skaly;
Rehot zunie stráňou, sťa rehot sto koní,
Vtáci odletujú, zveri utekajú,
Veriaci sa krížom ochrany žehnajú,
A zdesený hlásnik na modlitbu zvoní;
»Zlato! zlato!« pozdným ku pocestným volá,
Hej, zlato lakomosť driemajúcu budí;
Ale zlato ťažkej ku kliatbe odsúdi
Toho, kto vábeniu zlata neodolá.
Preto neverí ľud revu pustovníka,
Odpovedá: Každý chváľ duch Hospodina!
Žalm tento poráža v nivoč pekla syna,
A syn pekla v temných ssutinách zaniká!
Tisícročná povesť jazykmi sa chová,
Každý Zvolenec jej je blízka rodina,
Každému i slávu i kliatbu spomína,
Povesť tisícletá a povesť vždy nová.
Na tom pustom hrade nesmierne hromady,
V hromadách tých ležia nesmierne poklady:

Poklady tie len raz v roku pána menia,
V deň veľkých boľastí, na deň Umučenia.
Keď túžba nebeská celý ľud ohreje,
Pustý slovenský hrad znovu sa zaskveje;
Zaveje duch svorný horou slávodetí
A kliatby pleva sa v svetošír rozletí.

Báseň v kalendári má podpis: *B. B.* V svojom spise o Zvolene (T. Sv. Martin, 1891) Jur Bánik (na str. 75) hovorí, že to „B. B." znamená: Bánik, Braxatoris. To jest Bánik, známy s Braxatorisom ešte z Rybár, zapísal povesť, rozprávanú o Pustom hrade, a Braxatoris (Sládkovič) na jeho požiadanie složil ju do veršov. Podľa všetkého toho, čo Bánik udáva i v svojom spise i v liste v tej veci na môj dotaz napísanom, môže sa *Pustý hrad* bezpečne vriadiť medzi Sládkovičove práce.

V *Korouhvi na Sionu* (1879, str. 257) je nasledujúca pieseň Sládkovičova, napísaná v takzvanej bibličtine:

Zvony.

Nápěv: Den uchází atd.

Slyš ty zpěvy, Otče s nebes výsosti!
Víc dát neví Vděk náš Tvojí milosti:
  Slyš volání, Když první hlas zvona
  K Tvé cti zove Lid Tvého Siona.

Slychej prosby, Když v den vezdejší z rána
K Tobě vést nás Bude posvatná hrana:
  Když světlo v tmu, V pokoj pot se změní,
  Vděčné naše Slýchej díkčinění!

Dej slyšet nám Zvuk nábožné ocele,
Volající K poctám svaté neděle:
  Slovu svému Uděl požehnání,
  Naše přijmiž Chvály a vzývání.

Nedej slyšet, Pro věčné smilování,
Zvonů strašné V prostřed plamenů lkání:
  Však když ztřesceš Hříchy Babylona,
  Nedej srdce Jako srdce zvona.

Lásku dej nám Nehrdou, nestudenou,
Lásku s vírou A nadějí spojenou;
Ať slovo to: Jsme evanjelíci!
Není při nás Jako zvon znějící.

Když nad hroby Našich aneb našimi
Zvony s věže Zní zvuky lkajícími,
Těš nás a vznes Duše s hlasy zvonů
K milým našim Nad nebes oponu.

Tak když jednou Zamlknou všecky hlasy
A utonou V věčnosti naše časy,
Uléč srdce V hříších rozbolené,
Otče! a přijm' Mezi své zvolené.

Pieseň táto, podľa všetkého, bola složená na slávnosť vysvätenia zvonov. Ján Mocko, Sládkovičov zať a zasielateľ piesne do Korouhve, v poznamenaní svojom tamže hovorí, že v 4. strofe miesto: „Však, když ztřesceš Hříchy Babylona," pôvodne stálo: „Hříšné břehy Hrona," ale zmenil to sám básnik, aby pieseň mohla byť upotrebovaná pri posväcovaní zvonov i na iných stranách. V našom vydaní pieseň táto mala by miesto pri skladbách *Svatá neděle* a *Nový Jeruzalem*, ale zvedel som o nej — upozornený naším neunavným bibliografom Ľ. V. Riznerom — keď patričný hárok už bol vytlačený.

V auguste 1847 Sládkovič písal s Hrochoti do Garamsegu svojej snubenici: „Posjelam Ti „Ňitru" a velmi budem rád, ak v ňej voľačo milího a zábavního najdeš. Pripojujem tu aj pjeseňku na ten nápev, „čo sa Ti tak často po rozume pleťje a nemuožeš naň pesničku vynajsť."" O mesiac (15. septembra) bola svadba. Ľudovít Grossmann hovorí v životopise Sládkovičovom, že dojímavá bola scéna, keď pred samým odchodom do chrámu na sobáš mladý zať s mladuchou zaspievali si:

Mne chyženka ubohá
Pri tebe bude chrám,
Ja v nej prosím od Boha
Jedinké zdravie nám.

Drahá mi je sláva večná,
O smrť ja nič nestojím;
Teba, družka srdečná,
Prežiť sa len bojím.

Ty žiaľ, ty sladkosť v svete
Jedna mi môžeš dať,
V krás tvojich čistom kvete
Sladko je raj snívať.
Iných citov tu nemám,
Neznám inšieho blaha,
Na nič, na nič viac nedbám,
Len ty ma ľúb, drahá!

Iste bola to pieseňka, poslaná s Hrochoti „na ten nápev.“ Je preklad z ruského.

V kobrovskom vydaní Sládkovičových Spisov Básnických 1878 niet nasledujúcich kusov:

Nový Jeruzalem,

Prázdniny a škola,

Štefanovi Moysesovi na deň sv. Štefana Pramučedlníka, 1862.

Na smrť pani Žofie Kellnerky-Hlaváčovej, a

Modlitba Páně tam je len čiastka väčšieho zlomku, nazvaného v našom vydaní **Svatá neděle.**

V kobrovskom vydaní je **Útek do Egypta** (str. 560) ako samostatná báseň, ale to sú vlastne tri strofy **Maríny** (103—105), podané s takým nápisom v Černého Čítanke (I², str. 12). Premenenie posledných veršov tretej strofy prezradzuje síce ruku samého básnika a zároveň ukazuje, že Černý vzal tie tri strofy do svojej knižky tak prispôsobené v porozumení so Sládkovičom. (Bývali jeden v Bystrici, druhý v súsednej Radvani.) Takým istým spôsobom, premenením posledných veršov, vo vydaní Spisov Básnických 1861 Sládkovič spravil samostatnú *Báseň* (tam str. 6, u nás II. sväzok, str. 196) zo slov Poesie v II. časti *Sôvetov v rodine Dušanovej.*

V našom vydaní, ako vidno, umiestili sme ešte, aspoň v tejto časti: *Modlenj* (z Tatranky 1842), *Vítanku, Hádky, Pustý hrad a Zvony.*

Takto vydanie naše obsahovalo by — okrem jeho cirkevných spisov — celého Sládkoviča. Budú tu chybovať len *Synowský wděk*, prvotiny, ktorými ako štiavnický žiak roku 1837 na mena pozdravil svojho otca, vytlačené v Slovenských Pohľadoch 1897 (str. 500—504), a *elegia*, prednesená 11. apríla 1839 v Štiavnici na slávnosti, ktorú lyceálna mládež usporiadala na počesť odumrevšieho generálneho inšpektora ev. cirkve, baróna Alexandra Prónaya (Breznyík, A selmecbányai á. h. e. egyház és lyceum története, str. 306) — ak totiž táto vôbec zachovala sa. (Imrich Gašpár, ktorý ako maďarský študent oduševňoval sa za nášho básnika, spomína [Orol 1873, str. 106], že u neho pri požiari zhynula v rukopise Sládkovičova hymna *Boh.)*

Poriadok, v akom básne nasledujú v našom vydaní, ustálil pán Martin Braxatoris Sládkovičov. V I. sväzku básne idú časovým poriadkom, tak ako boly povstaly. Sväzok II. složený je hlavne podľa lyriky vydania z roku 1861, ktoré istotne bol usporiadal sám básnik. Oproti tomuto usporiadaniu zmena je, že na predok prišly nie preklady *Venovanie* a *Nadchnutie*, ale znárodnelé piesne *Slovenský brat* . . ., *Hojže Bože*, *V slzách matička* . . . a básne spevnou svojou formou týmto blízke. (Citáty zo Schillera a Götheho na predku knižky vo vydaní 1861 neboly umiestené Sládkovičom; v svojom výtisku na tej strane poznačil tužkou: „uvádza Viktorín.")

Turčiansky Sv. Martin, v septembri 1900.

Jozef Škultéty.

Andrej Sládkovič.

1820—1872.

V požehnanom dome narodil sa Andrej Sládkovič (v Krupine, 30. marca 1820). Otec jeho Ondrej Braxatoris a matka Terezia rod. Bartolomäidesová mali štrnástoro detí, z ktorých on bol ôsmym; keď otec ovdovel a oženil sa po druhý raz, ešte pribudlo troje detí. I školu mohol mať dobrú už v dome svojho otca, učiteľa hlavných miešaných škôl národných v Krupine a spisovateľa zaujímavej knižky, *Letopisov Krupinských* [1]). V Krupine učil sa i u piaristov; v Štiavnici, kam prešiel zo svojho rodného mesta, bol Sládkovičovým professorom i Daniel Lichard, účinkovavší v tejto škole od 1838—1844; charakterný Slovák Ľudovít Šuhayda, pôvodca spisu *Der Magyarismus in Ungarn* (1834), prišiel za professora do Štiavnice už po odchode Sládkovičovom do Prešporka. Od roku 1836 slovenská mládež v Štiavnici mala spolok, v ktorom vzdelávala sa v svojej materinskej reči. Sládkovič, ako zaznamenal Ľudovít Grossmann, priateľ jeho od štiavnickej školy, už tu pilne čítaval Kollárovu Slávy dceru a Hollého spisy. Keď roku 1839 umrel barón Alexander Prónay, generálny inšpektor ev. cirkve, a štiavnické gymnásium usporiadalo slávnosť na jeho počesť, slovenskú elegiu skladal a prednášal Sládkovič.

---

[1]) Letopisowé Krupinštj. To gest: Wypsánj přjběhů w Swob. a Král. městě Krupině od starobylých časů až k XIX. stoletj zběhlých, kteřj z hodnowěrných spisů spolusebráni, a ku památce pozdnjm potomkům na swětlo wydáni gsau pracý a nákladem *Ondřege Braxatorysa*, hlavnjch mjšených škol Národnjch w témž Sw. a Kr. městě Krupině Učitele. S dowolenjm cýs. král. censury. W Prešpurku. Pjsmem Šimona Petra Webera, 1810. Strán 99, 16°.

Roku 1839 bol štiavnickým žiakom i pomätaný syn slovenských rodičov Alexander Petrovič, pozdejší slávny Petőfi. Sládkovič bol od neho temer o tri roky starší — možno, že bližšie ani sa nepoznali.[1])

Zo Štiavnice Sládkovič roku 1840 odišiel študovať bohoslovie do Prešporka. Tam okolnosti zase boly mu priaznivé. Lebo z malého kruhu málokde vybrala sa ešte taká ideálna spoločnosť mládeže, aká na počiatku štyridsiatych rokov otáčala Ľudovíta Štúra v Prešporku. Kto už ako gymnasista sedával nad Slávy dcerou a Hollého dielami a jako teolog dostal sa do krážov Štúrových: už bol zachránený pre slovenský národ.

Po dvoch rokoch prešporských a treťom v Hodruši na pädagogii strávenom, Sládkovič vybral sa na univer-

[1]) Petőfi pozdejšie napísal:

Diligenter frequentáltam
iskoláim egykoron,
secundába ponált mégis
sok szamár professorom —

a rozumel tu práve Štiavnicu a Daniela Licharda. Ale Ján Breznyík v svojich dejinách štiavnického lycea ospravedlnil a obránil svojho kollegu; napísal totiž: »Lichard, pri klassifikovaní prísnejší než Boleman, jeho kollega vo vyšších triedach, dal roku 1839 sekundu i Alexandrovi Petrovičovi (Petőfimu), no nie z poetiky (lebo v ďalšej strofe svojej básne Petőfi hovorí o sekunde i z poesie), ktorú učil Boleman, lež z dejepisu Uhorska, prednášaného vtedy v retorike a po latinsky; dal mu primae ex ultimis i z náboženstva a gréckych starožitností, ktorého vyznačenia ostatne dostalo sa okrem Petroviča aj iným, maďarským a slovenským šuhajcom jednako, prečo nemožno povedať, že by Petrovičovi bol dal sekundu ako Maďarovi; ačpráve pravda je, že dotyčne národnosti smýšľal so Šuhaydom rovnako, a jestli zostane tu dlhšie, tak na lyceume, kde schádzavalo sa hodne slovenskej mládeže, pri priazni týchto dvoch professorov, ľahko boly by sa mohly vyvinúť pomery, pre aké vtedy bola povestná škola levočská; aspoň pri nich veľmi boly by sa obťažily postavenie a vliv professora maďarskej reči a literatúry.« (A selmecbányai ágost. hitv. evang. egyház és lyceum története. II, III. str. 324.) Ako professora, Breznyík ešte charakterisuje Licharda: »Jestli široké vedomosti, najmä v patričnom odbore, jasná, poučná, pútavá prednáška, svedomité, dôkladné vykonávanie povinností, prísna disciplína sú také podmienky, ktoré vyžadujú sa u dobrého professora: tak Lichard mal tieto všetky vo veľkej miere.« (Tamže.) Petőfiho súd, že »szamár«, teda veru neobstojí.

situ do Hally. Tam opäť dobre prišiel; dostal sa k novému prameňu duchovnému. Obznámil sa a obcúval s Rusom D. A. Valujevom, slavianofilským mladým spisovateľom. Chomiakov, ktorý v prvej polovici XIX. stoletia v Rusku bol jedným z najhlbších duchov, takto charakterisoval Valujeva, po jeho predčasnej smrti roku 1845: „Jeho mladosť, účinlivosť, čistota, smierujúca, hoc v ničom neustupujúca krotká obyčaj a napokon jeho úplná svoboda a neodvislosť od osôb a okolností, to všetko robilo ho najvzácnejším zo všetkých spolupracovníkov v spoločnej veci dobra a pravdy... V mnohom on bol mojím svedomím, nedovoľujúc mi ani slabnúť, ani oddávať sa prílišnej prevahe suchej a logickej analysy, ku ktorej som náchylný podľa svojej prírody. Jestli niečo cenia vo mne priatelia, žiadal by som si, aby vedeli, že za celých sedem rokov priateľstvo Valujeva neustále pracovalo nad napravením zlého a utvrdením dobrého vo mne.“ Pre Sládkovića, ktorý z Hollého a Kollára napájal svojho ducha a prešiel školu Štúrovu, obcovanie s takýmto človekom muselo byť veľmi vzácne. Obznámil sa s ruskou literatúrou. Keď Valujev vrátil sa do Moskvy, Slovákom do Hally Chomiakov poslal vo viac výtiskoch svoje básne (Стихотворенія), a Sládkovič dostal i Puškina celého. „Sládkovič len tu vlastne prijal istý ráz poesií svojich“, hovorí Kalinčák, svedok toho, čo dialo sa v Halle; „genius poesie jeho nastúpil nielen materiálne, ale i formálne cestu Puškinových vzorov.“ [1])

Otec mal mnoho detí, veľké potreby, v dome bola macocha: Sládkovič náš v školách svojich musel sa potýkať s biedou. Ale to nevadilo. „Tu sme my len boli dobrí kamaráti!“ píše Kalinčák o ich živote v Halle, „chudobní — že až hanba — sme každý len pár zlatých s sebou doniesli, a hľadeli sme pritom ako vynsť s takou špetou. Ondrejko náš si ale z toho nič nerobil. Dal si ušiť široký šlafrok, ktorý som mu ja potom odkúpil a ho na polročné modlikania chudáka nášho Lajka Šuleka — v Komárne v kazamatách 1848 zomrevšieho — jemu

[1]) Sokol 1862, str. 445.

prešachroval, nakúpil si kníh, čo sa mu páčily, menovite Daubove teologické diela, kúpil si šesť pekných maľovaných faják a — keď vačok zostal prázdny, pomyslel si, že však človek nemusí jesť. Nemajúc teda viacej peňazí, žil Ondrejko náš na samej káve, lebo tam porcia kávy z troch šálok záležajúca len ¾ strieborného groša stála." [1]) Bieda nehatila ho v študovaní. „Sládkovič — hovorí tiež Kalinčák — čítaval pilne a bol pilný z každého ohľadu." Zachovával naučenie svojho otca, ktorý v auguste 1840 napísal mu do pamätníka: „Sustine et abstine." [2])

Z Hally vrátil sa v júli 1844 a stal sa vychovávateľom v Rybároch, u Bezeghov. Tam prežil bezmála tri roky. Povolaný za farára na neďalekú Hrochoť, 9. júna 1847 v Štiavnici bol vysvätený od superintendenta Seberiniho. V septembri toho roku na Hrochoti i oženil sa.

V Rybároch rozvil sa poetický talent Andreja Sládkoviča. Meno jeho bolo sa zjavilo pod básňami ešte roku 1842, v Palkovičovej *Tatranke* a v Hurbanovej prvej *Nitre*; z Rybár roku 1845 hneď v 5. čísle Štúrovho *Orla Tatránskeho* vyšla jeho taká báseň, ako je *Nehaňte ľud môj!* V lete 1845 shromaždeniu „Tatrína" predkladali rukopis *Maríny*, a roku 1847 už bol hotový i *Detvan*.

Sládkovičovým Detvanom mladá literatúra slovenská urobila veľký krok napred. V štyridsiatych rokoch XIX. stoletia i literatúry veľkých národov len práve čo začaly sa obracať k národnému životu, k ľudu. Sládkovič skokom vtrhol do skutočnosti slovenskej. Plasticky predstavil nám ľud náš. Hneď na samom počiatku básne oveje čitateľa čosi nebývalého v literatúre: v plnej sviežosti vidí pred sebou slovenský ľud a slovenskú prírodu. Romantism, panovavší v literatúrach od počiatku stoletia,

[1]) Tamže.

[2]) Mi Fili amantissime.
Sustine et abstine.

Carponae die 24 Aug. 1840.

Ingenuus Pater
Andreas Braxatoris.

nepoznal ľudu; ľud bol mu primálo, prisprostý, život jeho príliš jednoduchý; romantism rád mal hrdinov neobyčajných, akých v skutočnosti vlastne ani nebolo nikde. Najmä prvá polovica *Detvana* je čistý realism — umelecké verné predstavenie národného bytu slovenského. V druhej polovici básne je ešte hodne romantismu, ale je táto i slabšia, poesiou dýcha tá prvá. *Detvanom* svojím Sládkovič ukázal, že — čo výtečne vystihol Kalinčák — „v skutkoch, v živote, v duši, nie viac v krútňavách, Váhoch, Hronoch, sokoloch, orloch, Tatrách, Kriváňoch, ako predtým v móde bolo, má sa duch slovenský hľadať.“ [1]) I len málo rečeno, báseň *Detvan* má to, čo o Slovákovi len slovenský básnik, slovenský umelec môže vyniesť na svetlo, má pôvodné slovenské črty, niečo zo Slovákovej — ako Turgenev hovorí — živej, osobnej (личной) duše, a tým so Sládkovičom slovenská poesia dostala svoju oprávnenosť, oprávnenosť vo svete.

Detvan hotový roku 1847, keď ešte žil Hollý!... Staršie pokolenie často nerozumie mladšiemu; Hollý v mnohom tak ďaleko stál od Sládkoviča, ako by ich celé veky boly delily. Ale ja cítim, ja vidím, akú radosť by bol mal básnik *Svatopluka* a *Pasor* zo Sládkovičovho Detvana. I Kollár — bol by sa vari ešte raz vrátil k slovenčine, keby bol dožil jej triumfu (ako Jaroslav Vlček nazval v Dejinách literatúry slovenskej veľkú báseň Sládkovičovu).

Roku 1856 Sládkovič prešiel s Hrochoti na faru radvaňskú. V tomto desaťletí na mladú slovenskú literatúru ako by bol prišiel mráz: časopisy prestaly vychodiť, ani nebolo kde tlačiť. Ochabla i Sládkovičova poesia. Vidno zo Spisov Básnických, vydaných roku 1861, že len málo pribudlo do nich takého, čo je prácou päťdesiatych rokov. Zato v šesťdesiatych rokoch, od samého ich počiatku, Sládkovič bol zase buditeľom, učiteľom a veštcom Slovákov, akým začal byť pred 1848. Samo Chalupka, Botto, ktorí najkrajšie svoje časy mali tiež v šesťdesiatych rokoch, boli viac epikmi: Sládkovič svojimi

---

[1]) Sokol 1862, str. 452.

básňami, ktoré, kdekoľvek naslo sa niekoľko prebudených duší slovenských, rečnievaly sa pri každej príležitosti, vštepoval zásady slovenského učenia. V prvej polovici šesťdesiatych rokov Sládkovič žil — možno povedať — životom nie svojím, ale slovenským verejným. Ozýval sa na všetko, čo malo značenie pre Slovákov. Chvílami on viedol, dával smer aspoň cíteniu národnému slovenskému. Roku 1864 v tom istom čísle Sokola (29. febr.) vyšiel jeho *Veľký pôst*, v ktorom i Chalupkova báseň *Mor ho!* Kuzmány ozval sa v Pešťb. Vedomostiach a napísal: „Tak, tak, môj Sládkovič! Ideš sa stať prorokom svätým, božím: nemaľuj viac; prorokuj!... Poesia je tvorenie: tvorenie zas musí byť sväté. Chlapci naši, **učteže sa nazpamäť ten „Pôst“!“** [1])

Radvaň je akoby predmestím Baňskej Bystrice, a Banská Bystrica v tieto časy bola pre slovenskú vec dôležitým mestom. Biskup Moyses rozvil svoju verejnú činnosť práve od roku 1860; bývaval síce v Svätom Krìzi, ale na Bystrici bolo poznať, že je jeho residenciou; v bystrickej kapituli účinkoval, vedľa iných dobre smýšľajúcich kanonikov, Tomáš Červen; v Bystrici boli z mladšieho katolíckeho duchovenstva Chrástek, Fr. V. Sasinek, na gymnasiume pod správou Martina Čulena professorovia Karol a Emil Černý, Jozef Loos, Jozef Klemens, Fr. Mráz, Floriš Červen; ev. cirkev mala za farára Antona Penzela, na gymnasiume s Ľudovítom Grossmannom tiež samých hodných ľudí; v Bystrici žili zo známejších národovcov Ľudovít Turzo, Matej Slabej, Samuel Bodorovský, Adam Kardoš, Eugen Krčméry, Fr. Blaho, pozdejšie i Ján Botto, v blízkom okolí takí kat. farári, ako Julius Plosic, Štefan Záhorský, Ján Gerometta, Sásikovci, Fr. Šujanský, z ev. farárov obidvaja Chalupkovci, Ján i Samo, A. H. Krčméry, a o Kuzmányom sám náš básnik napísal, že i keď je vo Viedni, za hranicou, zato i vtedy ustavične v okolí zvolenskom.

[1]) O Chalupkovej básni Kuzmány doložil: »A ty, Samko Ch., šurmuj len a šurmuj: vlievaj ducha, silu, zmužilosť. Hej, treba toho!«

Sládkovič nemohol lepšie bývať, ako v Radvani. V tieto časy, v šesťdesiatych rokoch, vyšly jeho básne: *Slovenský brat, Odrodilcom, Štefanovi Moysesovi na deň sv. Štefana Pramučedlníka, Pozdrav* (Horí Moskva!) I v svojich súkromných listoch Sládkovič ozýva sa na všetko, čo dialo sa vo verejnosti, od čoho očakával sa účinok na slovenský život, alebo čo podujímalo sa u nás s nameraním, že prospeje slovenskej veci. Mám v rukách niečo z listov, ktoré od roku 1859 písaval svojmu švagrovi Hoičovi, bývavšiemu vtedy v Peštianskej stolici, a testovi Sekovičovi, zdržovavšiemu sa u Hoičov. Kedysi kaplán Jozeffyho, potom mičinský farár, Samuel Hoič od roku 1848 plával na vodách neslovenských, a tesť Sekovič tiež sotva bol upovedomeným Slovákom; ale Sládkovič v svojich listoch zato nezamešká príležitosti pripomínať im všetko, čo bolo radosťou i žiaľom slovenských ľudí. Posielava im všetky nové spisy slovenské. V novembri 1861 spytuje sa Hoiča, čo myslí s poručenstvom Jozeffovským, ktorého správy je predstatom? Spytuje sa, „v akých pomeroch sa môže spojiť ‚fundácia pre slovenské cirkevné a školské knihy' s Maticou Slovenskou, ktorá sa rodí?" Keď Hoič uvedomí ho o akomsi svojom pláne cirkevno-literatúrnom, Sládkovič odpovedá: „Moje domnenie by bolo, že by si to nechal, až prídeš bližšie k nám. Tam žiješ v atmosfäre ničomu, ani Písmu sv. v slovenčine, neprajnej, vynímajúc hádam knihám slovenským s istou tendenciou, ktorá má dač inšie za cieľ krom spasenia duší a kráľovstvo Božie. Všetko, čo je pre slovenský ľud, musí sa diať tu doma, u neho..." V máji 1863, oduševňujúc Hoiča za Slovenskú Maticu, píše mu, že za pol roka Matica už má peňazí vyše 50 tisíc podpísaných a vyše 30 tisíc v hotovosti, v auguste v Turčianskom Sv. Martine že bude jej valné, organisačné shromaždenie. „Požehnaj Pán Boh! Ja som zaplatil svojich prvých 12 zl., Tonka[1]) svoje dva zlatníčky, deti všetky svoje dvadsiatničky... Ostatne, veliká čiastka známych národovcov, ktorí istotne prídu, drží ešte vo vrecku peniažky svoje alebo do mumáka pre Maticu

---

[1]) manželka básnikova.

sbiera ich.“ Ďalej, vypočitujúc mu národné pohyby v Baňskej Bystrici, píše: „Teraz je pod nákovou ‚slovenské meštianske kassíno‘, nasledujú majálesy, cyrillo-metodejské jubilea, slávnosť prvého sv. martinského sjazdu (6. júna 1861) a t. p. Koruna toho bude kongress matičný, ktorý mne — en passant — bez pochyby v mojom rozkošnom okolí tu nový venec — rozumie sa, slamený — uvije. Naša mládež horlí, naše dievčence fanatisujú prsteňmi a náramnicami sv. martinskými: dňa 4. júna bude biskup Moyses posviacať zástavu kat. gymnásia, bielo-modro-červenú, verejne, v zámockom kostole a hneď na to v Selciach oltár nový, ‚Cyrillu a Metodovi‘ venovaný, so slávnosťou cyrillo-metodejskou, ku ktorej celý vidiek s processiami vyjde a národno-cirkevnú slávnosť ustrojí. Náš malý Ondrej [1]) stáva na pni pred farou a spieva plným hrdlom, ale pravidelne i nápev i text piesne našej: „Hej, Slováci!“ — ja stojím pri ňom a vravím s Písmom: „z úst nemluvňátek —“ V tom istom liste zvestuje švagrovi, že narodil sa im syn, ktorého budú krstiť: Martin Metod. Martin . . . „je meno, o ktorom som ja ‚Martiniadu‘ písal, meno národu slovenskému na veky pamätné; Metod je meno, tohoto roku, v ktorom chlapec prišiel na svet, tisícročno-jubilárné. Cyrilla k nemu už máme.“ Neprestával upozorňovať svojich blízkych na dôležité momenty slovenského života a historie. Gratulujúc testovi na mena (Pavla) 1864, tiež nezabudne povedať, že „dal mu Pán prežiť tisícročie krstu slovenského,“ to jest rok 1863. Vôbec čím viac poznávame život nášho básnika, osobnosť jeho v našich očiach tým viac rastie; on ako písal, tak i žil.

> **Hej, unáša Váh, Hron unáša sypkú**
> **Zem hornú na tie pusty dolnozeme!**
> **Nám skaly rastú: Hospodine! čo to? —**
> **Tajde zem i ľud. Hej, biedna ty Slovač!**
> **Tamhor vyhynieš, tamdolu sa ztratíš!**

Tak čítame v Svätomartiniade; a svojej sestre Amálii.

[1]) Básnikov synček, narodený 1859, umr. 1865. Ľudovít Grossmann hovorí, a z listov tiež vidno, že bol miláčkom otcovým.

vydanej za učiteľom Bobčekom v Krupine, spomínal v liste z roku 1853: „Asi pred šiestimi týždňami písal som ujčokovi na Naďlak.[1]) Napomínam mu tam, že je to vec spravedlivá, aby zemi tej, ktorá mu dala život, ho i vrátiť prišiel, a kde jeho kolíska bola, aby si i hrob vyhľadal, a to aby i svoje deti, jako interessy, horniakom prinavrátil.“

V Radvani Sládkovič bol od roku 1856. Ale už v júni 1860 písal švagrovi: „Ja sa aj za to modlievam, aby ma Pán Boh z Radvane vysvobodil...“ V bojoch pre septembrový cisársky patent z roku 1859 strpčili mu tam život. K patentu o sriadení ev. cirkve uhorskej, hynúcej pre mnohé neporiadky, Viedeň odhodlala sa vtedy, keď v Uhorsku už praskajúc podlamovala sa jej moc. Po Magente a Solferine! Najvyššie nariadenie o ev. cirkvi zostalo vlastne bez exekúcie a ľudia, ktorí ho prijímali, nemali vrchnostenskej obrany. V cirkvi Sládkovičovej terroristicky panovala rodina tých Radvánszkych, z ktorých jeden, Anton, v celej krajine najviac agitoval proti tomuto ustanoveniu Viedne.

Kňazia zvolenského seniorátu, okrem jednoho, všetci pripojili sa k patentu. Že bez bojov a utrpenia nebude, ukazovalo sa hneď od samého počiatku. Ale náš básnik sa neľakal. Naopak, bol rád, že utvrdila sa priepasť medzi svetskými a kňazstvom, a bláhal si, že tak skorej osvobodí sa i slovenský ľud z jarma maďaromanie. Keď má svitať, predchodí vraj studené, ostré povetrie. Nasledovalo utŕhanie na dobrom jeho mene, búrenie cirkve, nedávanie hmotných príspevkov. Chýry o ťažkom položení radvaňského farára niesly sa už ďaleko. Pritom všetkom ešte v máji 1860 on písal švagrovi: „My sa máme, jako obyčajne. Zdraví sme všetci. Máme pokrm a odev, na tom prestávame, jako slovo Božie káže. Nežalujeme sa v ničom pred nikým, a táto spokojnosť je uhlie žeravé na hlavy tých, ktorí by radi videť nás plačúcich a pokorených.“ Ale v samom dome, keď jednodruhé predsa len začalo nedochodiť, žena prejavovala

[1] Básnikov ujec Bartolomäides, učiteľ v Naďlaku.

nespokojnosť. Tak Sládkovičovi prišlo vyznať, že už modlí sa za vysvobodenie z Radvane. Pravda, ešte i vtedy dožil: „Medzitým nech sa stane vôľa Božia. Ak trpeť, nuž trpeť!“ Patentálna stránka na Slovensku, od samého počiatku nezaštitená, nepodoprená, stenčovala sa podľa toho, ako slabla Viedeň v svojom pomere k Maďarom. Po oktobrovom diplome 1860 za župana zvolenského bol vymenovaný Anton Radvánszky, pri inštallácii odoberať od neho prísahu prišlo biskupovi Moysesovi, ktorý, keď v privátnych stykoch hovoril o Radvánszkom, nemal dosť prísnych slov k jeho odsúdeniu. Všetky biedy ev. cirkve slovenskej, ktoré patentom maly sa vykoreniť, v márnych bojoch ešte sa rozmnožily. „Cirkev, v seniorate i v obciach — žaloval sa radvaňský farár — leží prielohom. Senior nerobí nič, inšpektor nič. Neplatí nikto, nepracuje nikto.“ Kuzmány, ktorý prišiel z Viedne na Slovensko organisovať cirkev na základe patentu, pri nemožnosti vykonať niečo žil v Bystrici celkom bez úradnej činnosti. Kuzmány bol jedným z intellektuálnych pôvodcov patentu, a nie jeho vina je, že vo Viedni hotovemu návrhu dali ležať, kýmkoľvek by boli mali prostriedkov uviesť ho do života. V Sládkovičovom liste z decembra 1860 čítame o Kuzmánym, že v cirkevných veciach nevraví v Bystrici slova ani k svojim najdôvernejším. „Zdá sa, že ani nerád počuje spomínať okolo seba záležitosť ztratenú.“ Z jari 1861 vrátil sa do Viedne i so svojou rodinou. Sládkovič ožil potom roku 1861, pri národných pohyboch. Vo veciach materiálnych beznáročného básnika ľahko bolo uspokojiť. „Čo sa našej domácnosti týka,“ spomínal v januári 1862, „tá v posledných časoch, ohľadom financií našich, temer tak stála, ako jedna z velríší europejských — nechcem prstom ukázať na mappe, ktorá. Ale čo nám odoprel a vytrhol zlý svet, to nám vynahradil náš chudobný slovenský národ cestou mojho pera... Milosrdenstvo Božie pri mne a mojich až podnes zvláštnymi znakmi pôsobiť neprestáva.“

Vtedy, roku 1861, vyšly jeho *Spisy Básnické* nákladom Eugena Krčméryho a usporiadané J. K. Viktorinom. Aký bol honorár, nemohol som vystopovať. Ale

v tomže roku, hneď po národnom sjazde 6. a 7. júna, Sládkovič na požiadanie napísal *Svätomartiniadu*, o vydanie za horúca postaral sa v Budíne Ján Francisci a z predplatných a utŕžených peňazí (463 zlatých) poslal pôvodcovi 100 zlatých na Ondreja 1861 a 50 zlatých 5. januára 1862. (Všetkých výdavkov bolo 471 zlatých.)

Slabá telesná ústrojnosť nášho básnika roku 1868 podľahla ťažkej chorobe: upadol do prsnej vodnatieľky. Jeho vrstovník a životopisec Ľudovít Grossmann hovorí, že Sládkovičov hlas vždy prezradzoval prsnú slabosť. Na jar 1869 ako-tak zotavil sa ešte z choroby, ale zostal slabým, na nepoznanie premeneným. „Ja sa dobre mám," písal v decembri toho roku; „chybujú mi len maličkosti: zdravie a peniaze totiž. Menujem to maličkosťami, lebo čo človek ztratiť môže, to všetko je maličkosť." Len posvätný oheň neprestával horeť ani v chorých prsiach. V slovenských rodinách kde-tu vídať Sládkovičovu fotografickú podobizeň, pochádzajúcu z týchto časov: schudnutím, utrápením je celkom premenený i výraz tváre: človek by neveril, že z tejto doby jeho kríža môžu byť básne: *Pohrobná duma* (za Moysesom), *Tomášovi Červenovi* (1869), *To české tábory!*, *Omladinám*, *Nad mrtvolou Ľudovíta Kubániho*, *Čo vy za nič nemáte nás?!*, *Za tureckej vlády*. Túto poslednú napísal vraj v novembri 1871, keď už ťažko mu bolo vychádzať i na dvor. Napokon popri prsnej vodnatieľke neduh bol napadol ešte i pľúca, a 20. apríla 1872 Andrej Sládkovič v Radvani dokonal.

Hovorí sa, a psychologicky je vysvetliteľné, že keď vzdialený od nás umre nám niekto, veľmi blízky, alebo stane sa mu niečo nedobrého, pocítime isté trhnutie v duši, a čo by nás aká vzdialenosť bola delila. Keď posledný raz vydýchol Andrej Sládkovič, i spiaci Slováci museli sa strhávať i zo sna — taký im drahý človek sa pominul. I nasledovaly roky nedobré. Chalupka, Janko Kráľ zamĺkli, Botto málo sa ozýval, a Kubáni zahynul ešte za života Sládkovičovho; prósou napísať niečo, čo by ako-tak mohlo obstáť v literatúre, majúcej *Detvana*,

okrem zriedkavo vystupovavšieho G. K. Zechentera („Lipovianska maša") a snáď Felixa Kutlíka, nemal kto. Nasledovaly nápady zlého súseda na mladú slovenskú štepnicu; nasledovalo ztratiť veľmi veľa z toho, čo vydobylo a nadobudlo sa pri volnejšom živote v šesťdesiatych rokoch. Prestaly slovenské gymnásia, zrušila sa Matica. Moysesa už nebolo. Daxnerovi nepriał osud vyvinúť činnosť prenikavému svojmu umu a veľkej energii primeranú. Tak nechal svojich Slovákov Andrej Sládkovič.

Nemožno ospravedlniť, že neuznala sa potreba vydať druhý sväzok Sládkovičových básní ešte za jeho života. V júni 1871 žaloval sa Karlovi Kuzmánymu, že nemôže najsť preň nakladateľa. Matica Slovenská že zavrhla jeho ponuknutie, Kober v Prahe, kde tiež klopal, nezdá sa mať mnoho vôle, a u martinskej kníhtlačiarne že tiež nemohol nič vykonať. Matica ako by nebola pokladala za primerané sebe vydávať básne — ani Sládkovičove. A v časopisoch roztratené predsa neboly prístupné obecenstvu. Až po smrti básnikovej začalo sa v Matici pomýšľať na jeho diela.

Pripomenuto, akým vešteom, učitelom svojho národa bol Sládkovič najmä v štyridsiatych a šesťdesiatych rokoch. Už Kalinčák, ktorý u nás prvý povedal, kto je Sládkovič, ukazoval, že ráz jeho poesie utvoril sa pod vlivom Puškinovým. Ale — Sládkovič nedarmo venoval svoju knihu básní pamiatke Chomiakova. Jeho, akokoľvek ľúbil Puškina, nemohol nepriťahovať duch Chomiakova. Chomiakov ako básnik nie je z veľkých, tvorčou silou Sládkovič prevyšuje ho ďaleko; ale jeho prorocký vzlet, sila a slovanské prekvapujúce akkordy nás čudesne uchvacujú. V slovenských pomeroch nemožno bolo nestavať vysoko Chomiakova. To je vlastne, čo Kuzmány žiadal od Sládkoviča: nemaľuj viac, ale buď prorokom! (Ač v záujme literatúry rada to nie je najlepšia.) V západnom a južnom Slovanstve ani niet druhého básnika, duchom tak blízkeho ruským slavianofilom krúžku Chomiakova, ako je Sládkovič. Poznať na ňom, že už v svojej útlej mladosti vpíjal do seba Kollára, Hollého a bol v Prešporku v Štúrovej škole. I slabosť rečníckej ma-

níry má temer spoločnú s Chomiakovom. Do Moskvy v máji 1867 Sládkovič odkazuje:

> Vám, Slaviani, slovenský ľud podáva
> Vieru nezlomnú v triumfy Božích práv...

On sám svoju vieru v Slovanstvo vtedyže (v básni *Pozdrav)* až hyperbolične vyslovuje:

> A keď Slavianstva pod Božím nebom niet,
> Kniha dejín čože? — tabla planých kleviet!

Básnik *Detvana* mnoho vykonal u nás za jazyk, za toto naše drahé dedictvo, za plnozvučnú slovenčinu. Už v jeho *Maríne* roku 1846 taká čistá a distinguovaná zvučí slovenčina stredných stolíc, uvedená do literatúry len o niečo prvej, ako by aspoň pár sto rokov bola bývala vzdelávaná povolanými, obdarenými spisovateľmi [1]. Večná škoda, že Sládkovičovmu poetickému jazyku chybujú prízvučné rozmery. Dobrovský ešte koncom XVIII. stoletia ustálil pravidlá prízvučného veršovania v československom jazyku, ale veršovníci protivili sa zákonu o prízvuku, Dobrovského držal sa temer len básnik *Slávy dcery*. Nemal kto upozorniť u nás na rytmus národnej piesne, ujalo sa pri skladàní veršov len čítať slabiky.

---

[1]) Sládkovič mal zvláštny smysel pre všetky stránky jazyka. Najdeme už u neho formy, ktoré uzákonil len dr. S. Czambel v svojom Slovenskom Pravopise. (Vidz i článok Sládkovičov *Naše svojstvo*, Sokol 1864, str. 37.) Z dvojhláskových správnych foriem jeho vylúčil mnohé Viktorín v Spisoch Básnických 1861, a nám v tomto vydaní ešte nepodarilo sa uviesť všetky nazad. V celom Sládkovičovi zlé slovo je hádam len *pranie* (Kolo pohronských gratulantov, vo verši 10), v smysle gratulácie. Zvolenská zvláštnosť je jeho slovo *detskú*, užívané ako substantivum; znamená mládenca, neženatého mladého človeka a prichodí dva razy, a síce: Skáču *detski* na slávu... (*Na Jana*, str. 23) a: Zruta *detský* hrdý — (*Pieseň o Samsonovi*, str. 161). Z Puškina a Chomiakova prirástly mu k duši niektoré ruské slová: v *poryvoch* mladosti (*Čierna Hora*, str. 40), skrahlé *čurstrá* (*Pozdrav*, str. 83), k žitiu sa z tohto *zabytia* prebudí (*Tomášovi Červenovi* 1869, str. 275), a preobrazenie = metamorfosa má ako titul básne. — O Chrástekovom *Venci* národných piesní Sládkovič písal v Sokole 1862, str. 342, o prvom *Letopise* Matice Slovenskej a o *Slovenskej Čitanke* Emila Černého v Sokole 1864, str. 419.

Ruskej literatúre z XVIII. stoletia vytýkava sa nevernosť k národnosti, a predsa tam formy novej poesie už vtedy (v XVIII. veku) hľadaly sa v národnej piesni.

V manželstve s Antoniou Juliou Sekovičovou, od septembra 1847, Sládkovič mal devätoro detí, z ktorých prežilo otca pätoro. Manželka prežila ho o veľa rokov; umrela roku 1899. Najmladší syn, ev. farár v Senici, v literatúre je známy ako Martin Sládkovičov.

Ľudovít Grossmann opisuje nášho básnika [1], že bol postavy strednej velkosti a telesnej sústavy ani príliš slabej ani mohutnej; z jeho očí, čiernych ako trnky, samá vľúdnosť a úprimnosť svietila. Keď nasledovaly kríže, vľúdna tvár premenila výraz. Bolo povedano ešte v rok smrti, pri svätení jeho pamiatky Maticou Slovenskou, že Sládkovič každej pravdy, ktorú hlásal, bol tu hrdinom, tam zase mučedlníkom. Mne predstavuje sa ako veľký Slovák i svojím životom, nielen v literárnych dielach. Na základe rodinnej tradície syn Martin charakterisoval ho: „Tichý, dumný, skromný a nerestami života bitý ako málokto, no pritom trpelivý, lebo kresťan.“ Dostalo sa mu naťahovať sa so zlým svetom, boriť sa, znášať ťažké starosti o každodenný chlieb, a to nebolo pre neho, básnika. Ako by práve o ňom bol povedal Puškin:

Не для житейскаго волненья,
Не для корысти, не для битвъ,
Мы рождены для вдохновенья,
Для звуковъ сладкихъ и молитвъ. [2]

J. Š.

---

[1]) Orol 1874, str. 116 a Spisy Básnické 1878, str. 697.

[2]) Nie pre svetské nepokoje,
Nie pre zisk, nie pre bitky,
My sme narodení pre nadšenie,
Pre zvuky sladké a modlitby.

Obsah II. svázku.

Strana.

Ohlas	1
Pieseň	3
Dcérka a mat	5
Na hrobe materi	7
Opustená	9
Žaloba	10
Prosba	12
Vraví oko tvoje	14
Tajomstvá	16
Hviezdy	17
Lipa	18
Luhy slovenské	20
Na Mateja	21
Na Jana	23
Zbit — lebo mriet!	25
Mládenec	26
More	28
K Nitre	30
Štiavnica	31
Hron	33
Svornost	35
Sokoly	37
Čierna Hora	39
Morava	42
Krajanom	44
Otčiny mojej spevy	47
Ohlasy	49
Nehaňte ľud môj!	52
Zaspievam pieseň o svobodnej vlasti	55
Odrodilcom	58
Čo vy za nič nemáte nás?!	61
Lipa Cyrillo-Metodejská	63
Roky a veky	71
Veliký pôst	76
Novembrová duma	79
Až posiaľ! a ďalej?	81
Pozdrav	83
To české tábory!	86
Na Všechsvätých	89
Kykymora	92
Ctibor	96
Otrok	100
Preobrazenie	105
Spomienky	107

Strana

Za tureckej vlády 109
Zúfalec 111
Anjel pokoja 114
Potecha 116
Znovuzrodenec 118
Svatá neděle 125
Nový Jeruzalem 149
Žalm XXI. 151
Žalm XLIV. 154
Malý Kristus 157
Pieseň o Samsonovi 159
Venovanie 166
Nadchnutie 168
Otázka a odpoveď 170
Rarách-kráľ 172
Kĺzačka 174
Opilý svet 177
Elegia 180
Rečňovanka 182
Spojenie 193
Žaloba . . . . —
Prázdniny a škola 194
Sarkan 195
Báseň 196
Sôvety v rodine Dušanovej 197
Mladému poetovi 256
Omladinám 258
Štefanovi Moysesovi 261
Štefanovi Moysesovi na deň sv. Štefana Pramučedlníka, 1862 263
Pieseň ku privítaniu biskupa Moysesa v Baňskej Bystrici . 266
Jánovi Franciscimu 267
Na deň sv. Tomáša 1864 270
Tomášovi Červenovi 272
Tomášovi Červenovi, 1869 274
Jánu Seberínimu 276
Maríne Hodžovie 280
Kolo pohronských gratulantov 282
Na Tereziu 286
Duchu Puškinovmu 288
Zosnulému Štefanu Laidovi 289
Na mohyle Štefana Záhorského 291
Na smrť pani Žofie Kellnerky-Hlaváčovskej 293
Dohovor pri náhrobku Karla Kuzmányho 295
Nad mohylou Janka Čapkovou 301
Nad mrtvolou Ľudovíta Kubániho 303
Duma pohrobná 305
Letel mladý sokol 313

Bibliografické a iné poznamenania, od Jozefa Škultétyho . 315
Andrej Sládkovič. Životopis, od J. Š. 336

Opravy v II. sväzku.

Strana	25,	riadok	10	miesto	Slavian-syna	čítaj:	Slavian-syna!
»	95,	riadkom 3 začína sa nová strofa.					
»	108,	riadok	5	miesto	Pre vás,	čítaj:	Pre vás
»	114,	»	2	»	honí,	»	honí
»	114,	»	17	»	pozemšťan	»	pozemšťan,
»	160,	»	10	»	mlad*o*chu	»	mlad*u*chu
»	161,	»	10	»	*S*umí	»	*Š*umí
»	162,	»	29	»	ktor*o*j	»	ktor*e*j
»	164,	»	11	»	*Z*iaľ	»	*Ž*iaľ
»	175,	»	32	»	prie*uply*	»	prie*lupy*
»	183,	»	3	»	opery	»	opery,
»	212,	»	17	»	Sožím	»	S*l*ožím
»	229,	»	15	»	s*e*be	»	s*o*be
»	244,	»	26	»	hml*s*tú	»	hml*i*stú
»	259,	»	25	»	Chrá*ň* sa	»	Chrá*ňte* sa
»	275,	»	2	»	zab*i*tia	»	zab*y*tia
»	286,	riadkom 21 začína sa nová strofa.					

Oprava v I. sväzku.

Strana 193, riadok 14 miesto *ľúb*osť čítaj: *tich*osť.

Vydania Kníhkupecko-nakladateľského spolku
v Turčianskom Sv. Martine.

Sobrané spisy básnické Hviezdoslava. Sväzok I. Oddiel epický. S podobiznou básnikovou. 1892. Strán 332, v 8°. Cena 1 zl. 20 kr., viazano 1 zl. 80 kr. — Sväzok II. Oddiel lyrický. 1896. Strán 404, v 8°. Cena 1 zl. 50 kr., viazano 2 zl. 10 kr.

Dies irae. Povesť. Napísal *Martin Kukučin.* Strán 100, v 8°. Cena 40 kr.

Zjavy nebeské. Napísal dr. *Ján A. Wagner.* Slovenskej Knižnice č. 1. Strán 92, v 8°. Cena 30 kr.

Slovenská Knižnica. Číslo 2. Obsah: *Jánošík,* illustrácia slovenskej piesne, od M. Aleša. — *Obecné počty,* obrázok zo života, podáva A. Bielek. — *Listie a korene,* bájka z Krylova. — *V temnotách,* rozprávka od I. Potapenka, preložil Janko Klen. — *Niečo o lúkach,* napísal Romuald Zaymus. — *Čo robíš, ľud môj?* báseň Ľudmily Podjavorinskej. Strán 74, v 8°. Cena 25 kr.

Storočná pamiatka narodenia Štefana Moysesa. (Životopis Moysesa a obraz doby od Svetozára Hurbana.) Strán 191. Cena 70 kr.

Kapitánova dcéra. Povesť A. S. Puškina. Preložil J. Maro. Strán 154. Cena 40 kr.

Spisy Básnické Andreja Sládkoviča. Sväzok I. 1899 Strán 296 a 2, v 8°. Cena 80 kr., viazano 1 zl. 40 kr.

Detvan. Báseň *Andreja Sládkoviča.* S podobiznou básnikovou. Strán 95. Cena 15 kr.

Na sklade u **Jozefa Gašparíka**, kníhkupca v Turčianskom Sv. Martine.

